

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЗІНЬКОВСЬКИЙ ІГОР ПЕТРОВИЧ

УДК 343.13

ДИСЕРТАЦІЯ
ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ, ЗМІНІ ТА
СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ

081 – право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ І.П. Зіньковський

Науковий керівник – Гловюк Ірина Василівна
доктор юридичних наук, доцент

Одеса – 2019

АНОТАЦІЯ

Зінковський І.П. Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право». – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2019.

Дисертація є першим у науці спеціальним комплексним дослідженням повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

У дисертації досліджено доктринальні підходи до категорії «заходи забезпечення кримінального провадження», зокрема, у аспекті співвідношення із категорією «кримінально-процесуальний примус»; доведено, що елемент примусу у процесуальних діях може мати: а) основний характер і зовнішнє спрямування (як правило, щодо забезпечення належного виконання особою її кримінально-процесуальних обов'язків); б) допоміжний характер, який є супутнім для реалізації мети процесуальної дії. Визначено критерій виокремлення заходів забезпечення кримінального провадження та корегування їх нормативного переліку, яким є основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи. Сформульоване визначення заходів забезпечення кримінального провадження – це регламентовані нормами кримінального процесуального законодавства із дотриманням вимог «якості закону» кримінально-процесуальні засоби, які мають характер примусу самостійного і зовнішнього спрямування, що полягає в обмеженні прав та свобод особи, які застосовуються на підставах, умовах та в обсязі, співмірних меті забезпечення дієвості кримінального провадження. На основі виділеного критерію запропоновано наукову модель системи заходів

забезпечення кримінального провадження та доповнення до КПК щодо її нормативного закріплення.

Аргументовано, що до переліку заходів забезпечення кримінального провадження у ч. 2 ст. 131 КПК мають бути віднесені: 1) привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття; 4) тимчасовий доступ до речей, документів, приміщень; 5) арешт майна; 6) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування; 7) поміщення особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; 8) передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, – під нагляд адміністрації цієї установи; 9) поміщення особи, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у приймальник-розподільник для дітей; 10) примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи; 11) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи; 12) встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними; 13) затримання особи; 14) запобіжні заходи. До переліку запобіжних заходів у ч. 1 ст. 176 КПК мають бути віднесені: 1) тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; 2) тимчасове обмеження

у користуванні спеціальним правом; 3) відсторонення від посади; 4) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади; 6) покладення на підозрюваного, обвинуваченого додаткових обов'язків, передбачених частинами 5 та 6 ст. 194 КПК; 7) особисте зобов'язання; 8) особиста порука; 9) застава; 10) домашній арешт; 11) тримання під вартою.

Досліджено питання поняття, змісту повноважень слідчого у кримінальному провадженні, зокрема, при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження. Сформульовано визначення повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження – це система регламентованих кримінальним процесуальним законодавством публічно-владних прав та обов'язків при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження службових осіб органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю НАБ України, уповноважених здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, спрямованих на досягнення дієвості досудового розслідування, шляхом провадження процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у порядку, передбаченому КПК.

Здійснено класифікацію повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження за: засобами, які використовуються при реалізації повноважень при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження; ступенем самостійності при реалізації повноважень; за формами реалізації; видами заходів забезпечення кримінального провадження; колом учасників кримінального провадження, до яких застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження;

порядками кримінального провадження; характером здійснення; часом здійснення; спрямуванням.

Розглянуто слідчого як суб'єкта доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження. Доведено, що існують дві форми реалізації повноважень слідчого з доказування: доказування при самостійній реалізації повноважень щодо обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження; доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються слідчим суддею.

Визначено систему та види стандартів доказуванні при реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження. Система стандартів доказування стосовно заходів забезпечення кримінального провадження містить елементи: обґрунтована підозра / обґрунтоване припущення про причетність до вчинення кримінального правопорушення (в особливих провадженнях); достатні підстави; розумні підозри; переконання за більшої вірогідності. Ці стандарти доказування поділяються на: загальний, спеціальні та додатковий. Заходи забезпечення кримінального провадження залежно від стандартів доказування підстав їх обрання поділяють на: заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективного пізнання, застосовуються стандарти предметної обґрунтованості підозри у вчиненні кримінального правопорушення та достатніх підстав; заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективно-прогностичного пізнання: застосовуються стандарти предметної обґрунтованості підозри, достатніх підстав та розумної підозри; заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективно-прогностичного пізнання: застосовуються стандарти суб'єктної обґрунтованості підозри / обґрунтованості

припущення про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення в особливих порядках кримінального провадження, достатніх підстав та для запобіжних заходів – переконання за більшої вірогідності.

Досліджено питання самостійних повноважень слідчого при обранні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Обґрунтовано, що повноваження слідчого щодо здійснення затримання потребують уточнення за такими напрямками: уточнення поіменування суб'єкта, до якого може бути застосоване затримання; уточнення положень ч. 5 ст. 208 КПК стосовно моменту складання протоколу; закріплення обов'язку вносити відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР одночасно із складанням протоколу затримання, а у виключних випадках у разі неможливості внесення відомостей до ЄРДР – не пізніше трьох годин після затримання особи; розглядати обшук затриманої особи не як окрему слідчу (розшукову) дію, а як структурний елемент затримання як запобіжного заходу, що і дозволить проводити його без ухвали слідчого судді, що вимагає викладу ч. 3 ст. 208 КПК України у редакції: «3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 цього Кодексу»; скасування ч. 2 ст. 208 КПК.

Доведено, що для забезпечення ефективності виклику слідчим у КПК слід передбачити норму, яка зобов'язуватиме учасників кримінального провадження, які викликалися слідчим хоч один раз, повідомляти слідчого про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) або місцезнаходження під час провадження справи, а у разі відсутності заяви про зміну місця проживання або місцезнаходження виклик надсилається на останню відому слідчому адресу і вважається доставленою, навіть якщо учасник кримінального провадження за цією адресою більше не проживає або не знаходиться (як натепер передбачено у ЦПК), а невиконання цього обов'язку має тягнути наслідки, аналогічні неприбуттю на виклик без поважних причин. Наслідки неявки на виклик

підозрюваного мають бути пропорційними характеру неяви, залежно від того, чи є вона однократною або систематичною. Тому має бути відкоригована норма КПК щодо можливості оголошення розшуку підозрюваного у випадку його неяви на виклик: «1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора без поважної причини більш як два рази за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук».

Указано, що для забезпечення дієвості тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом слідчого слід наділити повноваженням тимчасово вилучати не лише документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї, а і зброю, яка знаходиться у затриманій особі.

Розглянуто питання повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються за ухвалою слідчого судді.

Доведено, що у разі невідповідності клопотання слідчого до слідчого судді вимогам КПК, воно має повертатися особі, яка його подала, що має бути відображено у КПК. Зазначено, що чинне кримінальне процесуальне законодавство потребує уніфікації питань підсудності клопотань стосовно заходів забезпечення кримінального провадження із одночасним вирішенням питання про встановлення місцезнаходження органу досудового розслідування та підсудності клопотань у випадку розслідування слідчою групою

Указано, що слідчий має бути визнаний суб'єктом подання клопотання про продовження строку відсторонення від посади, тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом.

Наведено аргументи, що слідчий має бути визнаний у КПК суб'єктом апеляційного оскарження ухвал слідчого судді стосовно заходів забезпечення кримінального провадження у випадках, коли він подавав слідчому судді клопотання та / або брав участь у його розгляді.

Задля забезпечення можливості осіб, за участі яких розглядається клопотання, ознайомитися із клопотанням про арешт майна, доведено доцільність передбачити у ч. 1 ст. 171 КПК, що «Копія клопотання про арешт майна з додатками не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання надається підозрюваному, обвинуваченому, іншому власнику майна або його захиснику, законному представнику, представнику, крім випадків забезпечення збереження речових доказів. У разі звернення цивільного позивача з клопотанням про арешт майна з метою забезпечення цивільного позову обов'язок надання копії клопотання про арешт майна з додатками не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання покладається на слідчого суддю, суд».

Аргументовано необхідність удосконалення процедури скасування арешту майна (зокрема, через закріплення у КПК: (1) повноваження слідчого за погодженням з прокурором одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасувати арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації; (2) повноваження слідчий прийняти рішення про скасування арешту майна у разі закриття кримінального провадження прокурором у разі, якщо це майно не підлягає спеціальній конфіскації і це питання не вирішено у постанові прокурора).

З метою унормування повноважень слідчого стосовно запобіжних заходів доведено доцільність передбачити у КПК: повноваження слідчого ініціювати скасування запобіжного заходу; вирішення питання зміни істотних умов застосування запобіжного заходу у порядку ч. 1 ст. 200 КПК (зміна істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміна поручителя); повноваження слідчого щодо ініціації продовження строку, на який на підозрюваного були покладені додаткові обов'язки.

Доведено, що удосконалення повноважень слідчого стосовно участі слідчого у розгляді клопотань потребує внесення наступних змін та доповнень до КПК: 1) ч. 2 ст. 147 КПК доповнити реченням: «Слідчому, прокурору, за

клопотанням якого було накладено грошове стягнення, разом з повідомленням про місце та час розгляду клопотання направляється його копія»; 2) передбачити у КПК можливість розгляду клопотання за відсутності слідчого, якщо про це надійшла його заява (клопотання); 3) ч. 2 ст. 132 КПК доповнити таким реченням: «особа, яка звернулася із клопотанням, до постановлення ухвали слідчим суддею, судом за результатами розгляду клопотання може відкликати клопотання. У разі відкликання клопотання слідчий суддя, суд своєю ухвалою повертають клопотання особі, яка його подала.»; 4) ч. 1 ст. 193 КПК викласти у редакції: «1. Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, слідчого (за дорученням прокурора) підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті».

Указано, що удосконалення повноважень слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді потребує: 1) поширення дії Порядку передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 р. № 1104, також на документи, які посвідчують обіймання особою посади та які вилучені на час відсторонення від посади; 2) внести доповнення до ст. 41 КПК України, яким передбачити виконання оперативними підрозділами інших процесуальних дій, а також розшукових дій, що дозволить слідчому просити доручити виконання конкретному співробітнику оперативного підрозділу, чие прізвище, ім'я та по батькові буде вказуватися в ухвалі слідчого судді, а також доповнення, яким передбачити у ст. 41 КПК виконання оперативними підрозділами доручень слідчих щодо супроводження у проведенні процесуальних дій; 3) регламентувати дії слідчого після тимчасового доступу до речей і документів таким чином: слідчий після тимчасового доступу у формі вилучення (виїмки) остаточно вирішує питання про те, чи мають ці речі та документи значення для кримінального провадження, і звертається до слідчого судді з клопотанням про

арешт майна (з уточненням положень глави 17 КПК щодо арешту майна не тільки з метою забезпечення збереження речових доказів, а доказів у цілому).

Ключові слова: слідчий, повноваження слідчого, обрання, зміна, скасування заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи, стандарти доказування, слідчий суддя, виконання ухвали слідчого судді

SUMMARY

Zinkovsky I.P. Investigator's powers in the course of imposition, change, or revoking of measures to ensure criminal proceedings. – Qualification scientific work, manuscript copyright. Thesis for a Ph.D. degree in 081 specialty – ‘Law’. – National University ‘Odesa Law Academy’, Odesa, 2019.

The thesis is the first special complex study of an investigator's powers in the course of imposition, change, or revoking of measures to ensure criminal proceedings.

Doctrinal approaches to ‘measures to ensure criminal proceedings’ category were examined in the thesis, for instance, regarding correlation with ‘criminal procedural coercion’ category; it is proved that coercion element within procedural actions may have a) primary character and external focus (generally, as to ensuring proper fulfilment of one's criminal procedural obligations); b) auxiliary character, which is supplementary to realization of goals of procedural action. The criterion of separating of measures to ensure criminal proceedings and adjusting their statutory list is identified, where it is principal character of coercion that has an independent and external focus and addresses ensuring proper fulfilment of one's criminal procedural obligations of different areas and lies in restricting person's rights and freedoms. Definition of measures to ensure criminal proceedings is formulated, it is criminal procedural means regulated by rules of criminal procedural legislation in compliance with the ‘quality of law’ requirements, which have coercion character of independent and external focus, which lies in restriction of person's rights and freedoms, and are used on grounds, condition, and to the extent that justifies the aim

of ensuring the effectiveness of criminal proceedings. Based on the identified criterion the scientific model of measures to ensure criminal proceedings and amendments to the Code of Criminal Procedure of Ukraine as to their normative regulation are proposed.

It is argued that the list of measures to ensure criminal proceedings set out in Article 131 Para. 2 of CCP shall include 1) compelled appearance; 2) imposition of pecuniary penalty; 3) imposition of expenses incurred on the account of adjournment of court hearing on a specialist providing his/her failure either to arrive without valid reason or notify of reasons of non-arrival; 4) provisional access to objects, documents, premises; 5) seizure of property; 6) commitment for care to custodians, close relatives or family members, under mandatory medical supervision of a person in respect of whom the application of compulsory medical measures is to be considered or the question of their application was under consideration; 7) placement of a person, in respect of whom the application of compulsory medical measures is to be considered or the question of their application was under consideration, in a psychiatric institution under the regime which excludes their dangerous behavior; 8) placement of a person, who committed a socially dangerous act which contains elements of action punishable under the Law of Ukraine on criminal liability, after he/she has attained the age of eleven but has not yet attained the age after which criminal liability may be imposed, to a children's placement center; 10) compulsory participation of a person to conduct medical or psychiatric examination; 11) placement of a person in a medical institution for carrying out psychiatric expert examination; 12) setting a time limit for reviewing the materials access to which was granted according to procedure set out in Article 290 of CCP in case of procrastination in reviewing the materials; 13) apprehension of a person; 14) preventive measures. The list of preventive measures provided for by Article 176 Para. 1 of CCP shall include: 1) provisional seizure of documents confirming the enjoyment of special rights from an arrested person; 2) temporary restriction of enjoyment of special right; 3) suspension from an office; 4) temporary judge's

suspension from the administration of justice; 5) suspect or accused person's obligation to appear upon each request before court or in any other public authority; 6) imposition of additional duties provided for by Article 194 Paras. 5 and 6 of CCP on a suspect or accused person; 7) personal commitment; 8) personal warranty; 9) bail; 10) house arrest; 11) custody.

The issue of notion, the substance of an investigator's powers within criminal proceedings regarding imposition, change and revoking measures to ensure criminal proceedings are examined. The definition of an investigator's powers in imposition, change, and revoking measures to ensure criminal proceedings is formulated, it is the system of public-authority rights and duties regulated by criminal procedural legislation of officials of National police, security agency, agency supervising compliance with the tax legislation, State Bureau of Investigations, Main detective unit, detective unit, detective department, internal security unit of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine that entitled to conduct pre-trial investigation of criminal offences in the course of imposition, change, and revoking measures to ensure criminal proceedings that are aimed to achieve the effectiveness of pre-trial investigation by taking procedural actions and decisions provided for in CCP.

The classification of an investigator's regarding imposition, change, and revoking measures to ensure criminal proceedings is made upon the next criteria: means used in realization of powers regarding imposition, change, and revoking measures to ensure criminal proceedings; degree of independence in realization of powers; form of realization; types of measures to ensure criminal proceedings; range of actors of criminal proceedings to whom measure to ensure criminal proceedings are used; procedure of criminal proceedings; character of realization; time of realization; focus.

The issue of an investigator as an actor of proving in the course of imposition, change, and revoking of measures to ensure criminal proceedings are addressed. It is proved that there are two forms of an investigator's powers realization regarding proving: proving while having an independent realization of powers regarding

imposition, change, and revoking of measures to ensure criminal proceedings; proving in the course of imposition, change, and revoking of measures to ensure criminal proceedings that are applied by an investigative judge.

The system and types of standards of proof used during the realization of an investigator's judge powers of proving when imposing, changing, and revoking measures to ensure criminal proceedings are identified. The system of standards of proof regarding measures to ensure criminal proceedings has the next elements: reasonable suspicion / reasonable assumption that person concerned has committed a crime (in special proceedings); probable cause; reasonable suspicions; a preponderance of the evidence. These standards of proof could be divided into general, special, and auxiliary. Measures to ensure criminal proceedings depending on the standard of proof and grounds of application could be classified into: measures, whereas standard of proof applied is built upon retrospective knowledge, standards of subject-based reasonable suspicion in committing a criminal offence and sufficient reasons are used; measures, whereas standard of proof applied is built upon retrospective-predictive knowledge: standards of subject-based reasonable suspicion and probable cause in committing a criminal offence are applied; measure to ensure criminal proceedings whereas standard of proof applied is built upon retrospective-predictive knowledge: subjective standards of reasonable suspicion / reasonable assumption that person concerned has committed a criminal offence are applied in special criminal proceedings, sufficient reasons and preponderance of evidence for measure to ensure criminal proceedings.

The issue of autonomous powers of an investigator during imposition, change, and revoking of measures to ensure criminal proceedings are analyzed.

It is proved that an investigator's powers regarding apprehension need to be refined in several ways: specify the actor who could be subject to apprehension; provisions of Article 208 Para. 5 of CCP regarding the moment of drawing up a report should be clarified; obligation of entering information on a criminal offence to the Integrated Register of Pre-Trial Investigations (IRPI) in parallel with drawing up

a report of apprehension and in case of impossibility to enter the information to IRPI – not later than three hours after person’s apprehension in exceptional cases; to regard a person’s search as a structural element of an apprehension rather than a separate investigative (search) action, which would allow to conduct it without investigative judge ruling, that requires the next wording of Article 208 of CCP: ‘A competent official, investigator, public prosecutor may search the apprehended person in compliance with rules set forth in the seventh paragraph of Article 223 of the Code’; repeal of Article 208 Para. 2 of CCP.

It is proved that in order to ensure effectiveness of investigator’s summon the rule should be set out in CCP which would compel participants to criminal proceedings summoned by an investigator at least once, notify the investigator of change of their place of residence (stay, location) or whereabouts in the course of proceedings, and in case of failing to provide with the statement of change of place of residence or stay the summon shall be send to the last address the investigator is aware of and is deemed as delivered, even if the participant to criminal proceedings is no longer at his/her address (as provided in present Code of Civil Procedure of Ukraine), and non-compliance with the obligation should have same consequences as for failure to appear without valid reason. The consequences of failure to appear on an investigator’s summon should be proportional to the character of failure and whether it is an isolated incident or systematic. Thus, the rule of CCP regarding the possibility of announcing a suspect in a warrant list in case of his/her failure to appear on a summon shall be amended: “1. If in the course of pre-trial investigation suspect’s whereabouts are unknown or is outside of Ukraine and does not appear on the summons of an investigator, prosecutor without valid reason for more than two times provided his/her due notification of the summon, investigator, prosecutor shall announce him/her in a warrant list’.

It is argued that in order to ensure the effectiveness of temporary restriction of enjoyment of special rights an investigator should have a right to temporary seize not

only documents confirming the right to own and bear arms but the arms that belong to a detained person.

The issue of an investigator's powers in the course of imposition, change, and revoking measures to ensure criminal proceedings that are used on an investigative judge's ruling.

It is proved that in the case of an investigator's motion to investigative judge is incompatible with the requirements of CCP, it should be returned to a person who lodged it, which would be reflected in CCP. It is noted that certain issues of investigative jurisdiction regarding motions on measures to ensure criminal proceedings need to be unified as well establishing the place of the pre-trial investigative body and investigative jurisdiction of motion in case of conducting an investigation by an investigative team in present criminal procedural legislation.

It is stated that an investigator should be recognized as an actor of lodging a motion of extension of the period of suspension from office, a temporary restriction of enjoyment of the special rights.

It is argued that an investigator should be recognized as an actor of an appeal review of an investigative judge's motions on measures to ensure criminal proceedings in cases when he/she lodged the motion to the investigative judge and/or take part in its consideration.

In order to ensure the possibility of actors when participating in consideration of a motion to review the motion to seize property, it is proved that the next wording should be reflected in Article 171 Para. 1 of CCP: 'The copy of a motion to seize property with appendix should be handed to a suspect, an accused person, or other property owner or his/her defense counsel, legal representative, representative not later than three hours before the beginning of the motion consideration save for securing the physical evidence. In the event of lodging a motion to seize property by a civil plaintiff to secure civil action the obligation to hand a copy of the motion not later than three hours before the beginning of the motion consideration falls on an investigative judge, a court'.

The research demonstrates the need for refining the procedure of lifting the seizure of property (particularly, by incorporating in CCP: (1) the power of an investigator upon prosecutor's approval to lift the seizure of property if it's not subject to special forfeiture concurrently with the decision to close criminal proceedings; (2) the power of investigator to make a decision of lifting the seizure of property in case of a prosecutor's decision to close criminal proceedings in case the property in question is not subject to special forfeiture and the issue is not addressed in the prosecutor's decision).

With a view to improving an investigator's powers regarding preventive measures the necessity of reflecting them in CCP is proved, in particular: to initiate revocation of preventive measure; the power regarding addressing the issue of change of essential conditions of application of preventive measure under Article 200 Para. 1 of CCP (change of condition of application of home arrest, the amount of bail, change of warrantor); the power regarding initialization of extending the time frame within which a suspect has additional obligations.

It is proved that an investigator's powers enhancement regarding investigator's participation in consideration of motions needs putting forwarding the next amendments to CCP: 1) to add the following wording to Article 147 Para. 2 of CCP: 'An investigator, prosecutor on whose motion the seizure of property the pecuniary penalty was imposed shall be handed with notification of time and place of the motion consideration along with the copy of it'; 2) provide CCP with the possibility of consideration of a motion in the absence of an investigator if the relevant application (motion) was received; 3) to add the following wording to Article 132 Para. 2 of CCP: 'person that filed a motion before an investigative judge, court announced its decision on the results of consideration of a motion may withdraw it'.; 4) Article 193 Para. 1 should have the following wording: '1. Consideration of a motion to apply preventive measure should be made with the participation of a prosecutor, an investigator (by the order of the prosecutor), suspect, the accused person, their defense counsel save for paragraph 6 of the present article'.

It is stated that an investigator's powers enhancement regarding execution of an investigative judge's ruling requires: 1) extend the scope of The procedure for the deposit of documents temporarily seized during criminal proceedings certifying the use of special rights approved by decree of Cabinet of Ministers of Ukraine on November 19, 2012 No. 1104 to include documents certifying occupation by the person of the position and that were attached for the period of suspension from position; 2) to supplement the Article 41 of CCP with the provision under which it could be possible for operative units to conduct other procedural and search actions that would allow investigator to make an assignment to the specific officer of an operational unit whose name would be indicated in the ruling of investigative judge, as well as provision enabling execution of investigator's assignments by operational units official regarding support in the course of conducting procedural actions; 3) regulate investigator's actions after provisional access to objects and documents in the following way: an investigator after provisional access to objects and documents in the form of seizure shall make a final decision on whether objects and documents in question are important for pre-trial investigation and lodge a motion to investigative judge to seize property (with adjustments to Chapter 17 of CCP regarding seizure of property to secure not only physical evidence but the evidence as a whole).

Key words: investigator, investigator's powers, imposition, change, or revoking of measures to ensure criminal proceedings, preventive measures, standards of proof, investigative judge, execution of an investigative judge's ruling.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

1. Зіньковський І. П. Застосування арешту майна у кримінальному провадженні: деякі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 182-189.

2. Зіньковський І. П. Виконання слідчим ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 151-155.

3. Зіньковський І. П. Накладення грошового стягнення та скасування ухвали про накладення грошового стягнення: питання повноважень слідчого. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 12. С. 100-107.

4. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого при неприбутті підозрюваного на виклик. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 212-214. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/57.pdf (дата звернення: 01.08.2019).

5. Зіньковський І. Повноваження слідчого щодо повернення тимчасово вилученого майна. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 226-233.

6. Зіньковський І. Слідчий як суб'єкт доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження: питання стандартів доказування. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. Вип. 4. Ч. 2. С. 45-50.

7. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого під час обрання, зміні та скасування заходів забезпечення кримінального провадження. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Алєніна; відп. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 597-631.*

8. Гловюк І. В., Зіньковський І. П. Кримінально-процесуальні аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України. *Протидія організованій злочинній діяльності* : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 31 берез. 2017 р.). Одеса, 2017. С. 27-33.

9. Зіньковський І. П. Окремі проблемні питання, які виникають при арешті майна, під час застосування положень КПК України. *Актуальні*

проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяч. до 70-річчя д-ра юрид. наук., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 21 квіт. 2017 р.). Одеса : Юрид. л-ра, 2017. С. 193-197.

10. Зіньковський І. П. Деякі питання попереднього арешту майна у кримінальному провадженні. *Процесуальні аспекти досудового розслідування* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 07 квіт. 2017 р.). Одеса : ОДУВС, 2017. С. 72-74.

11. Зіньковський І. П. Накладення грошового стягнення під час досудового розслідування: деякі питання. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 10 листоп. 2017 р.). Львів : ЛьвДУВС. С. 85-87.

12. Зіньковський І. П. Зміна істотних умов застосування запобіжного заходу у досудовому розслідуванні: питання впровадження. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 274-276.

13. Зіньковський І. П. Деякі питання застосування положень КПК України щодо додаткових обов'язків. *Urgent problems of law on the modern stage of statehood development* : proceedings of International research and practice conference (Lublin, October 20-21, 2017). Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 209-212.

14. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого та застосування електронних засобів контролю. *Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування* : матер. III Дистанц. наук. конф. до 20-річчя НУ «ОЮА» та 170-річчя Одеської школи права (м. Одеса, 11 груд. 2017 р.). Одеса : Юрид. л-ра, 2017. С. 222-225.

15. Зіньковський І. П. Апеляційне оскарження ухвал слідчих суддів щодо заходів забезпечення кримінального провадження та повноваження слідчого. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в*

умовах європейської інтеграції : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 350-353.

16. Зіньковський І. П. Проблемні питання застосування частини 3 статті 219 КПК України у контексті строків запобіжних заходів. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 черв. 2018 р.). Одеса : Юрид. л-ра, 2018. С. 275-279.

17. Гловюк І. В., Зіньковський І. П. Проблемні питання підсудності клопотань стосовно заходів забезпечення кримінального провадження. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення* : матер. постійнодіючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 26 жовт. 2018 р.). Харків : Право, 2018. Вип. 10 (ювіл.). С. 34-38.

18. Зіньковський І. П. Питання оновлення нормативної регламентації заходів забезпечення кримінального провадження Законом України від 6.12.2017 р. *Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage: proceedings of International scientific and practical conference* (Arad, January 25-26, 2019). Arad : Izdevnieciba "Baltija Publishing". P. 512-515.

19. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом та ухвали слідчого судді про відсторонення від посади. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 362-366.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
<p style="text-align: center;">РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВНОВАЖЕНЬ СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ, ЗМІНІ ТА СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ .....</p>	
1.1. Правова природа та система заходів забезпечення кримінального провадження у стадії досудового розслідування	14
1.2. Поняття, правова природа, види та межі повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження	34
1.3. Слідчий як суб'єкт доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження	61
<p style="text-align: center;">РОЗДІЛ 2 САМОСТІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ ТА СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ .....</p>	
2.1. Повноваження слідчого при здійсненні затримання особи без ухвали слідчого судді та звільненні затриманої особи.....	83
2.2. Повноваження слідчого при здійсненні виклику та при неприбутті особи на виклик.....	95
2.3. Повноваження слідчого при здійсненні тимчасового вилучення майна та його поверненні	107
2.4. Повноваження слідчого при тимчасовому вилученні документів, що посвідчують користування спеціальним правом	119

РОЗДІЛ 3 ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ, ЗМІНІ ТА СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ЗА УХВАЛОЮ СЛІДЧОГО СУДДІ	131
3.1. Складання слідчим клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження	131
3.2. Участь слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження.....	157
3.3. Виконання слідчим ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.....	172
ВИСНОВКИ.....	191
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	199
ДОДАТКИ	258

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВССУ – Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ

ГУНП – Головне управління Національної поліції

ЄРДР – Єдиний державний реєстр досудови розслідувань

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

ЕЗК – електронні засоби контролю

ЗУ – Закон України

ІТТ – ізолятор тимчасового тримання

ККС ВС – Касаційний кримінальний суд у складі Верховного суду

КМУ – Кабінет Міністрів України

КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України

КПК України 1960 р. – Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року

НАБ України – Національне антикорупційне бюро України

САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура

ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс України

п. – пункт

ст. – стаття

ч. – частина

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Інститут заходів забезпечення кримінального провадження є одним із центральних у кримінальному процесуальному праві, враховуючи цільову спрямованість цих заходів – досягнення дієвості кримінального провадження. Обрання, зміна, скасування заходів забезпечення кримінального провадження у досудовому розслідуванні є складною системою процесуальних дій слідчого, прокурора, слідчого судді, сторони захисту та інших учасників кримінального провадження. При цьому, попри те, що слідчий несе відповідальність за законність ті своєчасність здійснення процесуальних дій, для чого застосування заходів забезпечення кримінального провадження є абсолютно необхідним, його повноваження у контексті обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження є обмеженими, оскільки більшість заходів забезпечення кримінального провадження застосовується у досудовому розслідуванні за ухвалою слідчого судді. Однак слідчий все ж таки має повноваження щодо самостійного застосування деяких заходів забезпечення кримінального провадження, ініціювання обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження перед прокурором, слідчим суддею, участі у розгляді деяких клопотань щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею, виконання ухвали щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження, участі у виконанні покладених на підозрюваного додаткових обов'язків.

Проблематика повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження розглядалася у кримінально-процесуальній доктрині, але наявні дослідження не мають системного та комплексного характеру. Зокрема, відповідні питання досліджувалися, по-перше, лише щодо окремих заходів забезпечення кримінального провадження у контексті загальної характеристики процедури їх обрання, зміни, скасування

(О.Н. Агакерімов, Л.М. Бабіч, К.К. Білецька, О.В. Білоус, О.Д. Білоус, О.М. Бондаренко, К.Д. Волков, І.А. Воробйова, І.А. Галась, І.В. Гловюк, В.В. Горошко, Х.М. Грицак, М.І. Дерев'янку, І.Л. Дідюк, Є.В. Дояр, С.В. Завада, А.В. Захарко, С.О. Ковальчук, О.М. Коріняк, Т.О. Кузубова, Г.М. Куцкір, М.В. Лепей, К.Є. Лисенкова, Ю.В. Лук'яненко, А.М. Мартинців, А.М. Мельник, О.В. Мироненко, Н.С. Моргун, Ю.Д. Москалюк, О.В. Музиченко, А.В. Мурзановська, А.Е. Руденко, О.В. Сівак, В.І. Сліпченко, С.М. Смоков, М.І. Соф'їн, О.Ю. Татаров, Д.А. Чухраєв, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, А.В. Чуб, О.В. Шульга, О.О. Юхно та ін.), причому більшість досліджень стосується саме запобіжних заходів; по-друге, у контексті мотивування кримінально-процесуальних рішень слідчого (О.І. Марочкін); по-третє, у контексті процесуальної діяльності слідчого (детектива) (Р.В. Войтюк, О.О. Кіпер, О.О. Лисецький). Відповідно, комплексно проблематика повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження у доктрині на основі КПК 2012 р. ще не розглядалася.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Динаміка кримінального процесуального законодавства України: досвід та перспективи» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 рр. (ДРН 0116U0184).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка системної концепції повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження; внесення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України у цій сфері.

Для досягнення поставленої мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

визначити поняття, правову природу та систему заходів забезпечення кримінального провадження;

визначити поняття та ознаки повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, їх місце у системі повноважень слідчого;

здійснити класифікацію повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

охарактеризувати слідчого як суб'єкта доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

визначити особливості реалізації самостійних повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні різних груп заходів забезпечення кримінального провадження;

визначити особливості реалізації повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються слідчим суддею;

сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України стосовно повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають при обранні, застосуванні, зміні, скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження в досудовому провадженні.

Предметом дослідження є повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження є сукупність філософських, загальнонаукових (аналіз і синтез; індукція і дедукція; моделювання; абстрагування і конкретизація) та спеціальних методів

наукового пізнання, зокрема: діалектичний метод (для визнання ключових понять дослідження, зокрема «заходи забезпечення кримінального провадження», «повноваження слідчого» та ін.) (підрозділи 1.1., 1.2.); історичний метод (для порівняння положень чинного КПК із раніше діючим законодавством) (підрозділ 2.1.); функціональний метод (для визначення функціональної спрямованості повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження) (підрозділ 1.2.); системний метод та метод системно-структурного аналізу (для визначення місця повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження у системі його повноважень, класифікації повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження) (підрозділ 1.2.); формально-юридичний метод (для аналізу норм кримінального процесуального законодавства) (підрозділи 1.1.-1.3., 2.1.-2.4., 3.1.-3.3.); порівняльно-правовий метод (для порівняння норм кримінального процесуального законодавства України та іноземних держав) (підрозділи 1.1., 3.3.); логіко-нормативний метод (для формулювання змін та доповнень до КПК) (підрозділи 1.1.-1.3., 2.1.-2.4., 3.1.-3.3.); статистичні методи (при аналізі емпіричної бази).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові праці вітчизняних та закордонних учених з кримінального процесуального права, прав людини, загальної теорії права, теорії управління.

Нормативно-правова база дослідження складається з Конституції України, міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України, актів кримінального процесуального законодавства України та деяких зарубіжних країн (Франції, Німеччини, Азербайджанської Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Вірменія, Республіки Молдова, Туркменістану, Естонської Республіки), практики ЄСПЛ.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять матеріали слідчої практики, узагальнення судової практики ВССУ, ухвали слідчих суддів,

розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень (2013-2019 р.р.), рішення судів апеляційної інстанції та Верховного Суду, а також результати опитування 46 респондентів (слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів, юристів, викладачів, помічників адвокатів, помічників суддів). Використовувався особистий досвід роботи автора як слідчого.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у науці спеціальним комплексним дослідженням повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

доведено, що елемент примусу у процесуальних діях може мати: а) основний характер і зовнішнє спрямування (як правило, щодо забезпечення належного виконання особою її кримінально-процесуальних обов'язків); б) допоміжний характер, який є супутнім для реалізації мети процесуальної дії;

визначено критерій виокремлення заходів забезпечення кримінального провадження та корегування їх нормативного переліку, яким є основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи;

доведено, що тимчасовий доступ має бути визнаний елементом системи заходів забезпечення кримінального провадження лише у формі надання стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії через розмежування тимчасового доступу до речей, документів, приміщень (у формі ознайомлення та копіювання) як заходу забезпечення кримінального провадження та вилучення (виїмки) речей і документів як слідчої (розшукової) дії;

на основі критерію: основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи – запропоновано наукову модель системи заходів забезпечення кримінального провадження та доповнення до КПК щодо її нормативного закріплення;

проведено класифікацію повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

виділено дві форми реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

визначено систему та види стандартів доказуванні при реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

вдосконалено:

обґрунтування позиції, що слідчий має бути визнаний у КПК суб'єктом апеляційного оскарження ухвал слідчого судді стосовно заходів забезпечення кримінального провадження у випадках, коли він подавав слідчому судді клопотання та /або брав участь у його розгляді;

обґрунтування удосконалення процедури скасування арешту майна (зокрема, через закріплення у КПК: (1) повноваження слідчого за погодженням з прокурором одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасувати арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації; (2) повноваження слідчий прийняти рішення про скасування арешту майна у разі закриття кримінального провадження прокурором, якщо це майно не підлягає спеціальній конфіскації і це питання не вирішено у постанові прокурора);

обґрунтування, що чинне кримінальне процесуальне законодавство потребує уніфікації питань підсудності клопотань стосовно заходів забезпечення кримінального провадження із одночасним вирішенням питання

про встановлення місцезнаходження органу досудового розслідування та підсудності клопотань у випадку розслідування слідчою групою;

дістали подальшого розвитку:

визначення поняття повноважень слідчого з урахуванням елементів: суб'єктного (носій повноважень - слідчий), змістовного (поєднання публічно-владних прав та обов'язків), нормативний (їх регламентація кримінальним процесуальним законодавством), цільового (спрямованість на досягнення завдань досудового розслідування); процедурного (реалізація у межах кримінально-процесуальної форми); інструментального (процесуальні дії та рішення як процесуальні засоби);

позиція стосовно статусу предметів, які вилучаються у ході затримання, огляду, обшуку: назву заходу забезпечення регламентувати як тимчасове вилучення; у главі 16 КПК вказати на тимчасове вилучення матеріальних об'єктів; доповнити ч. 2 ст. 167 КПК положеннями, якими розширити ознаки тимчасово вилучених об'єктів (зокрема, тим, що ними можуть бути не тільки об'єкти, які підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди, а й ті, які є слідами (наприклад, волосся, нігті та ін.)).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідницькій роботі – для подальших досліджень у сфері заходів забезпечення кримінального провадження, повноважень слідчого у кримінальному провадженні;

правотворчій діяльності – для удосконалення правового регулювання повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, створення умов для слідчої діяльності;

правозастосовній діяльності – для забезпечення ефективної реалізації повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

навчальному процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Кримінальний процес», спеціальних курсів «Досудове розслідування», «Теорія та практика реалізації кримінально-процесуальних актів», «Повноваження слідчого судді», для підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій (Акт впровадження Національного університету «Одеська юридична академія» від 18 вересня 2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація становить самостійне дослідження, висновки та пропозиції, викладені у дисертації, становлять особистий здобуток автора. У тезах доповіді «Кримінально-процесуальні аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України» автором визначено специфіку владних повноважень підрозділу детективів, оперативно-технічного підрозділу та підрозділу внутрішнього контролю НАБ України. У тезах доповіді «Проблемні питання підсудності клопотань стосовно заходів забезпечення кримінального провадження» автором викладено питання неузгодженості нормативної регламентації підсудності; причини неуніфікованості підсудності; сформульовано пропозиції змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено та схвалено на міжкафедральному семінарі кафедр кримінального процесу та криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати наукового дослідження були оприлюднені на: Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Протидія організованій злочинній діяльності» (м. Одеса, 31 березня 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства» (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Процесуальні аспекти досудового розслідування» (м. Одеса, 07 квітня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Львів, 10 листопада 2017 р.); Міжнародній науково-

практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу» (м. Харків, 8 листопада 2017 р.); International research and practice conference «Urgent problems of law on the modern stage of statehood development» (Lublin, October 20-21, 2017); Дистанційній науковій конференції до 20-річчя НУ ОЮА та 170-річчя Одеської школи права «Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування» (м. Одеса, 11 грудня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови» (м. Одеса, 16 червня 2018 р.); Постійно діючому науково-практичному семінарі «Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Харків, 26 жовтня 2018 р.); International scientific and practical conference «Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage» (Arad, January 25-26, 2019); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.)

Публікації. Основні положення дисертації відображені у 19 публікаціях, в тому числі 1 статті у колективній монографії, 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, а також 12 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що містять 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (508 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 281 сторінок, із них основного тексту – 198 сторінок.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВНОВАЖЕНЬ
СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ, ЗМІНІ ТА СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1.1. Правова природа та система заходів забезпечення кримінального провадження у стадії досудового розслідування

Термінологічне сполучення «заходи забезпечення кримінального провадження» не має нормативної дефініції, у силу чого актуалізується питання доктринальної його розробки та виявлення сутнісних ознак таких заходів. У кримінально-процесуальній доктрині після прийняття КПК 2012 р. розробляється відповідна проблематика у тому числі і у частині формулювання визначення та виявлення ознак заходів забезпечення кримінального провадження, проте єдності ні на рівні визначення (що, без сумніву, неможливо), ні на рівні доктринальної інтерпретації правової природи не досягнуто. Виходячи з того, що наукова дефініція має відобразити спеціальні властивості певної категорії, визначення заходів забезпечення кримінального провадження має будуватися шляхом врахування іманентних цим заходам властивостей, що відображають правову природу відповідного інституту.

Аналіз наявних у літературі визначень, переліку ознак таких заходів дозволяє виділити ключові, на думку їх авторів, ознаки заходів забезпечення кримінального провадження: метою є досягнення дієвості кримінального провадження [12, с. 7; 80, с. 7; 125, с. 164; 126, с. 256; 128, с. 322; 168, с. 193; 173, с. 83; 487, с. 236]; «пронизують» усе кримінальне провадження [5, с. 130; 485, с. 31]; державно-владний характер відносин, що виникають, розвиваються і припиняються під час застосування цих заходів [5, с. 130; 125, с. 164; 485, с. 31]; примусовий характер [12, с. 8; 80, с. 7; 125, с. 164; 126, с. 256; 128, с. 322; 168, с. 193; 236, с. 131; 487, с. 235]; правообмежувальний характер [5, с. 130; 12, с. 8;

125, с. 164; 168, с. 193; 236, с. 131; 485, с. 31]; особистий характер [5, с. 130; 485, с. 31]; процесуальний характер [12, с. 7; 126, с. 256; 128, с. 322; 173, с. 83; 236, с. 131; 487, с. 236]; виключний характер [126, с. 256; 128, с. 322; 5, с. 130; 12, с. 8]; забезпечувальний характер, відсутність пізнавальної спрямованості [485, с. 31]; функціональне призначення полягає у забезпеченні виконання всіма суб'єктами покладених на них обов'язків [5, с. 130]; мають самостійне значення, не є елементом процесуальних дій [5, с. 130]; як правило, не мають характеру юридичних санкцій [5, с. 130]; юридична підстава – судове рішення, за винятком випадків, передбачених КПК [168, с. 193]; застосування на наявності підстав та у законному порядку [126, с. 256; 236, с. 131; 487, с. 236]; специфічні умови та порядок застосування [128, с. 322; 236, с. 131; 487, с. 236]; суб'єкти застосування [12, с. 8; 80, с. 7; 125, с. 164; 126, с. 256; 128, с. 322; 173, с. 83; 236, с. 131; 487, с. 236]; визначене коло суб'єктів, до яких можуть бути застосовані ці заходи [12, с. 8; 80, с. 7; 125, с. 164; 128, с. 322; 236, с. 131; 487, с. 236]; закріплення у вичерпному переліку у КПК [485, с. 31].

У цілому ці ознаки тим чи іншим чином відображають сутність заходів забезпечення кримінального провадження, проте їх система та деякі її елементи потребують уточнення. Враховуючи те, що заходи забезпечення кримінального провадження є кримінально-процесуальними засобами (засобами кримінального процесу), які Л.М. Лобойко визначає як сукупність всіх процесуальних дій і процесуальних рішень, призначених для вирішення його завдань [151, с. 15], а у сукупності являють собою складний механізм, елементами якого є комплекс процесуальних дій та рішень, то вони мають загальні та спеціальні ознаки. На основі наведеного вище переліку із певними уточненнями та доповненнями до загальних ознак слід віднести наступні: процесуальний характер, який полягає у регламентованості нормами КПК та реалізації у межах кримінально-процесуальних відносин; процедурний характер (застосування у порядку, передбаченому КПК); наявність підстав та умов для їх застосування; наявність елемента примусу (правообмеження); сфера

дії охоплює усі стадії кримінального провадження та всі види кримінально-процесуальних проваджень. Натомість спеціальними ознаками можна визнати такі: специфічна мета (яка є нормативно визначеною у ч. 1 ст. 131 КПК); специфічний суб'єктний склад правовідносин, пов'язаних із заходами забезпечення кримінального провадження; індивідуалізація застосування; виключний характер, який детермінується тим, що «державна має право обмежувати права людини тільки тоді, коли це дійсно необхідно, і тільки в такому обсязі, в якому її заходи будуть розмірними до переслідуваної мети. Іншими словами, у цій сфері проголошується та діє принцип пропорційності (розмірності, або адекватності)» [198, с. 317]. У кримінальному провадженні стосовно заходів забезпечення кримінального провадження це тлумачиться так: «застосовуються тоді, коли авторитету закону і переконання в необхідності виконання приписів норм права виявляється недостатньо» [5, с. 130]. Разом з тим слід погодитися із В.І. Фаринником, що виключність не може бути застосована до виклику та судового виклику [485, с. 30], проте питання щодо доцільності їх доктринального віднесення до системи заходів забезпечення кримінального провадження буде розглянуто нижче.

Виходячи з назви розділу 2 КПК, а саме – «Заходи забезпечення кримінального провадження», а також з того, що у якості ознаки заходів забезпечення кримінального провадження вказується їх примусовий характер [12, с. 7, 8; 126, с. 256; 483, с. 135], важливим є визначення співвідношення заходів забезпечення кримінального провадження та заходів кримінально-процесуального примусу, термінологічна конструкція яких є традиційною для кримінально-процесуальної доктрини України. Пропозиції щодо здійснення такого розмежування неодноразово висловлювалися у літературі [5, с. 130-133; 56, с. 229; 71, с. 7-8; 116, с. 69; 173; 178, с. 36; 184, с. 103; 192, с. 30; 195, с. 480-481; 225, с. 5-6; 229, с. 13-14; 235, с. 256-257; 483, с. 135; 487, с. 235-236; 501, с. 9], проте чітка та несуперечлива доктринальна концепція з цього питання відсутня. Це завдання ускладнюється, по-перше, тим, що у літературі

поширеним є визначення примусу у широкому та вузькому розуміннях [133, с. 98], а також у розумінні лише як процедури примусового виконання актів [5, с. 133], по-друге, різним доктринальним розумінням категорії «заходи забезпечення кримінального провадження», до яких, крім нормативно визначених у розділі 2, іноді відносять практично усі кримінально-процесуальні засоби [68, с. 240; 71, с. 8; 235, с. 256]; по-третє, невичерпністю переліку заходів забезпечення кримінального провадження тими, що вказані у ст. 131 КПК [128, с. 323; 173, с. 82]. Однією з найбільш системних концепцій є концепція Н.Р. Бобечка, який зазначає: поняття «заходи забезпечення кримінального провадження» є родовим, і, окрім відображених у розділі II КПК, є чимало інших заходів забезпечення кримінального провадження. Зважаючи на те, що норми кримінально-процесуального права виконують не тільки охоронні, а й регулятивні функції, заходи забезпечення кримінального провадження залежно від зв'язку з кримінально-процесуальним примусом можна поділити на дві групи: заходи примусового забезпечення кримінального провадження (усі правові форми кримінально-процесуального примусу) та заходи непримусового забезпечення кримінального провадження. Зі свого боку, серед останніх за спрямованістю варто виділити такі заходи: інформаційного забезпечення (для прикладу, повідомлення, виклики); забезпечення неупередженості суб'єктів кримінального провадження (зокрема відвід, самовідвід, усунення присяжного); організаційно-технічного забезпечення (приміром, ексгумація трупа, розшук); забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження (наприклад, конфіденційність відомостей про особу, закритий судовий розгляд, прослуховування телефонних та інших переговорів); непримусового одержання і перевірки доказової інформації (скажімо, допит, пред'явлення для впізнання, витребування речей, документів, висновків ревізій та актів перевірок, отримання пояснень, проведення опитування) [10, с. 34].

Відсутність нормативного визначення категорії заходів забезпечення кримінального провадження, а також їх загальне спрямування – досягнення

дієвості кримінального провадження, дійсно, дозволяє стверджувати, що у широкому розумінні до заходів забезпечення кримінального провадження можливо віднести і кримінально-процесуальні права та обов'язки, засади кримінального провадження, кримінально-процесуальну форму тощо, оскільки всі вони у підсумку спрямовані на забезпечення дієвості кримінального провадження. Проте таке розуміння цих заходів не відображає їх специфіки як окремої групи кримінально-процесуальних засобів, що, відповідно, потребує виділення інших ознак, які б, поряд із забезпеченням дієвості кримінального провадження, змістовно б характеризували їх специфіку. У літературі, як правило, цією ознакою визнається якраз поєднання їх із застосуванням примусу [12, с. 7, 8; 126, с. 256; 173; 235; 483, с. 135]. У повній мірі погодитися з цим не можна з наступних міркувань.

1. Елемент примусу характерний для багатьох кримінально-процесуальних дій, у тому числі слідчих (розшукових) дій; відводів; передання для реалізації речових доказів, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню; знищення речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, якщо такі товари або продукція, що піддаються швидкому псуванню, мають непридатний стан; передання для технологічної переробки або знищення речових доказів, якщо вони відносяться до вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров'я людей або довкілля; встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними; отримання зразків для експертизи; негласного отримання зразків для порівняльного дослідження; примусового залучення особи до проведення медичної або

психіатричної експертизи; направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи; більшості заходів забезпечення кримінального провадження, передбачених розділом 2 КПК; покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття; передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом; поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - під нагляд адміністрації цієї установи; поміщення у приймальник-розподільник для дітей та ін. Відмітимо, що такий підхід характерний і для дослідження примусу у кримінальному процесі ФРН, де заходи примусу розглядаються крізь призму обмеження прав [13, с. 141; 223, с. 163], а перелік таких обмежень містить ті процесуальні дії, які в Україні відносяться і до заходів забезпечення кримінального провадження, і до слідчих (розшукових), і негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, наприклад: затримання, тримання під вартою та обшук особи, взяття аналізу крові, обшук приміщень, контроль кореспонденції, тимчасова заборона здійснення професійної діяльності, проникнення таємного агента [223, с. 163].

Натомість елемент примусу в цих процесуальних діях є різним та залежить від цільового спрямування та змісту процесуальної дії. А саме, елемент примусу може мати: а) основний характер і зовнішнє спрямування (як правило, щодо забезпечення належного виконання особою її кримінально-процесуальних обов'язків); б) допоміжний характер, який є супутнім для реалізації мети процесуальної дії; останній характерний для слідчих (розшукових) дій; відводів; передання для реалізації речових доказів, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин

неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню; знищення речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, якщо такі товари або продукція, що піддаються швидкому псуванню, мають непридатний стан; передання для технологічної переробки або знищення речових доказів, якщо вони відносяться до вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров'я людей або довкілля; отримання зразків для експертизи; негласного отримання зразків для порівняльного дослідження. Разом з тим до кола таких дій слід віднести і деякі з тих, що передбачені у розділі 2 КПК, а саме тимчасове вилучення майна, тимчасовий доступ до речей і документів у формі вилучення (виїмки), які мають основне спрямування на збирання доказів, а елемент примусу є супутнім (другорядним) порівняно із цим.

Що ж до процесуальних дій, де примус має основний характер і зовнішнє спрямування (як правило, щодо забезпечення належного виконання особою своїх обов'язків), то цей примус може мати перспективний характер, спрямований на забезпечення належної поведінки, попередження невиконання процесуальних обов'язків (і він є характерним, зокрема, для запобіжних заходів, відсторонення від посади, тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя, тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, арешту майна), ретроспективний (реальний) характер (привід, накладення грошового стягнення, покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття), пов'язаний із правовідновлювальним або штрафним реагуванням на невиконання процесуальних обов'язків (кримінально-процесуальним правопорушенням), а також змішаний характер (тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманій особи, відсторонення від

посади, тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя, запобіжні заходи).

Таким чином, як видно, навіть для регламентованих розділом 2 КПК заходів забезпечення кримінального провадження елемент примусу не завжди є визначальним для ідентифікації їх правової природи.

Звертаючись до іноземного досвіду, зазначимо, що у КПК ФРН до інших заходів для забезпечення кримінального переслідування та виконання кримінальних покарань [46] віднесено: оголошення у розшук з метою затримання; оголошення у розшук з метою встановлення місцезнаходження; публікація зображень; внесення застави та уповноваження особи, яка проживає на території дільниці або округу суду, якому підсудна справа, приймати кореспонденцію. У контексті заходів кримінально-процесуального примусу, що застосовуються до учасників процесу, свідків та третіх осіб, розглядаються тримання під вартою, тимчасове затримання і встановлення особи, особистий огляд і заходи кримінальної реєстрації, контроль за телефонними переговорами, обшук, виїмка, застосування технічних засобів, використання таємного агента, примусовий привід, оголошення у розшук з метою затримання, використання інформаційної системи реєстрації даних, встановлення пунктів контролю, поміщення обвинуваченого в медичний заклад для спостереження [223, с. 167-215]. Як видно, наявний широкий перелік заходів, які в українській доктрині розглядаються як такі, що містять елемент примусу, проте мають іншу правову природу (слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії) або віднесені до інших інститутів, зокрема інституту розшуку, або не розглядаються у якості самостійних процесуальних дій (заходи кримінальної реєстрації, встановлення пунктів контролю, публікація зображень).

КПК Естонії передбачає наступні «інші заходи забезпечення кримінального процесу»: штраф, привід, розшук, відсторонення від посади, накладення арешту на майно [257], який, крім розшуку, має спільні елементи з національним переліком заходів забезпечення кримінального провадження.

2. Для деяких заходів забезпечення кримінального провадження, регламентованих розділом 2 КПК, елемент примусу не характерний¹. Це стосується виклику слідчим, прокурором, судового виклику. На це вже зверталася увага у літературі [75, с. 130-131; 116, с. 69; 230, с. 174], проте слід додатково уточнити, що виклик у даному випадку є юридичним фактом виникнення обов'язку з'явитися за викликом, а не юридичним фактом для застосування наслідків неявки на виклик, передбачених ст. 139 КПК, для застосування яких необхідний фактичний склад, що складається з таких елементів, як здійснення виклику (наявне підтвердження отримання повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), встановлення факту (фактів) неявки, причин неявки. Саме тому слід погодитися із тим, що виклик особи є способом (різновидом) інформування особи у кримінальному провадженні [75, с. 131; 101, с. 8]. Крім того, слід звернути увагу і на те, що «попередження про можливість видалення із зали судового засідання» (ст. 330 КПК) та «попередження про відповідальність за неповагу до суду» (ст. 330 КПК), які іноді зараховуються у доктрині до системи заходів забезпечення кримінального провадження [128, с. 323], також не містять елемента примусу, а мають характер інформування про потенційну можливість його застосування.

Таким чином, виклик, судовий виклик, попередження про можливість видалення із зали судового засідання та попередження про відповідальність за неповагу до суду є різновидами інформування у кримінальному провадженні та не можуть бути віднесені до заходів забезпечення кримінального провадження.

3. Наведене вище вказує на потребу, по-перше, корегування нормативного переліку заходів забезпечення кримінального провадження, по-друге, його уніфікації у ст. 131 КПК на основі виділеного критерію – основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення

---

¹ У деяких дослідженнях це заперечується [161, с. 198]: Лялюк Є. Загальні правила здійснення виклику слідчим, прокурором та судового виклику як заходів забезпечення кримінального провадження // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №11. – С. 197-201. – С. 198

належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи. У даному випадку характер примусу та досягнення дієвості кримінального провадження мають двоетапне співвідношення: 1) забезпечення належного виконання особою кримінально-процесуального обов'язку (наприклад, явки, надання речей і документів, припинення неналежної поведінки тощо); 2) реалізація завдання окремої стадії кримінального провадження або кримінального провадження у цілому, тобто реалізація завдань (загальних та окремих) досягається завдяки обмеженню прав та свобод осіб.

Таким чином, з урахуванням загальних та спеціальних ознак заходів забезпечення кримінального провадження, а також вищевказаного критерію, з урахуванням практики ЄСПЛ щодо пропорційності втручання у права людини визначення заходів забезпечення кримінального провадження можна сформулювати так: регламентовані нормами кримінального процесуального законодавства із дотриманням вимог «якості закону» кримінально-процесуальні засоби, які мають характер примусу самостійного і зовнішнього спрямування, що полягає в обмеженні прав та свобод особи, які застосовуються на підставах, умовах та в обсязі, співмірних меті забезпечення дієвості кримінального провадження.

Тому ст. 131 КПК має бути доповнена такими заходами, які натепер містяться у КПК, проте не згадуються у ст. 131: «передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом»; «поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку»; «передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - під нагляд адміністрації цієї установи»; «поміщення у приймальник-розподільник для дітей». Зазначимо при цьому, що «передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом; поміщення до

закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку», названі у ст. 508 КПК запобіжними заходами, що суперечить нормативній моделі визначення сутності запобіжних заходів, застосування яких у ст. 177 КПК пов'язується лише з підозрюваним, обвинуваченим. Відповідно, слід перейменувати ст. 508 КПК на «Заходи забезпечення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру», а також передбачити ці заходи у ст. 131 КПК.

У ст. 584 КПК екстрадиційний арешт визначено як синонімічний застосуванню «запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи». Проте це знову ж суперечить нормативній моделі визначення сутності запобіжних заходів, застосування яких у ст. 177 КПК пов'язується лише з підозрюваним, обвинуваченим, а особа, видача якої запитується, відповідного статусу у кримінальному провадженні України не має. Це стосується і тимчасового арешту, і перевірки наявності підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення (ч. 11 ст. 584 КПК), і застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави, і затримання особи у порядку ст. 582 КПК, і тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження. Тому можливо запропонувати ці заходи об'єднати у статтю під назвою «Заходи забезпечення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» та розмістити у главі 42 КПК.

Примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи та направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи також має елемент примусу, який спрямований на забезпечення належної поведінки особи бути підданою дослідженню у вигляді медичної або психіатричної експертизи, що дозволяє визначити правову природу цих заходів саме як заходів забезпечення кримінального провадження,

на що вже вказувалося у літературі [501, с. 9], що має бути також зазначене у ст. 131 КПК.

Покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття, за своїми ознаками нагадує грошове стягнення, хоча у тексті КПК спеціаліст і не передбачений як такий учасник кримінального провадження, на якого грошове стягнення може бути накладене. Проте, враховуючи примусовий штрафний характер цього заходу, слід погодитись із віднесенням його до системи заходів забезпечення кримінального провадження [128, с. 323], що має бути також зазначене у ст. 131 КПК.

Встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними також у деяких дослідженнях відноситься до заходів примусу [31, с. 106]. Як видається, із цим слід погодитися, адже встановлення такого строку спрямовано на забезпечення належної поведінки сторін кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, при ознайомленні з матеріалами кримінального провадження, а саме здійснення такого ознайомлення без зволікань, тобто у розумний строк. Тому цей захід також слід віднести до заходів забезпечення кримінального провадження та зазначити у ст. 131 КПК.

4. Слід указати також і на ту обставину, що у тексті КПК є і інші дії, які мають характер примусу самостійного і зовнішнього спрямування і стосуються забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого. Так, І.В. Гловюк вважає, що ст. 148 КПК фактично передбачає два заходи забезпечення кримінального провадження: тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (здійснюється на підставі ухвали слідчого судді) [128, с. 343]. Враховуючи те, що підстави застосування, суб'єкти застосування, порядок та наслідки застосування тимчасового вилучення

документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманій особи та тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом є різними, слід підтримати цю точку зору та вказати на необхідність її відображення у КПК.

Частина 5 ст. 194 КПК передбачає, «якщо під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, прокурор доведе наявність всіх обставин, передбачених ч. 1 ст. 194 КПК, слідчий суддя, суд застосовує відповідний запобіжний захід, зобов'язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, а також виконувати один або кілька обов'язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором», з числа передбачених цією частиною ст. 194 КПК. Перелік цих заходів свідчить про обмеження права підозрюваного, обвинуваченого на свободу пересування, право вільно залишати територію України, на повагу до приватного життя, свободу та особисту недоторканність, що вказує на примусовий, правообмежувальний характер і зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, і додаткових обов'язків. Для порівняння відмітимо, що у КПК Франції [508] децю схожі обмежувальні заходи розміщені в главі «Про судовий контроль» та передбачають у ст. 138 такі обмеження, як: не покидати територію, визначену слідчим суддею або суддею зі свобод та ув'язнення; не залишати місце проживання або резиденцію, вказані слідчим суддею або суддею зі свобод та ув'язнення; не відвідувати певні місця або відвідувати певні місця, визначені слідчим суддею або суддею зі свобод та ув'язнення; інформувати слідчого суддю або суддю зі свобод та ув'язнення про будь-які переміщення за межі встановленої території; періодично з'являтися у служби, уповноважені об'єднання або органи влади, визначені слідчим суддею або суддею зі свобод та ув'язнення; з'являтися за викликом до органу влади, асоціації або особи, визначених слідчим суддею або суддею зі свобод та ув'язнення, та підкорятися

заходам контролю та соціально-освітнім заходам; передати на зберігання до канцелярії суду, поліції або жандармерії документи, які посвідчують особу, зокрема паспорт; утриматися від керування всіма транспортними засобами або певними транспортними засобами та, за необхідності, передати до канцелярії суду дозвіл на керування транспортними засобами; не контактувати з особами, спеціально визначеними слідчим суддею або суддею зі свобод та ув'язнення, не вступати з ними у відносини; підкорятися заходам з дослідження, лікування або догляду, зокрема з метою дезінтоксикації; внести заставу; не займатися певною професійною діяльністю; не випускати чеки; не зберігати або не носити зброю, а в необхідних випадках здати її до канцелярії суду; надати персональне або реальне забезпечення; у разі вчинення кримінально караного діяння проти іншого з подружжя, співмешканця або партнера, або проти дітей знаходитися поза місцем проживання або резиденцією подружжя або не з'являтися у цьому місці проживання або резиденції; ці заходи застосовуються за рішенням слідчого судді або судді зі свобод та ув'язнення.

Враховуючи, що вказані у ч. 5 ст. 194 КПК правообмеження забезпечують належну поведінку підозрюваного, обвинуваченого, мають примусовий характер, то вони також мають бути віднесені до заходів забезпечення кримінального провадження.

Частиною 6 ст. 194 КПК у чинній редакції передбачено, що «в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім обов'язків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька обмежувальних заходів». Такі формулювання КПК викликають ряд зауважень із позиції змістовної та юридико-технічної узгодженості з іншими положеннями КПК та інших актів чинного законодавства [детально викладено: 98]. У цілому вказані у ч. 6 ст. 194 КПК правообмеження забезпечують належну поведінку підозрюваного, обвинуваченого, мають примусовий характер, вони

також мають бути віднесені до заходів забезпечення кримінального провадження.

5. У доктрині є ряд пропозицій щодо розширення кола елементів системи заходів забезпечення кримінального провадження. Серед науковців та практиків останнім часом сформувалася точка зору про необхідність віднесення до заходів забезпечення кримінального провадження також проведення ревізій та перевірок [187, с. 71-72; 492, с. 160] і навіть було зареєстровано відповідний законопроект [213]. Це викликано потребами практики, адже виключення повноважень слідчого та прокурора призначати ревізії та перевірки із КПК та залишення їх в інших нормативних актах призвели до істотних проблем у практиці, адже положення ПК України мають бланкетний характер, адже вказують на отримання судового рішення «відповідно до закону», але у КПК відповідного порядку не існує, що суперечить zasadі юридичної визначеності. Таким чином, це питання потребує вирішення на нормативному рівні. Якщо розглянути пропозицію щодо доповнення ревізіями та перевітками власне системи заходів забезпечення кримінального провадження, то можна висловити як мінімум два міркування. Так, ця пропозиція обґрунтована потребами практики і натепер, враховуючи різну цільову спрямованість заходів, перелічених у ст. 131 КПК, у цілому може бути реалізована нормативно, що дозволить «зняти» питання про законність призначення ревізій та перевірок у кримінальному провадженні за ухвалою слідчого судді. Проте, якщо в основу конструювання системи заходів забезпечення кримінального провадження покласти вище запропонований критерій, то призначення ревізій та перевірок, яке має спрямування на збирання та перевірку доказів, до цієї системи віднесено бути не може. Крім того, слід враховувати і те, що «призначення ревізій та перевірок» є сукупністю двох пов'язаних, але незалежних складових – кримінально-процесуальної, що регламентується процесуальним законом і відображає права сторін кримінального провадження, та адміністративної, що визначається відомчими нормативами щодо безпосереднього проведення ревізій

та перевірок [132, с. 170]. Саме тому пропонуємо такий підхід: враховуючи гносеологічне спрямування ревізій та перевірок, вони як такі не можуть бути віднесені до системи заходів забезпечення кримінального провадження, і порядок їх призначення має бути регламентовано у главі 4 КПК; проте доступ до об'єктів, які підлягають дослідженню у ході ревізії та перевірки (документи, речі та ін.), має надаватися у межах тимчасового доступу до речей і документів (для проведення ревізії або перевірки), що є, відповідно, заходом забезпечення кримінального провадження, а специфіку такого тимчасового доступу слід відобразити у главі 15 КПК.

У кримінально-процесуальній доктрині цільове спрямування тимчасового доступу до речей і документів визначається через забезпечення отримання засобів доказування [125, с. 165]; встановлення обставин кримінального правопорушення та збирання і збереження доказів [126, с. 258]; відшукування та отримання інформації/доказів під час безпосереднього ознайомлення зі змістом, формою та ознаками речей і документів [232, с. 322]; забезпечення безпосереднього отримання доказової інформації [495, с. 7]. Крім того, як мета цього заходу зазначається забезпечення можливості формування правової позиції сторін [109, с. 150], забезпечення сторін кримінального провадження процесуальною можливістю збирати докази [134, с. 193].

Доказове значення тимчасового доступу до речей і документів у цілому складно заперечити, проте таке загальне відношення його до заходів, які спрямовані на збирання доказів, є дещо схематичним, враховуючи різні форми тимчасового доступу до речей і документів. Адже ч. 1 ст. 159 КПК передбачає, що «тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку)». Відповідно, при ознайомленні та копіюванні не можна стверджувати про збирання доказів, адже елемент збирання доказів характерний лише для вилучення (виїмки) речей і документів. Слід при цьому

вказати, що для вилучення (виїмки) речей і документів на рівні судової практики передбачено особливі умови застосування: «1) особа, у володінні якої знаходяться речі або документи, не бажає добровільно передати їх стороні кримінального провадження або є підстави вважати, що вона не здійснить таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи; 2) речі та документи згідно зі ст. 162 КПК містять охоронювану законом таємницю і таке вилучення необхідне для досягнення мети застосування цього заходу забезпечення» [146].

Відмітимо також, що у КПК ФРН є схожий механізм, адже передбачається, що предмети, які в якості речових доказів можуть мати значення для попереднього розслідування, повинні бути прийняті на адміністративне зберігання або процесуально забезпечені іншим способом. Якщо предмети знаходяться у фактичному володінні певної особи і вона відмовляється видати їх добровільно, необхідно провести виїмку (§ 94). Той, в чиєму фактичному володінні знаходиться предмет вищевказаного типу, зобов'язаний на вимогу пред'явити і видати його (§ 95). Постанова про виїмку може бути винесена тільки судом, а у випадках, що не терплять зволікання, також прокуратурою і особами, що проводять розслідування за дорученням прокуратури (§ 98) [46]. Цей захід у літературі віднесено до заходів примусу з метою забезпечення доказів [500, с. 84].

Таким чином, у межах нормативної конструкції тимчасового доступу до речей і документів слід виділити дві цілі: при ознайомленні та копіюванні – забезпечення формування правової позиції сторони та вирішення питання про ініціювання збирання доказів надалі в ході кримінального провадження; при вилученні (виїмці) – збирання та перевірка доказів.

З урахуванням наведеного, слід запропонувати таку нормативну модель тимчасового доступу до речей і документів, а саме: тимчасовий доступ має бути визнаний елементом системи заходів забезпечення кримінального провадження лише у формі надання стороні кримінального провадження особою, у володінні

якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії; вилучення (виїмка) речей і документів має бути регламентоване як слідча (розшукова) дія у главі 20 КПК; у разі невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів має проводитися виїмка речей і документів, які вказані в ухвалі, а також можуть бути вилучені предмети, які вилучені законом з обігу; виїмка може здійснюватися лише стороною обвинувачення за ухвалою слідчого судді, суду; виїмка може мати самостійний характер, а також бути наслідком ненадання речей і документів для ознайомлення та копіювання (замість обшуку, який передбачений у ст. 166 КПК, проте із дотриманням гарантій щодо участі особи, за клопотанням якої надано дозвіл на її проведення).

Наведені пропозиції можуть викликати заперечення у контексті того, що не дотримується засада змагальності, адже натепер сторона захисту має право отримати тимчасовий доступ в усіх трьох його формах. Проте слід звернути увагу на те, що натепер відсутні нормативні вимоги щодо фіксування тимчасового доступу стороною захисту, в результаті чого «захисник, маючи відповідне право, не може його реалізувати за відсутністю процедури проведення таких дій та форми їх фіксації. І тут можуть виникнути питання щодо визнання вилучених у такий спосіб захисником речей і документів допустимими доказами у кримінальному провадженні» [159], отримання захисником тимчасового доступу до речей і документів, які не були оглянуті та досліджені стороною обвинувачення, може призвести до втрати доказів, що мали б значення для встановлення винуватості особи [136, с. 405], що у літературі підкреслюється як недолік нормативної регламентації [37, с. 215-216; 237, с. 148-149]. Крім того, не вирішеним при вилученні (виїмці) стороною захисту речей та документів є питання їх зберігання, а «переведення» виїмки до категорії слідчих (розшукових) дій, що частково вже пропонувалось [106, с. 141], дозволить вирішити питання зберігання документів та речей без внесення змін та доповнень до КПК.

Також нормативна реалізація пропозиції щодо доступу до об'єктів, які підлягають дослідженню у ході ревізії та перевірки (документи, речі та ін.), що має надаватися у межах тимчасового доступу до речей і документів (для проведення ревізії або перевірки), потребує не тільки відображення специфіки такого тимчасового доступу у главі 15 КПК, а й уточнення назви цього заходу як «тимчасовий доступ до речей, документів, приміщень (у формі ознайомлення та копіювання)».

Крім того, важливим питанням є внутрішнє структурування системи заходів забезпечення кримінального провадження у ст. 131 КПК. Нормативно ці заходи поділені на затримання, запобіжні заходи та інші заходи забезпечення кримінального провадження, хоча, виходячи зі ст. 176 КПК, затримання також є запобіжним заходом. У доктрині до ознак саме запобіжних заходів, як правило, відносяться їх превентивний характер, позбавлення або обмеження свободи підозрюваного, обвинуваченого, метою застосування є забезпечення належної процесуальної поведінки цих учасників [5, с. 134; 63, с. 15-16; 77, с. 39; 126, с. 298; 128, с. 379; 192, с. 39; 229, с. 4; 234, с. 70; 481, с. 148; 178, с. 37-38]. На такі ознаки вказують і нормативні визначення цих заходів у КПК Республіки Білорусь (примусові заходи, що застосовуються до підозрюваного або обвинуваченого для запобігання вчиненню ними суспільно небезпечних діянь, передбачених кримінальним законом, або дій, що перешкоджають провадженню у кримінальній справі, а також для забезпечення виконання вироку) [254], КПК Республіки Молдова (примусові заходи, що застосовуються до підозрюваного, обвинуваченого або підсудного для запобігання вчиненню ними певних негативних дій, що спрямовані проти здійснення кримінального судочинства, безпеки та громадського порядку або проти забезпечення виконання вироку) [255], КПК Республіки Вірменія (примусові заходи, які застосовуються до підозрюваного чи обвинуваченого з метою запобігання їх неналежній поведінці у ході провадження у кримінальній справі та забезпечення виконання вироку) [253], КПК Азербайджанської Республіки (захід процесуального примусу, який

у випадках та порядку, передбачених цим Кодексом, обирається дізнавачем, слідчим, прокурором чи судом стосовно підозрюваного чи обвинуваченого із тимчасовим обмеженням його прав; захід процесуального примусу, який обирається при провадженні у кримінальній справі з метою запобігання протизаконній поведінці підозрюваного чи обвинуваченого та забезпечення виконання вироку та випадках, передбачених статтею 155.1. цього Кодексу) [252]. Якщо аналізувати цільову та суб'єктну ознаки, що характеризуються, запобіжні заходи, а саме їх превентивний характер, спрямованість на забезпечення належної процесуальної поведінки та те, що вони застосовуються до підозрюваного, обвинуваченого, то таким ознакам відповідають не тільки заходи, перелічені у ст. 176 КПК, а й інші, які у КПК як запобіжні не виділяються. Відмітимо, що у доктрині до запобіжних заходів віднесено також поліцейський нагляд, вилучення паспорта, вилучення документів, що надають право займатися певною діяльністю [5, с. 134; 77, с. 128], що відповідає наведеним ознакам запобіжних заходів. Таким чином, розвиваючи думки О.А. Банчука, А.В. Захарка, Л.М. Лобойка, до системи запобіжних заходів у КПК слід віднести тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої особи, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Крім того, додаткові обов'язки, передбачені ч. 5 ст. 194 КПК, по суті, також відповідають ознакам запобіжних заходів, хоча і мають кумулятивний характер стосовно особистого зобов'язання [на це зверталася увага: 228, с. 272], зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади; такі ж ознаки має й зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади. До речі, у КПК Франції [508], який містить дещо схожий перелік правообмежень, названий судовим контролем,

судовий контроль вважається комплексним запобіжним заходом, так як під «судовим контролем» розуміється 16 варіантів* правообмежень (заборона залишати певну територію, заборона відвідувати зазначені слідчим суддею місця, заборона займатися певними видами діяльності, зобов'язання пройти курс лікування, зобов'язання утримуватися від контактів з певними особами та ін.). Однак мова йде про єдиний запобіжний захід (а не про 16 заходів*), оскільки, прийнявши одне рішення про судовий контроль, слідчий суддя вправі застосувати відразу кілька зазначених правообмежень, згодом деякі скасувати або замінити або, навпаки, доповнити їх будь-якими іншими заходами із зазначеного списку [60, с. 336-337].

Крім того, відсторонення від посади та тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя також мають такі ознаки, як превентивний характер, спрямованість на забезпечення належної процесуальної поведінки та те, що вони застосовуються до підозрюваного, обвинуваченого, що також свідчить про необхідність віднесення їх до запобіжних заходів. Відповідно, у ч. 2 ст. 131 КПК та ч. 1 ст. 176 КПК слід передбачити новий перелік заходів (Додаток 1, п. 1)

1.2. Поняття, правова природа, види та межі повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження

Дослідження повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження слід розпочати із визначення їх правової природи у контексті категорій більш високого рівня узагальнення, а саме повноважень слідчого як елемента його кримінально-процесуальної компетенції.

---

* у чинній редакції їх 17

* у чинній редакції їх 17

У фундаментальній праці з теорії компетенції вона визначається як покладений законно на уповноваженого суб'єкта обсяг публічних справ, а до компетенційних елементів віднесено нормативно встановлені цілі; предмети відання як юридично визначені певні сфери та об'єкти впливу; владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень та вчинення дій [243, с. 55-56].

У кримінально-процесуальній доктрині сформульовані визначення кримінально-процесуальної компетенції. На думку Л.М. Лобойка, це покладений кримінально-процесуальним законом на органи дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду обсяг публічних справ у сфері вирішення кримінально-правових конфліктів, що виникають у суспільстві [152, с. 74]. Сукупність повноважень, установлених кримінальним процесуальним законом у межах конкретно для кожного органу й посадової особи, розглядається як компетенція державних органів і посадових осіб у сфері кримінального судочинства [177, с. 28]. Як зазначає Т.О. Лоскутов, органи кримінального судочинства зобов'язані здійснювати кримінальне провадження у межах своєї кримінальної процесуальної компетенції, що охоплює чітко окреслений процесуальними нормами предмет відання – «територію реалізації повноважень» [154, с. 56]. Проте в останньому з визначень враховано лише один з елементів кримінально-процесуальної компетенції, а саме предмет відання.

Слід відмітити, що у кримінально-процесуальній доктрині запропоновано декілька визначень кримінально-процесуальної компетенції саме слідчого, і вони, відповідно, ґрунтуються на більш загальних визначеннях терміна «компетенція» та термінологічного сполучення «кримінально-процесуальна компетенція». Як зазначає М.С. Городецька, кримінально-процесуальна компетенція слідчого ОВС – це покладений кримінально-процесуальним законом обсяг публічних справ, змістом яких є порушення і розслідування кримінальних справ, віднесених законом до його відання, з метою підготовки їх

до судового розгляду [48, с. 180]. Більш оновлений варіант цього визначення запропонований О.О. Лисецьким: покладений кримінальним процесуальним законом обсяг публічних справ, змістом яких є внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і їх розслідування, що віднесені законом до його відання, з метою направлення кримінальних проваджень з обвинувальними актами до суду [140, с. 181]. Разом з тим такі визначення кримінально-процесуальної компетенції слідчого програмують його діяльність саме на обов'язкове встановлення обґрунтованості підозри та формулювання обвинувачення, що на практиці не завжди можливе, а також не враховують наявність інших форм закінчення досудового розслідування. Саме тому слід звернути увагу на визначення процесуальної компетенції слідчого як обсягу владно-розпорядчих повноважень слідчого, що виникають у межах конкретного кримінального провадження з метою швидкого, повного та неупередженого розслідування [4, с. 13], де повно визначена спрямованість компетенції, проте вона тлумачиться звужено і враховує лише один з елементів кримінально-процесуальної компетенції, а саме повноваження слідчого. Не вдаючись до аналізу елементів кримінально-процесуальної компетенції, оскільки це не є предметом цього дослідження, зазначимо, що при характеристиці кримінально-процесуальної компетенції слідчого у цьому дослідженні буде використано підхід, що до структури кримінально-процесуальної компетенції слід відносити предмети відання як юридично визначені певні сфери і об'єкти впливу та повноваження як правообов'язок, який не можна не реалізувати в публічних інтересах [30, с. 61].

Процесуальна компетенція слідчого може отримувати своє вираження одночасно у трьох взаємопов'язаних формах, а саме: «перша – внутрішня: виникнення та межі процесуальної компетенції слідчого безпосередньо пов'язані із належністю його до конкретного органу досудового розслідування, виходячи з положень ст. 38 КПК; друга – зовнішня: її межі пов'язані з існуванням кола загальних прав та обов'язків слідчого, регламентованих у КПК; третя –

функціональна: її виникнення та межі залежать безпосередньо від конкретного кримінального провадження, розслідування якого здійснює слідчий» [4, с. 8-9].

Натепер у цілому безспірним на рівні кримінально-процесуальної доктрини є розуміння того, що повноваження є елементом кримінально-процесуальної компетенції [14, с. 12; 16, с. 99; 17; 48, с. 61; 51, с. 196; 69; 70, с. 208; 141, с. 138; 152, с. 74; 177, с. 28; 215, с. 10; 226, с. 19; 243, с. 56; 246, с. 209] і є поєднанням прав і обов'язків [22; 24; 169, с. 75-76; 215, с. 10; 226, с. 30; 243, с. 56; 503, с. 27-28]. Це стосується і повноважень слідчого у кримінальному провадженні. Наведемо для прикладу декілька визначень цієї категорії.

О.О. Власов визначає повноваження як закріплені у процесуальному законі можливості, що дозволяють вільно та самостійно визначати характер своєї поведінки з метою найбільш успішного виконання покладених на нього завдань, і в той же час його обов'язки, що приписують йому необхідність такої поведінки, яке реалізує його призначення і в державному механізмі [22]. Як зазначає Е.І. Воронін, повноваження слідчого є сукупністю його прав та обов'язків, встановлених та гарантованих процесуальним законом [24]. С.Ф. Шумілін пише, що повноваження слідчого – це встановлені кримінально-процесуальним законом права та обов'язки слідчого, достатні та необхідні для порушення кримінальної справи та встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальній справі з метою законного та обґрунтованого здійснення кримінального переслідування підозрюваного чи обвинуваченого, відновлення порушених злочином прав та свобод фізичних і юридичних осіб, а також вирішення кримінальної справи шляхом її закриття або направлення до суду з обвинувальним висновком (постановою про порушення перед судом клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусового заходу виховного характеру або постановою про направлення кримінальної справи до суду для застосування примусового заходу медичного характеру) [503, с. 27-28]. На думку Ю.П. Аленіна, повноваження слідчого визначаються обсягом наданих йому законом прав і обов'язків, його взаємовідносин з судом і

прокурором, начальником слідчого відділу, а також з органами дізнання [130, с. 136]. Як зазначає М.С. Городецька, повноваження слідчого є засобом впливу на предмет відання (об'єкт) для здійснення покладеної на нього кримінально-процесуальної функції [48, с. 133].

Враховуючи базис для визначення поняття «повноваження слідчого» як поєднання прав та обов'язків, спробуємо визначити поняття «повноваження слідчого» для подальшого використання його як теоретичної основи для формулювання поняття «повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження». При визначенні поняття «повноваження слідчого» доцільно акумулювати у ньому ключові елементи, такі як: суб'єктний (носій повноважень - слідчий), змістовний (поєднання публічно-владних прав та обов'язків), нормативний (їх регламентація кримінальним процесуальним законодавством), цільовий (спрямованість на досягнення завдань досудового розслідування); процедурний (реалізація у межах кримінально-процесуальної форми); інструментальний (процесуальні дії та рішення як процесуальні засоби). Отже, повноваження слідчого – це система регламентованих кримінальним процесуальним законодавством публічно-владних прав та обов'язків службових осіб органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю НАБ України, уповноважених здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, спрямованих на досягнення завдань досудового розслідування у порядку та з використанням засобів, передбачених КПК. Крім наведених, ознакою повноважень слідчого є обумовленість їх кримінально-процесуальною функцією (функціями) слідчого: як зазначає І.В. Гловюк, кримінально-процесуальна функція визначає права та обов'язки суб'єкта (суб'єктів)

реалізації функції, які відображають зміст кримінально-процесуальної функції в аспекті спрямованості напрямку діяльності, однак не є її елементом [30, с. 38].

У наукових дослідженнях запропоновано ряд класифікацій повноважень слідчого, серед яких виділяються: повноваження із застосування заходів процесуального примусу [22]; повноваження щодо застосування заходів кримінально-процесуального примусу [503, с. 30]; щодо обрання та застосування запобіжних заходів та інших заходів процесуального примусу [17]; повноваження щодо прийняття рішень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження [111, с. 540] та повноваження щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження [111, с. 541]; повноваження, пов'язані із рухом кримінального провадження (у тому числі звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; звертатися до слідчого судді з клопотанням про накладення грошового стягнення на учасників кримінального провадження) [126, с. 126]. Крім того, серед прав та обов'язків детектива, які він реалізує як слідчий, виділено повноваження, пов'язані із застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження [23, с. 76-77].

Як видається, повноваження слідчого, пов'язані із заходами забезпечення кримінального провадження, слід виділити в окрему групу його повноважень, враховуючи важливість таких повноважень та самостійний характер інституту заходів забезпечення кримінального провадження у кримінальному процесуальному праві. Крім того, слід чітко визначити термінологію, яка використовуватиметься надалі.

Стаття 132 КПК [27] регламентує загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а у ч. 6 вказує на «клопотання слідчого, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження»; це стосується і запобіжних заходів: вживаються позначення «застосування» (наприклад, ст.ст. 176, 177 КПК та ін.) та «обрання» (наприклад, ст.ст. 178, 193 КПК). Разом з тим етимологічне

значення цих слів різне: обирати означає виділити, відбирати за якою-небудь ознакою; надавати перевагу комусь, чомусь перед ким-, чим-небудь іншим [190]; застосовувати - використовувати що-небудь, запроваджувати в ужиток [76]. Ця різниця повинна бути відображена і на рівні кримінально-процесуальної термінології. Тому слід підтримати думку І.В. Гловюк, що ст. 132 КПК має бути викладена в іншій редакції та мати назву «Загальні правила обрання, зміни, скасування та застосування заходів забезпечення кримінального провадження» [28, с. 179]. Разом з тим, для дослідження повноважень слідчого у контексті заходів забезпечення кримінального провадження видається доцільним розглядати їх «застосування» як реалізацію «обрання», а продовження строків – також як елемент «обрання». Отже, спірним є підхід, що «застосування» запобіжних заходів включає в себе прийняття рішення про обрання, продовження строку запобіжного заходу, його зміну, скасування або припинення дії [489, с. 209], оскільки застосування нового запобіжного заходу є наслідком його зміни, а скасування запобіжного заходу формалізує закінчення його фактичного застосування. Відмітимо при цьому, що тлумачення співвідношення цих понять дав ВС, вказавши наступне: «... виходячи зі змісту диспозицій статей 177, 178, 194, 196 КПК України терміни «застосування запобіжного заходу» та «обрання запобіжного заходу» використовуються як синонімічні (тотожні за своїм правовим значенням). ... Отже, чіткого розмежування між поняттями «застосування запобіжного заходу» та «обрання запобіжного заходу», який би мав різні процесуальні наслідки, кримінальний процесуальний закон не містить. Крім того, у КПК України не передбачено іншого процесуального документа, крім ухвали про застосування запобіжного заходу (ст. 196 КПК) при вирішенні питань, пов'язаних із такими заходами» [204]. Вищенаведена наукова позиція не суперечить цьому судовому тлумаченню.

Слід звернути увагу і інше тлумачення поняття «застосування запобіжного заходу». Виходячи із системного аналізу положень ст. 309 КПК та

враховуючи вимоги ст. 181 КПК, суд касаційної інстанції вважає, що поняття «застосування запобіжного заходу» охоплює не тільки його обрання, але й випадки зміни запобіжного заходу, коли суд обирає інший захід [205]. Разом з тим це судове тлумачення є релевантним фактичній реалізації зміненого запобіжного заходу.

Відповідно, група повноважень слідчого як елемент загальної системи повноважень слідчого повинна мати назву «повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження». Із урахуванням запропонованого вище поняття повноважень слідчого повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження можна визначити як систему регламентованих кримінальним процесуальним законодавством публічно-владних прав та обов'язків при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження службових осіб органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважених здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, спрямованих на досягнення дієвості досудового розслідування, шляхом провадження процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у порядку, передбаченому КПК.

Розглядаючи повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, важливо визначити їх функціональне призначення. Це завдання має бути вирішено при визначенні двох складових: по-перше, функціональна спрямованість діяльності слідчого у цілому, по-друге, характеристика повноважень у контексті функціональної спрямованості діяльності слідчого. Функціональна спрямованість діяльності слідчого у кримінальному провадженні за КПК 2012 р. визначається науковцями неоднаково: вказується на здійснення слідчим кримінального

переслідування (обвинувачення) та розслідування [47, с. 50; 150, с. 82, 85; 167, с. 879], розслідування [126, с. 18]; обвинувачення [53, с. 120; 142, с. 177]; функцій розслідування, кримінального переслідування; забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, міжнародного співробітництва та реабілітаційної функції [37, с. 374]. Найбільш обґрунтованою, враховуючи норми КПК, є позиція, що слідчий здійснює дві функції: розслідування та кримінального переслідування; адже на обвинувальний характер діяльності слідчого вказує, зокрема, те, що він нормативно віднесений до сторони обвинувачення, наявність у нього повноважень щодо повідомлення про підозру, складання обвинувального акта, проте при їх здійсненні слідчий повинен неухильно дотримуватися вимог ч. 2 ст. 9 КПК, а саме «всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень». При цьому слід підтримати позицію І.В. Гловюк, що з моменту отримання інформації про кримінальне правопорушення слідчий реалізує функцію розслідування. З моменту складення слідчим повідомлення про підозру починається функція кримінального переслідування у формі підозри стосовно визначеної особи [37, с. 106]. Тобто функція розслідування певним чином трансформується у функцію кримінального переслідування, і одночасно вони не здійснюються.

Що стосується визначення функціонального призначення власне заходів забезпечення кримінального провадження, то ця проблематика досліджена менше і розглянута в основному на основі законодавства, яке вже втратило чинність, на основі якого аналізувалося функціональне призначення заходів кримінально-процесуального примусу або лише запобіжних заходів. Відповідно, у різних дослідженнях вони відносяться до функції обвинувачення (кримінального переслідування) [221, с. 10; 504, с. 10] (хоча, на думку Т.О.

Лоскутова, це стосується лише затримання як процесуальної дії, якщо дані протоколу затримання будуть викривати особу у вчиненні злочину [153, с. 138]), хоча у ряді досліджень це заперечується [153, с. 138; 172, с. 73]; підкреслюється багатофункціональність цих заходів [30, с. 327]. У цілому інститут заходів забезпечення кримінального провадження є наскрізним, безумовно, для усієї кримінально-процесуальної діяльності. Повноваження, права та обов'язки у механізмі їх обрання, зміни, скасування мають практично усі суб'єкти кримінального провадження, у зв'язку з чим логічним є твердження, що елемент забезпечення має місце у кожній кримінально-процесуальній функції, а спрямованість цього елемента може бути різною, у залежності, по-перше, від сутності заходу, по-друге, завдання кримінально-процесуальної функції [30, с. 326]. Разом з цим призначення цього елемента залежить від спрямування діяльності суб'єкта. Для кримінально-процесуальної діяльності слідчого, яка знаходить прояв у функціях розслідування та кримінального переслідування, функціональне призначення заходів забезпечення кримінального провадження полягають у забезпеченні дієвості, а саме досягнення завдань наведених вище функцій. Це вже вказує на неможливість визначення відповідних повноважень слідчого як нефункціональних. Таким чином, повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження є засобом реалізації розслідування та кримінального переслідування як кримінально-процесуальних функцій слідчого, детермінуються останніми в залежності від етапу досудового розслідування, слідчої ситуації, застосовуються з урахуванням вимог пропорційності обмеження прав людини.

У ст. 40 КПК стосовно заходів забезпечення кримінального провадження прямо вказано лише, що слідчий уповноважений звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (п. 5 ч. 2). Про інші повноваження слідчого у цій сфері не йдеться. Разом з тим аналіз інших норм КПК показує, що відповідних повноважень слідчого значно більше, а саме:

здійснювати виклик (ст. 133 КПК);

звертатися до слідчого судді з клопотанням про здійснення приводу (ч. 2 ст. 140 КПК);

викладати доводи при розгляді слідчим суддею клопотання про здійснення приводу (ч. 1 ст. 142 КПК);

звертатися до слідчого судді з клопотанням про накладення грошового стягнення на особу (ч. 1 ст. 146 КПК);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про накладення грошового стягнення на особу;

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення (ч. 2 ст. 147 КПК);

тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ним особи (ч. 1 ст. 148 КПК), скласти про це протокол (ч. 2 ст. 149 КПК);

передати тимчасово вилучені документи на зберігання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (ч. 3 ст. 149 КПК);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 1 ст. 150 України);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 1 ст. 151 КПК), клопотання про продовження строку (ч. 1 ст. 153 КПК);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про відсторонення особи від посади (ч. 1 ст. 155 КПК);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про відсторонення особи від посади (ч. 1 ст. 156 України), продовження строку відсторонення від посади, скасування відсторонення від посади (ст. 158 КПК);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 1 ст. 160 КПК);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 4 ст. 163 КПК);

здійснити тимчасовий доступ до речей і документів на підставі ухвали слідчого судді (ч. 2 ст. 165 КПК), пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володілець речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію (ч. 2 ст. 165 КПК), залишити володільцю речей і документів опис речей і документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді (ч. 3 ст. 165 КПК); на вимогу володільця залишити копію вилучених документів (ч. 4 ст. 165 КПК);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про дозвіл на проведення обшуку з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 1 ст. 166 КПК);

проводити обшук з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, якщо дозвіл на проведення обшуку надано слідчим суддею за клопотанням сторони захисту (ч. 2 ст. 166 КПК);

тимчасово вилучати майно (ч. 1 та 2 ст. 168 КПК), скласти про це протокол (ч. 3 ст. 168 КПК); забезпечити схоронність такого майна в порядку, встановленому КМУ (ч. 4 ст. 168 КПК);

повертати тимчасово вилучене майно;

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про арешт майна (ч. 1 ст. 171 КПК);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про арешт майна (ч. 1 ст. 172 КПК);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про скасування арешту майна;

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про застосування запобіжного заходу (ч. 4 ст. 176, ч. 1 ст. 184 КПК, ч. 1 ст. 192 КПК);

здійснювати контроль за виконанням зобов'язань про особисту поруку (ч.6 ст. 180 КПК);

отримати від органу Національної поліції повідомлення про постановку на облік особи, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту (ч. 4 ст. 181 КПК);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (ч. 1 ст. 188 КПК);

застосувати електронні засоби контролю на підставі ухвали слідчого судді про обрання стосовно підозрюваного запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок (ч. 2 ст. 195 КПК);

перед застосуванням електронного засобу контролю під розпис роз'яснити підозрюваному правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю (ч. 5 ст. 195 КПК);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про продовження строку тримання під вартою (ч. 1 ст. 199 України);

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 КПК, чи про зміну способу їх виконання (ч. 1 ст. 200 КПК);

за погодженням з прокурором подати клопотання про дозвіл на затримання особи (ч. 5 ст. 200 КПК);

здійснювати затримання (ст. 208 КПК);

у разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб (ч. 3 ст. 210 КПК);

виклик особи, яка перебуває за межами території України (ст. 566 КПК);

здійснення дій з метою виявлення та арешту майна, грошей і цінностей, отриманих злочинним шляхом, а також майна, яке належить підозрюванним, обвинуваченим або засудженим особам (ст. 568 КПК).

Крім того, враховуючи запропоновану вище систему заходів забезпечення кримінального провадження, можна виділити і повноваження слідчого, не зазначені у розділах 2 та 9 КПК:

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру (ст. 508 КПК; у літературі вже зверталася увага на те, що «зазначена стаття указує лише на суд як на суб'єкта застосування цих заходів, однак, враховуючи, що вони застосовуються до особи з моменту встановлення факту розладу психічної діяльності чи психічної хвороби, а цей факт може бути встановлено і у досудовому провадженні, вважаємо, що слідчий суддя також може бути суб'єктом застосування, зміни, скасування цих заходів» [31, с. 106]);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим

лікарським наглядом особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру*;

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про поміщення особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку (ст. 508 КПК); продовження строку; слідчими суддями такі клопотання розглядаються, незважаючи на вищенаведене формулювання ст. 508 КПК [286; 329; 357; 433; 438; 449; 468];

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про поміщення особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку, продовження строку; про це свідчать також ухвали слідчих суддів [286; 357; 433; 438; 449; 468] *;

звернутися до слідчого судді із клопотанням про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи (це впливає із положень ч. 3 ст. 242 КПК);

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи;

за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді з клопотанням про направлення особи до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи;

---

* Натепер, враховуючи невдалість формулювання назви ст. 508 КПК, прямо це повноваження не передбачено, проте, виходячи з обґрунтування, що ці заходи не є запобіжними, слідчий має бути уповноважений на таку участь. Реально на практиці є випадки участі слідчого у розгляді таких клопотань, що свідчить про виправданість такої участі слідчого [268; 343; 350; 377; 399; 421; 435]

* Натепер, враховуючи невдалість формулювання назви ст. 508 КПК, прямо це повноваження не передбачено, проте, виходячи з обґрунтування, що ці заходи не є запобіжними, слідчий має бути уповноважений на таку участь. Реально на практиці є випадки участі слідчого у розгляді таких клопотань, що свідчить про виправданість такої участі слідчого

звернутися до слідчого судді з клопотанням про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними;

брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними.

Виділяючи ці повноваження, звернемо увагу на деякі проблемні аспекти їх регламентації. Так, повноваження звернутися до слідчого судді із клопотанням про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи, хоч у такому формулюванні у КПК не відображене, випливає із положень ч. 3 ст. 242 КПК. Про його реалізацію саме слідчим свідчать і ухвали слідчих суддів за результатами розгляду клопотань саме слідчих [297; 313; 393; 398; 443]. Разом з тим, лаконічний виклад ч. 3 ст. 242 КПК не дає відповіді, чи потребує клопотання слідчого погодження із прокурором. Вважаємо, що у даному випадку, враховуючи елемент примусу, що потенційно може бути застосований до особи (до речі, який вона повинна мати статус, ця стаття КПК не визначає), таке клопотання слідчого потребує попереднього погодження. Тим більше, що клопотання про направлення особи до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи має бути погоджене прокурором, і це питання вирішується слідчим суддею в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу. Таким чином, доходимо висновку про необхідність регламентації клопотання слідчого про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи процесуальним керівником. Як наслідок, являючись суб'єктом подання клопотання, слідчий має повноваження і брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи, і на їх реальну участь вказується в ухвалях слідчих суддів [297; 313; 393; 398; 443].

Про наявність повноваження слідчого за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді з клопотанням про направлення особи до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи за відсутності прямої норми КПК свідчать положення ч. 2 ст. 509 КПК, що питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування – ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу, і на реалізацію такого повноваження вказують ухвали слідчих суддів [279; 310; 316; 331; 388; 400; 441].

Як зазначалося вище, слідчий уповноважений звернутися до слідчого судді із клопотанням про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи. Хоча, як слушно зазначає І.В. Гловюк, ч. 3 ст. 242 КПК «не передбачає, які учасники кримінального провадження можуть ініціювати примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи» [39, с. 86], а «для удосконалення нормативної регламентації примусового залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи за ч. 3 ст. 242 КПК необхідно регламентувати ... суб'єктів та порядок ініціації питання про примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи, порядок розгляду питання про примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи» [39, с. 89], що має бути виправлено на рівні КПК (Додаток А, п. 3). Відмітимо, що такі клопотання слідчих розглядаються слідчими суддями [297; 313; 436; 474], а у деяких прямо вказано на погодження прокурором [313; 393; 398; 436; 443; 474].

На повноваження слідчого звернутися до слідчого судді з клопотанням про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними, вказує ч. 10 ст. 290 КПК, і це повноваження реалізується слідчими, що

знаходить відображення у судовій практиці [278; 347; 461]. Разом з тим питання про необхідність погодження клопотання прокурором знову ж не вирішено. На практиці таке погодження здійснюється [278; 347; 461]. Враховуючи, що відповідне питання про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами вирішується слідчим суддею, а слідчий має доручення прокурора для здійснення процедури відкриття матеріалів за ст. 290 КПК, то таке погодження вважаємо зайвим та таким, що ускладнює реалізацію повноважень слідчого. Внаслідок подання клопотання слідчий має повноваження брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними, адже ч. 10 ст. 290 КПК передбачає, що клопотання розглядається з повідомленням сторін кримінального провадження. Ухвали слідчих суддів свідчать про участь слідчих у розгляді клопотань [271; 281; 299; 347; 352; 431; 455; 456; 461; 465]. Крім того, слід звернути увагу на ще один аспект проблеми. КПК не регламентує дій слідчого, якщо сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, зволікають при ознайомленні з матеріалами при реалізації ст. 221 КПК. У літературі слушно звертається увага, що ця ситуація потребує окремої регламентації у ст. 221 КПК, за допомогою, наприклад, відсильної норми до ч. 10 ст. 290 КПК [34, с. 76]. Цю пропозицію слід підтримати, уточнивши у ст. 221 КПК, що таке клопотання слідчого не потребує погодження з прокурором.

Відповідно, повноваження слідчого обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження можливо класифікувати на певні групи.

за засобами, які використовуються при реалізації повноважень при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження: із здійснення процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень та комплексні (наприклад, при затриманні за ст. 208 КПК);

за ступенем самостійності при реалізації повноважень: самостійні повноваження слідчого при обранні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження; повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються за ухвалою слідчого судді; останні, відповідно, поділяються на: самостійні повноваження; повноваження, які реалізуються за погодженням з прокурором; повноваження, які реалізуються при розгляді слідчим суддею клопотання; повноваження, які реалізуються на підставі ухвали слідчого судді;

за формами реалізації: здійснення процесуальних дій, складання клопотань, звернення до прокурора за погодженням, звернення до слідчого судді, участь у розгляді клопотання слідчим суддею, виконання або участь у виконанні ухвали слідчого судді;

за видами заходів забезпечення кримінального провадження: щодо запобіжних заходів та інших заходів забезпечення кримінального провадження;

за колом учасників кримінального провадження, до яких застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження;

за порядками кримінального провадження – ті, що реалізуються у загальному порядку кримінального провадження, та ті, що реалізуються в особливих порядках кримінального провадження;

за характером здійснення: основні та супутні (наприклад, щодо повідомлення про затримання (ч. 1 та 4 ст. 213), щодо передання документів на зберігання у порядку, встановленому КМУ (ч. 3 ст. 149), щодо забезпечення схоронності тимчасово вилученого майна в порядку, встановленому КМУ (ч. 4 ст. 168));

за часом здійснення: попередні, тобто спрямовані на обрання, зміну, скасування заходів забезпечення кримінального провадження (складання клопотань), виконавчі (застосувати електронні засоби контролю на підставі ухвали слідчого судді про обрання стосовно підозрюваного запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний

обов'язок (ч. 2 ст. 195 КПК); перед застосуванням електронного засобу контролю під розпис роз'яснити підозрюваному правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю (ч. 5 ст. 195 КПК)) та контрольні (у разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб (ч. 3 ст. 210 КПК));

за спрямуванням: повноваження щодо обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження.

Оцінюючи межі повноважень слідчого, відмітимо, що вони, як видається, визначені недостатньо повно у контексті забезпечення дієвості кримінального провадження.

Для забезпечення оперативного та ефективного розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності НАБ України, у КПК було запроваджено механізм попереднього арешту майна, який натепер передбачений ч. 9 ст. 170 КПК [детальніше: 43]. Проте нормативна регламентація попереднього арешту майна має певні змістовні та техніко-юридичні неузгодженості. Розглядаючи питання щодо мети такого арешту, слід звернути увагу на те, що вона звужена порівняно із загальною метою арешту майна і не передбачає відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди. Разом з тим правильно ставиться питання у літературі, чому механізм попереднього характеру арешту майна не може бути поширений, по-перше, на інші кримінальні провадження, по-друге, на випадки необхідності забезпечення цивільного позову [25, с. 158]. Відповідно, пропонується правом накладення попереднього арешту на майно чи кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах строком до 48 годин у невідкладних випадках і винятково з метою збереження доказів або забезпечення можливої

конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину також наділити прокурора у кримінальному провадженні [165, с. 117].

При аналізі цих пропозицій важливо визначитися із відповідністю їх положення Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 1 якого передбачає: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права». Здійснюючи тлумачення цього положення у справі «Україна-Тюмень» проти України» [218], Європейський суд з прав людини у п. 47 рішення зазначив, що стаття 1 Першого протоколу містить три чітких норми: «перша норма, викладена в першому реченні першого пункту, є загальною за своєю природою та закріплює принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого пункту, стосується позбавлення власності та містить умови такого позбавлення; третя норма, викладена в другому пункті, визнає право Договірних держав, серед іншого, здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів.... Ці норми не є окремими, а є пов'язаними між собою. Друга та третя норми стосуються певних випадків, за яких допускається втручання в право на мирне володіння майном, та, отже, їх слід тлумачити в світлі загального принципу, викладеного в першій нормі». Те, що арешт майна є втручанням у право власності, є беззаперечним, а тому слід розглянути відповідність такого втручання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини. Суд нагадав, що «перша та найважливіша вимога статті 1 Першого протоколу полягає в тому, що будь-яке втручання публічної влади в право на мирне володіння майном має бути законним: друге речення першого пункту дозволяє позбавлення власності лише «на умовах, передбачених законом», а другий пункт визнає, що держави мають право здійснювати

контроль за користуванням майном шляхом введення в дію «законів». Більше того, верховенство права, один з фундаментальних принципів демократичного суспільства, є наскрізним принципом всіх статей Конвенції» (п. 49).

Для попереднього арешту майна передбачено достатньо чіткі підстави та порядок і строки застосування, що, відповідно, слід розглядати як обмеження права власності «на умовах, передбачених законом». Крім того, необхідною є і дотримання пропорційності втручання: «Суд нагадує, що втручання в право на мирне володіння майном повинно бути здійснено з дотриманням «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи. Вимога досягнення такого балансу відображена в цілому в побудові статті 1 Першого протоколу, включно із другим реченням, яке необхідно розуміти в світлі загального принципу, викладеного в першому реченні. Зокрема, має існувати обґрунтоване пропорційне співвідношення між засобами, які застосовуються, та метою, яку прагнуть досягти шляхом вжиття будь-якого заходу для позбавлення особи її власності» (п. 55). Враховуючи, що метою попереднього арешту є забезпечення збереження речових доказів або можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину, підслідного НАБ України, він може бути застосований у невідкладних випадках лише за рішенням Директора НАБ України (або його заступника), погодженим прокурором САП і строком лише до 48 годин (без судового контролю), то, вважаємо, можна стверджувати про пропорційність мети (забезпечення збереження речових доказів або можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину та, як наслідок, реалізація завдань кримінального провадження) та засобів, які застосовуються (короткострокове обмеження права власності).

З урахуванням наведених аргументів, розвиваючи позицію І. Гловюк [25, с. 158], пропонуємо для більшої оперативності вирішення питання арешту

майна, попередження його швидкого приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження зацікавленими особами, що ускладнить у подальшому виконання завдань кримінального провадження, наділити цим повноваженням слідчого (у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, незалежно від родової підслідності), постанова якого має погоджуватися прокурором, із дотриманням передбаченого механізму щодо подальшого судового контролю такого арешту майна. Але, для дотримання правових позицій, викладених у практиці ЄСПЛ, пропонуємо уточнити спосіб попереднього арешту майна залежно від його мети, а саме: позбавлення права на відчуження, розпорядження та/або користування майном – у разі забезпечення збереження речових доказів, та позбавлення права на відчуження, розпорядження майном – у разі забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна, а також для відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди. Але слід врахувати і те, що реалізація таких пропозицій потребує ще й внесення змін до ст. 16 КПК, як пропонує О. Музиченко, в частині, що крім тимчасового вилучення майна на підставах та в порядку, передбачених КПК, допускається попередній арешт без судового рішення [180, с. 148].

У доктрині вказується на необхідність дати законодавче визначення терміна «невідкладні випадки», з тим, щоб виключити можливість довільного його тлумачення Директором НАБ України (або його заступником), прокурором [137, с. 92]. Враховуючи оцінність цього термінологічного сполучення, вважаємо, що надати йому легальне визначення видається ускладненим з урахуванням тих факторів, які можуть мати місце протягом кримінального провадження та яким слід дати оцінку при вирішенні питання про попередній арешт майна, адже «під оцінним слід розуміти закріплене в нормі кримінально-процесуального права поняття, зміст якого не містить чітко визначеної, завершеної системи ознак, що зумовлює його конкретизацію в кожному

окремому індивідуально визначеному випадку за розсудом право застосувача» [245, с. 155]. Можна запропонувати при застосуванні цього положення виходити з того, що невідкладні випадки мають місце за наявності реальної і підтверженої загрози оперативного приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження майна, яку неможливо усунути до вирішення питання про арешт майна у загальному порядку [детально: 83; 84].

У літературі є пропозиції розширення повноважень слідчого стосовно тимчасового доступу до речей і документів. Зокрема, з урахуванням положень КПК сформувався два основні підходи щодо коректності та доцільності приналежності повноважень із обрання заходів забезпечення кримінального провадження. Перший з них пов'язує застосування будь-яких заходів кримінально-процесуального примусу лише із судом, оскільки тільки він наділений компетенцією щодо притягнення винної особи до кримінальної відповідальності і призначення покарання. Суд повинен порівняти ступінь можливого обмеження прав особи внаслідок застосування кримінально-процесуальних заходів примусу і ступінь обмеження прав особи, що може бути наслідком притягнення її до кримінальної відповідальності і призначення покарання за вчинення злочину. У разі їх «приблизної пропорційності» суд може застосувати до особи заходи процесуального примусу [154, с. 94]. У межах другого пропонується розширити процесуальну самостійність слідчого і передбачити можливість прийняття саме ним рішення про застосування деяких запобіжних заходів, зокрема особистого зобов'язання, особистої поруки, застави, додаткових обов'язків (крім застосування електронних засобів контролю, обов'язку пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності) [7, с. 11; 112, с. 76; 229, с. 9; 233, с. 115; 490, с. 57-58]. Ці пропозиції слід частково підтримати та навести додаткові аргументи на їх впровадження. Особисте зобов'язання, особиста порука, зобов'язання підозрюваного перебувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткові обов'язки, застава ніяк не пов'язані із обмеженням права на свободу та

особисту недоторканність, гарантованим, зокрема, ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [118], що підлягає обов'язковому судовому контролю. Виключенням є носіння електронного засобу контролю, адже воно пов'язане із закріпленням на тілі підозрюваного пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження, що обмежує і особисту недоторканність особи, її свободу. Крім того, враховуючи широкі можливості для дискреції при визначенні розміру застави, істотне обмеження у зв'язку з цим майнових прав особи, а також потенційний ризик застосування тримання під вартою у разі непомірності розміру застави для особи, цей запобіжний захід також має бути залишений у компетенції слідчого судді.

Надалі слід проаналізувати ці пропозиції в аспекті пропорційності обмеження прав людини. Якщо у ситуаціях застосування особистого зобов'язання, особистої поруки, зобов'язання підозрюваного перебувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткових обов'язків (крім носіння електронних засобів контролю) не обмежуються конвенційні права, то втручання в інші права особи без судового рішення, як видається, не буде явно непропорційним. «Оцінка пропорційності є завжди трикроковим тестом: належність, необхідність, розумність. Належність означає, що використані засоби мають бути належними для досягнення мети. Необхідність використаних засобів повинна мати найменш обтяжуючий ефект для тієї чи іншої цінності. І нарешті, тест на розумність означає, що використані засоби мають бути пропорційними очікуваним результатам, тобто тягар, який несе особа, не повинен бути надмірним» [506, с. 118]. Відповідно, метою є досягнення дієвості кримінального провадження, а через це – завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК; виконання підозрюваним його процесуальних обов'язків у цій частині здатне забезпечити дієвість кримінального провадження, тобто вони є належними. Ступінь примусу при застосуванні особистого зобов'язання, особистої поруки, зобов'язання підозрюваного перебувати за кожною вимогою до суду або до іншого

визначеного органу державної влади, додаткових обов'язків (крім носіння електронних засобів контролю), застави є мінімальним, конвенційні права не обмежуються; тобто це відповідає критерію необхідності.

Згідно з принципом пропорційності *stricto iuris* для того, щоб виправдати певні обмеження прав, має існувати відповідне відношення («пропорційні» у вузькому сенсі слова) між результатом, який досягається при задоволенні легітимної мети, та шкодою, яка завдається правам через використання законних засобів [249, с. 72-73]. Враховуючи мінімальний обтяжуючий ефект цих заходів для підозрюваного, а також те, що спрощення процедури застосування цих заходів позитивно впливатиме на дотримання розумних строків досудового розслідування, оперативності відновлення прав потерпілих від кримінальних правопорушень, вбачається, що серйозність втручання не є надмірною для досягнення мети навіть за відсутності судового рішення і забезпечено пропорційність *stricto iuris*.

При цьому за наявності легітимної мети втручання повинне відбуватися «згідно з законом». Вимога «згідно з законом» має автономне тлумачення у практиці ЄСПЛ: для прикладу, у рішенні «Михайлюк та Петров проти України» Суд нагадав, що «вираз «згідно із законом» насамперед вимагає, щоб оскаржуване втручання мало певну підставу в національному законодавстві; він також стосується якості відповідного законодавства і вимагає, щоб воно було доступне відповідній особі, яка, крім того, повинна передбачати його наслідки для себе, а також це законодавство повинно відповідати принципу верховенства права» [219]. Для забезпечення відповідності вимог КПК таким вимогам слід передбачити чітку процедуру оскарження застосованих слідчим запобіжних заходів, зокрема, передбачити у ст. 303 КПК окремим пунктом оскарження стороною захисту постанови слідчого про обрання запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, а також зобов'язання підозрюваного прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткових обов'язків (крім носіння електронних засобів

контролю) (що нами вище також пропонувалося віднести до запобіжних заходів).

Не вирішеним натеper є питання реалізації такого додаткового обов'язку, як «не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду», адже КПК не передбачає, у якій формі та у якому процесуальному порядку має бути наданий такий дозвіл. К.К. Білецькою запропоновано форму та зміст процесуального документа – постанови слідчого, прокурора про надання дозволу на виїзд [7, с. 4]. Погоджуючись із запропонованим підходом до вирішення цього питання, відмітимо, що це питання має вирішуватися за клопотанням підозрюваного у порядку, передбаченому ст. 220 КПК. Проте для забезпечення прав підозрюваного при вирішенні питання про надання дозволу на виїзд слід закріпити у КПК можливість оскарження відмови у задоволенні клопотання до прокурора та слідчого судді.

Крім того, виникає питання щодо алгоритму дій слідчого у разі, якщо слідчим суддею відмовлено у задоволенні клопотання слідчого, тобто як він може відреагувати на незаконну та необґрунтовану ухвалу слідчого судді. Ні у ст. 309, ні у ст. 393 КПК слідчий не зазначений як суб'єкт апеляційного оскарження. Пункт 10 ст. 393 КПК не може бути застосований, адже прямо у КПК, на жаль, слідчий ніде не вказаний як суб'єкт апеляційного оскарження. У листі ВССУ «Про деякі питання порядку здійснення судового провадження з перегляду судових рішень у суді апеляційної інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» №10-1717/0/4-12 від 21.11.2012 р. [144] слідчий також не вказаний як суб'єкт апеляційного оскарження.

У доктрині це питання викликало дискусію [11, с. 96; 113, с. 140, 141; 122, с. 89; 124, с. 190]. При вирішенні питання про можливість визначення слідчого суб'єктом апеляційного оскарження слід виходити з загальних положень кримінально-процесуальних функцій та кримінально-процесуальної

компетенції слідчого. При реалізації кримінально-процесуальних функцій слідчого дієвість кримінального провадження не може бути забезпечена без застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Слідчий, являючись ініціатором їх застосування, відстоюючи у випадках, передбачених КПК, обґрунтованість клопотання перед слідчим суддею, позбавлений за чинних норм КПК можливості довести до логічного завершення свою правову позицію стосовно необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що ставить під сумнів ефективність подальшого досудового розслідування. А це перешкоджає реалізації публічного інтересу, який є основою кримінально-процесуальної компетенції та діяльності слідчого. Тому очевидно, що слідчий не може розглядатися як особа, прав і свобод, законних інтересів якої стосується ухвала слідчого судді, оскільки у випадку незгоди з ухвалою слідчого судді необхідність її оскарження пов'язана із відстоюваним слідчим публічним інтересом у забезпеченні дієвості кримінального провадження. Саме тому необхідно прямо передбачити у КПК, що слідчий є суб'єктом апеляційного оскарження ухвал слідчого судді стосовно заходів забезпечення кримінального провадження у випадках, коли він подавав слідчому судді клопотання та /або брав участь у його розгляді [93].

1.3. Слідчий як суб'єкт доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження

Дослідження питання щодо слідчого як суб'єкта доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження здійснюватиметься на основі запропонованого у літературі підходу щодо двох значень поняття доказування у кримінальному провадженні, зокрема: доказування – діяльність, спрямована на встановлення фактичних обставин справи шляхом збирання, перевірки та оцінки доказів, та доказування – діяльність сторін (а також потерпілого, цивільного позивача, відповідача та їх представників) з наведення аргументів на обґрунтування своєї позиції у

кримінальному провадженні (кримінальній справі) [128, с. 237]. Слідчий є суб'єктом доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження в обох запропонованих значеннях поняття доказування.

Аналіз повноважень слідчого у кримінальному провадженні, у тому числі і при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, дозволяє виділити дві форми реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження: 1) при самостійній реалізації повноважень щодо обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються слідчим суддею.

Перша форма реалізації повноважень слідчого знаходить свій прояв у повноваженнях слідчого, пов'язаних із збиранням, перевіркою та оцінкою доказів щодо наявності мети, підстав та умов обрання, зміни, скасування заходу забезпечення кримінального провадження. При цьому слідчий використовує усі засоби збирання доказів, передбачені ст. 93 КПК, а також засіб, який не регламентований цією статтею, але який як такий визнано у доктрині [52, с. 148; 58, с. 250; 115] та реально використовується у практичній діяльності – отримання речей і документів. У даному випадку слідчий є суб'єктом доказування у значенні саме збирання, перевірки та оцінки доказів та прийняття як підсумку процесуального рішення, і на нього покладено обов'язок доказування наявності мети, підстав та умов застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Роль слідчого як суб'єкта доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються слідчим суддею, є більш складною, враховуючи, що його повноваження здійснюються у взаємодії із прокурором та слідчим суддею. Для прийняття рішення про можливість складання клопотання про обрання, зміну заходу забезпечення

кримінального провадження слідчий, як і у межах першої форми, здійснює збирання, перевірку та оцінку доказів щодо наявності мети, підстав та умов обрання, зміни заходу забезпечення кримінального провадження. За результатами цієї доказової діяльності слідчий у разі наявності для того підстав складає клопотання про обрання, зміну заходу забезпечення кримінального провадження. Після чого слідчий у випадках, передбачених КПК, погоджує клопотання із прокурором – процесуальним керівником та звертається із цим клопотанням до слідчого судді. Надалі у випадках, передбачених КПК, слідчий бере участь у розгляді клопотання слідчим суддею.

На цьому етапі роль слідчого як суб'єкта доказування змінюється, адже він повинен довести перед слідчим суддею необхідність задоволення клопотання, тобто наявність мети, підстав, умов для обрання або зміни заходу забезпечення кримінального провадження (або, відповідно, заперечити у ситуації, коли він не погоджується із клопотанням іншого учасника кримінального провадження, зокрема щодо арешту майна, скасування арешту майна, скасування відсторонення від посади, скасування ухвали про накладення грошового стягнення).

В.А. Завтур щодо ролі слідчого як суб'єкта доказування зазначає: «беручи до уваги, що слідчому надано законом право збирати докази, звертатися із клопотанням про застосування ЗЗКП до прокурора, а у деяких випадках і безпосередньо до слідчого судді (ч. 2 ст. 140 КПК), визначення його суб'єктом оцінки доказів (ч. 1 ст. 94 КПК), можна впевнено стверджувати, що слідчий при розгляді клопотань про застосування ЗЗКП є суб'єктом доказування в контексті збирання, перевірки та оцінки доказів, та на нього покладається тягар доказування. Однак при розгляді клопотань про застосування запобіжних заходів цей тягар реалізується у позасудовому порядку» [72, с. 133]. Разом з тим ця позиція має бути уточнена у тому сенсі, що слідчий є суб'єктом доказування у значенні збирання, перевірки та оцінки доказів при складанні клопотання як наслідку такого збирання, перевірки та оцінки, а «тягар доказування слід

розуміти як необхідність для слідчого, прокурора надати належні, допустимі, достовірні та достатні докази того, що застосування заходу забезпечення кримінального провадження потрібне для забезпечення дієвості кримінального провадження» [32, с. 87] на нього покладено вже у судовому засіданні при розгляді та вирішенні клопотання слідчим суддею.

Тому у другій формі роль слідчого як суб'єкта доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються слідчим суддею, слід розглядати за такими етапами: 1) збирання, перевірка та оцінка доказів для визначення наявності мети, підстав та умов обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) складання мотивованого клопотання, його погодження у випадках, передбачених законом, у разі відмови у погодженні – звернення до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні, та звернення з клопотанням до суду; 3) обґрунтування клопотання у судовому засіданні.

При цьому характер участі слідчого у судовому засіданні, характер обґрунтування диверсифікуватиметься у залежності від того, хто є суб'єктом звернення із клопотанням. Повноваження слідчого у судовому етапі процедури вирішення питання про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею мають розглядатися щодо: участі слідчого у розгляді клопотання слідчим суддею, коли ініціатором є сторона обвинувачення; участь слідчого у розгляді клопотань інших учасників кримінального провадження слідчим суддею.

КПК містить окремі вимоги щодо клопотань слідчого, прокурора про обрання заходів забезпечення кримінального провадження: окремо для клопотання про здійснення приводу (ст. 141 КПК), про накладення грошового стягнення (ст. 145 КПК), про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним

правом (ст. 150 КПК), про відсторонення від посади (ст. 155 КПК), про тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 160 КПК), арешт майна (ст. 171 КПК), про застосування запобіжних заходів (ст. 184 КПК). Ці вимоги, хоча і в деяких положеннях відображають специфіку кожного заходу, містять ряд загальних положень, систематизація яких дозволить запропонувати доктринальну модель загальних вимог щодо клопотання про обрання заходу забезпечення кримінального провадження.

Так, аналіз вищенаведених статей КПК щодо вимог до змісту клопотань дозволяє виокремити такі загальні вимоги: 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; 2) процесуальний статус особи, стосовно якої заявлено клопотання, її прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання; або речі, документи, майно, стосовно яких подається клопотання; 3) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора; 4) дата та місце складення клопотання. І хоча останні два положення вказані прямо лише у ст.ст. 141, 145 КПК, складно уявити клопотання, яке не містило б зазначених елементів.

Для клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасовий доступ до речей і документів, застосування запобіжного заходу обов'язковими вимогами є також: 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення за законом України про кримінальну відповідальність. Такий підхід, на нашу думку, відображає різні рівні застосування примусу у різних заходах забезпечення кримінального провадження, що, відповідно, впливає на предмет та межі доказування при їх застосуванні. Так, для оцінки невиконання обов'язку явки на виклик слідчого фактичні обставини кримінального правопорушення та кваліфікація діяння вирішального значення не мають, і тому законодавець не вимагає їх наводити у відповідних клопотаннях. Інша ситуація у випадку клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом,

відсторонення від посади, тимчасовий доступ до речей і документів, застосування запобіжного заходу, де інформація про обставини кримінального правопорушення та правову кваліфікацію кримінального правопорушення є необхідною для оцінки наявності підстав. Разом з тим така диференціація видається дещо некоректною з інших підстав. Частина 3 ст. 132 КПК імперативно зазначає, що «застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що: 1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження». Таке формулювання, як видається, непрямо вказує на те, що при розгляді будь-якого клопотання має досліджуватися питання обґрунтованості підозри *in rem*, що, у свою чергу, вказує на необхідність вказувати у будь-якому клопотанні щодо обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання, та правову кваліфікацію кримінального правопорушення за законом України про кримінальну відповідальність

Інші вимоги до клопотань відображають специфіку кожного заходу, але у цілому свідчать про конкретизацію мети та підстав застосування відповідного заходу, у тому числі й оцінку пропорційності обмеження прав особи у кримінальному провадженні. Найбільш явно це проявляється у клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів, яке має містити «відомості про значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні; можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю». На необхідність врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і

документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні, вказує і ч. 4 ст. 132 КПК («із точного тлумачення формулювань ч. 4 ст. 132 КПК можна зробити висновок, що це положення застосовується лише до одного виду ЗЗКП – тимчасового доступу до речей і документів» [186, с. 307]), яка, хоча прямо скерована до слідчого судді, суду, проте імпліцитно має враховуватися і слідчим при складанні клопотання.

З урахуванням наведених зауважень можна запропонувати доктринальну модель *основного змісту* клопотання слідчого про обрання, зміну, скасування заходу забезпечення кримінального провадження, який має конкретизуватися в інших статтях КПК, які регламентують вимоги до змісту клопотання стосовно кожного заходу забезпечення кримінального провадження. Саме у такому формулюванні ця модель може бути закріплена у ст. 132 КПК у контексті загальних правил застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а положення інших статей щодо вимог до змісту клопотання будуть доповнюючими та уточнюючими стосовно окремих заходів забезпечення кримінального провадження (Додаток А, п. 4).

Відповідно, мають бути відкориговані вимоги до змісту клопотань щодо окремих заходів забезпечення кримінального провадження (Додаток А, п. 5).

Надалі слід розглянути особливості мотивування клопотання слідчого стосовно заходів забезпечення кримінального провадження. При цьому слід виходити із визначення мотивування у динаміці, сформульованого О.І. Марочкіним, як процесу наведення (письмового викладення, документального оформлення) слідчим у рішенні сукупності належних і достатніх фактичних, правових та етичних мотивів і підстав прийняття рішення. «Воно є: а) зовнішнім вираженням (відображенням) у рішенні того процесу (та його результату), який призвів слідчого до певного висновку у кримінальному провадженні; б) демонстрацією правомірності цього рішення (посвідчувальний аспект мотивування)» [166, с. 49-50].

Виходячи із формулювань ч. 3 ст. 132 КПК, загалом має бути мотивовано виправданість втручання у права людини для забезпечення дієвості кримінального провадження. Стосовно необхідності втручання у демократичному суспільстві це обґрунтування деталізується щодо кожного окремого заходу забезпечення кримінального провадження у частині наявності підстав для застосування (зміни, скасування) заходу забезпечення кримінального провадження. У літературі у контексті фактичних підстав застосування заходів забезпечення кримінального провадження робиться прив'язка саме до положень ч. 3 ст. 132 КПК [38, с. 98; 498, с. 277]. Як зазначає, наприклад, А.В. Чуб, такими підставами є «існування обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора; може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням» [497, с. 133].

Натомість Ю.М. Мирошніченко вважає, що підстава застосування заходів процесуального примусу може бути визначена як сукупність наявних у кримінальному провадженні фактичних даних, що доводять необхідність застосування таких заходів для досягнення цілей досудового розслідування. Умовою ж, яка за наявності відповідних підстав уможлиблює примусовий вплив на суб'єктів кримінально-процесуальних відносин, скрізь призму загальних правил застосування заходів забезпечення кримінального провадження (ст. 132 КПК), слід вважати доведену слідчим (прокурором) сукупність обставин, що свідчать про наявність: а) обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування певного заходу кримінально-процесуального примусу; б) потреби досудового розслідування, яка виправдовує такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого; в) підстави вважати, що

цілі, задля досягнення яких слідчий звертається із клопотанням, можуть бути досягнуті шляхом застосування відповідного примусового заходу і не можуть бути досягнуті в інший спосіб [176, с. 150]. Із останнім підходом складно погодитися у частині умов застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Погоджуючись із тим, що визначення терміна «підстава», зокрема, передбачає такі явища, які роблять необхідністю застосування заходів процесуального примусу і виступають їх причиною, приводом; застосування названих заходів не може не обмежуватися певними умовами, призначення яких – створити чіткі межі законності їх застосування [222, с. 9], зазначимо, що наведені вище обставини (крім обґрунтованої підозри) свідчать про належність, необхідність та пропорційність обмеження прав людини задля досягнення мети – забезпечення дієвості кримінального провадження, що є проявом виправданості обмеження прав у частині необхідності у демократичному суспільстві. У частині ж умов застосування заходів забезпечення кримінального провадження слід погодитися із Т.В. Лукашкіною у тому, що наявність обґрунтованої підозри слід розглядати як загальну умову застосування запобіжного заходу [157, с. 684]; крім того, зважаючи на те, що КПК у ст. 132 містить положення «обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження», цей підхід слід поширити на всі заходи забезпечення кримінального провадження, у залежності від специфіки заходу, зважаючи на характеристику підозри *in rem* або *in personam*. Крім того, умовами застосування заходів забезпечення кримінального провадження у цілому, а не лише запобіжних заходів, слід визнати виділені І.В. Гловюк умови: наявність початого і не закінченого досудового розслідування; кримінально-процесуальну компетенцію суб'єкта, що звертається із клопотанням до слідчого судді [38, с. 100]. Таким чином, до умов застосування заходів забезпечення кримінального провадження слід віднести: внесення у ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення;

обґрунтованість підозри *in rem* або *in personam*; належний суб'єкт застосування або звернення із клопотанням до слідчого судді (включаючи дотримання правил підслідності); дотримання строків досудового розслідування. Відповідно, у клопотанні мають бути мотивовані підстави, умови застосування заходів забезпечення кримінального провадження, необхідність та співмірність їх застосування.

Таке визначення особливостей мотивування клопотання слідчого стосовно заходів забезпечення кримінального провадження логічно показує зв'язок підстав та мотивів, викладених у клопотанні, із локальним предметом доказування, який має встановлюватися слідчим суддею: «структура локального предмета доказування та зміст обставин, що його складають під час застосування конкретного заходу забезпечення, зумовлені його метою та функціональною характеристикою, при цьому його обов'язковими елементами є підстави та умови їх застосування. До факультативних елементів локального предмета доказування слід віднести додаткові обставини, що підлягають встановленню та врахуванню під час прийняття рішення слідчим суддею» [72, с. 181].

Виходячи з того, що при розгляді та вирішенні клопотань про обрання, зміну, скасування має бути встановлений локальний предмет доказування, який у доктрині визначається як сукупність обставин, які підлягають доказуванню при прийнятті окремих процесуальних рішень на всіх стадіях кримінального судочинства, але не пов'язаних із вирішенням справи по суті (зокрема, при: застосуванні запобіжних заходів; зупиненні досудового слідства; вирішенні відводів; усуненні захисника від участі у справі; здійсненні судом контрольних повноважень; вирішенні питань, що виникають в стадії виконання вироку, постанови і ухвали) [241, с. 404, 405], то для встановлення відповідних обставин у слідчого, прокурора, слідчого судді має сформулюватися певний рівень переконання щодо доведеності цих обставин, для позначення якого доцільно використовувати поняття «стандарт доказування».

У літературі стандарт доказування визначається по-різному [18, с. 101; 54, с. 58; 149, с. 59; 193, с. 39; 216, с. 58; 238, с. 8], проте у тій чи іншій інтерпретації стандарт доказування пов'язується із внутрішнім переконанням особи, яка здійснює оцінку доказів.

Тому надалі аналіз стандартів доказування при обранні, зміні, скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження здійснюватиметься, виходячи з визначення стандартів доказування як рівня «внутрішнього переконання слідчого, прокурора, слідчого судді та суду, який є результатом оцінки доказів, необхідним для прийняття початкового, проміжного або підсумкового процесуального рішення у кримінальному провадженні» [149, с. 59]; а розмежування меж доказування та стандарту доказування здійснюватиметься за запропонованою В.А. Завтуром схемою: під межами доказування доцільніше розглядати обсяг доказів, на підставі якого можна дійти переконання про необхідність прийняття певного процесуального рішення і який здатен забезпечити його законність, обґрунтованість та вмотивованість. Якщо за своєю сутністю межі доказування – це обсяг доказів, а стандарт доказування – це рівень переконання, то їх співвідношення полягатиме в тому, що на підставі оцінки певної сукупності (обсягу) доказів можна забезпечити цей рівень переконання і визнати його достатнім для прийняття певного процесуального рішення [74, с. 71].

У літературі виділено певні види [105, с. 305; 193, с. 108; 239, с. 30-31] та запропоновано системи стандартів доказування у кримінальному провадженні [18, с. 106-108; 45, с. 176; 72, с. 182; 105, с. 305; 185, с. 9; 193, с. 108; 239, с. 20-22]. Пропозиції щодо нормативізації системи та змісту стандартів переконання були у ЗУ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення правового регулювання питань кримінального провадження», який передбачав, що «прийняття рішення судом повинно ґрунтуватися на таких стандартах переконання: розумної підозри; переконання

за більшою вірогідністю; вагомого переконання; переконання поза розумним сумнівом» (ст. 94) [214].

Перш ніж сформулювати власне бачення системи стандартів доказування стосовно заходів забезпечення кримінального провадження, наведемо нормативні формулювання щодо рівнів переконання слідчого, прокурора, слідчого судді стосовно обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження. Так, обґрунтовані підстави указані у ст. 208 КПК (уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках ...3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності НАБ України). Обґрунтована підозра указується у якості обставини, яка має бути доведена для застосування заходу забезпечення кримінального провадження і у загальній нормі ст. 132 КПК (Застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що: 1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження), так і у нормах, які стосуються арешту майна (ст. 173), усіх запобіжних заходів (ст. 177, 194), дозволу на затримання з метою приводу (ст. 190), ст. 206 КПК. На необхідність достатніх підстав указується для виклику слідчим, прокурором (ст. 133 КПК); тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом (ст. 148 КПК); тимчасового доступу до речей і документів (ст. 163 КПК); тимчасового вилучення майна (ст. 167); арешту майна (ч. 3, 4, 5 ст. 170 КПК); усіх запобіжних заходів (ст. 177, 194 КПК). Відомості (без уточнення їх якісної характеристики) необхідні для здійснення примусового приводу (ст. 141 КПК), накладення грошового стягнення (ст. 145 КПК). Формулювання «достатність

доказів», які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення, використовується для вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ст. 152 КПК) та для вирішення питання про відсторонення від посади (ст. 157 КПК). Підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення передбачені у ст. 150 КПК для вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, у ст. 155 – про відсторонення від посади, застосування запобіжного заходу (ст. 184 КПК), а підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи, – для тимчасового доступу до речей і документів (ст. 160 КПК). Сукупність підстав та розумні підозри характерні для арешту майна (сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що майно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна, ч. 1 ст. 170 КПК). Обставини, достатні для переконання, зазначені у ст. 176 КПК і стосуються ситуацій доведення слідчим, прокурором, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам. Вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення передбачена у якості однієї з обставин, які враховуються при обранні запобіжного заходу (ст. 178 КПК).

Разом з тим така диверсифікованість рівнів переконання викликає зауваження у контексті різниці їх змістовного наповнення. Наприклад, формулювання «достатність доказів», які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення, використовується для вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ст. 152 КПК) та для вирішення питання про відсторонення від посади (ст. 157 КПК), з позицій

змісту не відрізняється від загальної вимоги, що для застосування запобіжного заходу забезпечення кримінального провадження необхідно довести наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення. Таку різницю можна пояснити хіба що тим, що тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом та для вирішення питання про відсторонення від посади не віднесено натепер у КПК до запобіжних заходів*. Відповідно, І.В. Гловюк пропонує доречні зміни до КПК, а саме вимогу «достатність доказів, що вказують на вчинення особою кримінального правопорушення» необхідно замінити на формулювання «наявність обґрунтованої підозри у вчиненні кримінального правопорушення» [38, с. 99]. Вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення передбачена у якості однієї з обставин, які враховуються при обранні запобіжного заходу (ст. 178 КПК), можна піддати критиці з аналогічними аргументами. Якщо КПК у ст. 177 прямо передбачає, що необхідно довести обґрунтованість підозри вчинення особою кримінального правопорушення, то існування, поряд із цією підставою, ще й такої додаткової обставини, яка має враховуватися при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу, є зайвою.

Рівні переконання «обґрунтовані підстави», «достатні підстави», «підстави», «сукупність підстав» також викликають зауваження у контексті необхідності диверсифікованої номінації. Фактичними підставами для прийняття кримінально-процесуального рішення у літературі визнаються встановлені за допомогою доказів обставини (фактичні обставини, факти), які необхідні для прийняття певного рішення [59, с. 240; 156, с. 32], «сукупність фактичних даних про обставини» [1, с. 138]. Не піддаючи це питання спеціальному розгляду, оскільки це виходить за межі досліджуваної тематики, зазначимо, що при будь-якому розумінні фактичних підстав прийняття

---

* Хоча, як нами обґрунтована вище, їх слід віднести саме до запобіжних заходів, а не до інших заходів забезпечення кримінального провадження

кримінально-процесуальних рішень елемент їх встановлення доказами повинен бути наявний і повинна бути така сукупність доказів, яка є достатньою для висновку про необхідність та доцільність прийняття конкретного кримінально-процесуального рішення на наявному етапі кримінального провадження. Вважаємо більш коректним формулювання «достатні підстави», щоб додатково підкреслити зв'язок із правилами оцінки доказів у ст. 94 КПК, враховуючи, що таке формулювання підкреслить необхідність ґрунтування рішення саме на достатній сукупності доказів та те, що підстави прийняття рішення за своєю природою не можуть бути необґрунтованими.

Стосовно «сукупності підстав» для арешту майна у літературі зазначається, що «формулювання «сукупність підстав чи розумних підозр» є сумнівним у розрізі якісної характеристики підстав, які є необхідними для прийняття процесуального рішення про арешт майна; видається, логічнішим було б формулювання «сукупність достатніх підстав чи розумних підозр»» [25, с. 157].

Вказання на відомості (без уточнення їх якісної характеристики) передбачено у ст. 141 КПК України та ст. 145 КПК; у викладеному у цих статтях формулюванні ці відомості є доказами, які підтверджують один з елементів локального предмета доказування щодо примусового приводу та накладення грошового стягнення, а саме підставу у частині фактів виклику (причому чомусь для доведення фактів неявки відомості надавати ст. 141 КПК не вимагає), а також у ст. 145 КПК – відомості щодо невиконання обов'язку. Проте докази як такі не можуть бути стандартом доказування, враховуючи, що стандарт доказування формується на основі доказів.

Таким чином, у вищенаведених статтях КПК замість одночасних формулювань «обґрунтовані підстави», «достатні підстави», «підстави», «сукупність підстав» доцільно вживати формулювання «достатня підстава /підстави», що і являє собою стандарт доказування.

Обставини, достатні для переконання, зазначені у ст. 176 КПК і стосуються ситуацій доведення слідчим, прокурором, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам. Тому виникає питання, про який саме стандарт доказування йдеться, враховуючи, що мова йде про зважування можливостей ефективності окремих запобіжних заходів для забезпечення належної поведінки підозрюваного. Враховуючи цю специфіку, як видається, дискусія має торкатися стандартів «переконання за більшої вірогідності» або «вагоме переконання» з тих, що запропоновані А.А. Павлишин та Х.Р. Слюсарчук [193, с. 108]. Як зазначають А.А. Павлишин та Х.Р. Слюсарчук стосовно запобіжних заходів, «слідчий суддя, суд приймає на підставі досягнення стандарту доказування «переконання за більшої вірогідності» рішення про: застосування особистого зобов'язання (ст. 179 КПК); застосування особистої поруки (ст. 180 КПК); застосування застави як самостійного запобіжного заходу (ст. 182 КПК). Своєю чергою, у відповідності до стандарту доказування «вагоме переконання» слідчий суддя, суд приймає рішення про: застосування домашнього арешту та продовження його строку (ст. 181 КПК); обрання виняткового запобіжного заходу – тримання під вартою, а також продовження його строку (ст. 183 КПК); застосування запобіжних заходів до неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, передбачених ст. 176 КПК, а також передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників або адміністрації дитячої установи, в якій неповнолітній виховується (ст. 493 КПК); поміщення у приймальник-розподільник для дітей осіб, які після досягнення одинадцятирічного віку та до досягнення віку з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинили суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого КК України (ст. 498 КПК); застосування запобіжних заходів до особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується

питання про їх застосування у вигляді їх передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом або поміщення відповідних осіб до психіатричного закладу в умовах, що виключають їх небезпечну поведінку (ст. 508 КПК)» [193, с. 179-180]. Зазначимо при цьому, що складно погодитись із тим, що ці обидва стандарти мають виключно судовий характер [193, с. 167, 169], адже хоча вони у підсумку використовуються слідчим суддею, судом, але для мотивування клопотання спочатку саме у слідчого має скластися переконання щодо можливості та доцільності застосування у конкретній ситуації одного з запобіжних заходів, який буде найбільш ефективним та пропорційним для забезпечення належної поведінки підозрюваного. Виходячи з того, що ст. 176 КПК вимагає оцінки балансу застосування різних за ступенем суворості запобіжних заходів, найбільш релевантним є стандарт доказування «переконання за більшої вірогідності», який у проекті ЗУ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення правового регулювання питань кримінального провадження» був визначений як «переконання, яке випливає із неупередженого та добросовісного розгляду всіх наданих сторонами відомостей, визнаних доказами, і свідчить, що висновок про існування або відсутність тієї обставини чи сукупності обставин, які доводить сторона, є більш вірогідним, ніж протилежний висновок» [214], а у доктрині запропоновано його розуміння як стандарту, який «передбачає наявність балансу ймовірностей, на відміну від стандарту доказування «достатня підстава», який не вимагає фактичного балансу або фактичної переваги ймовірностей у кримінальному провадженні. Під час прийняття рішення у відповідності до стандарту доказування «превага за більшої вірогідності» до уваги береться «ймовірність» хибності твердження для визначення його правдоподібності, оскільки «факт повинен бути більш вірогідним, ніж ні», тобто аргументи повинні переконати особу на 51 % у правдоподібності твердження» [193, с. 166-167].

Питання стандартів доказування спеціально стосовно заходів забезпечення кримінального провадження розглядає В.А. Завтур, який зазначає, що «у нормативній моделі застосування ЗЗКП відповідно до КПК 2012 року закладено три ключові стандарти доказування: «обґрунтована підозра», «розумна підозра» та «достатні підстави»» [72, с. 182]. «Стандарт доказування у вигляді «розумної підозри» не передбачає подання конкретних доказів на підтвердження наявності або відсутності фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення клопотань про застосування заходів забезпечення, а ґрунтується на загальній ситуативній характеристиці кримінального провадження». Ним вказується на «доцільність використання стандарту доказування у вигляді «достатніх підстав» при вирішенні клопотань про застосування ЗЗКП під час здійснення особливих порядків кримінального провадження, в яких особа не набуває статусу підозрюваного» [72, с. 12]. Без сумніву, у таких провадженнях не може йти мова про обґрунтованість підозри у її нормативному розумінні, але, при реалізації запропонованої автором пропозиції, відбудеться змішування змісту стандарту доказування «достатні підстави» у загальному та особливих провадженнях.

Як зазначається у Настільній книзі професійного судді (кримінальне провадження) у частині заходів забезпечення кримінального провадження, «судді керуються вимогою про достатність підстав для прийняття рішень як на досудових, так і на судових стадіях провадження: при вирішенні питань про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (правом на водіння автомобіля, на ведення підприємницької діяльності, на полювання (ст. 152 КПК); при вирішенні питання про відсторонення особи від посади із врахуванням окремих обставин (достатність доказів, наслідки відсторонення та правова підстава для відсторонення) (ст. 157 КПК); при вирішенні клопотання сторони про тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 163 КПК); при вирішенні питання про застосування запобіжних заходів – щодо встановлення наявності ризиків переховування від слідства та суду, знищення документів,

впливу на свідків, продовження кримінального правопорушення або перешкоджання кримінальному провадженню іншим чином (ст.ст. 177, 194 КПК). ... Крім того, КПК передбачає шість випадків, у яких слідчі та прокурори спираються на стандарт достатності підстав у прийнятті власних рішень, у тому числі у випадках прийняття рішень про виклик особи (ст. 134 КПК). ... Вимога щодо достатності доказів існує окремо та є більш чіткою. Даний стандарт застосовується на досудовій стадії у випадках прийняття рішення про відсторонення особи від посади та арешт майна особи» [185, с. 11-12].

Таким чином, з урахуванням наведених аргументів, систему стандартів доказування стосовно заходів забезпечення кримінального провадження можливо представити так: «обґрунтована підозра /обґрунтоване припущення про причетність до вчинення кримінального правопорушення (в особливих провадженнях); достатні підстави; розумні підозри; переконання за більшої вірогідності» [95].

Ці стандарти доказування необхідно поділити на три групи: загальний, спеціальні та додатковий.

Загальний стандарт доказування являє собою обґрунтовану підозру, а в особливих порядках кримінального провадження – обґрунтоване припущення про причетність до вчинення кримінального правопорушення. Ґрунтуючись на виділених у літературі видах підозри [505, с. 134], слід указати, що обґрунтована підозра може мати предметний характер (коли йдеться про вчинення кримінального правопорушення: ч. 3 ст. 132 КПК передбачає, що застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, у тому числі, що існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження); суб'єктний характер – коли йдеться про причетність визначеної особи до вчинення кримінального правопорушення.

Достатні підстави та розумні підозри є спеціальними стандартами доказування, вони стосуються у цілому заходів забезпечення кримінального провадження, маючи специфіку стосовно встановлення підстав кожного з них.

Переконавання за більшої вірогідності, враховуючи його природу, пов'язану із оцінкою балансу обмеження права людини на свободу та особисту недоторканність, є додатковим стандартом доказування, виходячи з того, що при розгляді клопотання слідчим суддею необхідно довести, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам, і доказування полягає у зважуванні балансу ефективності запобіжного заходу та ступеня обмеження права на свободу та особисту недоторканність.

Обов'язковим аспектом спеціальних та додаткового стандартів доказування є пропорційність обмеження прав людини. При цьому, враховуючи відсутність загальної норми щодо пропорційності обмеження прав людини у КПК, слушною є пропозиція стосовно заходів забезпечення кримінального провадження уточнити формулювання ч. 4 ст. 132 КПК і викласти його у редакції: «4. Для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати відомості, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні, забезпечити виконання учасником кримінального провадження його процесуальних обов'язків чи досягти дієвості кримінального провадження іншим чином» [40, с. 34].

Дослідження стандартів доказування при вирішенні питань обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження, враховуючи різну спеціальну цільову спрямованість таких заходів, різний ступінь обмеження ними прав людини, дає можливість провести класифікацію стандартів доказування підстав застосування заходів забезпечення кримінального провадження залежно від джерела формування переконання та

спрямованості переконання слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. У зв'язку з цим можна виділити:

Заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективного пізнання: застосовуються стандарти предметної обґрунтованості підозри у вчиненні кримінального правопорушення та достатніх підстав; до них відносяться: виклик, судовий виклик, привід, накладення грошового стягнення, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи, направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи, встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними.

Заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективно-прогностичного пізнання: застосовуються стандарти предметної обґрунтованості підозри, достатніх підстав та розумної підозри; до них відноситься арешт майна.

Заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективно-прогностичного пізнання: застосовуються стандарти суб'єктної обґрунтованості підозри /обґрунтованості припущення про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення в особливих порядках кримінального провадження, достатніх підстав та для запобіжних заходів – переконання за більшої вірогідності. До них відносяться: відсторонення від посади; тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; затримання; запобіжні заходи; покладення на підозрюваного, обвинуваченого додаткових обов'язків, зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого перебувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади; передання на піклування опікунам,

близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування; поміщення особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - під нагляд адміністрації цієї установи; поміщення особи, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у приймальник-розподільник для дітей.

РОЗДІЛ 2

САМОСТІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ ТА СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

2.1. Повноваження слідчого при здійсненні затримання особи без ухвали слідчого судді та звільненні затриманої особи

Проблемні питання застосування затримання як запобіжного заходу за КПК 2012 р. постійно залишаються у фокусі уваги вчених та правозастосувачів, у зв'язку з чим відповідна проблематика вже неодноразово піддавалася ґрунтовним дослідженням, у тому числі на рівні монографічних та дисертаційних праць (А.-М. Ю. Ангеленюк [3], О.В. Винокуров [21], І.В. Гловюк [30, с. 365-369], Є.В. Дояр [66], Д.В. Лазарева [135], Ю.В. Лук'яненко, О.О. Юхно [155], А.М. Мельник [170], В.І. Фаринник [486, с. 272-295], О.В. Шульга [502]). Саме тому у цьому дослідженні увага буде приділена найбільш проблемним питанням застосування затримання в аспекті повноважень слідчого.

Суб'єктом застосування затримання у ст. 208 КПК визнана уповноважена службова особа. Найперше слід звернути увагу на те, що є дослідження, у яких заперечується необхідність віднесення слідчого до уповноважених службових осіб, які уповноважені здійснювати затримання. На думку М.Я. Никоненка, «в ст.40 КПК, в якій визначено процесуальний статус слідчого, нічого не сказано про право слідчого самостійно здійснювати затримання. І це логічно, адже відповідно до ч.2 ст.131 КПК затримання є заходом забезпечення кримінального провадження. А відповідно до ч.1 ст.132 КПК заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються на підставі ухвали слідчого судді, суду, за винятком випадків, передбачених КПК. Отже, затримання слідчий (згідно свого статусу) не здійснює» [189, с. 84]. «Повертаючись до назви ст.208

КПК – «Затримання уповноваженою службовою особою», хочеться стверджувати, що поняття «уповноважена службова особа» не включає в себе ні слідчого, ні прокурора. Досить звернути увагу на ч.3 ст.208 КПК, в якій уповноважена службова особа, слідчий і прокурор зазначені окремо як самостійні, ніяк не пов'язані між собою уповноваженням на здійснення затримання, суб'єкти. В іншому випадку не було б необхідності зазначати їх окремо, можна було б об'єднати всіх цих суб'єктів одним загальним словосполученням – уповноважена службова особа» [189, с. 85]. На думку Д.В. Лазаревої, яка підтримує цю аргументацію, твердження про неможливість таких процесуальних фігур, як слідчий або прокурор, виступати в ролі суб'єктів затримання з підстав, передбачених ч. 1 ст. 208 КПК, обумовлене самою сутністю цього затримання [135, с. 50]. Разом з тим, на думку інших дослідників, слідчий уповноважений здійснювати затримання [155, с. 118; 171, с. 173; 194, с. 116; 502, с. 85-88]. Така різниця у поглядах не в останню чергу пов'язана із тим, що КПК не надає визначення поняття «уповноважена службова особа», а формулювання положень КПК стосовно кореляції уповноваженої службової особи, слідчого та прокурора є колізійними. Так, ч. 1 ст. 168 КПК регламентує, що кожна особа, яка здійснила законне затримання, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Згідно з ч. 2 ст. 276 КПК, у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права. Ці формулювання свідчать про віднесення слідчого до уповноваженої службової особи. Частина 3 ст. 208 КПК натомість передбачає, що уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи, що свідчить про підтвердження компетенції слідчого здійснити затримання, проте не відносить його до уповноважених службових осіб.

Як видається, здійснюючи телеологічне та системне тлумачення норм КПК, можливо стверджувати, що, наділивши слідчого повноваженнями ініціювати застосування заходів забезпечення кримінального провадження перед слідчим суддею, надавши слідчому повноваження із самостійного застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження, повноваженнями із проникнення до житла чи іншого володіння особи, у тому числі і у зв'язку з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, і закріпивши невичерпний перелік повноважень слідчого у ст. 40 КПК, законодавець навряд мав намір обмежити слідчого у застосуванні такого дієвого заходу забезпечення кримінального провадження, як затримання. Формулювання ж ч. 3 ст. 208 КПК можливо пояснити таким чином, що у ситуації, коли затримання було здійснено уповноваженою службовою особою (іншою, ніж слідчий, прокурор) і ця особа не провела обшук затриманої особи, цей обшук уповноважений провести слідчий. Крім того, як слушно зазначає О.В. Шульга, очевидно, що «затримати особу, підозрювану у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України, на підставі того, що стосовно неї є обґрунтовані підстави вважати, що можлива її втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності (п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК), вправі та й в змозі виключно детектив Національного антикорупційного бюро України (особа, що здійснює досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні). Так само є очевидним, що затримати особу підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує (ч. 2 ст. 208 КПК), вправі та й в змозі виключно слідчий, прокурор, які здійснюють досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні» [502, с. 86].

Таким чином, слідчий є уповноваженою службовою особою у розумінні ст. 208 КПК.

Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі. Проте ст. 42 КПК передбачає такого учасника кримінального провадження, як підозрюваний. У доктрині зверталася увага на цю проблему [29, с. 300-301; 155, с. 158-160], у зв'язку з чим було запропоновано змінити формулювання на «особу» [29, с. 308]. Таке формулювання, дійсно, дозволяє уникнути проблем застосування цієї норми, проте, враховуючи загальні положення ст. 132 та ст. 177 КПК стосовно наявності обґрунтованої підозри для обрання запобіжного заходу, більш точним, як видається, буде формулювання «особи, стосовно якої є відомості про її причетність до вчинення злочину». Відповідно, абзац перший ч. 1 ст. 208 КПК слід викласти у редакції: «Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, стосовно якої є відомості про її причетність до вчинення злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках...».

КПК передбачає обов'язковість протоколювання затримання особи (ч. 5 ст. 208 КПК), проте не регламентує, який суб'єкт і у який момент має його складати. Це не корелюється із правовими позиціями ЄСПЛ, які ним висловлені стосовно фіксування затримання. «Відсутність обліку таких даних, як дата, час і місце затримання, ім'я затриманого, причини затримання та ім'я особи, яка провадила це затримання, повинні розглядатися як несумісні, зокрема, з самою метою статті 5 Конвенції (Kurt проти Туреччини, § 125). Це також суперечить вимогам законності згідно з Конвенцією (Angelova проти Болгарії, § 154)» [64, с. 7]. Як зазначено у рішенні ЄСПЛ «Лопатін і Медведський проти України» [220], Суд зауважує, що «факт відсутності протокола арешту сам по собі має вважатися серйозним недоліком, оскільки, на думку Суду, документально не зафіксоване тримання особи під вартою є цілковитим запереченням

фундаментально важливих гарантій, що містяться в статті 5 Конвенції, і грубим порушенням цього положення. Відсутність документального фіксування таких елементів, як дата, час та місце затримання, ім'я затриманого, причини затримання та ім'я особи, яка здійснила затримання, є несумісною з вимогою законності та з основною метою статті 5 Конвенції» (п. 84).

У силу наявної нормативної регламентації непоодинокую на практиці є думка, що протокол затримання може складати лише слідчий. Проте чинне законодавство не дає підстав для таких категоричних висновків, що аргументувалося стосовно співробітників оперативних підрозділів та інших працівників [120, с. 281; 242, с. 21]. Зокрема, ст. 208 КПК регламентує повноваження усіх уповноважених службових осіб, а не лише слідчого; ст. 209 КПК визначає момент затримання як «момент, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою», а не лише зі слідчим. Відповідно, вважаємо, що положення ч. 5 ст. 208 КПК поширюються на усіх уповноважених службових осіб, тобто будь-яка уповноважена службова особа, яка здійснила затримання особи, має скласти протокол затримання. Для остаточного усунення цієї проблеми у доктрині пропонується прямо передбачити у КПК норму про складання протоколу уповноваженою службовою особою [65, с. 10; 135, с. 113-115; 171, с. 173-174].

Відмітимо при цьому, що на практиці об'єктивно можуть бути і є складності із складанням протоколу на місці затримання особи. Тому доречною є ідея передбачення строку відтермінування складання протоколу від моменту затримання [65, с. 15]. Проте вважаємо, що ця норма має бути викладена більш чітко і строк має пов'язувати не з моментом доставлення, як пропонує Є.В. Дояр [65, с. 15], а з моментом затримання. Це повністю узгоджуватиметься із практикою ЄСПЛ стосовно моменту затримання. Адже «поняття позбавлення свободи за змістом статті 5 § 1 містить як об'єктивний елемент поміщення людини у певний обмежений простір на значний період часу, так і додатковий

суб'єктивний елемент, який полягає в тому, що людина не давала чинної згоди на таке поміщення (Storck проти Німеччини, § 74; Stanev проти Болгарії [ВП], § 117). До відповідних об'єктивних факторів, які мають братись до уваги, відносяться: можливість залишити зону обмеження, рівень нагляду та контролю за переміщенням особи, ступінь ізоляції і наявність соціальних контактів (Guzzardi проти Італії, § 95; Н.М. проти Швейцарії, § 45; Н.Л. проти Сполученого Королівства, § 91; Storck проти Німеччини, § 73). Коли факти вказують на позбавлення свободи за змістом статті 5 § 1, то відносно короткий термін тримання під вартою не впливає на цей висновок (Rantsev проти Росії і Кіпру, § 317; Iskandarov проти Росії, § 140). Елемент примусу при здійсненні повноважень поліції із затримання та обшуку є свідченням позбавлення свободи, незважаючи на короткий термін такого заходу (Krupko і Інші проти Росії, § 36; Foka проти Туреччини, § 78; Gillan і Quinton проти Сполученого Королівства, § 57; Shimovolos проти Росії, § 50; Brega і Інші проти Молдови, § 43)» [64, с. 5].

Такі порушення в Україні були констатовані на рівні ВС. Як зазначено у постанові ВС, «ОСОБА_1 в судовому засіданні пояснив, що 06.07.2016 року працівники поліції своїм наказом змусили його підкоритися і поїхати з села Дробишеве до адміністративної будівлі Лиманського ВП в м. Лиман, він впродовж певного часу залишався поруч з працівниками поліції і не міг вільно пересуватись через необхідність підкоритись наказам поліцейських. Згідно зі ст. 209 КПК особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Як вбачається із матеріалів кримінального провадження затримання ОСОБА_1 в порядку ст.208 КПК не проводилося, протокол затримання його працівниками поліції не складався, а отже, фактичний обшук ОСОБА_1 був проведений із грубим порушенням норм КПК» [206].

Таким чином, положення ч. 5 ст. 208 КПК стосовно моменту складання протоколу мають бути сформульовані таким чином, щоб у виключних випадках у разі неможливості скласти протокол безпосередньо при здійсненні затримання протокол складався уповноваженою службовою особою не пізніше 3 годин після затримання, а підстави такої відстрочки вказувалися у протоколі затримання.

Частина 4 ст. 208 КПК зобов'язує уповноважену службову особу, що здійснила затримання особи, негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК. Разом з тим з урахуванням реалій практики виникає питання, чи стосується вимога негайності власне моменту затримання особи у розумінні ст. 209 КПК або моменту складання протоколу затримання. О.В. Шульга слушно зазначає, що «повідомлення затриманому підстав затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснення прав і забезпечення можливості їх реалізації має здійснюватися впродовж усієї процедури затримання уповноваженою службовою особою, на тих її етапах, що передбачають можливість реалізації цих прав» [502, с. 151]. Разом з тим, на відміну від складання протоколу, яке потребує певного часу та ресурсів, що може унеможливити його складання на місці затримання, повідомлення затриманому вищезазначених прав не пов'язане із будь-якими організаційними складнощами, відповідно, немає ніяких перешкод для повідомлення цих прав саме особою, яка здійснює затримання, затриманому у момент затримання, навіть у ситуації, коли протокол затримання складається пізніше.

У ч. 4 ст. 208 КПК не йдеться про повідомлення затриманому мотивів затримання. Разом з тим така вимога містилася у ч. 4 ст. 106 КПК 1960 р. [131]: «про кожний випадок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання зобов'язаний скласти протокол із зазначенням підстав, мотивів, дня, години, року, місяця, місця затримання, пояснень затриманого, часу складання протоколу про роз'яснення підозрюваному в порядку, передбаченому частиною другою статті 21 цього Кодексу, права мати побачення із захисником з моменту затримання». Відмітимо, що у наукових напрацюваннях у царині кримінально-процесуальних рішень розмежовуються підстави та мотиви прийняття рішення. «Підстава для прийняття рішення – це, власне, те головне, на чому ґрунтується процесуальне рішення слідчого, чим воно пояснюється, виправдовується. Підставами є явища і предмети об'єктивної дійсності, що існують поза свідомістю слідчого та не залежать від його волі» [166, с. 51]. «Мотиви прийняття рішень – це сукупність міркувань та доводів, за якими слідчий дійшов свого рішення і які він наводить на підтвердження правильності своїх висновків. Мотиви є внутрішніми процесами, причинами, що спонукають слідчого діяти певним чином та визначають спрямованість цієї дії. Мотиви рішення слідчого мають відображати його знання про конкретні обставини кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню. Інакше кажучи, в основу мотивування покладено безпосереднє та опосередковане знання слідчого, яке у своїй єдності визначає рівень, достатній та необхідний для прийняття правомірного рішення» [166, с. 54]. В аспекті затримання підстави затримання визначаються як фактичні дані, що є достатніми для доставлення особи до органу досудового розслідування, свідчать про можливу її причетність до вчинення злочину і які у сукупності з відповідними умовами та мотивами засвідчують необхідність і допустимість невідкладного тимчасового тримання цієї особи під вартою [502, с. 119-120]; а мотиви затримання – привід, причина застосування до конкретної особи у конкретній ситуації короткочасного обмеження свободи [502, с. 125]. Таким чином, ці категорії ототожнювати не

можна, а, зважаючи на індивідуальний характер мотивів затримання, знання про них є необхідним для затриманої особи в аспекті забезпечення права на захист. Тому слід підтримати слушну пропозицію доповнення ст. 208 КПК положеннями щодо обов'язку уповноваженої службової особи формулювати мотиви затримання, повідомляти їх затриманому, а також зазначати їх у протоколі затримання [502, с. 128].

Проблемою правозастосовчої діяльності є неузгодженість положень ст. 214 та ст. 208 КПК, адже ст. 214 КПК прямо не передбачає можливості затримання особи до внесення відомостей до ЄРДР. Без сумніву, ця проблема, яка різними шляхами вирішується на практиці, має бути розв'язана шляхом зміни нормативної регламентації, на чому обґрунтовано наголошується у доктрині [29, с. 308; 66, с. 162; 78, с. 216; 135, с. 108; 155, с. 50; 162]. Послідовно продовжуючи попередні пропозиції, зазначимо, що доречним буде передбачити у ст. 214 КПК також положення, яке зобов'язує внести відомості до ЄРДР одночасно із складенням протоколу затримання, а у виключних випадках у разі неможливості внесення відомостей до ЄРДР – не пізніше 3 годин після затримання особи.

Окремо слід розглянути питання щодо здійснення обшуку затриманої особи у контексті повноважень слідчого. Частина 3 ст. 208 КПК передбачає, що уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 і статтею 236 цього Кодексу. Таке формулювання виключає можливість законного здійснення обшуку затриманої особи без ухвали слідчого судді, на що вказується і у доктрині [240, с. 92]. Практика з цього питання є дуже суперечливою, і у доктрині запропоновані різні шляхи розв'язання цього питання [детально: 91, с. 619-622]. Як видається, можна запропонувати вирішити цю проблему наступним чином: слід розглядати обшук затриманої особи не як окрему слідчу (розшукову) дію, а як структурний елемент затримання як запобіжного заходу, що і дозволить проводити його без ухвали

слідчого судді. На те, що на нормативному рівні така можливість може бути запроваджена, вказують, зокрема, положення ч. 5 ст. 208 КПК, де вказано, що у протоколі саме затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, зазначаються результати особистого обшуку. Відповідно, ч. 3 ст. 208 КПК з метою реалізації цієї пропозиції можливо викласти у такій редакції: «3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223»; тобто слід виключити посилання на те, що обшук затриманої особи здійснюється з дотриманням правил, передбачених «статтею 236 цього Кодексу», що дозволить розглядати цю норму як спеціальну стосовно ст. 234 КПК і проводити такий обшук без ухвали слідчого судді.

У КПК містяться певні положення стосовно повноважень слідчого здійснювати затримання, які викликають обґрунтовану критику у науковців та практичних працівників. У першу чергу це стосується такої підстави затримання, як «обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України» [123, с. 43-44; 135, с. 72-74; 486, с. 279-280; 502, с. 114-117]. Передбачення особливої підстави для затримання по злочинах, віднесених законом до підслідності НАБ України, свідчить про предметну прив'язку до характеру вчиненого злочину, який має бути корупційним. Проте, виникає питання, чому вважається, що злочини, підслідні НАБ України, мають більший ступінь суспільної небезпечності, ніж злочини проти життя особи, терористичні злочини, злочини проти національної безпеки? Такий підхід свідчить, як мінімум, про непослідовність у сфері протидії злочинності у цьому аспекті та дефекти нормативної регламентації затримання у КПК. Ця проблема має бути вирішена на нормативному рівні шляхом уніфікації правил в аспекті можливої втечі з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або

особливо тяжкого злочину. Відмітимо, що Конституція України [121], на відміну від Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [118], не передбачає такої підстави затримання, як запобігти втечі особи після вчинення правопорушення. Тому нормативізація пропозиції стосовно того, що норма повинна поширюватися на усі тяжкі та особливо тяжкі злочини [486, с. 280], може наштотуватися на визнання відповідної норми неконституційною. Тому більш логічною є пропозиція виключити п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК [135, с. 74; 502, с. 117].

Відмітимо, що ч. 2 ст. 208 КПК передбачає, що «уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує». Як слушно зазначається у доктрині, в результаті системного аналізу наведеної норми першим, що привертає до себе увагу, є те, що передбачена нею підстава відверто “випадає” із загальної концепції затримання уповноваженою службовою особою, адже неважко помітити принципові відмінності між затриманням, передбаченим п.п. 1-2 ч.2 та ч.2 ст.208 КПК [135, с. 74]. Дійсно, ця підстава затримання має абсолютно іншу правову природу, оскільки пов'язана із невиконанням обов'язків, покладених на особу судовим рішенням, і має характер кримінально-процесуальної санкції штрафного характеру. Тому це питання має вирішуватися в іншому процесуальному порядку, а ч. 2 ст. ст. 208 КПК має бути скасована.

Окремо слід зупинитися на повноваженнях слідчого щодо звільнення затриманої особи, хоча самостійним суб'єктом у цій процедурі слідчого визнати неможливо, враховуючи передбачені чинним законодавством повноваження особи, відповідальної за перебування затриманих, та начальника ІТТ. У

відповідності до ч. 2 ст. 211 КПК, «затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу». Частина 3 ст. 278 КПК вказує, що «у разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню». Безпосередньо обов'язок звільнення після зникнення підстави для затримання або спливу строку для затримання у КПК покладено на особу, відповідальну за перебування затриманих (п. 3 ч. 2 ст. 212 КПК). Проте, як слушно вказує В.І. Фаринник, у КПК не визначено, в якому акті фіксується рішення про звільнення затриманої особи та чи має право службова особа, відповідальна за перебування затриманих, приймати такі рішення (чи лише фізично звільняти затриманого). На сьогодні це питання вирішується по-різному (вноситься постанова про звільнення як від імені слідчого та прокурора, так і начальника ІТТ) [486, с. 283]. Аналіз положень Інструкції про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу – тримання під вартою під час досудового розслідування, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України 01 жовтня 2018 року №806/3105/5 [102], показує, що слідчий визнається суб'єктом звільнення затриманих (п.п. 1,3): п. 3, наприклад, регламентує, що «начальники ІТТ щомісяця до 03 числа надсилають до слідчих підрозділів ГУНП списки всіх осіб, звільнених з ІТТ протягом звітного місяця безпосередньо слідчими або службовими особами, відповідальними за перебування затриманих, які затримувалися без ухвали слідчого судді, суду».

Аналіз цих та інших положень чинного законодавства стосовно звільнення затриманих дозволяє виділити трьох осіб, які натеper реалізують повноваження щодо звільнення затриманих: слідчий; особа, відповідальна за перебування затриманих; начальник ІТТ. При цьому, як видається, слідчий не є

суб'єктом, на якого має покладатися основна відповідальність за дотримання строків затримання, враховуючи цільову спрямованість його діяльності. Саме тому законодавець закріпив існування нового учасника кримінального провадження – особи, відповідальної за перебування затриманих, і наділив її широкими повноваженнями (ст. 212 КПК), впровадження якого було визнано позитивним у Звіті Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижують гідність поводженню чи покаранню щодо України, 29.04.2014 р. [81]. І такою особою слідчий бути не може. Відповідно, основними суб'єктами звільнення затриманих є особа, відповідальна за перебування затриманих, та начальник ІТТ, що, без сумніву, не виключає винесення постанови про звільнення слідчим у разі виявлення ним бездіяльності зазначених осіб.

2.2. Повноваження слідчого при здійсненні виклику та при неприбутті особи на виклик

Частина 1 ст. 133 КПК закріплює самостійне повноваження слідчого стосовно такого заходу забезпечення кримінального провадження, як виклик слідчим; здійснення виклику слідчий не зобов'язаний погоджувати ні з прокурором, ні з керівником органу досудового розслідування. Отже, слідчий під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії. Разом з тим це правило є доволі широким і не до кінця визначеним. Адже формулювання «інший учасник кримінального провадження» є нормативним і включає в себе, виходячи з положень параграфу 5 глави 3 КПК: заявника, цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представників, законного представника цивільного позивача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та її представника, свідка, перекладача, експерта, спеціаліста,

представника персоналу органу пробації, секретаря судового засідання та судового розпорядника. Зазначимо при цьому, що перелік учасників кримінального провадження у п. 25 ст. 3 КПК є більш широким, ніж відповідний перелік у главі 3 КПК, і передбачає: «сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник»; при цьому тут відсутня диференціація учасників.

Щодо цих переліків в аспекті кореляції із ч. 1 ст. 133 КПК можна зробити, як мінімум, два зауваження: по-перше, не всіх інших учасників кримінального провадження слідчий може викликати (це стосується представника персоналу органу пробації, секретаря судового засідання та судового розпорядника); по-друге, перелік глави 3 КПК не включає в себе захисників, законних представників підозрюваного, потерпілого, представників потерпілого, адвоката свідка; по-третє, у главі 3 взагалі не йдеться про іншу особу, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, хоча на практиці її виклик у ряді випадків є доцільним. Відмітимо, що у літературі немає єдності стосовно переліку осіб, щодо яких може бути здійснено виклик [9, с. 102-103; 100; 128, с. 326; 129, с. 372; 485, с. 44-47]. Крім того, як слушно обґрунтовано у доктрині, перелік осіб, чия участь у процесуальних діях є обов'язковою, є значно ширшим за перелік учасників кримінального провадження у ст. 3 та главі 3 КПК [100]. Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за можливе пояснити таку різницю у позиціях щодо «інших учасників кримінального провадження»

диференціацією значення цього термінопоняття у різних статтях КПК, адже у главі 3 воно має змістовне наповнення в аспекті ролі цих осіб у кримінальному провадженні, а у ст. 133 КПК – в аспекті додаткових до перелічених у цій же статті учасників кримінального провадження. Разом з тим таке подвійне тлумачення є недоречним, викликає складності на практиці, а тому положення ч. 1 ст. 133 КПК має бути уточнено щодо кола осіб, які можуть бути викликані слідчим, прокурором.

Відповідно, слідчий може викликати: підозрюваного, свідка, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третю особу, щодо майна якої вирішується питання про арешт, іншу особу, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, заявника, свідка, перекладача, експерта, спеціаліста, законного представника, представника, захисника. Стосовно поняття, підтримуємо думку, що він викликаний не може бути, адже він залучається і запрошується для участі у процесуальних діях [128, с. 326].

У літературі є позиція, що не тільки слідчий, прокурор може здійснити виклик. Як зазначає О.Д. Білоус, керуючись ст. 40 КПК, виконуючи доручення слідчого чи прокурора про допит, оперативний працівник має право здійснити виклик таких осіб [9, с. 99]. Із цією позицією погодитись складно, адже натепер це прямо суперечить предмету доручення слідчого, визначеному у ст. 41 КПК, хоча з позицій практичної доцільності ця ситуація має бути виправлена, і не тільки стосовно виклику, а й інших заходів забезпечення кримінального провадження.

Виходячи з положень ч. 2 ст. 133 КПК, у літературі зазначається, що «фактичними підставами для виклику учасника кримінального провадження для участі у відповідній процесуальній дії виступають: наявність у слідчого, прокурора, слідчого судді, суду достатніх підстав вважати, що особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, та /або обов'язковість участі особи у процесуальній дії» [9, с. 98]. Разом з тим задля

правильного визначення фактичних підстав виклику використання нормативного формулювання, яке є, як видається, неповним, недостатньо. Адже формулювання «вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження» вказує певним чином на переконаність слідчого, що особа ці показання даватиме і не відмовлятиметься від цього, і на те, що немає обставин, які унеможливають допит особи. Тому більш логічним є формулювання, що «особі відомі обставини, які мають значення для кримінального провадження».

З урахуванням викладеного ст. 133 КПК має бути змінена (Додаток А, п. 7).

На практиці непоодинокими є випадки, коли особа повідомляє слідчому адресу, це фіксується у процесуальних документах, проте потім особа змінює адресу і не повідомляє слідчого, чим унеможлиблює її повідомлення. Тому необхідно закріпити у КПК норму за зразком ст. 131 ЦПК України [494], яка передбачає, що «учасники судового процесу зобов'язані повідомляти суд про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) або місцезнаходження під час провадження справи. У разі відсутності заяви про зміну місця проживання або місцезнаходження судова повістка надсилається на останню відому судові адресу і вважається доставленою, навіть якщо учасник судового процесу за цією адресою більше не проживає або не знаходиться». Такий обов'язок слід покласти на усіх учасників кримінального провадження, які викликалися слідчим хоч один раз, а невиконання цього обов'язку, відповідно, повинні тягнути наслідки, аналогічні неприбуттю на виклик без поважних причин. Крім того, підтримуємо думку С.Б. Фоміна стосовно необхідності нормативної регламентації розшуку свідка та потерпілого [488, с. 307].

Чинне кримінальне процесуальне законодавство регламентує форми здійснення виклику. Зокрема, йдеться про такі форми, як: вручення повістки про виклик; надіслання повістки поштою, електронною поштою чи

факсимільним зв'язком; здійснення виклику по телефону або телеграмою. Не розглядаючи детально питання розкриття цих форм, оскільки вони вже детально розкривалися науковцями та практикаками [5; 100; 161; 231; 482; 485, с. 141-156], зупинимось на деяких проблемних моментах застосування цих положень КПК.

Формально КПК передбачає широкі можливості для слідчого стосовно здійснення виклику не тільки шляхом вручення повістки, а й іншими способами: поштою, електронною поштою, факсимільним зв'язком, по телефону або телеграмою. Проте у сучасних реаліях цього недостатньо, адже не враховано можливість виклику осіб через різноманітні месенджери, (хоча на практиці виклики у такій формі здійснюються).

Проте норми щодо підтвердження здійснення виклику за своїм змістом звужують ці можливості. Адже «належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом є розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом» (ч. 1 ст. 136 КПК). Тобто спосіб підтвердження здійснення виклику по телефону або факсимільним зв'язком не визначено, що фактично унеможливує підтвердження такого виклику. Як реакція на подібний недолік, у літературі пропонується доповнити ст. 136 КПК такими положеннями, які дадуть змогу ідентифікувати факт повідомлення про виклик: «Слідчий, прокурор після виклику особи по телефону складають рапорт, у якому зазначають дату, час, тривалість і суть розмови, дані про особу, яку викликають, ідентифікаційні ознаки засобу зв'язку, що використовувався. За необхідності вказаний виклик фіксується за допомогою технічних засобів аудіозапису» [482, с. 79]. Вважаємо, що застосування цього механізму можливе лише у випадку обов'язкового фіксування розмови за допомогою аудіозапису, оскільки в інших випадках довести саме зміст розмови буде неможливо.

В аспекті повідомлення шляхом вручення або надсилання повістки, то КПК вказує на необхідність підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом; тобто у разі, коли повістка, навіть у відповідності до положень ч.ч. 2, 3, 4, 5, 7 ст. 135 КПК, вручається не самій особі, яка викликається, а переліченим у цих положеннях особам, підтвердити факт отримання та ознайомлення зі змістом повістки саме викликаємою особою, як на те вказує ст. 136 КПК, неможливо. Тобто, якщо особа не хоче отримувати повістку, підтвердити факт її отримання буде неможливо, що надає широкі можливості для зловживань та не сприяє дієвості кримінального провадження.

Значно більш сприятливо в аспекті забезпечення дієвості кримінального провадження сформульовано ч. 2 ст. 136 КПК: якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти. Тим самим КПК встановлює презумпцію отримання повістки у разі, якщо особа підтвердила її отримання листом електронної пошти. Як видається, задля запобігання існуючим проблемам із здійснення повідомлень у разі, коли особа свідомо ухиляється від отримання повістки, слід поширити дію цієї презумпції і на випадки вручення повісток у порядку ст. 135 КПК шляхом внесення змін до КПК, зокрема, у разі, якщо вона була: 1) вручена у порядку, передбаченому ст. 135 КПК; 2) направлена на адресу, яку особа особисто вказала при проведенні процесуальної дії, якщо вона не повідомила про зміну адреси.

На практиці є випадки повідомлень осіб через месенджери Viber, WhatsApp, Telegram тощо. Відмітимо, що натепер, попри практичну корисність, це суперечить чинному кримінальному процесуальному законодавству. У прогностичному аспекті зазначимо, що ці месенджери можуть бути встановлені не тільки на телефон, прив'язані до різних номерів, у віконці деяких

месенджерів не завжди відображається номер телефону, у зв'язку з чим є складності з ідентифікацією особи. Крім того, месенджери дають можливість приховати факт ознайомлення з повідомленням. Тому, без сумніву, слід передбачити у КПК можливість виклику особи через месенджери, але лише за умов можливості ідентифікації належності зв'язку саме з викликаємою особою та здатності отримати підтвердження ознайомлення з повідомленням.

Крім того, важливо дослідити питання про повноваження слідчого при неприбутті підозрюваного на виклик, зважаючи на те, що їх застосування є логічним продовженням повноважень слідчого щодо виклику.

КПК регламентує різні кримінально-процесуальні санкції при неявці підозрюваного, потерпілого, свідка, цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження на виклик. До них відносяться примусовий привід, накладення грошового стягнення, здійснення спеціального досудового розслідування, зміна запобіжного заходу, оголошення у розшук, звернення застави на користь держави. При цьому підстави застосування цих санкцій є різними і не завжди корелюються між собою, зокрема, стосовно підозрюваного.

Привід, виходячи із п. 5 ст. 141 КПК, може бути застосовано лише якщо підозрюваний більше ніж один раз не з'явився на виклик. У літературі є приклади дуже поширювального тлумачення цієї норми: зазначається, що «конструкція вказаної норми не містить додаткових чи обов'язкових кваліфікуючих ознак для застосування приводу і, відповідно, підлягає прямому застосуванню (оскільки не зазначається про повторність або системність неявки чи злісність ухилення). Слід зазначити, що в п. 5 ст. 141 КПК серед вимог до клопотання слідчого/прокурора передбачено наведення саме «відомостей, які підтверджують факти здійснення виклику та отримання особою повістки». На нашу думку, вказана конструкція не встановлює обов'язок слідчого/прокурора «чекати» настання декількох фактів нез'явлення особи за викликом, а вимагає наведення лише кількох фактів, які вказують на здійснення належного виклику»

[160, с. 169]. Зазначається, що «можливість застосування приводу визначається не кількістю викликів, а фактом неприбуття викликаної особи за відсутності на те поважних причин. Установивши ці обставини, слідчий, прокурор і суд мають право відразу застосувати стосовно такої особи привід, без повторного виклику» [227, с. 161].

Проте, враховуючи те, що привід є кримінально-процесуальною санкцією, заходом примусу, і тому підстави для його застосування не можуть тлумачитися поширювально, і якщо у КПК вказується на «факти виклику», то це, як мінімум, два таких факти. Тому більш логічним видається тлумачення А.В. Захарка, який зазначає, що для застосування приводу недостатньо наведення у клопотанні про здійснення приводу одного факту виклику особи, бо в п.5 ч. 1 ст. 141 КПК йдеться про множину таких фактів. Отже, для застосування приводу в клопотанні про його здійснення повинні бути викладені не менше двох фактів виклику особи і неприбуття її на виклики без поважних причин [79, с. 64]. Що стосується грошового стягнення, то достатньо одного випадку неявки на виклик, як вичерпно обгрунтовано А.В. Захарком [79, с. 64].

У разі ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження (ч. 5 ст. 139 КПК). Це стосується того режиму спеціального досудового розслідування, який було передбачено главою 24¹ КПК. При цьому положення п. 20¹ розділу XI «Перехідні положення» КПК передбачали, що положення частини п'ятої статті 139 КПК «у разі вчинення злочинів, визначених в абзаці другому цього пункту, поширюються також на осіб, які понад шість місяців переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно яких наявні фактичні дані, що вони перебувають за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення

антитерористичної операції». При цьому за якими формальними показниками неявки на виклик слід оцінювати наявність переховування від слідства, не передбачено, адже у ст. 139 КПК мова йде про ухилення від явки.

Що стосується неявки на виклик у контексті порушення умов обраного запобіжного заходу, то КПК вирішує це питання наступним чином. Частина 2 ст. 179 КПК передбачає, що «підозрюваному письмово під розпис повідомляються покладені на нього обов'язки та роз'яснюється, що в разі їх невиконання до нього може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід»; тобто у даному випадку достатньо одного випадку невиконання обов'язку щодо явки на виклик. Проте ч. 1 ст. 200 КПК це питання не конкретизує, передбачаючи більш загальну норму: прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків чи про зміну способу їх виконання.

У разі ж «неприбуття підозрюваного за судовим викликом і відсутності у слідчого судді на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю, слідчий суддя має право постановити ухвалу про привід підозрюваного, якщо він не з'явився для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою, або ухвалу про дозвіл на його затримання з метою приводу, якщо ухвала про привід не була виконана». Тобто в даному випадку, на відміну від загального правила, для приводу достатньо одного факту неявки. Разом з тим виникає питання щодо доцільності обмеження цих повноважень лише неявкою для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою, адже не враховано випадки необхідності зміни запобіжного заходу.

Аналогічно «прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного

заходу у вигляді тримання під вартою після неприбуття підозрюваного за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю»: тобто знову ж достатньо одного факту неявки. Проте, наявна колізія між ч. 3 ст. 187 КПК, яка передбачає, що «слідчий суддя має право постановити ухвалу про привід підозрюваного, якщо він не з'явився для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою, або ухвалу про дозвіл на його затримання з метою приводу, якщо ухвала про привід не була виконана», та ч. 1 ст. 188 КПК, яка передбачає повноваження прокурора, слідчого за погодженням з прокурором «звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою». Відповідно, виникає питання кореляції цих норм, коли йдеться про неявку підозрюваного для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту, тобто чи вправі слідчий суддя ініціативно постановити ухвалу про дозвіл на його затримання з метою приводу, якщо ухвала про привід не була виконана, адже прокурор, слідчий обмежені у своєму клопотанні випадками необхідності забезпечити явку підозрюваного для розгляду клопотання про обрання лише одного запобіжного заходу – тримання під вартою. Вважаємо, що слідчий, прокурор повинні мати повноваження ініціювати дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного для участі у розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави, домашнього арешту чи тримання під вартою або про зміну діючого запобіжного заходу на заставу, домашній арешт чи тримання під вартою (Додаток А., п. 8).

Відмітимо також певну колізію між п. 1 ч. 2 ст. 188 КПК, яка передбачає можливість подати клопотання одночасно з поданням клопотання про

застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою, та. п. 3 ч. 2 ст. 188 КПК, яка передбачає можливість подати клопотання після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю. Відповідно, у разі зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою п. 3 ч. 2 ст. 188 КПК застосований бути не може. Ця норма теж потребує змін (Додаток А., п. 9).

У літературі слушно зазначається, що необхідно більш чітко визначити наслідки невиконання обов'язків при застосуванні запобіжних заходів. Доцільно доповнити частину третю ст. 194 КПК положенням наступного змісту: «В разі порушення відповідного зобов'язання до підозрюваного, обвинуваченого може бути застосований запобіжний захід», а також доповнити статтю 194 КПК частиною 6-1 наступного змісту: «6-1. Підозрюваному, обвинуваченому письмово під розпис повідомляються покладені на нього обов'язки та роз'яснюється, що в разі їх невиконання до нього може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід і на нього може бути накладено грошове стягнення в розмірі від 0,25 розміру мінімальної заробітної плати до 5 розмірів мінімальної заробітної плати» [183, с. 174].

При невиконанні обов'язків підозрюваним, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді застави, передбачено додаткову штрафну санкцію – звернення застави на користь держави: у разі, якщо підозрюваний, будучи належним чином повідомлений, не з'явився за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді без поважних причин чи не повідомив про причини своєї неявки, застава звертається в дохід держави та зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України й використовується у порядку, встановленому законом для використання коштів судового збору. Для застосування цієї санкції достатньо одного випадку неявки на виклик.

Крім того, слід звернути увагу на питання, яке виникає у правозастосовчій практиці, а саме, чи може бути змінено запобіжний захід на більш суворий, якщо строк покладення додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК, закінчився. Як видається, твердження про неможливість ініціювання зміни запобіжного заходу є безпідставними, адже навіть якщо закінчився строк додаткових обов'язків, залишається чинним загальний обов'язок підозрюваного, передбачений ч. 7 ст. 42 КПК – прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;

У відповідності до ч. 1 ст. 281 КПК в редакції від 16.03.2017 р., «якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук». Буквальне тлумачення цієї норми вказує на те, що для оголошення розшуку підозрюваного достатньо одного випадку його неявки, адже вказано на «повідомлення про такий виклик». Такий наслідок неявки абсолютно не корелюється із іншими наслідками та не забезпечується пропорційне співвідношення між публічним інтересом у забезпечення явки особи та правом підозрюваного на належну правову процедуру. Адже для приводу одного випадку неявки недостатньо, а оголошення розшуку підозрюваного, як і для ініціювання зміни запобіжного заходу, звернення застави на користь держави – достатньо. При цьому дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою також можливий після однократного неприбуття підозрюваного за судовим викликом.

Як видається, наслідки неявки на виклик підозрюваного мають бути пропорційними характеру неявки, тобто тому, чи є вона однократною або систематичною [92]. Тому має бути відкоригована норма КПК щодо можливості

оголошення розшуку підозрюваного у випадку його неявки на виклик із урахуванням того тлумачення «Ухилення від явки на виклик», яке закладено у ч. 5 ст. 139 КПК (Додаток А., п. 10)

2.3. Повноваження слідчого при здійсненні тимчасового вилучення майна та його поверненні

Стаття 168 КПК вказує, що тимчасово вилучити майно може кожен, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208 КПК. Тимчасове вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду. При обшуку слідчий, прокурор має право оглядати і вилучати документи, тимчасово вилучати речі, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном (ч. 7 ст. 236 КПК). При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном (ч. 7 ст. 237 КПК). Відмітимо технічну прогалину законодавця, який прямо дозволяє вилучати лише речі, а не документи, хоча доказове значення мають і речі, і документи.

Відповідно, при обшуку тимчасово вилученим, виходячи з положень ст. 236 КПК, вважається майно, яке: 1) не відноситься до предметів, які вилучені законом з обігу; 2) не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку. На те, що речі, на

вилучення яких під час обшуку дав дозвіл слідчий суддя, не вважаються тимчасово вилученими, звертається увага у дослідженнях [175, с. 314; 485, с. 249].

Втім наявні законодавчі формулювання не надають відповіді на запитання, чи є тимчасово вилученим майном ті речі і документи, які вилучені у ході огляду житла чи іншого володіння особи за ухвалою слідчого судді. Ю.М. Мирошніченко зазначає, що мають застосовуватися правила обшуку у житлі чи іншому володінні особи, і вилучені предмети за наявності на те дозволу слідчого судді не набувають статусу тимчасово вилучених [175, с. 314]. О.В. Музиченко вважає, що під час огляду житла чи іншого володіння особи все майно та документи, які були вилучені, вважаються тимчасово вилученими [180, с. 113]. Якщо буквально тлумачити положення ст.ст. 236, 237 КПК та застосувати аналогію закону, то дійсно, стосовно визначення статусу тимчасово вилученого майна мають застосовуватися нормативні положення щодо обшуку житла чи іншого володіння особи. Проте, ситуація ускладнюється тим, що при огляді житла чи іншого володіння особи слідчий суддя через специфіку цільової спрямованості огляду не може дати дозвіл на вилучення конкретних предметів, про що свідчать приклади з практики [440], а це, у свою чергу, викликає подальші питання стосовно долі вилученого.

У доктрині є ряд пропозицій щодо уточнення змісту поняття «тимчасово вилучене майно», які пропонують як його розширення, так і звуження [детальніше див.: 97, с. 227-228]. Основними проблемними аспектами є: чітке визначення правової природи вилучених об'єктів (категоризація на тимчасово вилучене майно, майно, яке не є таким, та предмети, які вилучені законом з обігу); ознаки тимчасово вилученого майна (у тому числі в аспекті можливості віднесення до нього слідів злочину, а також співвідношення із ознаками речових доказів); тлумачення поняття «майно», «реч» в аспекті тимчасового вилучення (зважаючи на необхідність використання положень Цивільного кодексу України для їх тлумачення); особливості тимчасового вилучення майна у ході обшуку за

ухвалою слідчого судді; співвідношення тимчасово вилученого майна та речових доказів, у тому числі стосовно їх подальшого використання у кримінальному провадженні.

Для вирішення цих питань пропонуємо наступним чином регламентувати статус предметів, які вилучаються у ході затримання, огляду, обшуку: назву заходу забезпечення регламентувати як тимчасове вилучення; у главі 16 вказувати не на тимчасове вилучення майна, а на тимчасове вилучення матеріальних об'єктів (що усуне питання стосовно тимчасового вилучення слідів злочину, а також дозволить «відійти» від цивілістичного тлумачення понять «майно», «річ»); доповнити ч. 2 ст. 167 КПК положеннями, якими розширити ознаки тимчасово вилучених об'єктів тим, що ними можуть бути не тільки об'єкти, які підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди, а й ті, які є слідами (наприклад, волосся, нігті та ін.), а також, підтримуючи думку О.В. Музиченка, – вказівкою на те, що можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження [180, с. 102].

Ще одним важливим аспектом цієї проблеми є визначення статусу об'єктів, які були вилучені на підставі ухвали слідчого судді. На нього неодноразово зверталася увага у дослідженнях [49, с. 265; 188, с. 55; 247, с. 197; 485, с. 248]. Проблема полягає у тому, що, як правило, ухвали слідчих суддів у цій частині є неконкретизованими [289; 334; 371; 387; 479], у зв'язку з чим складно, а подекуди – неможливо провести розмежування між тим, що дозволено вилучити на підставі ухвали слідчого судді, та іншими вилученими об'єктами та, відповідно, за цим критерієм вирішити питання приналежності об'єктів до тимчасово вилученого майна.

Спробуємо розглянути це питання під дещо іншим кутом зору. Адже сенс цього питання не у тому, щоб теоретично визначити статус вилучених об'єктів, а у тому, щоб визначити їх подальшу долю, у тому числі щодо арешту майна або

повернення володільцю. І нормативна регламентація цього питання зараз є такою, що КПК режим повернення вилученого у ході затримання, огляду, обшуку поширює на усі об'єкти, які мають ознаки речових доказів (а ці ознаки практично збігаються із ознаками майна, яке може бути тимчасово вилученим), без уточнень підстав вилучення. Це впливає з положень ч. 1 ст. 100 КПК, у відповідності до якої речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених ст. 160-166, 170-174 КПК. Для прикладу наведемо таке судове тлумачення: системний аналіз норм КПК дає підстави вважати, що вилучене під час обшуку майно є тимчасово вилученим майном, яке при наявності передбачених ст. 98 КПК ознак може бути визнано речовим доказом або на яке, при наявності передбачених ст. 170 КПК підстав, ухвалою слідчого судді може бути накладено арешт. Однак навіть при наявності ознак, зазначених у ст. 98 КПК, які дають підстави вважати тимчасово вилучене майно речовим доказом, відповідно до ч. 1 ст. 100 КПК вказане майно повинно бути якнайшвидше повернуте володільцю, а підставою для збереження вказаного майна в органі досудового слідства може бути лише ухвала слідчого судді, винесена за результатами розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів або про арешт майна [307].

Таким чином, положення ст. 169 КПК є спеціальними стосовно положень ст. 100 КПК у частині вимоги про повернення, проте для тимчасово вилученого майна ст. 169 КПК регламентує юридичні підстави повернення.

Відмітимо, що про необхідність накладення арешту на те майно, яке було вказано в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на обшук та відповідає критеріям ст. 98 КПК, неодноразово зазначалося у літературі [26, с. 29-30; 247, с. 198; 499, с. 377], що свідчить про послідовність та логічність тлумачення положень КПК стосовно наслідків вилучення матеріальних об'єктів у ході затримання, огляду, обшуку.

Без сумніву, така нормативна регламентація має бути уточнена, адже вона викликає у першу чергу практичні складності, адже для сторін кримінального провадження, слідчих суддів характерні у багатьох ситуаціях різне тлумачення статусу вилученого та, відповідно, погляди на необхідність його повернення [386; 418; 428; 460; 480], особливо у ситуаціях, коли воно визнане речовим доказом.

Тому тимчасово вилученими матеріальними об'єктами слід визнати те майно та інші об'єкти матеріального світу, що вилучене у ході затримання, огляду, обшуку, крім предметів, які вилучені законом з обігу, якщо вони не мають ознак, передбачених ст. 98 КПК; про це слід внести зміни та доповнення до ст.ст. 236, 237 КПК, а також зкорелювати з положеннями ст.ст. 170, 171 КПК (зокрема, диференціювати залежно від мети арешту майна правило стосовно документів, які підтверджують право власності на майно, що належить арештувати). Відповідно, питання стосовно повернення володільцю вилученого слід вирішувати, керуючись ч.1 ст. 100 та ст. 169 КПК.

У контексті тимчасового вилучення майна відмітимо необхідність правильного визначення в ухвалі слідчого судді суб'єкта, уповноваженого проводити обшук та огляд. Частина 1 ст. 236 КПК передбачає, що ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором. На практиці є випадки, коли в ухвалі слідчого судді надається дозвіл не тільки слідчому (слідчим групи слідчих), прокурору (прокурору групи прокурорів), але й а їх дорученням - уповноваженим оперативним підрозділам [378], або взагалі не вказується на суб'єкта виконання ухвали [318]; останнє характерне і для огляду [440]. Виходячи з положень ч. 1 ст. 236 КПК, уповноваженим суб'єктом виконання ухвали, навіть якщо слідчий суддя не вказав це в ухвалі, є слідчі, яким доручено проведення досудового розслідування, та прокурори, які здійснюють процесуальне керівництво, про що є відомості у ЄРДР по цьому кримінальному провадженню. Що торкається оперативних підрозділів, то доручення виконання ухвали про дозвіл на обшук

житла чи іншого володіння особи викликає певні запитання. Як слушно відмічає І.В. Гловюк, ст. 236 КПК взагалі позбавляє слідчого суддю можливості дати доручення оперативному підрозділу чи його співробітнику на виконання ухвали про обшук. Лише для виконання ухвали, постановленої у порядку ст. 166 КПК, є виняток; тому слід підтримати пропозицію у ст. 236 КПК передбачити, що ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим, прокурором чи оперативним підрозділом, а ч. 2 ст. 235 доповнити п. 7 такого змісту: «7) орган або особа, якій доручається виконання ухвали», а ч. 3 ст. 41 КПК слід викласти у такій редакції: «Доручення слідчого, прокурора, ухвали слідчих суддів, ухвали судів щодо проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом» [30, с. 232-233]. Враховуючи відсильний характер норми ч. 2 ст. 237 КПК, у відповідності до якої огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами цього Кодексу, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи, ці пропозиції релевантні для проведення огляду житла чи іншого володіння особи.

Засада недоторканності права власності у кримінальному провадженні допускає правомірне обмеження права власності шляхом здійснення на підставах та в порядку, передбачених КПК, тимчасового вилучення майна без судового рішення. Разом з тим для дотримання гарантій захисту власності, передбачених Протоколом 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, важливою є наявність та реалізація належної правової процедури повернення тимчасово вилученого майна. Адже у разі тимчасового вилучення майна під час кримінального провадження позбавлення права власності не відбувається, а його обмеження має місце внаслідок вчинення кримінального правопорушення, у зв'язку з чим за таких ситуацій застосуванню також підлягає третя норма ст. 1 Першого Протоколу. Зокрема, у справі «Віктор Коновалов проти Російської Федерації» ЄСПЛ відзначив, що «вилучення

автомобіля для забезпечення сплати штрафу являє собою тимчасове обмеження у його використанні, що підпадає під дію другого абзацу статті 1 Протоколу №1 до Конвенції, який передбачає «контроль за використанням власності»...» (п. 41 Постанови ЄСПЛ від 24.05.2007 р.). Аналогічну позицію Суд висловив і у справі «East/West Alliance Limited» проти України», в якій вказав, що «вилучення власності в інтересах судочинства, яке не позбавляє власника його майна, а тільки тимчасово припиняє його можливості користуватися та розпоряджатися цим майном, зазвичай пов'язане із здійсненням контролю за використанням власності, що охоплюється сферою застосування другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції» (п. 185 Рішення ЄСПЛ від 23.01.2014 р. у справі «East/West Alliance Limited» проти України») [217].

У відповідності до ст. 169 КПК, «тимчасово вилучене майно повертається особі, в якій воно було вилучено: 1) за постановою прокурора, якщо він визнає таке вилучення майна безпідставним; 2) за ухвалою слідчого судді чи суду, у разі відмови у задоволенні клопотання прокурора про арешт цього майна; 3) у випадках, передбачених частиною п'ятою статті 171, частиною шостою статті 173 КПК; 4) у разі скасування арешту». Відмітимо, що у літературі слушно вказується на необхідність доповнення цих підстав також посиланням на ч. 3 ст. 172 КПК [180, с. 119] та у цілому вкосконалення цієї процедури [248], а також те, що необхідно четверте (останнє) речення ч. 3 ст. 233 КПК України доповнити словами: «а майно, вилучене внаслідок такого обшуку, підлягає негайному поверненню» [181, с. 174].

Крім того, ст. 169 КПК не дає відповіді на запитання стосовно повноважень слідчого щодо повернення тимчасово вилученого майна.

Проте, у практичній діяльності на підставі п. 1 ст. 303 КПК оскаржується і бездіяльність слідчого щодо неповернення тимчасово вилученого майна, хоча п. 1 ст. 303 КПК має загальний характер і містить вказівки і на іншу бездіяльність, що не дає можливості чітко вказати, що саме ця бездіяльність слідчого може бути оскаржена у порядку ст. 303 КПК. У Листі ВССУ «Про

деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування» від 09.11.2012 р. зазначено, що у статті 303 КПК визначено порядок оскарження бездіяльності, яка може полягати в наступному: «бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК. Враховуючи те, що згідно зі ст. 169 КПК тимчасово вилучене майно повертається особі, у якої воно було вилучено, на підставі постанови прокурора, бездіяльність може полягати у невинесенні такої постанови за відсутності підстав для вилучення майна» [143]. Проте за посилання лише на постанову прокурора незрозуміло, чому слідчий визнається особою, чия бездіяльність може оскаржуватися.

Узагальнення ВССУ «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування» у п. 1.2. вказує на оскарження бездіяльності слідчого, прокурора з неповернення тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК, і містить положення, що «саме невиконання процесуального обов'язку щодо негайного повернення майна особі й зумовлює існування процесуального механізму щодо оскарження бездіяльності слідчого, прокурора, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна, визначеного в п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК» [259]. Також аналіз ухвал слідчих суддів показує, що оскаржуються і бездіяльність слідчого [374; 385; 410; 427; 429; 475], і бездіяльність прокурора. Разом з тим можна навести і приклад, коли слідчий суддя відмовив у відкритті провадження за клопотанням захисника ОСОБА_1 в інтересах володільця тимчасово вилученого майна ОСОБА_2 про повернення тимчасово вилученого майна у кримінальному провадженні №42015070030000050 від 13.04.2016 року, вказавши в ухвалі, що згідно пп. 2 п. 2 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 09.11.2012 №1640/0/4-12 «Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування» у статті 303 КПК визначено порядок оскарження бездіяльності, яка може

полягати в наступному: бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК. Враховуючи те, що згідно зі ст. 169 КПК тимчасово вилучене майно повертається особі, у якої воно було вилучено, на підставі постанови прокурора, бездіяльність може полягати у невинесенні такої постанови за відсутності підстав для вилучення майна. Відповідно до ч. 4 ст. 304 КПК слідчий суддя, суд відмовляє у відкритті провадження лише у разі, якщо скарга подана на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, прокурора, що не підлягає оскарженню [453]. Проте превалюючим підходом є той, що бездіяльність слідчого, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна, також може бути оскаржена.

Звернемо увагу на те, що постанова прокурора як підстава для повернення тимчасово вилученого майна прямо прописана у ст. 169 КПК. При цьому відмічаються недоліки у тому, що нормативно не встановлено, в який термін часу має прокурор винести відповідну постанову (про повернення тимчасово вилученого майна), яка відповідальність за несвоєчасне її винесення, чи може власник майна ініціювати (наприклад поданням відповідної заяви) процедуру розгляду прокурором питання про безпідставність вилучення майна. Крім того, в КПК не виписана чітка процедура негайного повернення тимчасово вилученого майна [2], у зв'язку з чим зазначається, що більш коректними та такими, що можуть бути використані, є положення ч. 3 ст. 255 КПК [50, с. 189]. Разом з тим, враховуючи, що правова природа вирішення питання про долю речей і документів, отриманих у результаті негласних слідчих (розшукових) дій, та тимчасово вилученого майна є істотно різною, враховуючи їх цільову спрямованість, то питання порядку повернення тимчасово вилученого майна мають вирішуватися саме у ст. 169 КПК.

Проте у разі скасування арешту та у випадках, коли клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна подано пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, а у разі тимчасового вилучення майна під

час обшуку, огляду, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді, пізніше 48 годин після вилучення майна, а також коли ухвалу про арешт тимчасово вилученого майна слідчий суддя, суд постановляє пізніше сімдесяти двох годин із дня знаходження до суду клопотання, хто є суб'єктом повернення цього майна, КПК не передбачає і прямо не покладає на слідчого обов'язок винести відповідну постанову, тобто алгоритм дій слідчого із повернення тимчасово вилученого майна у КПК не прописаний, що викликає питання стосовно можливості оскарження його бездіяльності із неповернення тимчасово вилученого майна. Саме тому існує практична потреба унормувати такі повноваження слідчого (Додаток А., п. 11).

Окремі правила передбачені для тимчасового вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. «Тимчасове вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку для вивчення фізичних властивостей, які мають значення для кримінального провадження, здійснюється лише у разі, якщо вони безпосередньо зазначені в ухвалі суду. Забороняється тимчасове вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку, крім випадків, коли їх надання разом з інформацією, що на них міститься, є необхідною умовою проведення експертного дослідження, або якщо такі об'єкти отримані в результаті вчинення кримінального правопорушення чи є засобом або знаряддям його вчинення, а також якщо доступ до них обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту» (ч. 2 ст. 168 КПК). У разі необхідності слідчий чи прокурор здійснює копіювання інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, телекомунікаційних системах, інформаційно-телекомунікаційних системах, їх невід'ємних частинах. Копіювання такої інформації здійснюється із залученням спеціаліста.

Таким чином, умовно можна виділити два режими тимчасового вилучення в аспекті електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку: 1) коли є потреба вивчення їх фізичних властивостей, тобто коли вони мають ознаки речових доказів; 2) вилучення інформації з електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку (але цей режим фактично вже є тимчасовим доступом до речей і документів, а не тимчасовим вилученням майна). Відмітимо, що у доктрині звертається увага на те, що чинне законодавство допускає вилучення електронних інформаційних систем лише для вивчення фізичних властивостей (механічних пошкоджень, складу матеріалу, слідів речовин, тощо), а не для дослідження інформації [179, с. 127], проте це не враховує положення абзацу третього ч. 2 ст. 168 КПК про «їх надання разом з інформацією, що на них міститься», що вказує на можливість вилучення таких об'єктів навіть у разі потреби у дослідженні лише інформації, яка у них міститься.

Відмітимо, що такі формулювання не в усіх випадках здатні забезпечити баланс дієвості кримінального провадження та пропорційності обмеження прав людини інтересів у досудовому розслідуванні.

По-перше, при зверненні до слідчого судді з клопотанням, не оглянувши відповідні об'єкти за участі спеціаліста, складно належним чином обґрунтувати необхідність використання спеціальних знань у формі залучення експерта для вивчення фізичних властивостей електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку.

По-друге, КПК не містить визначення електронних інформаційних систем, у зв'язку з чим виникають різні тлумачення об'єктів, які мають передбачений ч. 2 ст. 168 КПК режим вилучення.

По-третє, формулювання ч. 2 ст. 168 КПК є суперечливим. Як слушно зазначає І.В. Гловюк, «при схожості загальної ідеї обмеження вилучення абзац третій не містить положення про необхідність вказівки на можливість тимчасового вилучення в ухвалі суду; також як альтернативна умова вилучення

розглядається те, що «доступ до них обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту», проте ця умова при відсутності попередніх ніяк не може бути альтернативною, адже лише те, що доступ обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту саме по собі ніяк не свідчить про необхідність їх вилучення, адже обмеження доступу до носіїв, які містять або можуть містити в тому числі персональні дані, є природним прагненням фізичної особи до приватності, обмеження доступу до даних про себе, своє особисте та сімейне життя» [33, с. 147].

По-четверте, здійснення копіювання інформації не завжди забезпечує потреби досудового розслідування, адже інформація може бути модифікованою, частково знищеною, а встановити це при копіюванні та дослідженні скопійованої інформації неможливо. Як слушно вказує Г.В. Мудрецька, «у разі простого копіювання інформації з одного жорсткого диску на інший зміст інформації на обох дисках відрізнятиметься, оскільки при простому копіюванні таке копіювання здійснюватиметься без копіювання завантажувальних секторів, таблиць розміщення даних та іншої службової частини. Тобто при простому копіюванні зміст інформації на одному диску не буде ідентичним змісту інформації на диску, на який було здійснено запис, не співпадатиме так звана хеш-сума диску, що може мати наслідком проблеми з доказуванням. Отже, необхідно буде здійснювати не просте копіювання, а таке, коли буде створено образ диску (його клонування). Для цього потрібні спеціальні знання у галузі комп'ютерної техніки та спеціальне програмне забезпечення» [179, с. 127-128]. З іншого боку, може мати місце і протидія здійсненню копіювання з боку зацікавлених осіб.

У літературі вказуються і інші недоліки формулювань ст. 168 КПК у цій частині [224, с. 81-83].

Таким чином, питання тимчасового вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку

потребують більш точної нормативної регламентації, у тому числі в аспекті більш чіткого визначення ступеня самостійності слідчого щодо його здійснення.

2.4. Повноваження слідчого при тимчасовому вилученні документів, що посвідчують користування спеціальним правом

Як нами було обґрунтовано вище, тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом, є самостійним заходом забезпечення кримінального провадження, який має ознаки запобіжного заходу та проспективно має бути віднесений саме до цього різновиду заходів забезпечення кримінального провадження.

Слідчий має самостійні повноваження щодо тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ним особи; він не зобов'язаний погоджувати застосування цього заходу ні з прокурором, ні з керівником органу досудового розслідування. Враховуючи, що чинне кримінальне процесуальне законодавство не містить визначення спеціального права для цілей застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження, відмітимо логічність підходу, що спеціальне право у контексті застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом – це «забезпечена державою легітимна можливість реалізації дій у певній конкретно визначеній сфері, підтверджена відповідними документами встановленої законодавством форми» [55, с. 200].

Слідчий уповноважений тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування таким спеціальним правом: 1) правом керування транспортним засобом або судном; 2) правом полювання; 3) правом на здійснення підприємницької діяльності; 4) правом на володіння та носіння зброї.

Перелік відповідних документів викладено в інших законах та підзаконних актах.

ЗУ «Про дорожній рух» [208] у ст. 15 передбачає, що «кожний громадянин, який досяг визначеного цим Законом віку, не має медичних

протипоказань та пройшов повний курс навчання за відповідними програмами, може в установленому порядку отримати право на керування транспортними засобами відповідної категорії». Пункт 2 Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами, затвердженого Постановою КМУ від 8 травня 1993 р. №340 (в редакції постанови КМУ від 20 травня 2009 р. №511) [200], вказує, що «особи допускаються до керування транспортними засобами за наявності у них національного посвідчення водія України на право керування транспортними засобами відповідної категорії, крім випадків встановлення особам тимчасового обмеження у праві керування транспортними засобами».

Посвідчення судноводія малого/маломірного судна видається у відповідності до Положення про порядок видачі посвідчення судноводія малого/маломірного судна, затвердженого Наказом Міністерства інфраструктури України 07.05.2013 р. №283 (у редакції наказу Міністерства інфраструктури України 26.08.2014 р. №413) [199]: «посвідчення отримують кандидати, які: мають вік не молодше 18 років; мають чинний документ про придатність для управління транспортним засобом за станом здоров'я (фізично та психічно придатні для керування ММС, зокрема мають необхідний для цього рівень зору, слуху та розрізнення кольорів); успішно пройшли документально підтверджену теоретичну та практичну підготовку на підприємстві, в установі або організації, що проводять підготовку судноводіїв ММС (навчально-тренажерний заклад), перелік яких затверджується Мінінфраструктури України за поданням органу видачі; успішно підтвердили кваліфікацію в КК». Посвідчення, зразок якого наведено в додатку 1 Положення, «виготовляється з урахуванням вимог додатка III до Резолюції №40 Робочої групи по внутрішньому водному транспорту Європейської Економічної Комісії Організації Об'єднаних Націй «Міжнародне посвідчення на право керування прогулянковим судном» у вигляді пластикової картки світло-блакитного кольору на полімерній основі розміром 54 x 86 мм (формат ІД-1 відповідно до стандарту

ISO/IEC 7810:2008 «Карти ідентифікаційні. Фізичні характеристики») або на щільному папері у форматі А-6 (148 x 105 мм) з подальшим ламінуванням. Посвідчення на папері перед ламінуванням підписуються керівником територіального органу видачі або особою, що його заміщує, та засвідчуються печаткою територіального органу. Видача посвідчень здійснюється територіальними органами органу видачі».

Для пілота повітряного судна обов'язковим є належним чином оформлене свідоцтво згідно з авіаційними правилами України (ст. 49 Повітряного кодексу України [197]).

ЗУ «Про мисливське господарство та полювання» [207] (ст. 14) регламентує, що «документами на право полювання (для громадян України) є: посвідчення мисливця; щорічна контрольна картка обліку добутої дичини і порушень правил полювання з відміткою про сплату державного мита; дозвіл на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка, дозвіл на діагностичний та селекційний відстріл тощо); відповідний дозвіл на право користування вогнепальною мисливською зброєю у разі її використання; паспорт на собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів у разі їх використання під час полювання». Дослідниками зазначається, що часто особи йдуть на полювання, не маючи посвідчення та дозвільних документів узагалі, проте майже завжди зі зброєю. Дозвіл на зброю є документом, який мав би володіти силою превенції, адже обмеження у користуванні зброєю матиме зовсім інший ефект, аніж у праві на полювання. Тому пропонується внести доповнення до п. 2 ч. 1 ст. 148 КПК такого змісту: право полювання (у разі відсутності дозвільних документів – право на носіння зброї) [55, с. 187]. Разом з тим право на володіння та носіння зброї є самостійним правом, яке може бути обмежене, і у таких ситуаціях саме про обмеження цього права має зазначатися у клопотанні до слідчого судді, а чинні положення КПК надають слідчому можливість вилучити документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї.

Вичерпного переліку документів, які посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності і які можуть бути вилучені, у чинному законодавстві немає, зважаючи на специфіку різних видів підприємницької діяльності. В Україні існує Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; відповідно, «виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань – документ в електронній або у випадках, передбачених цим Законом, у паперовій формі, який формується за результатами проведення реєстраційних дій і містить відомості про юридичну особу або її відокремлений підрозділ, фізичну особу – підприємця (у тому числі про взяття на облік в органах державної статистики та державної фіскальної служби, видачу ліцензії та документів дозвільного характеру) або громадське формування, що не має статусу юридичної особи, а також про проведену реєстраційну дію» (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [209]). Цей документ відображає статус фізичної особи – підприємця /юридичної особи, містять інформацію про основний вид економічної діяльності.

Крім того, для здійснення підприємницької діяльності, залежно від виду, можуть бути потрібні ліцензії, дозвільні документи. У відповідності до ЗУ «Про ліцензування видів господарської діяльності» [212], «ліцензія – запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Ліцензія на провадження здобувачем ліцензії визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, оформлюється органом ліцензування в електронному вигляді (запис про рішення органу ліцензування щодо видачі ліцензії суб'єкту господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань) та відображається у виписці з

Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, яка видається ліцензіату безоплатно, та підлягає обов'язковому оприлюдненню на порталі електронних сервісів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України в Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (ч. 11 ст. 13 Закону). Відмітимо при цьому, що вилучити ліцензію у такому розумінні неможливо.

Документом дозвільного характеру, у відповідності до ст. 1 ЗУ «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [210], є «дозвіл, висновок, рішення, погодження, свідоцтво, інший документ в електронному вигляді (запис про наявність дозволу, висновку, рішення, погодження, свідоцтва, іншого документа в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), який дозвільний орган зобов'язаний видати суб'єкту господарювання у разі надання йому права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності та/або без наявності якого суб'єкт господарювання не може проваджувати певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності».

Серед науковців та практиків є різне бачення того, які документи, що посвідчують користування спеціальним правом – правом на здійснення підприємницької діяльності, можуть бути тимчасово вилучені.

На думку Х.М. Грицак, документи, які повинні підлягати вилученню, повинні свідчити про унікальність державного дозволу, тобто відмітку про реєстрацію особи як ПП або юридичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності. Серед таких обов'язково повинен бути Статут юридичної особи, в якому містяться основні положення діяльності суб'єкта господарювання. Окрім цього, відповідно до ЗУ «Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю», до документів, які визначають порядок користування спеціальним правом учасників підприємства, належить також

корпоративний договір. Тому, зважаючи на те, що видача свідоцтв про державну реєстрацію юридичної особи не відбувається, натомість робиться Виписка з реєстру, то вилучення з-поміж установчих документів такої Виписки є недоцільним, оскільки, по-перше, в ній можуть міститися недостовірні дані станом на певну дату, а по-друге, таку Виписку можна отримати неодноразово. Отже, установчими документами, які посвідчують спеціальне право на зайняття підприємницькою діяльністю, є: статут, установчий договір/корпоративний договір, виписка про реєстрацію фізичної особи – підприємця [55, с. 202]. Разом з тим статут та засновницький договір або установчий акт є документами, які необхідні для створення юридичної особи, яка може і не мати мети підприємницької діяльності, що впливає з положень Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України. Тому більш виваженою є позиція, що установчі договори та витяги з реєстрів повинні розглядатися як документи, що підтверджують статус суб'єкта підприємницької діяльності, а не право на зайняття підприємницькою діяльністю в конкретній сфері [57, с. 273].

Зазначається, що «чинним законодавством наявність спеціального права на здійснення певного виду господарської діяльності визначається шляхом існування в підприємця документів на здійснення такого спеціального права, якими можуть бути ліцензії, дозволи, патенти тощо, а також оригінал свідоцтва про державну реєстрацію, який видається юридичній особі – заявнику при державній реєстрації з трьома його копіями. Доцільно вилучати й також будь-які правовстановлюючі документи суб'єкта господарювання (установчий акт, статут або засновницький договір, положення), оригінал та копія яких надаються суб'єкту господарювання з відміткою органу державної реєстрації. Крім того, слід брати до уваги, що зазначені документи містяться і в реєстраційних справах, які зберігаються у державних реєстраторів територіальних органів МЮУ, до яких уповноважені суб'єкти зареєстрованих юридичних осіб та ФОП мають доступ відповідно до положень чинного законодавства. Тому є доцільним здійснювати виїмку зазначених документів,

яка відповідно до ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» здійснюється за вмотивованою постановою слідчого відповідно до закону або на підставі судового рішення» [104]. Разом з тим, як викладено вище, правовстановлюючі документи відображають статус юридичної особи, а не лише напрямки її діяльності, у зв'язку з чим погодитись із пропозицією щодо такого вилучення складно. В аспекті виїмки реєстраційних справ відмітимо, що у межах такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, це здійснити неможливо, адже тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом, слідчим можливе у затриманій особі, а не у будь-яких інших осіб.

Є думка, що формулювання «документи, що посвідчують право на зайняття підприємницькою діяльністю» передбачає дозволи, ліцензії, сертифікати, декларації відповідності тощо залежно від сфери підприємницької діяльності [57, с. 273].

Таким чином, очевидно, що застосування положень стосовно тимчасового вилучення документів, які посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності, є ускладненим з наступних причин: відсутності у законодавстві чіткого переліку таких документів та відмежування їх від інших документів юридичної особи та фізичної особи–підприємця; можливості вилучення лише у фізичної особи у разі її затримання, що ставить під сумнів дієвість цього заходу у разі потенційно можливого провадження щодо юридичної особи та знаходження відповідних документів у інших осіб, а не у затриманій особі; неможливості реалізації цього заходу стосовно електронних документів, що вимагає дієвого механізму розробки застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом стосовно електронних документів, що посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності.

Крім того, підтримуємо позицію, що фізична особа – підприємець, яка здійснює незалежну професійну діяльність, вважається такою, що є суб'єктом

підприємницької діяльності, навіть з ознакою провадження незалежної професійної діяльності, а відтак, на нашу думку, права, які супроводжують таку діяльність (наприклад, ліцензія на медичну практику, свідоцтво на право зайняття адвокатською діяльністю тощо), підлягають обмеженню як право на підприємницьку діяльність [55, с. 126].

Документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї є новим різновидом документів, які можуть бути тимчасово вилучені слідчим. Ці зміни було внесено ЗУ «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6.12.2017 р. Ці положення скеровані на імплементацію ст. 51 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) [119], яка передбачає, що «сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб оцінка летального ризику, серйозності ситуації та ризику повторення насильства здійснювалася всіма відповідними органами для управління ризиком та, якщо необхідно, для забезпечення скоординованої безпеки та підтримки. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб оцінка, зазначена в пункті 1, належним чином урахувала на всіх стадіях розслідування та застосування захисних заходів те, що особи, що вчинили акти насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, мають вогнепальну зброю або мають доступ до неї». Разом з тим цей різновид тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом не обмежується провадженнями, пов'язаними із домашнім насильством.

Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими

снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України 21.08.1998 р. №622 [103], передбачає що «здійснюючи дозвільну систему, органи поліції відповідно до законодавства України видають громадянам дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв. Дозвільна система, що здійснюється органами поліції, поширюється на бойову нарізну військових зразків зброю або виготовлену за спеціальним замовленням, охолощену, нейтралізовану, несучасну, спортивну, мисливську вогнепальну зброю, бойові припаси до зброї, основні частини зброї, пневматичну, холодну зброю, пристрої та патрони до них, що належать підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання та громадянам. Дозволи на придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, нагородної вогнепальної зброї громадянами підписуються Міністром внутрішніх справ України, його першим заступником та заступниками, начальником УП ЦОУП, його заступниками, начальником управління дозвільної системи, ліцензування та державного охоронного нагляду УП ЦОУП, начальником ГУНП, його заступником – начальником міліції громадської безпеки, начальником УП ГУНП. Видача дозволів громадянам на придбання, зберігання та носіння зброї здійснюється після проведеного з ними вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею, її застосування та використання, що здійснюється у пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування після здачі заліку та отримання довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування. При цьому облік власників мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної, пневматичної, а також холодної зброї, пристроїв здійснюється в книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї. Відомості про наявність такої зброї у громадян заносяться в БД. На кожну

особу, яка володіє вогнепальною мисливською, а також холодною, нагородною, пневматичною зброєю (крім відомчої зброї), пристроями, заводиться особова справа. Особові справи власників нарізної, нагородної вогнепальної зброї та пристроїв ведуться в УП ГУНП, а на власників мисливської гладкоствольної, пневматичної та холодної зброї – у територіальних підрозділах поліції».

Разом з тим з позицій забезпечення дієвості тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та взагалі мети введення цього обмеження у законодавство, слідчого слід наділити повноваженням тимчасово вилучати не лише документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї, а і зброю, яка знаходиться у затриманій особі.

КПК передбачає різні правила фіксації тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом: для особи, яка здійснила затримання, та для слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи. Особа, яка здійснила затримання у передбаченому ст. 208 КПК порядку, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до уповноваженої службової особи (особи, якій законом надано право здійснювати тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом) передати їй тимчасово вилучені документи, які посвідчують користування спеціальним правом, якщо такі документи було вилучено. Факт передання тимчасово вилучених документів, які посвідчують користування спеціальним правом, засвідчується протоколом, складеним у порядку, передбаченому КПК. У даному випадку слід звернути увагу на невдалість формулювання визначення уповноваженої службової особи як особи, якій законом надано право здійснювати тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом, адже цей термінологічний зворот використовується і у главі 18 КПК в аспекті затримання і має там інше змістовне навантаження, що суперечить загальним правилам вживання юридичної термінології у текстах нормативних актів; як слушно зазначає О.В. Капліна, у межах однієї галузі права одні й ті ж терміни повинні розумітися

однаково, їм не можна надавати різні значення [107, с. 190]. Крім того, у цій ситуації факт передання тимчасово вилучених документів, які посвідчують користування спеціальним правом, фіксується протоколом, проте про необхідність до цього складання особою, яка здійснила тимчасове вилучення, протоколу тимчасового вилучення або протоколу затримання з відміткою про тимчасове вилучення документів не йдеться. Тобто якщо буквально тлумачити відповідні положення, то протокол передання тимчасово вилучених документів, які посвідчують користування спеціальним правом, має складатися без наявності протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, а це суперечить логіці проведення цих процесуальних дій.

Натомість слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час законного затримання та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, або негайно після їх здійснення зобов'язані скласти протокол про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом.

Після складення протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа зобов'язана передати тимчасово вилучені документи на зберігання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Слід відмітити при цьому, що Порядок передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 р. №1104 [203], регламентує, що документи передаються на зберігання у разі, коли про факт їх вилучення складений протокол з дотриманням вимог Кримінального процесуального кодексу України; а це тягне за собою питання про можливість передання тих документів, які вилучалися не слідчим, а передавалися йому за протоколом

передання тимчасово вилучених документів, які посвідчують користування спеціальним правом.

У листі ВВСУ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013 р. роз'яснено, що «закінчення строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, за відсутності клопотання прокурора про його продовження або відмови слідчого судді, суду про продовження строку здійснення цього заходу забезпечення кримінального провадження, тягне за собою його припинення та необхідність повернення тимчасово вилучених документів» (п. 14) [146]. Разом з тим процедура повернення тимчасово вилучених документів не прописана у КПК. Крім того, ця ж проблема виникає в ситуаціях, коли прокурор вважає недостатньо повним надання доказів щодо доцільності тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом і відмовляє в погодженні відповідного клопотання. Як діяти в подібній ситуації за умов, що вилучені документи знаходяться в слідчого, КПК не визначає. Адже положення про тимчасове вилучення майна (глава 16 КПК) на дані документи не поширюється [485, с. 205]. Відповідно, у КПК має бути регламентовано процедуру повернення таких документів, яка, враховуючи певні спільні риси, може бути тотожною поверненню тимчасово вилученого майна.

РОЗДІЛ 3

ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО ПРИ ОБРАННІ, ЗМІНІ ТА СКАСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ЗА УХВАЛОЮ СЛІДЧОГО СУДДІ

3.1. Складання слідчим клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження

Досліджуючи питання складання слідчим клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження, відмітимо, що вони мають, на відміну від інших повноважень слідчого, які розглядатимуться у цьому розділі, значну специфіку лише в аспекті змісту клопотання, адже слідчий є суб'єктом ініціації усіх заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею.

Складаючи клопотання про здійснення приводу, слідчий повинен виконати усі вимоги КПК щодо змісту клопотання, який регламентовано ст. 141 КПК. Слід звернути увагу на те, що можливості застосування приводу як заходу забезпечення кримінального провадження істотно обмежені колом осіб, щодо яких він може бути застосований – це лише підозрюваний, обвинувачений або свідок. Проте є випадки ухилення від явки і інших учасників кримінального провадження, ефективних засобів забезпечення явки яких немає: потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, цивільний відповідач, законні представники. У літературі вже пропонувалося доповнити коло осіб, стосовно яких може бути застосовано привід, цивільним відповідачем, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законними представниками підозрюваного, обвинуваченого [485, с. 159]. Проте, як видається, доцільніше передбачити можливість застосування приводу до усіх учасників кримінального провадження, які зобов'язані

з'являтися за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, із винятками, передбаченими ч. 3 ст. 140 КПК.

У клопотанні слідчий особливу увагу повинен звернути на обґрунтування у клопотанні таких обставин: наявність у особи процесуального статусу, у силу якого на неї покладено обов'язок прибути за викликом слідчого, прокурора; факти викликів особи у порядку та строки, передбачені КПК; факти невиконання цього обов'язку (у підрозділі 2.2. детально обґрунтовано, що мова має йти саме про факти, а не про одиничний випадок неявки). Усі ці обставини повинні бути підтверджені належними та допустимими доказами, а до клопотання додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються його доводи. Зокрема, йдеться про матеріали, якими підтверджуються факти викликів особи у порядку та строки, передбачені КПК (наприклад, розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом); при цьому, виходячи з норм КПК, йдеться про підтвердження отримання повістки саме особою, яка викликається, що формально не корелюється із положеннями ч.ч.2-5 ст. 135 КПК, які передбачають вручення повістки через дорослого члена сім'ї особи чи іншої особи, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи; через адміністрацію місця ув'язнення, а щодо неповнолітньої особи – через батька, матір, усиновлювача або законного представника, а щодо обмежено дієздатної особи через піклувальника. І хоча ч. 2 ст. 135 КПК передбачає, що «у разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи», але особа, яка не має наміру з'являтися, просто не візьме цю повістку у зазначених вище осіб, а належного підтвердження у слідчого про отримання повістки саме особою, яка

викликається, не буде, що поставить під сумнів можливість належного обґрунтування клопотання про здійснення приводу.

Крім того, навіть за наявності норми, що особа може викликатися до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою, слід врахувати те, що належне підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом реально можливо при врученні повістки про виклик, надісланні її поштою, ускладнене при надісланні її електронною поштою чи факсимільним зв'язком, а для здійснення виклику по телефону або телеграмою КПК взагалі не передбачає переліку випадків підтвердження виклику. Відмітимо, що у судовій практиці були випадки, коли слідчі судді не враховували факт повідомлення по телефону, вирішуючи питання про здійснення приводу [260].

Можуть бути складності в обґрунтуванні клопотання, якщо особа повідомляється за адресою, відомою слідчому, яка є у матеріалах досудового розслідування, проте особа змінила адресу і не повідомила слідчого.

При цьому у клопотанні слідчий не повинен вказувати про відсутність поважних причин неприбуття особи на виклик, адже, по-перше, КПК цього прямо не вимагає, по-друге, слідчий, як правило, і не має таких відомостей (адже обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення покладається на особу, яка викликається, у відповідності до п. 9 ч. 1 ст. 137 КПК), а якщо має, то це унеможлиблює звернення із клопотанням про здійснення приводу. Крім того, як слушно зазначає В.І. Фаринник, для особи, яка звертається з клопотанням про здійснення приводу, не встановлено обов'язку доводити, що свідок не є вагітною жінкою, інвалідом першої або другої груп, особою, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів [485, с. 159].

Після складання клопотання слідчим виникає питання необхідності його погодження прокурором. Чинне законодавство дещо колізійно його регламентує. З одного боку, ч. 2 ст. 140 КПК вказує, що рішення про здійснення примусового приводу приймається слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, не вказуючи, що воно має бути погоджене прокурором (хоча в інших статтях по інших заходах забезпечення кримінального провадження це прямо вказано: ч. 1 ст. 150, ч. 1 ст. 155, ч. 1 ст. 160, ч. 1 ст. 171, ч. 4 ст. 176 КПК); з іншого боку, п. 5 ч. 2 ст. 40 КПК передбачає повноваження слідчого звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Більш того, в п. 5 листа ВССУ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013 р. [146] зазначено, що «за відсутності згоди (погодження) прокурора слідчий не вправі звертатися до суду з клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження». Але при вирішенні цієї колізії слід звернути увагу на те, що норма ст. ч. 2 ст. 140 КПК є спеціальною стосовно п. 5 ч. 2 ст. 40 КПК. Тому за правилами вирішення колізій має пріоритет спеціальна норма: як зазначає О.В. Капліна, якщо має місце змістовна колізія між загальною і спеціальною нормами, що містяться в актах одного або різного рівня, то застосовується спеціальна норма (спеціальна (виняткова) норма скасовує дію норми загальної) [108, с. 256]. Таким чином, слід визнати, що клопотання слідчого про здійснення приводу не потребує погодження із прокурором.

Складаючи клопотання про накладення грошового стягнення, слідчий повинен виконати усі вимоги КПК щодо змісту клопотання, який регламентовано ст. 145 КПК. При цьому слідчий особливу увагу повинен звернути на обґрунтування у клопотанні таких обставин: наявність у особи процесуального статусу, у силу якого на неї покладено певний процесуальний

обов'язок; обов'язок, який покладено на особу КПК чи ухвалою слідчого судді; факт невиконання обов'язку та обставини, за яких особа не виконала обов'язок. Усі ці обставини повинні бути підтверджені належними та допустимими доказами, а до клопотання додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються його доводи (приблизний можливий перелік яких пропонує С.О. Ковальчук [114, с. 257-258]).

Разом з цим і на цьому етапі є певні прогалини нормативного регулювання [86; 87]. Виникають зауваження щодо кола осіб, на яких може бути накладено грошове стягнення. У цьому переліку відсутній цивільний позивач. У літературі наводяться приклади, коли статуси потерпілого та цивільного позивача можуть не збігатися [244, с. 212-216] (хоча ці ситуації не є поширеними на практиці). Цивільний позивач має права та обов'язки, передбачені КПК для потерпілого, в частині, що стосуються цивільного позову, а потерпілий, відповідно, зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття. На потерпілого за чинними нормами КПК може бути накладено грошове стягнення, а на цивільного позивача, який в частині явки за викликом має ті ж обов'язки – ні, що видається нелогічним. Саме тому слід підтримати точку зору про необхідність доповнити перелік осіб, на яких може бути накладено грошове стягнення, цивільним позивачем [182, с. 253; 490, с. 82].

Також слід відмітити і те, що у ч. 1 ст. 139 КПК не йдеться про таких учасників кримінального провадження, як третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та її представник. Але ж третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та її представник зобов'язані прибувати за викликом до прокурора, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття. Виникає питання, як же забезпечити явку таких учасників, коли ні привід, ні грошове стягнення до них застосоване бути не може? І ще одне

питання – чому на представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, може бути накладено грошове стягнення, а на представника третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, – не може? І чому така встановлена різниця для цих представників, адже принципової різниці у правовій природі представництва у таких випадках немає. Відповідно, для забезпечення виконання процесуального обов'язку третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та її представника прибувати за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття, пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 139 КПК після слів «представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження,» словами «третья особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, її представник».

Складаючи клопотання про накладення грошового стягнення у разі неявки без поважних причин або не повідомлення про причини неприбуття, слідчому слід врахувати деякі колізійні норми щодо реагування слідчого на таке нез'явлення [79, с. 64].

Після складання клопотання слідчим виникає питання необхідності його погодження прокурором. Чинне законодавство дещо колізійно його регламентує. З одного боку, ч. 2 ст. 144 України КПК вказує, що грошове стягнення накладається під час досудового розслідування ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, не вказуючи, що воно має бути погоджене прокурором; з іншого боку, п. 5 ч. 2 ст. 40 КПК передбачає повноваження слідчого звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. У доктрині висловлено позицію про доцільність закріплення обов'язку слідчого погоджувати складене ним клопотання про накладення грошового стягнення з прокурором [8, с. 128; 110, с. 74; 114, с. 260-261; 164, с. 78; 168, с. 137]. Але при вирішенні цієї колізії слід звернути увагу на те, що норма ст. ч. 2 ст. 144 КПК є спеціальною стосовно п. 5 ч. 2 ст. 40 КПК. Тому за

правилами вирішення колізій, як обґрунтовано вище стосовно приводу, має пріоритет спеціальна норма. Таким чином, слід визнати, що клопотання слідчого про накладення грошового стягнення не потребує погодження із прокурором. Враховуючи мінімальний характер примусу при накладенні грошового стягнення, а також його ретроспективний характер (адже грошове стягнення має характер заходу кримінально-процесуальної відповідальності [182] за вчинення кримінально-процесуального правопорушення), судовий порядок застосування, то вважаємо недоцільним погодження такого клопотання слідчого прокурором.

Складаючи клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, слідчий повинен виконати усі вимоги КПК щодо змісту клопотання, який регламентовано ст. 150 КПК. При цьому слідчий особливу увагу повинен звернути на обґрунтування у клопотанні таких обставин: наявність у особи процесуального статусу підозрюваного; кваліфікація кримінального правопорушення; обґрунтованість підозри; причини, у зв'язку з якими потрібно здійснити тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, тобто яким чином таке обмеження спричинить припинення кримінального правопорушення та /або запобігання вчиненню іншого кримінального правопорушення, та /або припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, та /або забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Відмітимо при цьому доцільність пропозиції щодо введення у кримінальне процесуальне законодавство в частині тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом термін «ризика» для оцінки потенційно можливих загроз продовження чи рецидиву протиправних дій підозрюваного. «Ризики, на які потрібно зважати під час застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, становлять сукупність об'єктивно наявних чинників впливу на ступінь ймовірності порушення норм закону. Відтак у системі чинників є такі ризики:

ризик майнової шкоди та фінансових збитків (продовження нелегальної комерційної діяльності, ошукування клієнтів, приховування доходів, пошкодження майна третіх осіб унаслідок повторного ДТП); ризик для життя та здоров'я (незаконний відстріл та полювання у заборонених місцях, завдання тілесних ушкоджень середнього та тяжкого ступеня тяжкості внаслідок ДТП через необережність, незнання Правил дорожнього руху, неналежний психофізіологічний стан); ризик для честі, гідності та ділової репутації (ведення незаконної господарської діяльності під чужим іменем, незаконне використання чужих прав інтелектуальної власності); ризик негативних наслідків національного масштабу (масове знищення фауни, провокування зростання факторів екологічних катастроф (вирубка лісу для будівництва, забруднення атмосфери через відходи фабрики або заводу, переробка таких відходів із порушенням вимог законодавства), відкриття підставних компаній для імпорту контрафактної продукції)» [55, с. 108-109].

У клопотанні чітко має бути зазначена конкретна причина або причини необхідного обмеження; формальне перелічування причин, зазначених у ст. 148 КПК, недопустиме. Для прикладу, до суду звернувся слідчий з клопотанням про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом – правом керування транспортним засобом відносно підозрюваного ОСОБА_1. В клопотанні посилається на те, що 25.03.2017 о 12:20 год. ОСОБА_1 в порядку ст. 208 КПК затримано після надання ОСОБА_5 неправомірної вигоди. Крім того в ході проведення особистого обшуку ОСОБА_1 вилучено наступні документи, які посвідчують користування ОСОБА_1 правом керування транспортним засобом. Вивчивши матеріали даного клопотання, заслухавши сторін кримінального провадження, слідчий суддя прийшов до висновку, що у задоволенні клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слід відмовити, оскільки слідчим не доведено наявності достатніх підстав вважати, що такий захід тимчасове обмеження ОСОБА_1 у користуванні спеціальним правом – керуванням транспортним засобом необхідний для припинення або

запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню шляхом переховування, оскільки відносно підозрюваного обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою [478]. Відмітимо при цьому відсутність безпосереднього кореляційного зв'язку між користуванням транспортними засобами та підозрою у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 369 КК України.

При цьому слід враховувати важливість цього спеціального права для підозрюваного. Адже» аналіз судової практики свідчить про існування випадків відмови у задоволенні клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, а саме керування автомобілем внаслідок встановлення того факту, що наявність спеціального права (керування транспортним засобом) забезпечує особі (її сім'ї) єдине джерело отримання доходів та можливість відшкодування завданих кримінальним правопорушенням збитків. З огляду на те, що згідно з п. 3 ч. 2 ст. 152 КПК при вирішенні питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя зобов'язаний врахувати наслідки такого обмеження для інших осіб, зазначений підхід слідчих суддів є виправданим» [260]. Слід звернути увагу і на правильне визначення предмета клопотання, адже у судовій практиці є випадки, коли подаються клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, не зазначеним у ст. 148 КПК: наприклад, припинити право на пільги як інваліда III групи та користування пільгами у розмірі 100 % на оплату житлово-комунальних послуг [447]; припинити підвищення виплат до пенсії як інваліду війни 3 групи [448]; у користуванні спеціальним правом користування пристроєм для відстрілу патронів гумовими кулями «Вій» НОМЕР_1 [332].

Усі ці обставини повинні бути підтверджені належними та допустимими доказами, а до клопотання додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються його доводи. Як слушно вказує В.І. Фаринник, до клопотання слід додавати також копію підозри та копію клопотання про вилучення документів [485, с. 206]. Ці доводи повинні вже на момент складання клопотання бути достатніми,

щоб спростувати встановлену у законі презумпцію не на користь застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження, про існування якої зазначає І.В. Гловюк [32, с. 85].

Частина 3 ст. 151 КПК передбачає можливість повернення клопотання прокурору, якщо клопотання подано без додержання ст. 150 КПК. Виникає питання доцільності та логічності такого повернення клопотання саме прокурору у випадку, коли воно складено слідчим, адже саме слідчий допустив у такому випадку помилки та має їх виправляти. Відповідно, пропонуємо уточнити цю норму, вказавши, що клопотання повертається особі, яка подала клопотання.

Суб'єктом ініціювання продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом є лише прокурор; про те, хто вправі ініціювати питання про скасування цього заходу, КПК взагалі не згадує. Разом з тим, враховуючи, що слідчий первинно уповноважений ініціювати цей захід, відстоювати перед слідчим суддею обґрунтованість клопотання, то передання лише прокурору повноваження ініціювати продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом є дещо спірним. Більш логічним було б передбачити порядок, аналогічний обранню цього заходу, а саме за клопотанням слідчого, прокурора (на що вже зверталася увага у літературі [485, с. 209]). Крім того, у ході кримінального провадження можуть виникнути ситуації, коли зникають підстави для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом. Що робити у такому разі слідчому, КПК не регламентує. Вважаємо, що і слідчий, і прокурор повинні мати повноваження звернутися до слідчого судді з клопотанням про скасування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, що необхідно передбачити у КПК.

Складаючи клопотання про відсторонення від посади, слідчий повинен виконати усі вимоги КПК щодо змісту клопотання, який регламентовано ст. 155 КПК. При цьому слідчий особливу увагу повинен звернути на обґрунтування у клопотанні таких обставин: наявність у особи процесуального статусу

підозрюваного; обґрунтованість підозри; кваліфікація кримінального правопорушення (адже цей захід може бути застосовано лише щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину – щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу); займана посада (адже цей захід може бути застосовано незалежно від тяжкості злочину – щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу); причини, у зв'язку з якими потрібно здійснити відсторонення від посади, тобто які є підстави вважати, що підозрюваний, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином. У клопотанні чітко має бути зазначена конкретна причина або причини необхідного обмеження; формальне перелічування причин, зазначених у п. 6 ч. 2 ст. 155 КПК, недопустиме. Сам факт перебування особи на певній посаді сам по собі ніяк не свідчить про те, що вона, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином. У клопотанні повинні бути викладені дані, з яких слідчий робить висновок, і, якщо такі є, які відповідні дії вже вчинялися підозрюваним. Пункт 3 ч. 2 ст. 157 КПК вказує, що при вирішенні питання про відсторонення від посади слідчий суддя враховує наслідки відсторонення від посади для інших осіб; і хоча для слідчого такої прямої вимоги немає, він має це також враховувати, обґрунтовуючи у клопотанні необхідність відсторонення від посади.

Усі ці обставини повинні бути підтверджені належними та допустимими доказами, а до клопотання додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються його доводи. Частина 2 ст. 156 КПК передбачає, що слідчий суддя, суд,

встановивши, що клопотання подано без додержання вимог статті 155 КПК, повертає його прокурору, про що постановляє ухвалу. Як вказано вище для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, відповідне положення слід уточнити, вказавши, що клопотання повертається особі, яка подала клопотання.

Суб'єктом ініціювання продовження строку відсторонення від посади є лише прокурор; про те, хто вправі ініціювати питання про скасування цього заходу, КПК взагалі не згадує. Разом з тим, враховуючи, що слідчий первинно уповноважений ініціювати цей захід, відстоювати перед слідчим суддею обґрунтованість клопотання, то передання лише прокурору повноваження ініціювати продовження строку відсторонення від посади є дещо спірним. Більш логічним було б передбачити порядок, аналогічний обранню цього заходу, а саме за клопотанням слідчого, прокурора.

Складаючи клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, слідчий повинен виконати усі вимоги КПК щодо змісту клопотання, який регламентовано ст. 160 КПК, у тому числі: речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати; підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи; значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні; можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю; обґрунтування необхідності вилучення речей і оригіналів або копій документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження. Ці формулювання, з одного боку, є неповними, з іншого – непослідовними, за такими аспектами. По-перше, ч. 4 ст. 132 КПК передбачає, що для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без

застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні. У контексті тимчасового доступу до речей і документів врахувати ці обставини без вказання та обґрунтування їх у клопотанні слідчого не є можливими, і тому слідчий у клопотанні має також вказувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні. По-друге, як вже зверталася увага І.В. Гловюк, після зрівняння законодавцем форм тимчасового доступу положення про обґрунтування необхідності вилучення речей і оригіналів або копій документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження не корелюється із визначенням тимчасового доступу до речей і документів [35, с. 97]. По-третє, формулювання «неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, не в повній мірі відображає специфіку цього різновиду тимчасового доступу до речей і документів. Обґрунтування клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, повинно мати специфіку, яка полягає в урахуванні режиму доступу до таких речей і документів. Звернемо увагу на те, що різниця у відповідних режимах була проілюстрована ВССУ: «при розгляді клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів слід враховувати, що беручи до уваги зміст положень ч. 1 ст. 86, частин 2 та 3 ст. 93 КПК, застосування стороною кримінального провадження такого способу збирання доказів як вилучення речей чи документів (ч. 7 ст. 163 КПК) під час отримання доступу до речей і документів може здійснюватися у випадках, якщо: 1) особа, у володінні якої знаходяться речі або документи, не бажає добровільно передати їх стороні кримінального провадження або є підстави вважати, що вона не

здійснити таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи; 2) речі та документи згідно зі ст. 162 КПК містять охоронювану законом таємницю і таке вилучення необхідне для досягнення мети застосування цього заходу забезпечення. В інших випадках сторона кримінального провадження може витребувати та отримати речі або документи за умови їх добровільного надання володільцем без застосування процедури, передбаченої главою 15 КПК» [146]. Тобто стосовно речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, виключається можливість добровільного надання.

Крім того, хоча такої прямої вимоги у ст. 160 КПК немає, правильно вказувати у клопотанні, що речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати, не відносяться до речей і документів, до яких заборонено доступ.

Стаття 160 КПК передбачає, що слідчий має право звернутися із зазначеним клопотанням за погодженням з прокурором. У судовій практиці є приклад, коли непогодження клопотання з прокурором спричинило відмову у задоволенні клопотання [308], є ухвали, де не вказано на те, чи було погоджено клопотання з прокурором [395; 439; 442; 467], і де вказано на погодження клопотання з прокурором [266; 287; 420; 445].

Враховуючи наявність двох форм розгляду клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів – змагальну та незмагальну, у разі, якщо слідчий вважає, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, він повинен вказати на це у клопотанні, оскільки у такому випадку клопотання може бути розглянуто слідчим суддею без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться. Доречність такої форми розгляду клопотання безспірна, проте стандарт доказування, який закладений для того, щоб слідчий суддя її застосував, є надмірним, на що неодноразово указувалося у доктрині [42, с. 297-298; 117, с. 84; 163, с. 105].

Крім того, слід звернути увагу і на те, що КПК не передбачає направлення або вручення копії клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів особі, у володінні якої знаходяться такі речі і документи. Як видається, це обмежує права цих осіб, адже вони позбавлені можливості дізнатися, чому їх викликають до слідчого судді і, якщо у них є заперечення стосовно суті клопотання, підготувати їх. Проте, враховуючи, що тимчасовий доступ до речей і документів не є запобіжним заходом, то немає сенсу встановлювати норму стосовно обов'язкового особистого вручення. Тому вважаємо за можливе запропонувати подавати копію клопотання слідчому судді, який і скеровуватиме її особі при здійсненні судового виклику (крім випадків, передбачених ч. 2 ст. 163 КПК).

Складаючи клопотання про арешт майна, слідчий повинен виконати усі вимоги КПК щодо змісту клопотання, який регламентовано ст. 171 КПК. При цьому слідчий особливу увагу повинен звернути на те, що зміст клопотання істотно диференціюється у залежності від мети арешту майна, адже вона є детермінуючою стосовно підстав арешту, осіб, на майно яких може бути накладено арешт, та, відповідно, різний локальний предмет доказування. При цьому слід звернути увагу на деякі недоліки нормативної регламентації мети арешту майна та, відповідно, кола осіб, на майно яких може бути накладено арешт [25, с. 158; 41, с. 20].

Зазначимо, що для клопотання про арешт майна, яке не є тимчасово вилученим, КПК не передбачає жодних особливих вимог і не враховує необхідність вилучення такого майна за умови накладення на нього арешту слідчим суддею. Тому слід погодитися із пропонованим внесенням законодавчих змін до частини другої ст. 171 КПК, розширити наведений перелік, доповнивши його такими пунктами: «5) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; 6) обґрунтування необхідності вилучення речей і документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження» [485, с. 264].

Пункти 5, 6 ч. 2 ст. 173 КПК передбачають, що «при вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати: розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження; наслідки арешту майна для підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб» (тобто фактично пропорційність втручання у право особи володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю). І хоча КПК не пред'являє вимоги вказувати на ці обставини у клопотанні слідчого, слідчий має їх враховувати і по можливості зазначити у клопотанні пропорційність арешту майна у цьому кримінальному провадженні.

Усі наведені у клопотанні слідчого обставини повинні бути підтвержені належними та допустимими доказами, а до клопотання додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються його доводи. Частина 3 ст. 172 КПК передбачає, що слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог статті 171 КПК, повертає його прокурору, цивільному позивачу та встановлює строк в сімдесят дві години або з урахуванням думки слідчого, прокурора чи цивільного позивача менший строк для усунення недоліків, про що постановляє ухвалу. Проте, хоча безпосередньо до слідчого це клопотання не повертається, думка слідчого враховується для визначення строку виправлення недоліків клопотання. Це знову ж вказує на нелогічність норми про повернення клопотання прокурору, і, як було вказано вище, відповідне положення слід уточнити, вказавши, що клопотання повертається особі, яка подала клопотання.

Не вирішеним у КПК все ще залишається питання щодо забезпечення можливості осіб, за участі яких розглядається клопотання, ознайомитися із клопотанням про арешт майна, адже обов'язок його вручення чи направлення у КПК відсутній. У літературі пропонується ст. 171 КПК доповнити положеннями про надання підозрюваному, іншому власнику майна копії клопотання про арешт майна, та копій матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи [164, с. 109], що, на думку О. Верхогляд-Герасименко, забезпечить

можливість підозрюваному, обвинуваченому, засудженому, третім особам, юридичній особі, щодо якої здійснюється провадження, фізичній або юридичній особі, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду завдану діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або неосудної особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння під час його розгляду подавати слідчому судді докази щодо обставин, викладених слідчим, прокурором, а також відстоювати свою позицію щодо його суті [19, с. 20]. Пропонується і строк – не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання [138, с. 9; 250, с. 16]. У цілому з цими пропозиціями можна погодитися, але з певними уточненнями. Зокрема, у силу того, що з метою забезпечення збереження речових доказів арешт накладається на майно будь-якої фізичної або юридичної особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним у ст. 98 КПК, і власник цього майна може бути невідомий та, крім того, враховуючи необхідність оперативного вирішення питання про збереження майна, яке має ознаки речових доказів, таке вручення (направлення) копії клопотання з додатками слід обмежити випадками арешту майна за п. 2, 3, 4 ч. 2 ст. 170 КПК. Відповідно, розвиваючи наведені у доктрині пропозиції [19, с. 20; 164, с. 109], можливо запропонувати зміни та доповнення до ч.1 ст. 171 КПК (Додаток А, п. 12).

Надалі слід звернутися до питання скасування арешту майна та ролі у його вирішенні слідчого. Це питання може бути диференційовано у залежності від того, чи має бути скасовано арешт майна у ході досудового розслідування або при закритті кримінального провадження у досудовому розслідуванні.

Стосовно першого питання, то з аналізу ст. 174 КПК очевидно, що сторона обвинувачення, у тому числі і слідчий, не може бути ініціатором скасування арешту майна, хоча така необхідність може виникнути у кримінальних провадженнях, зокрема, при перекваліфікації кримінального правопорушення, коли санкція вже не передбачає конфіскацію або спеціальну конфіскацію, у разі відшкодування шкоди потерпілому, який вже не має

претензії до підозрюваного, цивільного відповідача тощо, а також у випадку необхідності часткового скасування арешту майна. Саме тому слід підтримати неодноразово висловлювану у літературі пропозицію про надання слідчому, прокурору повноважень звертатися до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту майна [61, с. 96; 138, с. 11, 15].

Стосовно другого питання, то у відповідності до ч. 3 ст. 174 КПК, «прокурор одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасовує арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації». Частина 9 ст. 100 КПК передбачає, що у разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів вирішується ухвалою суду на підставі відповідного клопотання, яке розглядається згідно із статтями 171-174 КПК. Тобто у випадку, коли майно не підлягає спеціальній конфіскації та не є речовим доказом, скасувати арешт майна уповноважений у разі закриття кримінального провадження лише прокурор, слідчий такого повноваження позбавлений. З цього приводу слушно вказується, що рішення про скасування арешту майна слідчий при закритті кримінального провадження прийняти не може, оскільки відповідно до ч. 3 ст. 174 КПК такий обов'язок покладений на прокурора, який одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасовує арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації. Це своєю чергою позбавляє можливості законних власників вільно розпоряджатись майном, на яке накладено арешт. Подальші намагання власників арештованого майна оскаржити ухвалу слідчого судді про арешт майна приречені на невдачу [493, с. 263]. Крім того, у разі неприйняття такого рішення прокурором результат звернення до слідчого судді із клопотанням про скасування арешту майна є непередбачуваним у силу різних підходів слідчих суддів до можливості вирішення питання про скасування арешту майна у закритому кримінальному провадженні [20, с. 41]. Відповідно, це питання може бути вирішено шляхом передбачення у ст. 174 КПК, що

слідчий уповноважений прийняти рішення про скасування арешту майна у разі закриття кримінального провадження прокурором у разі, якщо це майно не підлягає спеціальній конфіскації і це питання не вирішено у постанові прокурора.

Також існує проблема скасування арешту майна при закритті кримінального провадження слідчим, адже це питання ст. 174 КПК не регламентовано взагалі. У зв'язку з цією проблемою пропонується: «1) прямо передбачити право слідчого судді на розгляд клопотання про скасування арешту майна у випадку закриття кримінального провадження слідчим, з наданням слідчому права на звернення до слідчого судді із відповідним клопотанням; або 2) надати право слідчому або прокурору самостійно вирішувати питання про скасування арешту майна у випадку закриття кримінального провадження слідчим» [62]; за умови відсутності необхідності застосовувати спеціальну конфіскацію, надання можливості слідчому за погодженням з прокурором приймати рішення про скасування арешту майна одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження [15, с. 163-164]. Враховуючи, що повноваження на скасування арешту майна при закритті кримінального провадження надано прокурору без використання механізму звернення з клопотанням до слідчого судді, для слідчого, який також є учасником кримінального провадження зі сторони обвинувачення і уповноважений ст. 284 КПК закрити кримінальне провадження, має бути у ст. 174 КПК передбачений аналогічний механізм скасування арешту майна у разі закриття ним кримінального провадження, проте, враховуючи, що арешт майна може бути ініційований слідчим лише за погодженням з прокурором, то, як і пропонується у літературі, слідчий має приймати це рішення за погодженням з прокурором [15, с. 163-164] (Додаток А, п. 13).

Надалі розглянемо специфіку деяких клопотань, які торкаються запобіжних заходів.

Як зазначалося вище, слідчий уповноважений за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 статті 194 КПК, чи про зміну способу їх виконання (ч. 1 ст. 200 КПК). Проте, про повноваження слідчого звернутися до слідчого судді із клопотанням про скасування запобіжного заходу, прямої норми КПК немає, і лише у ч. 6 ст. 132 КПК йдеться про те, що «до клопотання слідчого, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження», в рамках якого подається клопотання. У практичній діяльності може виникнути потреба скасування запобіжного заходу, якщо зникли ризики, передбачені ст. 177 КПК, без зміни запобіжного заходу. При цьому, на відміну від скасування запобіжного заходу, звернутися з клопотанням про скасування додаткових обов'язків слідчий уповноважений. Тому пропонуємо передбачити повноваження слідчого за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про скасування запобіжного заходу у ст. 200 КПК.

Крім того, у практичній діяльності виникає питання, яке клопотання складати у ситуаціях, коли, наприклад, необхідно змінити адресу житла, яке заборонено залишати при застосуванні домашнього арешту, від домашнього арешту. У літературі вказується, що при зміні часу перебування вдома під час домашнього арешту слід вирішувати питання про зміну способу виконання додаткових обов'язків [174, с. 224-225], із чим погодитися складно. Час домашнього арешту та його місце не відносяться до додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК; але розглядати ці питання у межах зміни запобіжного заходу теж неправильно, адже сам по собі запобіжний захід не змінюється, а змінюються умови його застосування. Слідчим суддею було розглянуто клопотання ОСОБА_1 про зміну місця перебування під домашнім арештом (хоча і для сторони захисту не передбачено право заявляти саме такі

клопотання), було заслухано думку прокурора, який заперечив проти даного клопотання, перевірено матеріали клопотання та акт обстеження квартири, у результаті чого суд прийшов до висновку, що клопотання підлягає задоволенню, оскільки квартира АДРЕСА_2 не придатна для перебування під домашнім арештом та проживання [290]. Інший приклад. Розглянувши клопотання слідчого в ОВС першого слідчого відділу прокуратури Донецької області ОСОБА_3, про продовження строку дії запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, заслухавши сторону захисту, а саме: підозрювана ОСОБА_4 у судовому засіданні не заперечувала проти клопотання, просила змінити час перебування вдома не з 18.30 годин, а з 20.00, оскільки змінився світовий день; захисник не заперечувала проти клопотання, просила змінити час перебування вдома підозрюваної, оскільки вона має домашнє господарство, город та для його оброблення потрібен час; слідчий суддя продовжив запобіжний захід у вигляді домашнього арешту в межах строку досудового розслідування, при цьому він прийшов до висновку щодо зазначення часу перебування підозрюваної вдома у період з 20.00. до 7.30 годин, враховуючи її намір працевлаштуватися та необхідності ведення господарства [327]. У межах стадії судового розгляду таке питання було вирішено таким чином, що суд задовольнив клопотання прокурора про продовження запобіжного заходу у виді домашнього арешту строком на два місяці, але за клопотанням захисника змінив місце перебування обвинуваченого ОСОБА_2 під домашнім арештом [330]; схожа ситуація стосувалася і часу домашнього арешту [265].

Крім того, як зазначається у літературі, неврегульованим у КПК залишається питання, коли виникає необхідність збільшення розміру застави, яка визначена у разі застосування тримання під вартою. При цьому у КПК передбачено випадок лише зміни одного запобіжного заходу на інший [242, с. 24].

Таким чином, наведені практичні приклади свідчать про практичну важливість унормування не тільки процедури зміни запобіжного заходу,

процедури скасування, зміни або покладення додаткових обов'язків, а й процедури зміни істотних умов застосування запобіжного заходу, зокрема місця і часу домашнього арешту, розміру застави [88].

Аналогічний механізм можна застосувати при зміні поручителя. Як зазначає В.А. Завтур, як наслідок відмови від поруки закон передбачає лише зміну запобіжного заходу, а не поручителя [73, с. 59]; «у разі виникнення обставин, що виключають подальшу участь поручителя або поруки в цілому, поручитель має сповістити про це слідчого або прокурора, надавши відповідні докази, які в подальшому звернуться із клопотанням до слідчого судді і нестимуть тягар доказування необхідності зміни запобіжного заходу у судово-контрольному провадженні» [73, с. 60]. Разом з тим уявляється можливим диференціювати наслідки відмови від поручительства залежно від кількості поручителів та причин відмови від виконання зобов'язань. Адже якщо поручитель один, то його відмова від виконання зобов'язань, зокрема, з причини неможливості здійснити позитивний вплив на поведінку підозрюваного, обвинуваченого, однозначно має тягнути ініціацію питання щодо зміни запобіжного заходу. Що стосується ситуацій, коли поручитель один та він відмовився від виконання зобов'язань з інших причин, не пов'язаних із негативною поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, або поручителів два або більше, і відмовився від виконання зобов'язань лише один, то також можливо застосувати механізм зміни істотних умов застосування запобіжного заходу, а саме замінити лише поручителя.

Тому з метою унормування питання зміни істотних умов застосування запобіжного заходу пропонуємо ч. 1 ст. 200 КПК після слів «про зміну запобіжного заходу» доповнити словами: «зміну істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміну поручителя».

Вище нами пропонувалося, враховуючи, що вказані у ч. 5 та 6 ст. 194 КПК правообмеження забезпечують належну поведінку підозрюваного, обвинуваченого, мають примусовий характер, розглядати їх як елемент системи

заходів забезпечення кримінального провадження. Як вірно вказується у літературі, обов'язки, передбачені ч. 5 ст. 194 КПК, які логічно окремо від самого запобіжного заходу існувати не можуть, тим не менш потребують окремого процесуального рішення про продовження їх покладення при відсутності рішення про продовження запобіжного заходу у досудовому розслідуванні [195]. Проте повноваження слідчого у процедурі вирішення питання про покладення цих обов'язків, із продовження, зміни, скасування, зміни способу виконання є дещо нечітко визначеними у законодавстві. Слідчий уповноважений ініціювати за погодженням з прокурором обрання запобіжних заходів, не пов'язаних з триманням під вартою, при застосуванні яких можливе покладення додаткових обов'язків, у тому числі й особистого зобов'язання, зміст якого і становлять ці обов'язки. Слідчий уповноважений ініціювати скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, зміну способу їх виконання. Разом з тим у слідчого немає повноважень щодо ініціації продовження строку, на який на підозрюваного були покладені ці обов'язки. Виникає парадоксальна ситуація: слідчий уповноважений ініціювати продовження строку тримання під вартою, а ініціювати значно менш вразливі для підозрюваного додаткові обов'язки – ні. Складно погодитися із думкою А.В. Підгородинської, що ініціатором питання про продовження строку дії обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого, є слідчий за погодженням з прокурором, прокурор [196, с. 181], адже ч. 7 ст. 194 КПК чітко регламентує, що «обов'язки, передбачені частинами п'ятою та шостою цієї статті, можуть бути покладені на підозрюваного, обвинуваченого на строк не більше двох місяців. У разі необхідності цей строк може бути продовжений за клопотанням прокурора в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу». Відсилка до ст. 199 КПК стосується лише порядку ініціювання продовження, а не його суб'єкта. Хоча поодинокі випадки звернення слідчого із такими клопотання мали місце [328]. Але ж якщо слідчий за погодженням з прокурором уповноважений ініціювати обрання та продовження строку дії будь-якого запобіжного заходу, у тому числі і

того, який має виключний характер, а саме тримання під вартою, то він має бути наділений і повноваженнями щодо ініціювання продовження строку дії обов'язків, покладених на підозрюваного. Тому пропонуємо доповнити друге речення ч. 7 ст. 194 КПК після слів «за клопотанням прокурора» словами «слідчого, погодженого з прокурором».

У зв'язку з цим виникає ще одне питання, чи може мати місце клопотання про продовження строку дії додаткових обов'язків. Виходячи з ч. 7 ст. 194 КПК, може, проте ч. 1 ст. 200 КПК містить формулювання, що «прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу, чи про зміну способу їх виконання»; тобто інкорпорує це питання у клопотання чомусь лише про зміну запобіжного заходу. В Узагальненні судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження [260] у контексті застави зазначено: «КПК не передбачає можливості звернення із окремим клопотанням про продовження строків виконання обов'язків, а тому за необхідності продовження цього строку звернення до слідчого судді оформляються клопотанням про продовження строків дії запобіжного заходу». Аналогічне формулювання міститься у доктринальних джерелах [12, с. 59]. Таке тлумачення положень КПК викликає певні питання. Ані по особистому зобов'язанню, ані по особистій поруці, ані по заставі КПК не передбачає спеціальні строки їх застосування (на відміну від затримання, тримання під вартою, домашнього арешту), хоча по особистому зобов'язанню строком дії запобіжного заходу і є власне строк дії цих обов'язків. Тому складно уявити ситуацію продовження строку дії запобіжного заходу, спеціальний строк якого у КПК та ухвалі слідчого судді не передбачений. Відмітимо, що на практиці з такими клопотаннями – про продовження строку дії обов'язків, покладених у зв'язку з застосуванням

запобіжного заходу, прокурори звертаються [401; 403; 409; 419; 425; 452; 476], хоча є і звернення із клопотанням про продовження строку запобіжного заходу у вигляді застави в частині покладених обов'язків [481].

Як видається, таке різне тлумачення цих положень КПК у правозастосовчій практиці викликане дещо суперечливим формулюванням ч. 7 ст. 194 КПК у співвідношенні із ч. 1 ст. 200 КПК, а також тим, що немає окремої загальної статті щодо продовження строку дії запобіжного заходу, і це питання має бути вирішено на нормативному рівні. Крім того, виникає питання, чому положення ч. 1 ст. 200 КПК не поширюється на заходи (обов'язки), передбачені ч. 6 ст. 194 КПК. Враховуючи спільну правову природу обов'язків, передбачених ч. 5 та 6 КПК, а також можливість їх сумісного застосування, вважаємо це технічним недоліком закону, який потребує усунення [89].

Відповідно, пропонуємо, з урахуванням попередніх пропозицій, зміни та доповнення до ч. 1 ст. 200 КПК (Додаток А, п. 14).

ЗУ від №1950-VIII від 16.03.2017 р. у ч. 3 ст. 219 КПК було внесено доповнення, яким передбачено, що «строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, не включається у строки, передбачені цією статтею». Зрозуміло, що це положення стало певною альтернативою нормі ч. 10 ст. 290 КПК, спрямованою на перешкоджання затягуванню строків досудового розслідування при ознайомленні з матеріалами досудового розслідування*. Проте включення цієї норми у ст. 219 КПК не супроводжувалося її узгодженням із іншими положеннями КПК, зокрема, щодо строків застосування запобіжних заходів та додаткових обов'язків. Практика показала проблему застосування цієї норми, адже: по-перше, хоча строки ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження не включаються у строки досудового

---

* Відмітимо, що є і інші проблеми строків досудового розслідування [96]

розслідування, обвинувальний акт все одно повинен бути складений та скерований до суду із дотриманням строків досудового розслідування; по-друге, строки домашнього арешту, тримання під вартою, додаткових обов'язків продовжують спливати, незважаючи на те, що строки ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження не включаються у строки досудового розслідування, і виникає практична необхідність їх продовження. У свою чергу, ч. 3 ст. 197 КПК передбачає, що строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому цим Кодексом; ч. 6 ст. 181 КПК передбачає, що у разі необхідності строк тримання особи під домашнім арештом може бути продовжений за клопотанням прокурора в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу. І саме це викликає складності на практиці, адже сторона захисту як аргумент заперечення продовження строків запобіжних заходів, додаткових обов'язків вказує саме на те, що закінчився строк досудового розслідування, орієнтуючись на той строк, що сказаний у постанові про продовження строку досудового розслідування.

Судова практика демонструє дещо різні підходи до питання можливості продовження строків запобіжних заходів, додаткових обов'язків у такій ситуації [394; 261; 262; 263; 264]. Як видається, такі різні тлумачення положення яким передбачено, що «строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, не включається у строки, передбачені цією статтею», зумовлено його дещо невдалим формулюванням та незкорельованістю із іншими положеннями КПК. Навряд чи законодавець, вводячи цю норму, вбачав ситуацію унеможливлення продовження строків запобіжних заходів та додаткових обов'язків у такій ситуації, адже дієвість кримінального провадження має бути забезпечена і під час виконання вимог ст. 290 КПК.

Проте практика тлумачення цієї норми показує складності її тлумачення, що свідчить про необхідність уточнення її формулювань (Додаток А, п. 15) [94].

3.2. Участь слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження

Для розгляду питань участі слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження слід на початку дослідити проблему підсудності таких клопотань.

Стосовно визначення підсудності клопотань щодо заходів забезпечення кримінального провадження слідчому судді, то у літературі вже демонструвалася непослідовність її викладення у ст.ст. 132, 184, 194, 199, 200, 201 КПК [44, с. 34-35]. Як слушно зазначає С.В. Оверчук, «враховуючи, що відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 131 КПК запобіжні заходи є одними з різновидів заходів забезпечення кримінального провадження, виникає протиріччя підстав визначення територіальної підсудності клопотань: місцезнаходження органу досудового розслідування (фактичне чи юридичне) та його юрисдикції. У випадку їх розбіжності, коли орган досудового розслідування фактично знаходиться за межами своєї юрисдикції, виникають спори про підсудність. Отже, законом створена варіативна можливість звернення до різних судів, яка ґрунтується на визначенні підсудності не на підставі нормативно встановлених критеріїв, а на суб'єктивному угляді слідчого або прокурора, що має наслідком вибірковість у вирішенні питання про підсудність, порушення права особи на законного суддю» [191]. Такі проблеми мають місце на практиці.

Така неузгоджена нормативна регламентація також викликає зауваження по ряду аспектів.

По-перше, загальних правил підсудності клопотань про зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження немає.

По-друге клопотання сторони обвинувачення та сторони захисту про зміну запобіжного заходу можуть опинитися у силу таких правил у різних судах.

По-третє, підсудність клопотання обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та про продовження строку тримання під вартою є різною, а отже, ці клопотання можуть опинитися у силу таких правил у різних судах.

По-четверте, підсудність клопотання сторони обвинувачення про зміну, скасування, покладення додаткових обов'язків сторони обвинувачення та клопотання сторони обвинувачення про продовження строку додаткових обов'язків є різною, а отже, ці клопотання можуть опинитися у силу таких правил у різних судах.

З іншого боку проблеми, є питання тлумачення «місце знаходження органу досудового розслідування» та «місце здійснення досудового розслідування». Деякі роз'яснення були сформульовані ВССУ [145; 146; 147; 148]. Місце проведення досудового розслідування було витлумачено у логічному зв'язку із місцем вчинення кримінального правопорушення; місцезнаходження органу досудового розслідування розглядалося у контексті місцезнаходження підрозділу (управління, відділ), визначеного у ч. 1 ст. 38 КПК; при розслідуванні слідчою групою підсудність залежить від місця проведення досудового розслідування, визначеного у постанові керівника органу досудового розслідування про її створення.

3 жовтня 2017 року ЗУ «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» частину другу статті 132 викладено в такій редакції: «2. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться (zareestrovаний) орган досудового розслідування як юридична особа. У разі якщо фактичне місцезнаходження структурного

підрозділу органу досудового розслідування відрізняється від зареєстрованого місцезнаходження органу досудового розслідування як юридичної особи, подання та розгляд клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження здійснюються виключно слідчим суддею місцевого суду за зареєстрованим місцезнаходженням органу досудового розслідування як юридичної особи». Абзац перший частини першої статті 184 викладено в такій редакції: «1. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться (зареєстрований) орган досудового розслідування як юридична особа, і повинно містити».

У силу практичних проблем, які виникли через ці положення, ЗУ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення окремих положень від 22 березня 2018 р.» ч. 2 ст. 132 викладено в редакції: «2. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого загального суду, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування». Крім того, абзац перший ч.1 ст. 184 викладено в редакції: «1. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, і повинно містити».

«Такі безсистемні та непослідовні зміни та доповнення призвели до неуніфікованості підсудності клопотань, які стосуються заходів забезпечення кримінального провадження, коли клопотання сторони обвинувачення та сторони захисту про зміну запобіжного заходу мають різну підсудність, клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та клопотання про продовження строку тримання під вартою мають різну підсудність, клопотання сторони обвинувачення про зміну, скасування, покладення додаткових обов'язків сторони обвинувачення та клопотання

сторони обвинувачення про продовження строку додаткових обов'язків мають різну підсудність» [44, с. 35-36]. Це викликано тим, що у первинній редакції ч. 1 ст. 184 КПК була наступною: клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування. Тоді і ст. 184 КПК, і відсильна норма ст. 200 КПК, і положення, що клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування та зміну додаткових обов'язків, подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (ч. 1 ст. 201 КПК); клопотання про продовження строку тримання під вартою та клопотання про продовження строку додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК, подаються до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (ч. 2 ст. 199 КПК, ч. 6 ст. 194 КПК) послідовно визначали підсудність. Ця послідовність у частині запобіжних заходів була втрачена після змін та доповнень від 03.10.2017 р. та 22.03.2018 р.

Більше того, положення, що клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування та зміну додаткових обов'язків, подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (ч. 1 ст. 201 КПК); клопотання про продовження строку тримання під вартою та клопотання про продовження строку додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК, подаються до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (ч. 2 ст. 199 КПК, ч. 6 ст. 194 КПК), натепер не відповідають положенням ст.ст. 132 та 184 КПК.

Статті 132 та 184 КПК, у свою чергу, не вирішують питання щодо чіткості визначення місцезнаходження органу досудового розслідування. Все це у певних випадках призводить до порушення права підозрюваного на повноважний суд. Тому чинне кримінальне процесуальне законодавство потребує уніфікації питань підсудності у вищенаведених статтях із одночасним

вирішенням питання про встановлення місцезнаходження органу досудового розслідування та підсудності клопотань у випадку розслідування слідчою групою. Як пропонується Д.В. Пономаренком та М.І. Пашковським, слід визначити в КПК поняття «місце знаходження органу досудового розслідування» з подальшою конкретизацією цього місця в конкретному провадженні у відповідному процесуальному рішенні про проведення досудового розслідування групою слідчих [201, с. 125].

Тому слід запропонувати такі зміни та доповнення до КПК, з урахуванням вже наявних пропозицій щодо співвідношення обрання та застосування заходів забезпечення кримінального провадження та формулювань ст. 132 КПК [36, с. 89, 91; 91, с. 604-605] (Додаток А, п.)

Участь слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження є диференційованою. Слідчий уповноважений: викладати доводи при розгляді слідчим суддею клопотання про здійснення приводу (ч. 1 ст. 142 КПК); брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про накладення грошового стягнення на особу; брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення (ч. 2 ст. 147 України); брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 1 ст. 151 України), продовження його строку; брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про відсторонення особи від посади (ч. 1 ст. 156 України), продовження його строку та скасування; брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 4 ст. 163 КПК); брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про арешт майна (ч. 1 ст. 172 КПК); клопотання про скасування арешту майна. При цьому при розгляді клопотання про здійснення приводу, накладення грошового стягнення, скасування грошового стягнення участь слідчого не є обов'язковою; розгляд клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, продовження його строку здійснюється за

участю прокурора та/або слідчого; розгляд клопотання про відсторонення особи від посади, продовження його строку та його скасування здійснюється за участю слідчого та/або прокурора; розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється за участі сторони кримінального провадження, яка подала клопотання; розгляд клопотання про арешт майна здійснюється за участю слідчого та/або прокурора, а про розгляд клопотання про скасування арешту майна повідомляється особа, за клопотанням якої було арештовано майно.

У відповідності до ч. 1 ст. 146 КПК, про час та місце розгляду клопотання про накладення грошового стягнення повідомляється службова особа, яка його внесла, та особа, на яку може бути накладено грошове стягнення, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання, що свідчить про те, що слідчий уповноважений брати участь у розгляді клопотання слідчим суддею, якщо саме він був суб'єктом подання клопотання. Слідчі ці повноваження реалізують, про що свідчать ухвали слідчих суддів [282; 309; 367; 396; 402]. Участь прокурора не вимагається, що є логічним, адже прокурор і не уповноважений і на погодження відповідного клопотання слідчого. У літературі є пропозиції щодо обов'язковості участі слідчого, прокурора при розгляді клопотання [168, с. 140]. Відмітимо, що слідчий не завжди має можливість взяти безпосередню участь у розгляді клопотання. Проте, вирішуючи питання про участь у розгляді клопотання, слідчий повинен враховувати, що саме на нього покладено тягар доказування наявності підстав накладення грошового стягнення і що за відсутності слідчого при розгляді клопотання слідчий суддя буде орієнтуватися лише на додатки на клопотання та ті відомості, які надасть особа, на яку може бути накладено грошове стягнення. Саме тому для належного здійснення тягара доказування, який у літературі визначається як необхідність для слідчого, прокурора надати належні, допустимі, достовірні та достатні докази того, що застосування заходу забезпечення кримінального провадження потрібне для забезпечення дієвості кримінального провадження [32, с. 87], слідчому бажано

брати участь у розгляді клопотання. Слідчий повинен довести за допомогою належних, допустимих та достовірних доказів: наявність у особи процесуального статусу, у силу якого на неї покладено певний процесуальний обов'язок; обов'язок, який покладено на особу КПК чи ухвалою слідчого судді; факт невиконання обов'язку та обставини, за яких особа не виконала обов'язок; розмір грошового стягнення, який є необхідним (враховуючи межі дискреції слідчого судді щодо визначення розміру грошового стягнення). Тягар доказування відсутності поважних причин невиконання процесуального обов'язку на слідчого покладений бути не може, адже обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення покладається на особу, яка викликається (п. 9 ч. 1 ст. 137 КПК). Відповідно, «оскільки нормами кримінального процесуального закону на слідчого, прокурора не покладається обов'язок доводити, що учасник кримінального провадження не виконав покладений на нього процесуальний обов'язок без поважних причин, то за відсутності доказів поважності причин невиконання процесуального обов'язку, поданих учасником кримінального провадження, щодо якого вирішується питання про накладення грошового стягнення, слідчий суддя, суд повинен задовольнити клопотання про накладення грошового стягнення» [168, с. 149]. Це підтверджується і судовою практикою: «Недопустимою є відмова у задоволенні клопотання про накладення грошового стягнення, якщо слідчий, прокурор надають підтвердження про те, що виклик певної особи було здійснено і при цьому немає жодних відомостей щодо причин неявки за викликом. Слідчий не зобов'язаний доводити, що існують достатні підстави вважати про те, що особа не з'явилась на виклик слідчого без поважних причин» [260].

Скасування ухвали про накладення грошового стягнення здійснюється слідчим суддею «за клопотанням особи, на яку було накладено грошове стягнення та яка не була присутня під час розгляду цього питання слідчим суддею. Слідчий суддя, суд, визнавши доводи особи обґрунтованими, може

самостійно скасувати ухвалу про накладення грошового стягнення, а в іншому випадку – призначає судові засідання для розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення. Особа, яка подала клопотання, а також слідчий, прокурор, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, повідомляються про місце та час розгляду клопотання, проте їх неприбуття не перешкоджає такому розгляду» (ч. 2 ст. 147 КПК). У літературі є пропозиції розширити коло ініціаторів скасування ухвали слідчого судді і додати до них також слідчого [168, с. 164]. Така пропозиція викликає зауваження. Особа, на яку було накладено грошове стягнення та яка не була присутня під час розгляду цього питання слідчим суддею, має право сама подати таке клопотання, і саме вона має достовірні відомості щодо причин невиконання нею процесуальних обов'язків, наприклад поважності причин нез'явлення на виклик, і повинна їх надати для обґрунтування свого клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення. Відповідно, подання нею клопотання є ефективним засобом правового захисту і не вимагає втручання слідчого.

Враховуючи положення ч. 2 ст. 147 КПК, слідчий має повноваження брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення. Разом з тим ефективність участі слідчого у розгляді саме цього клопотання поставлена законодавцем під сумнів, виходячи з того, що слідчий лише повідомляється про місце та час розгляду клопотання, проте не прописане його право отримати копію клопотання або хоча б ознайомитися з ним до початку розгляду слідчим суддею. Це обмежує засаду змагальності при розгляді клопотання, адже, у відповідності до ч. 2 ст. 22 КПК, сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК, а в даному випадку права не будуть рівними і слідчий втрачає можливість заздалегідь продумати, підготувати та викласти свою правову позицію з питання щодо скасування

грошового стягнення. Відповідно, для усунення цього недоліку пропонуємо ч. 2 ст. 147 КПК доповнити реченням: «Слідчому, прокурору, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, разом з повідомленням про місце та час розгляду клопотання направляється його копія».

Участь слідчого під час розгляду клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення не визнана КПК обов'язковою, адже ч. 2 ст. 147 КПК передбачає, що неприбуття слідчого, прокурора не перешкоджає розгляду. У літературі є пропозиції щодо закріплення обов'язковості їх участі [164, с. 81-82], але на практиці слідчий не завжди має можливість взяти безпосередню участь у розгляді клопотання. Проте слідчий повинен враховувати, що за його відсутності за чинних положень КПК він втрачає можливість висловити свою правову позицію щодо скасування ухвали слідчого судді, що може у певних випадках негативно вплинути надалі на забезпечення виконання процесуальних обов'язків ініціатором клопотання. Отже, слідчому бажано брати участь у розгляді клопотання, проте обов'язковість його участі на нормативному рівні не можна визнати доцільною.

Визначені у КПК повноваження слідчого щодо обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження викликають й інші питання у контексті повноти та логічності їх нормативної регламентації. Зокрема, це торкається повноваження брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Так, ч. 1 ст. 151 КПК передбачає, що «клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом розглядається слідчим суддею за участю прокурора та/або слідчого, підозрюваного, його захисника». Таке формулювання не дає чіткої відповіді на питання, у яких випадках має брати участь лише слідчий, у яких – лише прокурор, у яких – слідчий та прокурор, враховуючи ще й ту обставину, що ініціювати тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом можуть слідчий за погодження з прокурором або прокурор. Аналогічна проблема характерна і для участі слідчого у розгляді слідчим суддею

клопотання про відсторонення особи від посади (ч. 1 ст. 156 КПК), оскільки воно також розглядається за участю слідчого та/або прокурора, і для участі слідчого у розгляді слідчим суддею клопотання про арешт майна (ч. 1 ст. 172 КПК), що також здійснюється за участю слідчого та/або прокурора, де ініціаторами знову ж виступають слідчий за погодження з прокурором або прокурор. М.А. Макаров зазначає, що зі змісту ч. 3 ст. 132 КПК можна дійти висновку, що участь прокурора є обов'язковою під час розгляду слідчим суддею клопотань про застосування таких заходів. Слідчий також повинен брати участь у судовому засіданні, надаючи доводи, що обґрунтовують клопотання [164, с. 66]. Повністю погодитись із таким підходом складно, адже є інші, спеціальні норми, які регламентують участь слідчого та прокурора при розгляді клопотання слідчим суддею. Є і протилежна думка: обґрунтовувати вимоги, зазначені у клопотанні, повинен прокурор [139, с. 156].

Як видається, вирішити проблему щодо участі слідчого у таких розглядах можна, використовуючи телеологічний (цільовий) спосіб тлумачення цих норм, який у літературі О.В. Капліною визначений як «сукупність прийомів і правил, спрямованих на з'ясування смислу норми кримінально-процесуального права крізь призму тих цілей, які ставляться перед кримінальним процесом в цілому, окремими його інститутами й нормами, а також впливають із системності права» [107, с. 271]. Враховуючи те, що слідчий для звернення з клопотанням до слідчого судді обов'язково повинен погодити його з прокурором, то, відповідно, слідчий, який обґрунтував клопотання, та прокурор, який його погодив, тим самим визнавши обґрунтування достатнім, повинні у судовому засіданні відстоювати необхідність задоволення клопотання, враховуючи, що воно подавалося у взаємодії цих двох учасників кримінального провадження зі сторони обвинувачення. Саме це, як видається, і є метою формулювання «за участю слідчого та/або прокурора» у контексті спільної участі. Відмітимо, що у літературі звертається увага і на те, що через наявність у ч. 1 ст. 156 КПК слова «або» можна дійти висновку, що участь прокурора під час розгляду такого

клопотання є необов'язковою, але прокурор зобов'язаний брати участь під час розгляду слідчим суддею клопотання про відсторонення підозрюваного від посади. У судовому засіданні він повинен навести переконливі доводи, що необхідно здійснити таке відсторонення, та спростувати можливі твердження підозрюваного та його захисника про необґрунтованість клопотання. Таке регулювання гарантуватиме дотримання такої засади кримінального провадження, як змагальність сторін; тому вказується на необхідність виключити слово «або» з ч. 1 ст. 156 КПК [490, с. 63]. Повністю погодитися із думкою про те, що формулювання ч. 1 ст. 156 КПК вказує на необов'язковість участі лише прокурора, складно, адже його можливо тлумачити і у контексті необов'язковості участі слідчого, що, безумовно, ніяк не відповідає юридичній визначеності у нормативній регламентації розглядуваного питання. Проте, виходячи із конституційної функції прокуратури в частині організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження [121], загальних положень участі прокурора у досудовому розслідуванні як процесуального керівника, відповідального за рух і результат кримінального провадження, та його взаємодії зі слідчим, більш правильним видається тлумачення вищенаведених норм, що можливі альтернативні варіанти участі: слідчого з прокурором; прокурора, якщо він особисто звертався з клопотанням; слідчого, якщо прокурор вважає достатнім лише його участь для відстоювання обґрунтованості клопотання.

Ще більш загальною є регламентація повноваження слідчого брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 4 ст. 163 КПК). Частина 4 ст. 163 КПК передбачає, що «слідчий суддя, суд розглядає клопотання за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання», і, враховуючи положення ст. ст. 3, 36, 40 КПК, у цьому контексті до сторони відносяться саме слідчий, прокурор. Відмітимо при цьому, що знову ж не вирішеним залишається питання щодо

участі лише слідчого, лише прокурора, або їх обох, адже вони обидва є стороною, яка подала клопотання, але КПК не уточнює, що розгляд відбувається саме за участі службової особи, яка його внесла. У судовій практиці є випадки спільної участі [274; 344; 383], участі лише прокурора [287; 333; 471], участі лише слідчого [336; 337; 354; 364; 446]. Враховуючи однакове цільове спрямування клопотань, а саме забезпечення дієвості кримінального провадження, вважаємо, що можливі альтернативні варіанти участі: слідчого з прокурором; прокурора, якщо він особисто звертався з клопотанням; слідчого, якщо прокурор вважає достатнім лише його участь для відстоювання обґрунтованості клопотання. Відповідно, пропонуємо у ч. 4 ст. 163 КПК передбачити, що зі сторони обвинувачення у розгляді клопотання беруть участь слідчий та/або прокурор.

Що стосується повноваження слідчого брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про скасування арешту майна, то, хоча воно як таке у наведеному формулюванні у КПК не прописане, про його існування можна стверджувати, аналізуючи ч. 2 ст. 174 КПК, яка передбачає, що про час та місце розгляду повідомляється особа, за клопотанням якої було арештовано майно; а такою особою може бути і слідчий. Вважаємо таким, що відповідатиме юридичній визначеності у цьому питанні формулювання, що клопотання про скасування арешту майна розглядається за участю особи, яка заявила клопотання, та особи, за клопотанням якої було арештовано майно, а неприбуття цих осіб у судові засідання не перешкоджає розгляду клопотання (ця процедура буде більш уніфікованою із розглядом клопотання про арешт майна).

Слідчий у судовому засіданні повинен довести за допомогою належних, допустимих та достовірних доказів, сукупність яких є достатньою для прийняття рішення про задоволення клопотання, наявність передбачених КПК мети, підстав та умов для застосування заходу забезпечення кримінального провадження, а також пропорційність (співмірність) його застосування у світлі

обставин відповідного кримінального провадження, спростувавши тим самим презумпцію, виділену І.В. Гловюк – можливості досягнення дієвості кримінального провадження без застосування цих заходів [30, с. 589].

Відповідно, виникає питання стосовно наслідків неявки слідчого для участі у розгляді клопотання, де його участь передбачена КПК, а саме: клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, продовження його строку; клопотання про відсторонення особи від посади, продовження його строку та його скасування; клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів (якщо слідчий подавав це клопотання); клопотання про арешт майна. КПК відповіді на це питання не дає. Відмітимо, що у судовій практиці є випадки неявки слідчого [270; 342; 392; 404; 405; 407; 408; 414; 413; 415; 454; 462; 463], як і випадки, коли слідчий просив розглядати клопотання за його відсутності [304; 314; 353; 365; 466], хоча таке клопотання для слідчого у КПК не передбачене. При цьому переважно саме неявка спричиняла відмову у задоволенні клопотання [270; 392; 404; 407; 408; 412; 413; 454; 462; 464].

Відмітимо, що роз'яснення про порядок дій у випадку неявки особи, яка звернулася із клопотання, було надано лише стосовно тимчасового доступу до речей і документів в п. 2.5.8 Узагальнення ВССУ судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (витяг) 2014 р. [260], де було вказано: «неявка без поважної причини сторони кримінального провадження, якою подане клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, свідчить про фактичне непідтримання поданого клопотання та недоведення згаданих обставин, що має оцінюватись як підстава для відмови в задоволенні такого клопотання. Такий підхід слід застосовувати незалежно від того, яка із сторін кримінального провадження (обвинувачення чи захисту) звернулась до слідчого судді з відповідним клопотанням». У доктрині натомість висловлено думку, що «коректним було б доповнення переліку рішень, які слідчий суддя приймає за

клопотанням, ухвалою про залишення клопотання без розгляду» [30, с. 597]; передбачити у КПК статтю, у відповідності до якої «якщо в судове засідання не прибув за повідомленням слідчий, прокурор або захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду. Одночасно, якщо причина неприбуття є неповажною, суд порушує питання про відповідальність слідчого, прокурора або адвоката, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягати їх до дисциплінарної відповідальності» [496, с. 70]. Враховуючи, що слідчий, як і прокурор, може не з'явитися з різних причин, у тому числі і поважних, не слід формально ставитися до випадків неявки слідчого і лише неявку розглядати як формальну підставу для відмови у задоволенні клопотання, адже, враховуючи мету заходів забезпечення, це може негативно вплинути на досягнення завдань досудового розслідування. Тому більш логічною є пропозиція І.В. Гловюк [30, с. 597].

Як вже зазначалося вище, у судовій практиці є випадки, коли слідчий просив розглядати клопотання за його відсутності [304; 314; 353; 365; 466], попри те, що таке клопотання для слідчого у КПК не передбачене. При цьому клопотання вирішувалися по суті, і неявка слідчого не розглядалася як підстава для відмови у задоволенні клопотання [304; 314; 365]. Це, з одного боку, підтверджує викладену думку про недоречність неявки слідчого розглядати як формальну підставу для відмови у задоволенні клопотання, з іншого боку, вказує на потребу практики передбачити у КПК можливість розгляду клопотання за відсутності слідчого, якщо про це надійшла його заява (клопотання).

На практиці є випадки, коли слідчі скеровують до слідчих суддів заяви з проханням повернути клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (для доопрацювання, як передчасно поданого), хоча прямо такого повноваження для слідчого у КПК не передбачено. Слідчі

судді по-різному мотивують свої ухвали у таких випадках: обмежуються думкою про необхідність повернення клопотання [376; 380; 466]; посилаються на те, що відповідно до ч. 1 ст. 26 КПК сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб, передбачених цим Кодексом [416; 417]; посилаються на відсутність предмета розгляду [317]. Це вказує на практичну необхідність унормування можливості слідчого подати заяву про повернення клопотання, адже, враховуючи, що строки розгляду клопотань слідчими суддями не завжди дотримуються, може бути втрачена актуальність розгляду клопотання, можуть змінитися обставини, і клопотання має бути доповнене або уточнене, додані інші матеріали тощо. Враховуючи, що це стосується усіх клопотань слідчого, прокурора стосовно заходів забезпечення кримінального провадження, відповідні зміни мають бути внесені до ст. 132 КПК і торкатися усіх суб'єктів звернення із клопотаннями (Додаток А, п. 17).

По запобіжних заходах за чинними положеннями КПК при їх буквальному тлумаченні слідчий не бере участь у судових засіданнях, проте судова практика застосування ряду положень КПК у цій частині демонструє і інші випадки, коли слідчі беруть участь у розгляді клопотань [284; 286; 306; 348; 357; 399; 421; 435; 437; 438]. Крім того, ч. 3 ст. 175 КПК передбачає, що «слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених частиною першою цієї статті, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам», хоча в інших нормах участь слідчого у засіданні з розгляду клопотань не передбачена. Слідчий уповноважений ініціювати застосування, зміну, продовження строків запобіжних заходів, проте позбавлений можливості відстоювати обґрунтованість свого клопотання перед слідчим суддею.

Це вказує на неоднозначність нормативної регламентації участі слідчого у розгляді клопотань стосовно обрання, зміни, продовження строків запобіжних заходів, особливо враховуючи те, що слідчий подати таке клопотання уповноважений, а от брати участь у розгляді – вже ні. У Звіті за результатами дослідження «Роль прокурора на досудовій стадії кримінального процесу» зазначено, що переважно прокурори (під час анкетування) зазначили надзвичайну важливість присутності та активності слідчого під час судового розгляду клопотань про обрання запобіжних заходів [6, с. 137-138]. У доктрині зазначається, що слідчий також повинен брати участь у судовому засіданні, надаючи доводи, що обґрунтовують клопотання [164, с. 66], хоча КПК такої загальної норми не містить. Це знову ж підтверджує правильність викладеної вище думки. Відповідно, враховуючи те, що законодавець визначив як головного учасника, який відповідає за відстоювання обґрунтованості клопотання стосовно обрання, зміни, продовження строків запобіжних заходів, мабуть, у силу істотного характеру можливого застосування примусу до підозрюваного, саме прокурора, слід, оцінюючи потреби практики, по-перше, передбачити у КПК те, що слідчий може бути уповноважений прокурором брати участь у засіданні разом із прокурором; у такому випадку слідчий має ті ж повноваження у судовому засіданні, що й прокурор. Відповідно слідчий не може бути допитаний у такому засіданні, проте, йому можуть ставитися питання (Додаток А, п. 18)

У судовому засіданні з розгляду клопотання у такому випадку тягар доказування покладатиметься на слідчого.

3.3. Виконання слідчим ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження

Повноваження слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження передбачені у КПК, хоча і не деталізуються у відповідних нормах. Указання на слідчого як

суб'єкта виконання такої ухвали характерно для тимчасового доступу для речей і документів, арешту майна, особистого зобов'язання (слідчий здійснює контроль за виконанням особистого зобов'язання), особистої поруки (слідчий здійснює контроль за виконанням зобов'язань про особисту поруку), застосування електронних засобів контролю. Проте відповідні положення КПК, по-перше, не вичерпують повноважень слідчого щодо виконання ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, по-друге, надто узагальнено регламентують межі повноважень слідчого, у зв'язку з чим слід розглянути такі повноваження слідчого із урахування специфіки різновиду заходу забезпечення кримінального провадження.

Як зазначено у ст. 152 КПК, за наслідками розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом [99] слідчий суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає: «1) мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання про застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом; 2) перелік документів, які посвідчують користування спеціальним правом та які підлягають поверненню особі або вилученню на час тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом; 3) строк тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, який не може становити більше двох місяців; 4) порядок виконання ухвали. Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень».

Відмітимо, що попри пряму вимогу закону про необхідність зазначення переліку документів, які посвідчують користування спеціальним правом та які підлягають вилученню на час тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, не завжди відповідні відомості містяться в ухвалях слідчих суддів [346; 372; 450], що, у свою чергу, викликає питання щодо

виконання такої ухвали. Відповідно, ухвали слідчих суддів демонструють різні підходи стосовно доручення виконання цього заходу забезпечення кримінального провадження: слідчому [285; 345]; уповноваженим особам (у частині зберігання документів) [349; 375]; центру ДАІ [373]; взагалі не вказується, кому доручається виконання [305; 346; 372; 450]; контроль за виконанням ухвали покладається на слідчого [293; 296; 303]; копія ухвали направляється прокурору, ВДАІ [294].

Разом з тим вирішення цього питання має бути диференційованим залежно від того, чи вилучалися документи, які посвідчують користування спеціальним правом. У разі якщо документи були вилучені, то п. 5 Порядку передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 р. №1104 [203], передбачає, що «у разі задоволення клопотання документи не пізніше наступного робочого дня після отримання слідчим, прокурором відповідної ухвали слідчого судді надсилаються разом з копією такої ухвали рекомендованим листом на зберігання центральному органу виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд) у відповідній сфері. У разі продовження в установленому порядку строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом копія відповідної ухвали слідчого судді надсилається у такий самий строк центральному органу виконавчої влади, якому для зберігання надіслано документи. В останній день строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом центральний орган виконавчої влади надсилає документи рекомендованим листом слідчому, прокурору, від якого вони надійшли, для вирішення питання про повернення таких документів володільцю».

Якщо ж документи не були вилучені, то питання їх фактичного вилучення є проблемним. Як зазначає В.І. Фаринник стосовно процедури вилучення відповідного документа, то слідчою та судовою практикою дане питання

вирішується наступним чином: суд у своєму розпорядженні про виконання судового рішення в регулятивній частині вказує документ, який необхідно вилучити, та орган, якому необхідно його передати; слідчий самостійно вилучає документ або надає відповідному органу доручення з необхідністю вилучити такий документ, до цього доручення додається копія ухвали слідчого судді про застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом [485, с. 212]. Це викликає певні зауваження.

Адже у кримінальному провадженні слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ними особи в порядку, передбаченому ст. 208 КПК. Інших випадків тимчасового вилучення цих документів для слідчого не передбачено, як і не передбачено прямо, кому слідчий суддя може доручити таке вилучення. Якщо йдеться про право керувати транспортними засобами, то слідчий суддя не може доручити виконання управлінню патрульної поліції, адже цей суб'єкт не є учасником кримінального провадження та, відповідно, не може застосовувати примус до підозрюваного. В той же час слідчий, якщо підозрюваний не видасть йому документи, які посвідчують користування спеціальним правом, фактично позбавлений важелів впливу на підозрюваного: адже з метою вилучення документів не може бути проведено тимчасовий доступ (оскільки це інший та самостійний захід забезпечення кримінального провадження), не може ініціюватися обшук у житлі чи іншому володінні особи (враховуючи, що вилучення таких документів не є метою обшуку). Таким чином, слід констатувати, що чинне кримінальне процесуальне законодавство нечітко регламентує питання виконання ухвали слідчого судді у разі, якщо документи, які посвідчують користування спеціальним правом, тимчасово не вилучалися.

Ухвала слідчого судді про відсторонення від посади має містити відомості про порядок її виконання (п. 4 ч. 3 ст. 157 КПК). «Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному чи

обвинуваченому, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень». Аналіз ухвал слідчих суддів показує, що не завжди дотримується правило стосовно вказання в ухвалі відомостей про порядок її виконання [280; 323; 326; 355; 390] або вказується, що ухвала виконується негайно слідчим, прокурором, без уточнень, якими саме [355]. Є випадки, коли виконання ухвали покладається на слідчого [324; 325], контроль за виконанням ухвали покладається на слідчого [295; 300; 459].

Враховуючи специфіку цього заходу забезпечення кримінального провадження, а також те, що фактичні дії із відсторонення підозрюваного від посади здійснюються керівництвом органу, підприємства, установи, організації, у якому він працює, або іншою особою, у випадках, передбачених законодавством, то на слідчого саме виконання ухвали покладено бути не може. Відмітимо приклад, коли виконання ухвали про відсторонення від посади директора Марганецької дитячо-юнацької спортивної школи було покладено на начальника управління освіти виконавчого комітету Марганецької міської ради [381]. Слідчий може частково здійснювати контроль за виконанням ухвали про відсторонення від посади; на практиці слідчий зобов'язує осіб, які фактично виконують дії із відсторонення підозрюваного від посади, повідомити про таке відсторонення. Інших повноважень стосовно контролю за виконанням цієї ухвали слідчий немає. Саме тому, як видається, з урахуванням положень ст. 157 КПК, не треба покладати на слідчого виконання ухвали, адже безпосередньо слідчий її не виконує, а покладати на слідчого контроль за виконанням ухвали, уточнюючи в ухвалі, у чому він має проявлятися.

Як зазначено в Узагальненні ВССУ судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (витяг) 2014 р., «слід звернути увагу на те, що слідчий суддя, суд, постановляючи ухвалу про відсторонення від посади, зазначають у ній перелік документів, які посвідчують обіймання особою посади

та які підлягають поверненню особі або вилученню на час відсторонення від посади. Ухвалою слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 15.02.2013 задоволено клопотання старшого слідчого в ОВС ВРОВОС і ЗО СУ ГУ МВС України в Львівській області В. про відсторонення від посади директора підприємства Г. строком на 2 місяці. В ухвалі слідчий суддя зазначив про те, що на час відсторонення від посади вилученню підлягають документи, які посвідчують обіймання ним посади» [260]. Проте такі випадки є поодинокими, і в ухвалах це не вказується. Як видається, це пов'язано із певною невизначеністю у тому, ким мають або можуть вилучатися документи та кому вони мають передаватися для зберігання. Логічним та послідовним є передання цих документів слідчому, якщо на нього покладено контроль за виконанням ухвали, адже саме він відповідальний у тому числі за законність та своєчасність здійснення процесуальних дій. Проте питання зберігання таких документів не визначено; тому можна запропонувати поширити дію Порядку передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 р. №1104, і на документи, які посвідчують обіймання особою посади та які вилучені на час відсторонення від посади, про що внести зміни до зазначеного Порядку.

Слідчий на основі ухвали слідчого судді отримує повноваження здійснити тимчасовий доступ до речей і документів. Попри те, що виконання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів присвячена ст. 165 КПК, ряд аспектів виконання цієї ухвали слідчим залишається проблемним [85].

Це стосується у першу чергу суб'єкта виконання ухвали. Як правило, якщо з клопотання звертається сторона обвинувачення, виконання ухвали доручається слідчому, прокурору або їх обом [267; 272; 274; 276; 302; 333; 338; 339; 341; 356; 360]. Проте, є приклади іншого застосування положення п. 1 ч. 1 ст. 164 КПК [335; 340; 362; 397; 411; 422]. Тобто тимчасовий доступ надається

не тільки співробітникам оперативних підрозділів, а й співробітникам інших підрозділів, зокрема, Національної поліції. Як видається, за наявних правил п. 1 ч. 1 ст. 164 КПК, таке рішення може призвести до того, що щодо отриманих доказів можуть заявлятися клопотання щодо їх недопустимості, оскільки в ухвалі слідчого судді не визначена суттєва умова дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів. Слід внести доповнення до ст. 41 КПК, передбачивши виконання оперативними підрозділами інших процесуальних дій, що, відповідно, дозволить слідчому просити доручити виконання конкретному співробітнику оперативного підрозділу, чиє прізвище, ім'я та по батькові і буде вказуватися в ухвалі слідчого судді.

Утім і такі пропозиції не вирішують питання, яке має місце на практиці, коли співробітники оперативних підрозділів сприяють слідчому у виконанні ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів. Таким чином, ліквідуючи цю прогалину, слід у ст. 41 КПК передбачити виконання оперативними підрозділами доручень слідчих щодо супроводження у проведенні процесуальних дій.

Проблемним у літературі та на практиці є питання щодо застосування п. 7 ч. 1 ст. 164 КПК, адже немає визначеності, чи це строк виконання ухвали, тобто строк, коли слідчий має реально здійснити ознайомлення, копіювання та /або вилучення речей та документів (таку думку висловлюють О.Г. Шило та О.В. Верхогляд-Герасименко [126, с. 286], Л.Д. Удалова та О.В. Білоус [258, ч. 97], О. Яковлєв [507, с. 79]), чи строк, протягом якого вилучені речі або документи можуть знаходитися у слідчого (зокрема, В.І. Фаринник зазначає, що у строк дії ухвали входить час протягом якого слідчий, прокурор повинні «розпорядитись» майном, тобто або повернути його володільцю, або звернутись до суду з клопотанням про накладення арешту [483, с. 136]). Положення ч. 1 ст. 100 КПК непрямо вказують на те, що це строк знаходження речей і документів у слідчого, адже речовий доказ, який був наданий стороні кримінального прова-

дження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160-166, 170-174 КПК.

Що стосується судової практики, то на рівні інформаційного роз'яснення ВССУ вказано, що «слідчий суддя повинен зазначити строк її (ухвали) дії, враховуючи, що строк дії тимчасового доступу до речей і документів не може становити більше одного місяця. «Слід зазначити, що в разі нездійснення представником правоохоронного органу протягом визначеного в ухвалі слідчого судді строку доступу до речей і документів слідчий за погодженням із прокурором або прокурор має звернутися з клопотанням ще раз, зазначивши, крім іншого, обставини, що завадили йому здійснити такий доступ у межах визначеного в ухвалі слідчого судді часу» [146]. Таке роз'яснення вказує на те, що цей строк пов'язується саме із здійсненням (отриманням) тимчасового доступу, а не із строком зберігання речей і документів, як на це вказується у деяких джерелах [483, с. 136; 491, с. 235-236]. В ухвалах слідчих суддів теж вказується строк їх виконання [340] та строк дії [273; 363; 356; 391], а останнє також допускає подвійне тлумачення.

Разом з тим нормативна регламентація, яка викликає такі суперечливі тлумачення серед науковців та практиків, безумовно, суперечить засаді юридичної визначеності і потребує вирішення на нормативному рівні. Для уточнення п. 7 ч. 1 ст. 164 КПК і акцентуалізації на тому, що зазначений строк є строком звернення ухвали слідчого судді до виконання, пропонуємо викласти його у такій редакції: «7) строк, протягом якого ухвала може бути пред'явлена фізичній або юридичній особі, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали».

Вищерозглянута невирішена у даний час проблема щодо строку дії ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів породжує ще одну проблему: адже якщо строк виконання ухвали – це строк її звернення до виконання, то не встановленим є строк, на який можуть бути вилучені речі та документи на

підставі цієї ухвали. А це вже суперечить ст. 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка передбачає: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права», адже умови у даному випадку чітко не визначені. Проте, ЄСПЛ звертає увагу на те, що «друге речення першого пункту дозволяє позбавлення власності лише «на умовах, передбачених законом». ... Більше того, верховенство права, один з фундаментальних принципів демократичного суспільства, є наскрізним принципом всіх статей Конвенції» [218]. Відмітимо при цьому, що це майно не є тимчасово вилученим у розумінні ч. 1, 2 ст. 168 КПК. Разом з тим, як передбачає ч. 1 ст. 100 КПК, речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160-166, 170-174 КПК. Але, якщо із правовим режимом майна, на яке накладено арешт, питань у даному контексті не виникає, то коли мають бути повернені речі і документи, вилучені у межах тимчасового доступу до речей і документів, із положень і ст. 100 КПК також незрозуміло, а при реалізації наведеної вище пропозиції щодо уточнення п. 7 ч. 1 ст. 164 КПК, ст. 100 КПК фактично втратить властивість відсильної норми.

Відмітимо, що володільці майна роблять спроби повернути майно, щодо якого було надано тимчасовий доступ у формі вилучення, шляхом оскарження бездіяльності слідчого щодо неповернення тимчасово вилученого майна [358; 427]. Але це майно не є тимчасово вилученим, враховуючи положення ст. 168 КПК.

Все це вказує на необхідність виділення особливого правового режиму речей і документів, вилучених у межах тимчасового доступу до речей і документів. За чинної нормативної моделі тимчасового доступу до речей і документів він може полягати у наступному: слідчий після тимчасового доступу

у формі вилучення (виїмки) остаточно вирішує питання про те, чи мають ці речі та документи значення для кримінального провадження, і звертається до слідчого судді з клопотанням про арешт майна; це потребуватиме уточнення положень глави 17 КПК щодо арешту майна не тільки з метою забезпечення збереження речових доказів, а доказів у цілому.

У якості наслідку ненадання слідчому тимчасового доступу до речей і документів особою, яка вказана в ухвалі слідчого судді, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями КПК і метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів. Це положення ст. 166 КПК прописується в ухвалах слідчих суддів [273; 275; 276; 356; 363; 469]. Проте такий алгоритм дій слідчого ніяк не забезпечує оперативність подолання протидії наданню тимчасового доступу до речей і документів, адже для складання клопотання, його погодження із процесуальним керівником, звернення з клопотанням до слідчого судді, його розгляду та вирішення потрібен час, а незацікавлені у наданні тимчасового доступу до речей і документів особи можуть цей час використати для приховування або знищення речей і документів, і уся ця діяльність слідчого виявиться марною, що ніяк не сприятиме виконанню завдань кримінального провадження. І ця проблема стосується не тільки тимчасового доступу до речей і документів із сторони обвинувачення, і й зі сторони захисту також. Крім того, відсутність у ст.ст. 164, 165 КПК вказівки на строк, протягом якого особа має надати тимчасовий доступ до речей і документів, призводить на практиці до того, що особа відкладає момент надання, формально у цьому не відмовляючи, тим самим позбавляючи слідчого можливості ініціювати застосування механізму, передбаченого ст. 166 КПК. Для запобігання можливим зловживанням можна запропонувати доповнення до ч. 1 ст. 165 КПК (Додаток А, п. 19).

Втім, слід зазначити, що у літературі запропоновано режим, який умовно можна назвати «автоматичним обшуком», тобто що в ухвалі слідчого судді має міститися дозвіл на проведення обшуку, якщо ця ухвала не буде виконана [27, с. 184-185; 164, с. 105]. Ця пропозиція повністю відповідає потребам практики і, як видається, має бути закріплена нормативно, а її закріплення у КПК вирішить проблему ненадання тимчасового доступу не тільки слідчого, а й стороні захисту. Крім того, є ще одне питання, пов'язане із таким обшуком, а саме: кому слід надати речі чи документи, вилучені під час обшуку, де повинен знаходитись протокол обшуку [158, с. 192]. Пропонується, щоб вилучені речі та документи передавалися стороні захисту (і у подальшому сторона захисту вирішуватиме, чи подавати вилучене слідчому, прокурору, слідчому судді або суду), а протокол зберігався у матеріалах кримінального провадження [158, с. 192]. Така пропозиція дещо проблемна з тих моментів, що, по-перше, слідчий є відповідальним за проведення обшуку, та відповідно, усе вилучене повинне знаходитись у слідчого до передання на зберігання у встановленому порядку як речових доказів або повернення у відповідності до ч. 1 ст. 100 КПК, по-друге, виникне питання стосовно автентичності вилучених речей і документів, якщо вони будуть потім подані до суду, якщо вони знаходитимуться не у сторони обвинувачення. Відповідно, і протокол, і вилучені речі і документи мають знаходитись у сторони обвинувачення, а стороні захисту надаватиметься доступ до них у порядку ст.ст. 221, 290 КПК.

Чітко не визначеними у КПК є правила фіксування тимчасового доступу до речей і документів. Відмітимо, що вимога закону про залишення опису речей і оригіналів або копій документів стосується лише речей і документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді, суду. Про фіксування інших форм тимчасового доступу до речей і документів КПК не згадує. При цьому закон не містить вимоги щодо підпису складеного опису стороною, яка здійснила виїмку, та володільцем вилучених речей і документів, а також будь-яких інших гарантій, що забезпечують достовірність указаних в описі відомостей [251, с.

82]. На практиці слідчий складає протокол тимчасового доступу як процесуальної дії, керуючись загальними положеннями ст.ст. 104-106 КПК. Відсутність у главі 15 КПК вимоги щодо складання протоколу може призвести також до оспорювання його як джерела доказів стороною захисту, потерпілим та ініціювання ними визнання його недопустимим. У випадку вилучення речей і документів та наявності опису можна буде довести, що саме вилучалося, а при інших формах тимчасового доступу, якщо тільки не застосовувалися технічні засоби фіксування, – вже ні. Тому за чинних норм КПК слідчому доцільно застосовувати технічні засоби фіксування кримінального провадження при здійсненні тимчасового доступу до речей і документів.

Стаття 173 КПК передбачає, що в ухвалі слідчого судді у разі задоволення клопотання про арешт майна зазначається порядок виконання ухвали із зазначенням способу інформування заінтересованих осіб. Разом з тим порядок виконання ухвали як такий не прописаний, що викликає складнощі на практиці, особливо коли йдеться про арешт майна, коли це пов'язане із проникненням до житла чи іншого володіння особи, оскільки прямого обов'язку дати в ухвалі дозвіл на проникнення у ст. 173 КПК не має, а ст. 233 КПК не може бути застосована.

Ухвала про арешт майна виконується негайно слідчим, прокурором (ст. 175 КПК). Відмітимо, що в ухвалях слідчих суддів виконання покладається на слідчого, прокурора [319; 368; 369; 406; 426]; слідчого [277; 298; 311; 389; 423; 424; 432; 444]; не зазначається виконавець взагалі [359; 361; 434; 470; 472; 473]; контроль за виконанням ухвали покладається на слідчого [291; 301; 444]; на слідчого покладається забезпечення зберігання арештованого майна [312]; дається посилання на ст. 175 КПК без уточнення [379]; на інші органи [430]. У зв'язку з цим виникають такі питання: якими критеріями має керуватися слідчий суддя, вирішуючи, ким – слідчим та /або прокурором – має виконуватися ухвала; чи достатньо вказівки, що ухвала виконується слідчим; у чому полягає контроль слідчого за виконанням ухвали; правомірність

посилання на ст. 175 КПК без уточнення слідчого, прокурора; правомірність невказання на виконавця; правомірність можливості доручення виконання ухвали іншим органам і особам, ніж слідчий, прокурор.

Враховуючи положення ст. 175 КПК, ухвала слідчого судді про арешт майна може бути виконана як слідчим, так і прокурором. Для забезпечення досягнення дієвості кримінального провадження логічним є доручення виконання ухвали не просто слідчому, прокурору із посиланням на цю статтю, а конкретизація суб'єкта виконання, і не тільки в аспекті слідчого та/або прокурора, який подав клопотання, а усіх слідчих слідчої групи та усіх прокурорів–процесуальних керівників у відповідному кримінальному провадженні; це вимогам КПК ніяк не суперечитиме, адже кількість виконавців ст. 175 КПК не обмежує. З цих позицій дещо непослідовним є невказання взагалі виконавця ухвали в ухвалі, адже у такому випадку при її фактичному виконанні слідчий, прокурор не зможуть підтвердити свої повноваження, що може призвести до складнощів при виконанні ухвали. Що ж стосується покладення на слідчого контролю за виконання ухвали та забезпечення зберігання арештованого майна, то такі повноваження слідчого у КПК не передбачені і, відповідно, не можуть на нього покладатися ухвалою слідчого судді.

Поодинокими є випадки покладення виконання ухвали на інші органи (наприклад, Ріпкинський ВП Чернігівського ВП ГУНП в Чернігівській області) [430]. Звернемо увагу на те, що за ст. 41 КПК на оперативні підрозділи не може бути покладено за чинною редакцією норми виконання ухвали про арешт майна, на що вже неодноразово зверталася увага вище. Тому лише слідчий, прокурор компетентні виконувати таку ухвалу.

Відмітимо, що процесуальне оформлення виконання ухвали про арешт майна у КПК не регламентовано. У літературі слушно пропонується регламентувати необхідність складання при проведенні цієї процесуальної дії окремого протоколу із відповідними реквізитами [258, с. 113-114]. Відмітимо,

що у КПК деяких держав є спеціальні вимоги до такого протоколу та його додатків (ст. 207 КПК Республіки Молдова [255], ст. 252 КПК Азербайджанської Республіки [252], ст. 169 КПК Туркменістану [256]).

КПК натепер не передбачає повноваження слідчого, який виконує ухвалу про арешт майна, залучати понятих до проведення цієї процесуальної дії.

Таке важливе питання, як розшук майна, на яке накладено арешт, у КПК не регламентовано [82]. «Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема, шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб» (ч. 1 ст. 170 КПК), але ця норма стосується підготовчих до вирішення питання про арешт майна процесуальних дій. У разі, якщо ухвалою суду накладається арешт на майно, згідно зі ст. 175 КПК, обов'язок виконання ухвали про арешт майна виконується слідчим, прокурором, проте у випадку виявлення, що місцезнаходження даного майна невідоме, незрозумілими залишаються дії слідчого, які не передбачені КПК при тому, що до повноважень слідчого судді давання дозволу на розшук такого майна також не віднесено; на це звертається увага в ухвалах слідчих суддів [351; 382].

Законодавець передбачає, що рішення слідчого приймаються у формі постанови (ч. 3 ст. 110 КПК), і наголошує на тому, що постанова виноситься не лише у випадках, передбачених КПК, а й тоді, коли слідчий визнає це за необхідне. Тому доцільно зазначити, що у даному випадку слідчому необхідно мотивувати своє рішення, обґрунтувавши свої доводи, викласти їх у постанові, в якій оголосити у розшук майно для забезпечення виконання ухвали слідчого судді про арешт майна. Постає наступне питання: хто буде суб'єктом, уповноваженим здійснювати його розшук, оскільки вже існує ухвала слідчого судді щодо накладення арешту на зазначене майно. Відповідно до ст. 40 КПК,

слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. В такому випадку доцільно покласти обов'язок розшуку майна, на підставі постанови слідчого, відносно якого винесена слідчим суддею ухвала про накладення арешту, відповідним оперативним підрозділам. Проте, розшук майна не відноситься до кола слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, доручити виконання яких можна відповідним оперативним підрозділам. Тому видається необхідним доповнити ч. 1 ст. 41 КПК вказівкою на можливість доручення проведення оперативним підрозділам також розшукових дій, що дозволить оптимізувати діяльність з розшуку майна, на яке накладено арешт.

Крім того, яким саме чином повинні діяти оперативні підрозділи при виявленні такого майна та яким процесуальним документом підтвердити факт затримання такого майна, діючим законодавством не передбачено. Законодавець у ч. 5 ст. 237 КПК дозволяє при проведенні огляду вилучати лише ті речі і документи, які мають значення для кримінального провадження та речі, вилучені з обігу. Зважаючи на те, що майно, оголошене у розшук, звичайно має значення для кримінального провадження, доцільно вважати, що оперативні підрозділи повинні провести огляд майна з метою його затримання та вилучення на виконання постанови слідчого у кримінальному провадженні. При цьому слід зазначити, що постанова про оголошення у розшук майна приймається слідчим самостійно та не погоджується процесуальним керівником у кримінальному провадженні.

Слідчий має повноваження стосовно виконання ухвали слідчого судді у частині застосування електронних засобів контролю, проте, ряд положень КПК та Порядку застосування електронних засобів контролю, затвердженому Наказом МВС України від 08.06.2017 р. №480 [202] характеризуються певними неузгодженостями [90]. Слід звернути увагу на деяку невдалість нормативного формулювання щодо «запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі».

По-перше, КПК не містить такої нормативної класифікації, і, наприклад, у ч. 5 ст. 194 КПК, яка як додатковий обов'язок передбачає носіння електронного засобу контролю, використовується термінологія «запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою». Домашній арешт як запобіжний захід за національною класифікацією також з позбавленням волі не пов'язаний, але у справі «Бузаджі проти Республіки Молдова» (заява №23755/07) Велика палата ЄСПЛ встановила, що домашній арешт заявника також складав позбавлення свободи, і продовжила застосовувати ті ж критерії на весь період позбавлення свободи, незалежно від місця, в якому утримували заявника [67, с. 34-35]. Тому, враховуючи те, що практика ЄСПЛ в Україні є, у відповідності до ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [211], джерелом права, слід уточнити відповідні положення ст. 195 КПК (Додаток А, п. 20).

Порядок застосування електронних засобів контролю, затверджений Наказом МВС України від 08.06.2017 р. №480 [202] містить ряд положень, які деталізують повноваження слідчого у контексті застосування електронних засобів контролю. Проте, яким чином саме слідчий безпосередньо виконує ухвалу слідчого судді про обрання стосовно підозрюваного запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок, ні КПК, ні Порядок не регламентують, хоча ч. 5 ст. 195 КПК і передбачає, що «слідчий ... перед застосуванням електронного засобу контролю зобов'язаний під розпис роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю».

Виходячи з Порядку, застосування слідчим ЕЗК полягає у тому, що «слідчий в разі отримання після судового засідання для виконання ухвали слідчого судді про обрання підозрюваному запобіжного заходу з обов'язковим носінням електронного браслета вживає всіх можливих заходів з невідкладного

надсилання такої ухвали до територіального підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного (відповідно до територіальної юрисдикції)» (п. 6 Розділу II), хоча п. 2 Розділу II передбачає, що «начальник органу (підрозділу) поліції при надходженні ухвали слідчого судді, суду, якою на підозрюваного, обвинуваченого покладено обов'язок носити ЕЗК, відповідно до частини другої статті 195 Кримінального процесуального кодексу України приймає рішення щодо її невідкладного виконання: слідчим у межах його повноважень, якщо підозрюваному, обвинуваченому обрано запобіжний захід, не пов'язаний з позбавленням волі; поліцейськими органу (підрозділу) поліції, якщо підозрюваному, обвинуваченому обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту». Проте надалі мова вже йде лише про поліцейського. Інших повноважень у слідчого із безпосереднього виконання ухвали немає.

Аналіз КПК та Порядку дозволяє виділити такі повноваження слідчого, пов'язані із застосуванням ЕЗК:

вжиття заходів з невідкладного надсилання ухвали слідчого судді, суду про обрання підозрюваному, обвинуваченому запобіжного заходу з обов'язковим носінням електронного браслета до територіального підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого (відповідно до територіальної юрисдикції) (п. 6 Розділу 2);

невідкладно надіслати ухвалу слідчого судді, суду, якою підозрюваному, обвинуваченому обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту з обов'язковим носінням електронного браслета, до підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого за допомогою електронної пошти чи засобів зв'язку або доставити її особисто (п. 6 Розділу 2);

долучати протокол про застосування електронного засобу контролю до матеріалів кримінального провадження (п. 5 Розділу 2);

якщо досудове розслідування здійснюється слідчими іншого за територіальністю органу (підрозділу) поліції або прокуратурою, слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства,

органів безпеки чи органів державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, отримати протокол про застосування електронного засобу контролю супровідним листом (п. 5 Розділу 2);

отримати інформацію про факт відмови підозрюваного, обвинуваченого від виконання ухвали в частині носіння електронного браслета, протокол про застосування електронного засобу контролю, у якому зафіксовано факт відмови та пояснення (за наявності) (п. 5 Розділу 2);

співробітничати з службовими особами уповноваженого підрозділу щодо виконання підозрюваним покладених на нього ухвалою слідчого судді обов'язків (п. 7 Розділу 2);

у разі виклику підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, для проведення процесуальних дій чи надання дозволу на тимчасовий виїзд за межі населеного пункту про виїзд обвинуваченого на судові засідання не пізніше ніж за 24 години телефоном з обов'язковим письмовим підтвердженням сповістити уповноважений підрозділ (п. 8 Розділу 2);

отримати повідомлення про порушення покладених обов'язків підозрюваним, ужиті заходи реагування та їх попередні результати (п. 9 Розділу 2, п. 4 Розділу III);

отримати повідомлення про неможливість подальшого здійснення електронного моніторингу місцезнаходження підозрюваного, обвинуваченого у разі відмови або збою в роботі ЕЗК (п. 4 Розділу III);

отримати висновок перевірки щодо порушення підозрюваним покладених обов'язків з матеріалами перевірки (п. 4 Розділу IV).

Разом з тим слід підкреслити дещо некоректне вказування слідчого як суб'єкта повноважень щодо ЕЗК стосовно обвинуваченого, адже повноваження слідчого з моменту закінчення досудового розслідування також, відповідно, закінчуються, крім випадків проведення слідчих (розшукових) дій за

дорученням суду. Більше того, КПК прямо передбачає, що контроль за виконанням особистого зобов'язання, особистої поруки (а в числі обов'язків може бути і носіння ЕЗК), а якщо справа перебуває у провадженні суду, здійснює прокурор. Таким чином, з ч. 2, 5 ст. 195 КПК, п.п. 5, 6, 8 Розділу 2, п. 4 Розділу III необхідно вилучити прописані повноваження слідчого щодо ЕЗК, які стосуються обвинуваченого.

Одним із засобів забезпечення явки підозрюваного для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу є клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу. Стаття 190 КПК, яка регламентує вимоги до ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, не містить вимоги, що у ній має вказуватися особа, якій доручається виконання ухвали, а також переліку осіб, яким може бути доручене виконання ухвали. Відповідно, на практиці є випадки доручення виконання і слідчим [288; 292; 320; 322; 458], слідчому відділу [457], заступнику начальника слідчого відділу [370], начальнику відділення слідчого відділу [321], органам Національної поліції [269; 283; 315; 366; 384; 451; 477]. Попри те, що ст. 190 КПК не містить чітких вказівок, кому може бути доручене виконання такої ухвали, відмітимо нелогічність доручення виконання, наприклад, відділу поліції ГУНП України, оскільки, по-перше, не конкретизовано підрозділ, який має здійснювати виконання, а, наприклад, оперативні підрозділи за ст. 41 КПК уповноважені виконувати доручення слідчого, прокурора, а не слідчого судді; по-друге, не конкретизовано осіб, які уповноважені здійснювати затримання, що може спричинити скарги сторони захисту у аспекті дотримання належної правової процедури затримання. Тому ч. 1 ст. 190 має бути доповнена п. 4-1, який передбачатиме: «прізвище, ім'я, по батькові особи (осіб), який доручається виконання ухвали».

ВИСНОВКИ

Заходи забезпечення кримінального провадження – це регламентовані нормами кримінального процесуального законодавства із дотриманням вимог «якості закону» кримінально-процесуальні засоби, які мають характер примусу самостійного і зовнішнього спрямування, що полягає в обмеженні прав та свобод особи, які застосовуються на підставах, умовах та в обов'язі, співмірних меті забезпечення дієвості кримінального провадження. «Прив'язка» заходів забезпечення кримінального провадження до застосування примусу не повністю відображає їх правову природу, адже ряд заходів мають комплексну структурну характеристику, де примус є супутнім до основного елементу спрямування, а деякі не містять елементу примусу. Нормативний перелік заходів забезпечення кримінального провадження у ст. 131 КПК не відображає вичерпної системи тих заходів, які містяться у тексті КПК і характеризуються основним характером примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування, і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи.

У нормативну модель тимчасового доступу до речей і документів фактично закладено дві процесуальні дії, які мають різну мету: ознайомлення з речами та документами, їх копіювання – з метою забезпечення формування правової позиції сторони та вирішення питання про ініціювання збирання доказів надалі в ході кримінального провадження, та вилученні (виїмка) – збирання та перевірка доказів. Тому у КПК слід розмежувати: тимчасовий доступ до речей, документів, приміщень (у формі ознайомлення та копіювання) як захід забезпечення кримінального провадження та вилучення (виїмку) речей і документів як слідчу (розшукову) дію. Вилучення (виїмка) речей і документів має бути регламентоване як слідча (розшукова) дія у главі 20 КПК; у разі невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і

документів має проводитися виїмка речей і документів, які вказані в ухвалі, а також можуть бути вилучені предмети, які вилучені законом з обігу; виїмка може здійснюватися лише стороною обвинувачення за ухвалою слідчого судді, суду; виїмка може мати самостійний характер, а також бути наслідком ненадання речей і документів для ознайомлення та копіювання (замість обшуку, який передбачений у ст. 166 КПК, проте із дотриманням гарантій щодо участі особи, за клопотанням якої надано дозвіл на її проведення);

До переліку заходів забезпечення кримінального провадження у ч. 2 ст. 131 КПК мають бути віднесені: 1) привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття; 4) тимчасовий доступ до речей, документів, приміщень; 5) арешт майна; 6) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування; 7) поміщення особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; 8) передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, – під нагляд адміністрації цієї установи; 9) поміщення особи, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у приймальник-розподільник для дітей; 10) примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи; 11) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи; 12) встановлення

строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, у разі зволікання при ознайомленні з ними; 13) затримання особи; 14) запобіжні заходи. До переліку запобіжних заходів у ч. 1 ст. 176 КПК мають бути віднесені; 1) тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; 2) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 3) відсторонення від посади; 4) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади; 6) покладення на підозрюваного, обвинуваченого додаткових обов'язків, передбачених частинами 5 та 6 ст. 194 КПК; 7) особисте зобов'язання; 8) особиста порука; 9) застава; 10) домашній арешт; 11) тримання під вартою.

Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження – це система регламентованих кримінальним процесуальним законодавством публічно-владних прав та обов'язків при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження службових осіб органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю НАБ України, уповноважених здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, спрямованих на досягнення дієвості досудового розслідування, шляхом провадження процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у порядку, передбаченому КПК.

Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження класифікуються: за засобами, які використовуються при реалізації повноважень при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження; за ступенем самостійності при реалізації повноважень; за формами реалізації; за видами заходів

забезпечення кримінального провадження; за колом учасників кримінального провадження, до яких застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження; за порядками кримінального провадження; за характером здійснення; за часом здійснення; за спрямуванням.

Межі повноважень слідчого визначені недостатньо вичерпно для забезпечення дієвості кримінального провадження. Варто передати слідчому повноваження із обрання запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, а також зобов'язання підозрюваного прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткових обов'язків, що не суперечитиме пропорційності обмеження прав людини. Для забезпечення втручання «згідно з законом» слід передбачити процедуру оскарження застосованих слідчим запобіжних заходів до слідчого судді.

Формами реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження є такі: доказування при самостійній реалізації повноважень щодо обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження; доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються слідчим суддею.

Система стандартів доказування стосовно заходів забезпечення кримінального провадження містить елементи: обґрунтована підозра /обґрунтоване припущення про причетність до вчинення кримінального правопорушення (в особливих провадженнях); достатні підстави; розумні підозри; переконання за більшої вірогідності. Ці стандарти доказування поділяються на: загальний, спеціальні та додатковий. Заходи забезпечення кримінального провадження залежно від стандартів доказування підстав їх обрання поділяють на: заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективного пізнання, а саме застосовуються стандарти предметної обґрунтованості підозри

у вчиненні кримінального правопорушення та достатніх підстав; заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективно-прогностичного пізнання, а саме застосовуються стандарти предметної обґрунтованості підозри, достатніх підстав та розумної підозри; заходи забезпечення кримінального провадження, стандарт доказування підстав яких формується на основі ретроспективно-прогностичного пізнання, а саме застосовуються стандарти суб'єктної обґрунтованості підозри /обґрунтованості припущення про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення в особливих порядках кримінального провадження, достатніх підстав та для запобіжних заходів – переконання за більшої вірогідності.

Повноваження слідчого щодо здійснення затримання потребують уточнення за такими напрямками: уточнення поіменування суб'єкта, до якого може бути застосоване затримання; уточнення положень ч. 5 ст. 208 КПК стосовно моменту складання протоколу; закріплення обов'язку вносити відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР одночасно із складанням протоколу затримання, а у виключних випадках у разі неможливості внесення відомостей до ЄРДР – не пізніше трьох годин після затримання особи; розглядати обшук затриманої особи не як окрему слідчу (розшукову) дію, а як структурний елемент затримання як запобіжного заходу, що і дозволить проводити його без ухвали слідчого судді, що вимагає викладу ч. 3 ст. 208 КПК України у редакції: «3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 цього Кодексу»; скасування ч. 2 ст. 208 КПК.

Для забезпечення ефективності виклику слідчим у КПК слід передбачити норму, яка зобов'язуватиме учасників кримінального провадження, які викликалися слідчим хоч один раз, повідомляти слідчого про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) або місцезнаходження під час провадження справи, а у разі відсутності заяви про зміну місця проживання або

місцезнаходження виклик надсилається на останню відому слідчому адресу і вважається доставленою, навіть якщо учасник кримінального провадження за цією адресою більше не проживає або не знаходиться (як натеper передбачено у ЦПК), а невиконання цього обов'язку має тягнути наслідки, аналогічні неприбуттю на виклик без поважних причин.

Наслідки неявки на виклик підозрюваного мають бути пропорційними характеру неявки, залежно від того, чи є вона однократною або систематичною. Тому має бути відкоригована норма КПК щодо можливості оголошення розшуку підозрюваного у випадку його неявки на виклик: «1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора без поважної причини більш як два рази за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук».

Для забезпечення дієвості тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом слідчого слід наділити повноваженням тимчасово вилучати не лише документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї, а і зброю, яка знаходиться у затриманій особі.

У разі, коли зникають підстави для тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, що і слідчий, і прокурор у КПК повинні отримати повноваження звернутися до слідчого судді з клопотанням про скасування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом.

У разі, якщо клопотання не відповідає вимогам КПК, воно має повертатися особі, яка його подала, що має бути відображено у КПК. Слідчий має бути визнаний суб'єктом подання клопотання про продовження строку відсторонення від посади, тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом.

Задля забезпечення можливості осіб, за участі яких розглядається клопотання, ознайомитися із клопотанням про арешт майна, слід передбачити у

ч. 1 ст. 171 КПК, що «Копія клопотання про арешт майна з додатками не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання надається підозрюваному, обвинуваченому, іншому власнику майна або його захиснику, законному представнику, представнику, крім випадків забезпечення збереження речових доказів. У разі звернення цивільного позивача з клопотанням про арешт майна з метою забезпечення цивільного позову обов'язок надання копії клопотання про арешт майна з додатками не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання покладається на слідчого суддю, суд».

З метою унормування повноважень слідчого стосовно запобіжних заходів слід передбачити у КПК: повноваження слідчого ініціювати скасування запобіжного заходу; вирішення питання зміни істотних умов застосування запобіжного заходу у порядку ч. 1 ст. 200 КПК (зміна істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміна поручителя); повноваження слідчого щодо ініціації продовження строку, на який на підозрюваного були покладені додаткові обов'язки.

Удосконалення повноважень слідчого стосовно участі слідчого у розгляді клопотань потребує внесення наступних змін та доповнень до КПК: 1) ч. 2 ст. 147 КПК доповнити реченням: «Слідчому, прокурору, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, разом з повідомленням про місце та час розгляду клопотання направляється його копія»; 2) передбачити у КПК можливість розгляду клопотання за відсутності слідчого, якщо про це надійшла його заява (клопотання); 3) ч. 2 ст. 132 КПК доповнити таким реченням: «особа, яка звернулася із клопотанням, до постановлення ухвали слідчим суддею, судом за результатами розгляду клопотання може відкликати клопотання. У разі відкликання клопотання слідчий суддя, суд своєю ухвалою повертають клопотання особі, яка його подала.»; 4) ч. 1 ст. 193 КПК викласти у редакції: «1. Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, слідчого (за дорученням прокурора) підозрюваного,

обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті».

Удосконалення повноважень слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді потребує: 1) поширення дії Порядку передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 р. №1104, також на документи, які посвідчують обіймання особою посади та які вилучені на час відсторонення від посади; 2) внести доповнення до ст. 41 КПК України, яким передбачити виконання оперативними підрозділами інших процесуальних дій, а також розшукових дій, що дозволить слідчому просити доручити виконання конкретному співробітнику оперативного підрозділу, чиє прізвище, ім'я та по батькові буде вказуватися в ухвалі слідчого судді, а також доповнення, яким передбачити у ст. 41 КПК виконання оперативними підрозділами доручень слідчих щодо супроводження у проведенні процесуальних дій; 3) регламентувати дії слідчого після тимчасового доступу до речей і документів таким чином: слідчий після тимчасового доступу у формі вилучення (виїмки) остаточно вирішує питання про те, чи мають ці речі та документи значення для кримінального провадження, і звертається до слідчого судді з клопотанням про арешт майна (з уточненням положень глави 17 КПК щодо арешту майна не тільки з метою забезпечення збереження речових доказів, а доказів у цілому).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аленін Ю. П., Пожар В. Г., Гловюк І. В. Прийняття процесуальних рішень за новим кримінальним процесуальним законодавством України: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2012. 138 с.
2. Ананьєв Є. Проблематика «тимчасового вилучення майна» як засобу забезпечення. URL: <http://blog.liga.net/user/eanannev/article/26950> (дата звернення: 01.08.2019).
3. Ангеленюк А.-М. Ю. Затримання підозрюваного уповноваженою особою в провадженнях про незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин (процесуальні та криміналістичні аспекти): монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 176 с.
4. Бабіч Л. М. Застава як вид запобіжного заходу у кримінальному судочинстві України: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2014. 19 с.
5. Банчук О. А., Лобойко Л. М. Кримінальний процес: навч. посіб. Київ: Ваїте, 2014. 280 с.
6. Белоусов Ю., Венгер В., Мітько В., Орлеан А., Сущенко В., Яворська В. Прокурор: керує? координує? наглядає? розслідує: звіт за результатами дослідження «Роль прокурора на досудовій стадії кримінального процесу» /за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ: СТ-Друк, 2017. 268 с.
7. Білецька К. К. Особиста порука як запобіжний захід: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2017. 20 с.
8. Білокінь Р. М. Умови та порядок накладення грошового стягнення у кримінальному провадженні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». 2016. №21. С. 126–129.

9. Білоус О. Д. Здійснення виклику слідчим, прокурором, судового виклику у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2019. 283 с.
10. Бобечко Н. Заходи забезпечення кримінального провадження: процесуальна природа, зміст та обсяг. Право України. 2017. №12. С. 27–38.
11. Бобечко Н. Р. Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України: правове регулювання, доктрина, практика: монографія /за ред. В.Т. Нора. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 685 с.
12. Богатирьова О. І., Галай А. О., Гладун О. З. та ін. Заходи забезпечення кримінального провадження: наук.-практ. посіб. /за заг. ред. В. Т. Маляренка. Київ: Національна академія прокуратури України, 2015. 310 с.
13. Бойльке В. Уголовно-процессуальное право ФРГ: учебник /пер. с нем. Я. М. Плошкиной; под ред. Л. В. Майоровой. 6-е изд. с доп. и изм. Красноярск: РУМЦ ЮО, 2004. 352 с.
14. Ботвінов Р. Г. Кримінальна процесуальна компетенція керівника органу досудового розслідування (за матеріалами діяльності слідчих підрозділів органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Донец. юрид. ін-т. Донецьк, 2014. 20 с.
15. Бурлака О. В. Забезпечення реалізації слідчим суддею функції захисту прав, свобод та інтересів особи у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 298 с.
16. Бурмагин С. В. Роль и правовое положение суда в современном российском уголовном процессе: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. В 2-х т. Владимир, 2009. Т. 1. 263 с.
17. Ванин Д. В. Функциональное назначение деятельности следователя и его полномочия в состязательном уголовном процессе: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Саратов, 2003. 201 с.

18. Вапнярчук В. В. Стандарт кримінального процесуального доказування. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. №1. С. 100–112.

19. Верхогляд-Герасименко О. В. Проблемні питання арешту майна у кримінальному провадженні. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матер. постійнодіючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 21 жовтня 2016 р.). Харків: Право, 2016. Вип. 8. С. 18–23.

20. Верхогляд-Герасименко О. В., Марочкін О. І. До питання про захист права власності третіх осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2017. №3. С. 35–43.

21. Винокуров О. В. Захист прав підозрюваного при затриманні та застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 257 с.

22. Власов А. А. Полномочия следователя в советском уголовном процессе: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Всесоюзный юридический заочный институт. Москва, 1979. 23 с. URL: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=48653> (дата звернення: 01.08.2019).

23. Войтюк Р. В. Детектив Національного антикорупційного бюро України як суб'єкт кримінальних процесуальних правовідносин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Київ, 2018. 281 с.

24. Воронин Э. И. Процессуальное положение следователя органов внутренних дел: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 /Саратовский юридический институт им. Д. И. Курского. Саратов, 1973. 17 с. URL: <http://www.law.edu.ru/book/book.asp?bookID=49667> (дата звернення: 01.08.2019).

25. Гловюк І. В. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження: аналіз новел. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2016. №8. С. 155–160.

26. Гловюк І. В. Деякі питання арешту майна з метою збереження речових доказів. Інформаційне забезпечення розслідування злочинів: матер. V Міжнар. круг. столу (м. Одеса, 26 трав. 2017 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 27–31.

27. Гловюк І. Деякі питання участі адвоката в судово-контрольних провадженнях у досудовому розслідуванні: питання правової визначеності та ефективності правореалізації. Юридичний вісник. 2016. №4. С. 180–190.

28. Гловюк І. В. Актуальні питання вдосконалення статті 132 КПК України. Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. до 70-річчя д. ю. н., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2017. С. 176–180.

29. Гловюк І. В. Законне затримання та затримання уповноваженою службовою особою: питання теорії та практики. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2014. Т. 14. С. 299–311.

30. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія. Одеса: Юрид. л-ра, 2015. 712 с.

31. Гловюк І. В. Повноваження слідчого судді у досудовому провадженні. Митна справа. 2012. №6. Ч. 2. Кн. 2. С. 103–110.

32. Гловюк І. В. Презумпції й тягар доказування у розгляді слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. №2. С. 84–89.

33. Гловюк І. В. Проблемні питання забезпечення належної правової процедури обшуку (у розрізі новел КПК України). Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2018. №14. С. 141–149.

34. Гловюк І. В. Актуальні проблеми вдосконалення нормативної регламентації ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення Теорія та практика правоохоронної діяльності: міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 листоп. 2016 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 73–77.

35. Гловюк І. В. Деякі проблеми, що виникають при розгляді слідчими судьями клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів. Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 квіт. 2015 р.). Одеса, 2015. С. 95–97.

36. Гловюк І. В. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження: питання системності. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. №12. С. 87–92.

37. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2016. 602 с.

38. Гловюк І. В. Окремі аспекти доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею. Право України. 2014. №10. С. 97–105.

39. Гловюк І. В. Примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи: проблемні питання. Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення судової і правоохоронної систем: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Сєверодонецьк, 19 трав. 2017 р.). Сєверодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. С. 86–90.

40. Гловюк І. В. Пропорційність та механізм кримінально-процесуального регулювання: теорія і практика. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 р.: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія

/за заг. ред. Ю. П. Аленіна; відп. за вип. І. В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с.

41. Гловюк І. В. Сторона обвинувачення як суб'єкт доказування при вирішенні питання про арешт майна. Вісник кримінального судочинства. 2016. №3. С. 18–25.

42. Гловюк І. В., Андрусенко С. В. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження, спрямований на збирання та перевірку доказів. Порівняльно-аналітичне право. 2013. №3-2. С. 296–300.

43. Гловюк І. В., Зіньковський І. П. Кримінально-процесуальні аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України. Протидія організованій злочинній діяльності: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 31 берез. 2017 р.). Одеса, 2017. С. 27-33.

44. Гловюк І. В., Зіньковський І. П. Проблемні питання підсудності клопотань стосовно заходів забезпечення кримінального провадження. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матер. постійнодіючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 26 жовтня 2018 р.). Харків: Право, 2018. Вип. 10 (ювіл.). С. 34–38.

45. Гмирко В. П. Стандарти доказаності: спроба прагматичного погляду. Питання боротьби зі злочинністю. Харків, 2012. Вип. 23. С. 168–179.

46. Головненков П., Спица Н. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия: научно-практический комментарий и перевод текста закона; со вступ. ст. У. Хелльманна. Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, 2012. 404 с.

47. Горбачевський В. Я. Кримінальне переслідування як функція кримінального процесу. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. №4 (93). С. 46–59.

48. Городецька М. С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2010. 271 с.

49. Городецька М. Окремі питання обмеження права на власність під час провадження обшуку. Підприємництво, господарство і право. 2017. №12. С. 263–267.

50. Горошко В. В. Тимчасове вилучення майна (кримінальний процесуальний аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2018. 245 с.

51. Гринів О. Кримінально-процесуальна компетенція прокурора – процесуального керівника досудовим розслідуванням. Jurnalul juridic national: teorie și practică. 2016. №4. С. 193–197.

52. Гринюк В. Отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні: деякі проблемні питання. Право України. 2015. №1. С. 143–151.

53. Гринюк В. О. Функція обвинувачення в кримінальному провадженні України: теорія та практика: монографія. Київ: Алерта, 2016. 358 с.

54. Гринюк В. О. Функція обвинувачення в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та практичні проблеми реалізації: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 /Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2017. 364 с.

55. Грицак Х. М. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом як захід забезпечення кримінального провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Львів, 2019. 247 с.

56. Гумін О. М. Система заходів забезпечення кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. №1. С. 226–231.

57. Гумін О. М., Римарчук Р. М. Практичне застосування обмеження спеціального права в контексті заходів забезпечення кримінального провадження. Порівняльно-аналітичне право. 2018. №3. С. 271–273.

58. Гуртієва Л. М. Способи збирання та перевірки доказів на стадії досудового розслідування. Актуальні проблеми доказування в кримінальному провадженні: матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 27 листоп. 2013 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2013. С. 248–253.

59. Гуртієва Л. М. Наукові концепції підстав прийняття судових рішень у кримінальному судочинстві. Молодий вчений. 2016. №7. С. 238–241.

60. Гуценко К. Ф., Филімонов Б. А., Головка Л. В. Уголовный процесс западных государств. Москва: Зерцало-М, 2001. 470 с.

61. Даниленко А. В. Окремі питання застосування арешту майна у кримінальному провадженні. Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення судової і правоохоронної систем: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Сєверодонецьк, 19 трав. 2017 р.). Сєверодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. С. 93–97.

62. Діденко Є. Скасування арешту майна при закритті кримінального провадження слідчим: проблемні питання. URL: http://protocol.ua/ua/skasuvannya_areshtu_mayna_pri_zakritti_kriminalnogo_provadgeniya_slidchim_problemni_pitannya/ (дата звернення: 01.08.2019).

63. Дідюк І. Л. Домашній арешт в кримінальному процесуальному законодавстві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпропетровськ, 2015. 235 с.

64. Довідник із застосування статті 5 право на свободу та особисту недоторканність. Стаття 5 Конвенції. 2014. 46 с. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf (дата звернення: 01.08.2019).

65. Дояр Є. В. Затримання особи у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018. 20 с.

66. Дояр Є. В. Затримання особи у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018. 238 с.

67. Дроздов О., Дроздова О. Аналітичний огляд окремих справ щодо іноземних країн, розглянутих ЄСПЛ протягом липня 2016 р.. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2016. №10 (27). С. 34–35.

68. Дунаєва А. В. Заходи забезпечення кримінального провадження, що застосовуються під час встановлення місцезнаходження підозрюваного, який ухиляється від органів досудового розслідування. Митна справа. 2013. №1(85), ч. 2, кн. 1. С. 239–246.

69. Дутов Н. Ю. Процессуальные функции следователя в состязательном уголовном процессе и особенности их реализации: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Воронеж. гос. ун-т. Воронеж, 2012. 24 с. URL: <http://lawtheses.com/protsessualnye-funktsii-sledovatelya-v-sostyazatelnom-ugolovnom-protseesse-i-osobennosti-ih-realizatsii> (дата звернення: 01.08.2019).

70. Єна І. В. Функції як структурний елемент кримінальної процесуальної компетенції прокурора у досудовому провадженні. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №2. С. 207–210.

71. Завада С. В. Відсторонення від посади як захід кримінально-процесуального примусу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2014. 19 с.

72. Завтур В. А. Особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2018. 237 с.

73. Завтур В. А. Поручитель як суб'єкт доказування: визначення процесуальних можливостей. Теорія та практика кримінального процесуального доказування: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Івано-Франківськ, 24 берез. 2017 р.). Івано-Франківськ, 2017. С. 58–60.

74. Завтур В. А. Співвідношення понять «стандарт» та «межі» доказування в контексті застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Інформаційне та науково-методологічне забезпечення досудового

розслідування й судового провадження: матер. круглого столу (м. Запоріжжя, 21 квіт. 2016 р.). Запоріжжя: КПУ, 2016. С. 69–72.

75. Завтур В. А. Щодо системи заходів забезпечення кримінального провадження. Актуальні питання державотворення в Україні: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 трав. 2016 р.) У 3-х т. Т. 3. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2016. С. 130–131.

76. Застосовувати /Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/zastosovuvaty> (дата звернення: 01.08.2019).

77. Захарко А. В. Неізоляційні запобіжні заходи в кримінальному процесі України: монографія /ред.: А. П. Черненко. Дніпропетровськ: Ліра, 2012. 203 с.

78. Захарко А. В. Черговість затримання особи із внесенням відомостей про вчинений злочин до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2014. №3. С. 211–218.

79. Захарко А. В. Доктринальне тлумачення регламентації дій слідчого в разі ігнорування його викликів деякими учасниками кримінального провадження. Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 грудня 2014 р.). Харків: ХНУВС, 2014. С.63–65.

80. Заходи забезпечення кримінального провадження: навч. посіб. /О.В. Авраменко, Р. І. Благута, А. Я. Хитра. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с.

81. Звіт Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижують гідність поводженню чи покаранню щодо України (ЄКПТ), 29.04.2014 р. URL: <http://minjust.gov.ua/files/36937> (дата звернення: 01.08.2019).

82. Зіньковський І. П. Окремі проблемні питання, які виникають при арешті майна, під час застосування положень КПК України. Актуальні

проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяч. до 70-річчя д-ра юрид. наук., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 21 квіт. 2017 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2017. С. 193-197.

83. Зіньковський І. П. Деякі питання попереднього арешту майна у кримінальному провадженні. Процесуальні аспекти досудового розслідування: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 07 квіт. 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 72-74.

84. Зіньковський І. П. Застосування арешту майна у кримінальному провадженні: деякі проблемні питання. Вісник кримінального судочинства. 2017. №2. С. 182-189.

85. Зіньковський І. П. Виконання слідчим ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №4. С. 151-155.

86. Зіньковський І. П. Накладення грошового стягнення під час досудового розслідування: деякі питання. Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 10 листоп. 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС. С. 85-87.

87. Зіньковський І. П. Накладення грошового стягнення та скасування ухвали про накладення грошового стягнення: питання повноважень слідчого. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. №12. С. 100-107.

88. Зіньковський І. П. Зміна істотних умов застосування запобіжного заходу у досудовому розслідуванні: питання впровадження. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 274-276.

89. Зіньковський І. П. Деякі питання застосування положень КПК України щодо додаткових обов'язків. Urgent problems of law on the modern stage of statehood development: proceedings of International research and practice

conference (Lublin, October 20-21, 2017). Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 209-212.

90. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого та застосування електронних засобів контролю. Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування: матер. III Дистанц. наук. конф. до 20-річчя НУ «ОЮА» та 170-річчя Одеської школи права (м. Одеса, 11 груд. 2017 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2017. С. 222-225.

91. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого під час обрання, зміни та скасування заходів забезпечення кримінального провадження. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія /за заг. ред. Ю. П. Аленіна; відп. за вип. І. В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 597-631.

92. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого при неприбутті підозрюваного на виклик. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. №2. С. 212-214. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/57.pdf (дата звернення: 01.08.2019).

93. Зіньковський І. П. Апеляційне оскарження ухвал слідчих суддів щодо заходів забезпечення кримінального провадження та повноваження слідчого. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 350-353.

94. Зіньковський І. П. Проблемні питання застосування частини 3 статті 219 КПК України у контексті строків запобіжних заходів. Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 черв. 2018 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2018. С. 275-279.

95. Зіньковський І. Слідчий як суб'єкт доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження: питання

стандартів доказування. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. Вип. 4. Ч. 2. С. 45-50.

96. Зіньковський І. П. Строки досудового розслідування: проблеми застосування оновлених норм Кримінального процесуального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. №2 (54). С. 86-96.

97. Зіньковський І. Повноваження слідчого щодо повернення тимчасово вилученого майна. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С. 226-233.

98. Зіньковський І. П. Питання оновлення нормативної регламентації заходів забезпечення кримінального провадження Законом України від 6.12.2017 р. *Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage: proceedings of International scientific and practical conference (Arad, January 25-26, 2019)*. Arad: Izdevnieciba "Baltija Publishing". P. 512-515.

99. Зіньковський І. П. Повноваження слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом та ухвали слідчого судді про відсторонення від посади. *Правове життя сучасної України: у 2 т.: матер. Міжнар. наук-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.)*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 362-366.

100. Іващенко О. В. Підстави і процесуальний порядок виклику учасників кримінального провадження для участі у слідчих (розшукових) діях. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Право. 2013. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2013_1_17 (дата звернення: 01.08.2019).

101. Іващенко О. В. Інформування учасників кримінального провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. 20 с.

102. Інструкція про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу – тримання під вартою під час досудового розслідування, затверджена Наказом Міністерства

внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України 01 жовтня 2018 р. №806/3105/5 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1190-18> (дата звернення: 01.08.2019).

103. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України 21.08.1998 р. №622. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98> (дата звернення: 01.08.2019).

104. Ісаєва А. Законодавство та право на здійснення підприємницької діяльності URL: <http://sever.lg.ua/2014-01-21-zakonodavstvo-ta-pravo-na-zd-isnennya-p-dpri-mnitsko-d-yalnost> (дата звернення: 01.08.2019).

105. Іщенко В. М. Перспективи формування стандартів доказування у сучасному кримінальному процесі України. Форум права. 2009. №3. С. 302–307.

106. Канфуї І.В. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб отримання доказів. Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф.(до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС, 2015. С. 138–142.

107. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права: монографія. Харків: Право, 2008. 296 с.

108. Капліна О. Традиційний та новий погляд на шляхи подолання колізій норм кримінально-процесуального права. Вісник Академії правових наук України. 2007. №1 (48). С. 251–262.

109. Капустіна М.В. Тимчасовий доступ до речей і документів: проблеми унормування та застосування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. 2016. Вип. 5. Т. 2. С. 150–154.

110. Карпов Н., Штанько А. Накладення грошового стягнення на учасників кримінального провадження (діагностика проблеми). Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. №1. С. 70–78.

111. Кіпер О.О. Щодо класифікації повноважень слідчого у кримінальному провадженні. Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукр. наук.-практ. конф.(м. Хмельницький, 3 берез. 2017 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 539–542.

112. Кіпер О. Процесуальна самостійність слідчого в умовах реформованого кримінального процесуального законодавства України. Вісник прокуратури. 2015. №5. С. 68–77

113. Клепка Д.І. Оскарження рішень дій чи бездіяльності під час досудового розслідування як окремий вид провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого. Харків, 2017. 211 с.

114. Ковальчук С.О. Клопотання слідчого, прокурора про накладення грошового стягнення: правова природа, структура, вимоги до змісту та порядок складання. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2014. Вип. 3. С. 252–262.

115. Ковальчук С.О. Способи збирання речових доказів стороною обвинувачення. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2014. №2. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14kosdso.pdf> (дата звернення: 01.08.2019).

116. Кожевніков Г.К. Заходи забезпечення кримінального провадження. Вісник Нац. акад. прокуратури України. 2012. №3. С. 68–70.

117. Комарницька О., Корчак М. Прокурор у механізмі тимчасового доступу до речей і документів. Вісник прокуратури. 2015. №7. С. 79–92.

118. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листоп. 1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 01.08.2019).

119. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) URL: <http://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 01.08.2019).

120. Кондратюк О. В., Кондратюк Ю. І. Процесуальне оформлення фактичного затримання людини співробітником оперативного підрозділу. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2017. №1. С. 270–285.

121. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%8> (дата звернення: 01.08.2019).

122. Косов В. В. Суб'єкти судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2012. 220 с.

123. Косьмін О.В. Щодо підстав затримання підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матер. постійнодіючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 21 жовт. 2016 р.). Харків: Право, 2016. Вип. 8. С. 42–45.

124. Крикливець Д.Є. Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Львів, 2016. 321 с.

125. Кримінальний процес: підруч. /Коваленко В. В., Удалова Л. Д., Письменний Д. П. (ред.). Київ: Центр учбової літератури, 2013. 544 с.

126. Кримінальний процес: підруч. /Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц [та ін.]; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О.Г. Шило. – Харків: Право, 2013. 824 с.

127. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 17.04.2019).

128. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. /відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків: Одиссей, 2013. 1104 с.

129. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар. У 2 т. Т. 1 /О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль [та ін.]; за заг. ред. В. Я. Тація, П. В. Пшонки, А. В. Портнова. Харків: Право, 2012. 768 с.
130. Кримінально-процесуальне право України: підруч. /за заг. ред. Ю.П. Аленіна. Харків: Одіссей, 2009. 816 с.
131. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-05 (дата звернення: 01.08.2019).
132. Куриленко Д. В. Інститут обізнаних осіб у змагальному кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2017. 234 с.
133. Курс советского уголовного процесса. Общая часть /под ред. А.Д. Бойкова и И. И. Карпеца. Москва: Юрид. лит., 1989. 640 с.
134. Куспись Б. А. Мета тимчасового доступу до речей та документів як заходу забезпечення кримінального провадження. Право і суспільство. 2014. №6.1. С. 189–193.
135. Лазарева Д. В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному процесі України: монографія. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.
136. Лань О. Ю. Захисник – суб'єкт доказування у кримінальному провадженні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. №4. С. 400–407.
137. Лепей М. В. Накладення попереднього арешту на майно або кошти на рахунках фізичних та юридичних осіб. Митна справа. 2015. №3(2). С. 89–93.
138. Лепей М. В. Арешт майна у кримінальному процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 19 с.
139. Лисенкова К. Є. Принцип змагальності сторін у досудовому кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 253 с.

140. Лисецький О.О. Кримінальна процесуальна компетенція слідчого. Право і суспільство. 2015. №6.2(2). С. 178–182.

141. Лисецький О. Співвідношення компетенції слідчого з предметом відання та його повноваженнями. Jurnalul juridic national: teorie și practică. 2016. №6. Ч. 2. С. 137–140.

142. Лисецький О.О. Кримінальні процесуальні функції слідчого. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. №3. С. 174–177.

143. Лист ВССУ «Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування» від 09.11.2012 р. №1640/0/4-12 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1640740-12> (дата звернення: 01.08.2019).

144. Лист ВССУ «Про деякі питання порядку здійснення судового провадження з перегляду судових рішень у суді апеляційної інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» №10-1717/0/4-12 від 21.11.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1717740-12> (дата звернення: 01.08.2019).

145. Лист ВССУ «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» №511-550/0/4-13 від 04.04.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13> (дата звернення: 01.08.2019).

146. Лист ВССУ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 5 квітня 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13> (дата звернення: 01.08.2019).

147. Лист ВССУ від 15 жовтня 2013 р. №1-1640(0)4-13 «Щодо визначення територіальної підсудності розгляду клопотань про забезпечення заходів кримінального провадження» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1640740-13#n14> (дата звернення: 01.08.2019).

148. Лист ВССУ від 16.06.2016 р. №223-1650/0/4-16 «Щодо окремих питань здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю в кримінальному провадженні» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VRR00204.html (дата звернення: 01.08.2019).

149. Литвин О.В. Кримінально-процесуальне доказування у стадії судового розгляду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2016. 214 с.

150. Литвинчук О. І. Функціональна структура досудового розслідування. Вісник кримінального судочинства. 2015. №1. С. 80–86.

151. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підруч. Київ: Істина, 2014. 432 с.

152. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальна компетенція: поняття і структура. Юридична Україна. 2005. №3. С. 73–77.

153. Лоскутов Т. О. Кримінальне переслідування, здійснюване слідчим: монографія /ред.: Л. М. Лобойко. Дніпропетровськ: Ліра, 2011. 162 с.

154. Лоскутов Т. О. Предмет правового регулювання у кримінальному процесі: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 443 с.

155. Лук'яненко Ю. В., Юхно О. О. Затримання особи як захід забезпечення кримінального провадження: моногр. /за заг. ред. О. О. Юхна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Панов, 2016. 264 с.

156. Лукашкіна Т. В. Доказывание как этап правоприменительного процесса. Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 27 листоп. 2013 р.) /відп. за випуск Ю. П. Алєнін. Одеса: Юридична література, 2013. С. 30–36.

157. Лукашкіна Т. В. Умови та підстави застосування запобіжних заходів за чинним КПК України. Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук.

конф. проф.-викл. та аспірант. складу. У 2-х т. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 1. С. 683–686.

158. Лукашкіна Т. В. Участь сторони захисту в доказуванні на досудовому розслідуванні у кримінальному провадженні України. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №2. С. 189–195.

159. Люліч В. А. Тимчасовий доступ до речей і документів, як спосіб збирання доказів захисником. Часопис Національного університету «Острозька академія». Сер. «Право». 2013. №2 (8). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n2/13lvazdz.pdf> (дата звернення: 01.08.2019).

160. Лялюк Є. Д. Умови, підстави та порядок застосування приводу за неприбуття особи на виклик слідчого, прокурора або судовий виклик. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. №1. С. 169–173.

161. Лялюк Є. Загальні правила здійснення виклику слідчим, прокурором та судового виклику як заходів забезпечення кримінального провадження. Підприємництво, господарство і право. 2016. №11. С. 197–201.

162. Макаренко Є. І. Правомірність затримання підозрюваного до відкриття кримінального провадження. Право і суспільство. 2013. №4. С. 174–181.

163. Макаров М. А. Деякі аспекти розгляду слідчим суддею клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів. Jurnalul juridic national: teorie si practica. 2015. №5. С. 104–106.

164. Макаров М. А. Судовий контроль у кримінальному провадженні: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 340 с.

165. Мала О., Місюра Л. Накладення арешту на майно у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. №1. С. 114–121.

166. Марочкін О. І. Мотивування процесуальних рішень слідчого: монографія. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2015. 213 с.

167. Марочкін О. І. Процесуальні рішення слідчого як вираження його кримінальних процесуальних функцій. Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (м. Харків, 20-21 листоп. 2013 р.). Харків, 2013. С. 876–880.

168. Мартинців А. М. Грошове стягнення як захід забезпечення кримінального провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 235 с.

169. Махоркин И. Л. Полномочия суда и их реализация на стадии предварительного расследования в уголовном процессе России: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 2009. 227 с.

170. Мельник А. М. Забезпечення прав затриманого у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 235 с.

171. Мельниченко А. В. Основні аспекти порушення прав особи під час здійснення затримання. Вісник кримінального судочинства. 2016. №3. С. 170–177.

172. Меркулов С. М. Обвинувачення у кримінальному судочинстві України в контексті європейських стандартів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Донец. юрид. ін-т. Донецьк, 2014. 199 с.

173. Миколенко О. М. Критерії класифікації заходів забезпечення кримінального провадження та їх співвідношення с заходами кримінального процесуального примусу. Правова держава. 2014. №17. С. 81–84.

174. Мироненко О. В. Зміна запобіжних заходів у досудовому провадженні: проблеми й недоліки процесуального порядку. Право і суспільство. 2014. №6.2(3). С. 223–229.

175. Мирошниченко Ю. М. Проблемні питання тимчасового вилучення й арешту майна за новим кримінально- процесуальним законом. Порівняльно-аналітичне право. 2013. №3-2. С. 313–315.

176. Мирошниченко Ю. М. Заходи кримінально-процесуального примусу: сутнісна характеристика, умови та підстави застосування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки. 2013. Вип. 4. Т. 2. С. 148–150.

177. Мичурина О.В. О компетенции государственных органов и должностных лиц в уголовном судопроизводстве и ее разграничении на примере органов дознания. Российский судья. 2006. №6. С. 28–31.

178. Москалюк Ю. Д. Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 /Держ. фіскал. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2015. 200 с.

179. Мудрецька Г. В. Проблемні питання вилучення електронних носіїв інформації у кримінальному провадженні. Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті судової реформи в Україні: матер. науково-практичного семінару (м. Львів, 15 червня 2018 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. С. 126–128.

180. Музиченко О.В. Реалізація конституційного принципу недоторканності права власності на стадії досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2016. 267 с.

181. Музиченко Т. О. Апеляційне оскарження ухвал слідчого судді щодо правомірності обмеження права власності особи у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 326 с.

182. Мурзановська А.В. Місце грошового стягнення в системі заходів кримінально-процесуальної відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. №4. С. 251–254. URL: http://lsej.org.ua/4_2015/68.pdf (дата звернення: 01.08.2019).

183. Мурзановська А. В. Кримінально-процесуальна відповідальність за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 237 с.

184. Назаров В. В., Лахманик Ю. Р. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Європейські перспективи. 2013. №3. С. 102–106.

185. Настільна книга професійного судді (кримінальне провадження) /Н. О. Марчук, В. В. Касько, Р. О. Куйбіда, М. І. Хавронюк та ін.; за ред. Н. О. Марчук. Київ: «Арт-Дизайн», 2015. 248 с.

186. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 р. /за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка. Харків: Фактор, 2013. 1072 с.

187. Неганов В. В. Актуальна проблематика міжвідомчої взаємодії слідчих органів Національної поліції України та Держфінінспекції під час здійснення позапланових ревізій у кримінальному процесі. Актуальні питання використання можливостей позапланових документальних ревізій та інших перевірок у кримінальному судочинстві: матер. міжвідомчого наук.-практ. семінару (м. Київ, 30 черв. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 71–73.

188. Нерсисян А. С. Забезпечення майнових прав громадян і юридичних осіб при застосуванні тимчасового вилучення майна у кримінальному провадженні. Судова апеляція. 2015. №2. С. 50–56.

189. Никоненко М. Я. Уповноважена службова особа, яка вправі здійснити затримання у кримінальному процесі. Юридична наука. 2014. №9. С. 83-90

190. Обирати /Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/obyraty> (дата звернення: 01.08.2019).

191. Оверчук С. В. Підсудність кримінальних проваджень слідчому судді. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. №2(12). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n2/15osvpss.pdf> (дата звернення: 01.08.2019).

192. Осадча О. С., Юхно, О. О. Повноваження прокурора при застосуванні запобіжних заходів: монографія /за заг. ред. О. О. Юхна. Харків: Панов, 2016. 224 с.

193. Павлишин А. А., Слюсарчук Х. Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні: монографія. Львів: Видавництво ТзОВ «Колір ПРО», 2018. 292 с.

194. Павлова Н. Относительно необходимости толкования некоторых терминов и сроков при разрешении вопроса о задержании лица. *Leges et iura*. 2018. №4/2. С. 114–117.

195. Павлютін Ю. М. Застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та у судовому провадженні: окремі питання участі прокурора. URL: aspirantura.16mb.com/doc/conf2015/s5/Pavlyutin.doc (дата звернення: 01.10.2016).

196. Підгородинська А. В. До питання про продовження строку дії обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні. Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. до 70-річчя д-ра юрид. наук, професора Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2017. С. 180–184.

197. Повітряний кодекс України від 19 трав. 2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17> (дата звернення: 01.08.2019).

198. Погребняк С. П. Основоположні принципи права: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 /Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Харків, 2009. 433 с.

199. Положення про порядок видачі посвідчення судноводія малого/маломірного судна, затвердженого Наказом Міністерства інфраструктури України 07.05.2013 №283 (у редакції наказу Міністерства інфраструктури України 26.08.2014 №413). URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-13> (дата звернення: 01.08.2019).

200. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами, затвердженого Постановою КМУ від 8 трав. 1993 р. №340 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20 трав. 2009 р. №511). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/340-93-%D0%BF> (дата звернення: 01.08.2019).

201. Пономаренко Д. В., Пашковський М. І. Особливості тактики захисту у випадках спору щодо територіальної підсудності клопотань слідчого про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матер. постійнодіючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 26 жовт. 2018 р.). Харків: Право, 2018. Вип. 10 (ювіл.). С. 124–128.

202. Порядок застосування електронних засобів контролю, затверджений Наказом МВС України від 08.06.2017 р. №480. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-17> (дата звернення: 01.08.2019).

203. Порядок передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листоп. 2012 р. №1104. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012-%D0%BF> (дата звернення: 01.08.2019).

204. Постанова ККС ВС від 13 грудня 2018 р. (справа №483/1186/16-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78627978> (дата звернення: 01.08.2019).

205. Постанова ККС ВС від 28 березня 2019 р. (справа №286/1695/18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80950762> (дата звернення: 01.08.2019).

206. Постанова ККС ВС від 5 лютого 2019 р., справа №236/2029/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79684896> (дата звернення: 01.08.2019)

207. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14> (дата звернення: 01.08.2019)

208. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12> (дата звернення: 01.08.2019).

209. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 трав. 2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 01.08.2019).

210. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вересня 2005 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15> (дата звернення: 01.08.2019).

211. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 01.08.2019).

212. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 01.08.2019).

213. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України (щодо призначення позапланових ревізій, перевірок), реєстраційний номер 6482 від 22.05.2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61845 (дата звернення: 01.08.2019).

214. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення правового регулювання питань кримінального провадження» (реєстраційний №11399 від 06.11.2012 р.) URL:

<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=44779&pf35401=23743> 1 (дата звернення: 01.08.2019).

215. Пшенічко С. О. Повноваження слідчого судді з розгляду та вирішення скарг у досудовому провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2014. 20 с.

216. Ратушна Б. П. Належне доказування у судовому правозастосуванні України в світлі практики Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2014. 206 с.

217. Рішення ЄСПЛ ««East/West Alliance Limited» проти України» (Заява №19336/04)» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_994 (дата звернення: 01.08.2019)

218. Рішення ЄСПЛ «Україна–Тюмень проти України» (Заява 22603/02) URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_595 (дата звернення: 01.08.2019).

219. Рішення ЄСПЛ «Михайлюк та Петров проти України» (Заява №11932/02) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_500 (дата звернення: 01.08.2019).

220. Рішення ЄСПЛ «Лопатін і Медведський проти України» (Заяви №2278/03, 6222/03). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-156615&filename=CASE%20OF%20LOPATIN%20AND%20MEDVEDSKIY%20v.%20UKRAINE%20-%20\[Ukrainian%20Translation\]%20by%20OSCE%20Ukraine.pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-156615&filename=CASE%20OF%20LOPATIN%20AND%20MEDVEDSKIY%20v.%20UKRAINE%20-%20[Ukrainian%20Translation]%20by%20OSCE%20Ukraine.pdf) (дата звернення: 01.08.2019).

221. Рогатюк І. В. Обвинувачення у кримінальному процесі України: монографія. Київ: Атіка, 2006. 160 с.

222. Рожнова В.В. Застосування заходів процесуального примусу, пов'язаних з ізоляцією особи: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2003. 17 с.

223. Розэ Г. Введение в немецкое уголовно-процессуальное право: учебн. пособ. /науч. пер.: А. Килина, Ю. Степанова. Красноярск: Красноярский государственный университет, 2001. 219 с.

224. Руденко А. Е. Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2015. 212 с.

225. Руденко А. Е. Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2015. 20 с.

226. Рыжих А. Н. Полномочия суда на досудебных стадиях уголовного процесса: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Екатеринбург, 2008. 251 с.

227. Савицький Д. О. Підстави та процесуальний порядок застосування приводу у кримінальному провадженні. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. Вип. 1. С. 158–163.

228. СерEDA К. О. Резерви розширення системи запобіжних заходів. Право і суспільство. 2017. №5. С. 268–272.

229. Сівак О. В. Запобіжні заходи у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 20 с.

230. Сіверський О. М. Сутність виклику у кримінальному провадженні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. Вип. 10-2(2). С. 173–176.

231. Сіверський О. М. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід як захід забезпечення кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право. 2015. Вип. 30. Т. 2. С. 154–157.

232. Сліпченко В. І. Заходи забезпечення кримінального провадження: особливості та проблеми застосування під час досудового розслідування. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. №4. С. 315–327.

233. Смоков С. М. Окремі проблемні питання, які виникають при застосуванні норм нового КПК України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. №1. С. 110–115.

234. Смоков С. М. Запобіжні заходи та кримінально-процесуальні гарантії їх застосування: навч. посібн. Одеса: ОДУВС, 2015. 134 с.

235. Сотник Н. А. Кримінально-процесуальний примус через призму нового КПК України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип. 3. С. 254–258.

236. Сотник Н. Меры обеспечения уголовного производства: понятие и соотношение с уголовно-процессуальным принуждением. *Leges et Vita*. 2016. №9. С. 127–131.

237. Старенький О.С. Кримінальні процесуальні гарантії захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 295 с.

238. Степаненко А. С. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 20 с.

239. Степаненко А. С. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 234 с.

240. Стоянов М. М. Деякі питання допустимості речей та документів, вилучених при законному затриманні та затриманні уповноваженою службовою особою. Шляхи удосконалення кримінального процесуального законодавства: матер. регіонального круглого столу (19 квітня 2013 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2013. С. 91–92.

241. Стоянов М. М. До питання про визначення локального предмету доказування. Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (м. Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). У 2-х т. Т. 2. Одеса: Фенікс, 2012. С. 403–405.

242. Татаров О. Ю. Деякі питання застосування заходів забезпечення кримінального провадження за новим КПК України. Впровадження нового Кримінального процесуального кодексу України в правоохоронну діяльність та навч. процес: досвід та шляхи удосконалення: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 квіт. 2013 р.). Харків: ХНУВС, 2013. С. 20–25.

243. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции. Москва, 2001. 355 с.
244. Тітко І. А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2016. 484 с.
245. Тітко І. А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України: монографія. Харків: Право, 2010. 216 с.
246. Толкаченко О. О. Щодо кримінальної процесуальної компетенції судді. Право і суспільство. 2014. №6.2. С. 205–209.
247. Торбас О. О. Кримінальна процесуальна характеристика майна, яке було вилучене під час обшуку. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2016. №7. С. 195–200.
248. Торбас О.О. Оскарження та скасування арешту майна стороною захисту, іншим власником або володільцем майна. Адвокатура: минуле та сучасність: матер. VI Міжнар. Наук.-практ. Інтернет – конф. (м. Одеса, 12 листопада 2016 р.) /за заг. ред. д.ю.н., доц. Г.О. Ульянової. Одеса: Фенікс, 2016. С. 221-224. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7345/%d0%9e%d1%81%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d1%82%d0%b0%20%d1%81%d0%ba%d0%b0%d1%81%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 01.08.2019)
249. Тоцький Б. А. Принцип пропорційності: історичний аспект і теоретичні складові. Часопис Київського університету права. 2013. №3. С. 70–74.
250. Тракало Р. І. Судовий контроль за дотримання права на повагу до приватного життя: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2014. 20 с.
251. Трофименко В. М. Актуальні питання порядку проведення експертизи за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. №11. С. 77–82.

252. Уголовно-процессуальный кодекс Азербайджанской Республики от 14 июля 2000 года. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=11597 (дата звернення: 29.09.2019)

253. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения от 01 июля 1998 года. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7460 (дата звернення: 29.09.2019).

254. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 года URL: http://etalonline.by/?type=text&regnum=НК9900295#load_text_none_1 (дата звернення: 01.08.2019).

255. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова от 14 марта 2003 года URL: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=2&id=326970> (дата звернення: 01.08.2019).

256. Уголовно-процессуальный кодекс Туркменистана от 18 апреля 2009 года. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=27706. (дата звернення: 01.08.2019).

257. Уголовно-процессуальный кодекс Эстонской Республики от 12.02.2003 RT I 2003, 27, 166. URL: <https://v1.juristaitab.ee/ru/zakonodatelstvo/ugolovno-processualnyy-kodeks> (дата звернення: 29.09.2019).

258. Удалова Л. Д., Білоус О. В. Засада недоторканності житла чи іншого володіння особи у досудовому кримінальному провадженні. Киев: «КНТ», 2015. 180 с.

259. Узагальнення ВССУ «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування». URL: http://zib.com.ua/ua/print/128125-uzagalnennya_vssu_vid_12_sichnya_2017_roku_9-4904-17_pro_pra.html (дата звернення: 18.06.2019).

260. Узагальнення ВССУ судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (витяг) 2014 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14> (дата звернення: 18.06.2019).

261. Ухвала Апеляційного суду Запорізької області від 25 квітня 2018 р.,
судова справа №335/3055/18. URL:
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73694265> (дата звернення: 18.06.2019).

262. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 09 січня 2018 р., судова
справа №757/67047/17-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71534493>
(дата звернення: 18.06.2019).

263. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 24 січня 2018 р., судова
справа №752/4459/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71896168>
(дата звернення: 18.06.2019).

264. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 13 лютого 2018 р., судова
справа №757/67047/17-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72347610>
(дата звернення: 18.06.2019).

265. Ухвала Дмитровського міського суду Донецької області від 27
квітня 2017 р., судова справа №226/1574/16-к. URL:
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66221522> (дата звернення: 18.06.2019).

266. Ухвала слідчого судді Автозаводського районного суду м.
Кременчука Полтавської області від 04 липня 2013 р., судова справа
№524/5931/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46971834> (дата
звернення: 18.06.2019).

267. Ухвала слідчого судді Автозаводського районного суду м.
Кременчука Полтавської області від 18 грудня 2015 р., судова справа
№524/10096/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54696976> (дата
звернення: 18.06.2019).

268. Ухвала слідчого судді Автозаводського районного суду м. Кременчук від 29 листоп. 2017 р., судова справа №524/8571/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70599411> (дата звернення: 18.06.2019).

269. Ухвала слідчого судді Автозаводського районного суду м. Кременчук Полтавської області від 28 трав. 2019 р., судова справа №524/6021/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82035012> (дата звернення: 18.06.2019).

270. Ухвала слідчого судді Апостолівського районного суду Дніпропетровської області від 22 листоп. 2018 р., судова справа №171/2396/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78219142> (дата звернення: 18.06.2019).

271. Ухвала слідчого судді Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 28 листоп. 2016 р., судова справа №200/20256/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/64312571> (дата звернення: 18.06.2019).

272. Ухвала слідчого судді Балаклійського районного суду Харківської області від 26 жовтня 2015 р., судова справа №610/3428/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64938038> (дата звернення: 18.06.2019).

273. Ухвала слідчого судді Балаклійського районного суду Харківської області від 25 січня 2016 р., судова справа №610/291/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64937896> (дата звернення: 18.06.2019).

274. Ухвала слідчого судді Балаклійського районного суду Харківської області від 12 лютого 2016 р., судова справа №610/808/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64968835> (дата звернення: 18.06.2019).

275. Ухвала слідчого судді Балаклійського районного суду Харківської області від 12 лютого 2016 р., судова справа №610/810/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64968792> (дата звернення: 18.06.2019).

276. Ухвала слідчого судді Балаклійського районного суду Харківської області від 31 серпня 2016 р., судова справа №610/3020/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64938128> (дата звернення: 18.06.2019).

277. Ухвала слідчого судді Барського районного суду Вінницької області від 16 січня 2018 р., судова справа №125/49/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71720385> (дата звернення: 18.06.2019).

278. Ухвала слідчого судді Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області від 13 серпня 2014 р., судова справа №274/4566/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/48628099> (дата звернення: 18.06.2019).

279. Ухвала слідчого судді Бершадського районного суду Вінницької області від 08 серпня 2017 р., судова справа №126/2083/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68178039> (дата звернення: 18.06.2019).

280. Ухвала слідчого судді Біляївського районного суду Одеської області від 20 грудня 2017 р., судова справа №496/2894/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71218457> (дата звернення: 18.06.2019).

281. Ухвала слідчого судді Бориславського міського суду Львівської області від 24 березня 2016 р., судова справа №438/328/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56897397> (дата звернення: 18.06.2019).

282. Ухвала слідчого судді Бродівського районного суду Львівської області від 05 квітня 2016 р., судова справа №439/399/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56954368> (дата звернення: 18.06.2019).

283. Ухвала слідчого судді Валківського районного суду Харківської області від 20 березня 2018 р., судова справа №615/1170/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72870626> (дата звернення: 18.06.2019).

284. Ухвала слідчого судді Вінницького міського суду Вінницької області від 30 липня 2013 р., судова справа №127/17956/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/48392562> (дата звернення: 18.06.2019).

285. Ухвала слідчого судді Вінницького міського суду Вінницької області від 07 липня 2016 р., судова справа №127/14266/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58817151> (дата звернення: 18.06.2019).

286. Ухвала слідчого судді Вінницького міського суду Вінницької області від 28 липня 2017 р., судова справа №127/16177/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68191778> (дата звернення: 18.06.2019).

287. Ухвала слідчого судді Володимирецького районного суду Рівненської області від 30 грудня 2016 р., судова справа №556/2361/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63893572> (дата звернення: 18.06.2019).

288. Ухвала слідчого судді Гадяцького районного суду Полтавської області від 08 червня 2017 р., судова справа №526/627/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67027420> (дата звернення: 18.06.2019).

289. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 26 березня 2013 р., судова справа №461/3280/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45508235> (дата звернення: 18.06.2019).

290. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду Івано-Франківської області від 11 квітня 2014 р., судова справа №341/770/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/49090298> (дата звернення: 18.06.2019).

291. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 14 трав. 2013 р., судова справа №461/5514/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51239580> (дата звернення: 18.06.2019).

292. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 04 вересня 2013 р., судова справа №461/10412/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33324243> (дата звернення: 18.06.2019).

293. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 23 червня 2015 р., судова справа №461/7100/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/45436250> (дата звернення: 18.06.2019).

294. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 31 липня 2015 р., судова справа №461/8535/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47734232> (дата звернення: 18.06.2019).

295. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 13 серпня 2015 р., судова справа №461/8783/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/48554319> (дата звернення: 18.06.2019).

296. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 31 серпня 2015 р., судова справа №461/6650/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/49297519> (дата звернення: 18.06.2019).

297. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 20 січня 2016 р., судова справа №461/10162/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55086060> (дата звернення: 18.06.2019).

298. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 29 квітня 2016 р., судова справа №461/2932/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57604575> (дата звернення: 18.06.2019).

299. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 29 грудня 2016 р., судова справа №461/7550/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63897677> (дата звернення: 18.06.2019).

300. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 06 квітня 2017 р., судова справа №461/2417/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65839794> (дата звернення: 18.06.2019).

301. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 07 квітня 2017 р., судова справа №461/2539/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65892764> (дата звернення: 18.06.2019).

302. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 04 трав. 2017 р., судова справа №461/3034/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66358006> (дата звернення: 18.06.2019).

303. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 31 трав. 2017 р., судова справа №461/3773/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67129062> (дата звернення: 18.06.2019).

304. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 28 лютого 2018 р., судова справа №461/1336/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72543193> (дата звернення: 18.06.2019).

305. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 20 грудня 2018 р., судова справа №461/6441/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78793335> (дата звернення: 18.06.2019).

306. Ухвала слідчого судді Глухівського міськрайонного суду Сумської області від 08 лютого 2016 р., судова справа №576/1797/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55558733> (дата звернення: 18.06.2019).

307. Ухвала слідчого судді Дарницького районного суду м. Києва від 01 липня 2016 р., судова справа №753/9162/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58685296> (дата звернення: 18.06.2019).

308. Ухвала слідчого судді Деснянського районного суду м. Києва від 19 липня 2013 р., судова справа №754/11558/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59076301> (дата звернення: 18.06.2019).

309. Ухвала слідчого судді Деснянського районного суду м. Києва від 10 жовтня 2016 р., судова справа №754/12340/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61936220> (дата звернення: 18.06.2019).

310. Ухвала слідчого судді Деснянського районного суду м. Києва від 11 серпня 2017 р., судова справа №754/10467/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68270912> (дата звернення: 18.06.2019).

311. Ухвала слідчого судді Деснянського районного суду м. Чернігова від 12 березня 2013 р., судова справа №750/2426/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46433542> (дата звернення: 18.06.2019).

312. Ухвала слідчого судді Деснянського районного суду м. Чернігова від 19 серпня 2013 р., судова справа №750/7939/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47286365> (дата звернення: 18.06.2019).

313. Ухвала слідчого судді Деснянського районного суду міста Чернігова від 29 листоп. 2016 р., судова справа №750/11387/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63032454> (дата звернення: 18.06.2019).

314. Ухвала слідчого судді Держинського районного суду м. Харкова від 12 грудня 2017 р., судова справа №638/18777/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71185547> (дата звернення: 18.06.2019).

315. Ухвала слідчого судді Держинського районного суду м. Харкова від 24 трав. 2019 р., судова справа №638/8644/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82061703> (дата звернення: 18.06.2019).

316. Ухвала слідчого судді Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 08 серпня 2017 р., судова справа №209/1910/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68168797> (дата звернення: 18.06.2019).

317. Ухвала слідчого судді Дніпровського районного суду м. Києва від 28 вересня 2016 р., судова справа №755/9692/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62642892> (дата звернення: 18.06.2019).

318. Ухвала слідчого судді Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 10 січня 2013 р., судова справа №211/138/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67594119> (дата звернення: 18.06.2019).

319. Ухвала слідчого судді Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 28 грудня 2018 р., судова справа №211/6317/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79038646> (дата звернення: 18.06.2019).

320. Ухвала слідчого судді Енергодарського міського суду Запорізької області від 11 січня 2019 р., судова справа №316/2096/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79118477> (дата звернення: 18.06.2019).

321. Ухвала слідчого судді Енергодарського міського суду Запорізької області від 18 січня 2019 р., судова справа №316/1762/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79290921> (дата звернення: 18.06.2019).

322. Ухвала слідчого судді Жидачівського районного суду Львівської області від 08 трав. 2019 р., судова справа №443/523/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81625558> (дата звернення: 18.06.2019).

323. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 01 липня 2016 р., судова справа №331/2316/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55501478> (дата звернення: 18.06.2019).

324. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 жовтня 2015 р., судова справа №263/12008/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51998681> (дата звернення: 18.06.2019).

325. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 03 лютого 2016 р., судова справа №263/8110/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58693325> (дата звернення: 18.06.2019).

326. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 03 лютого 2016 р., судова справа №263/1123/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55385004> (дата звернення: 18.06.2019).

327. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 14 квітня 2017 р., судова справа №263/4944/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65989893> (дата звернення: 18.06.2019).

328. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 16 серпня 2017 р. (Справа №1-кс/331/3042/2017). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68300541> (дата звернення: 18.06.2019).

329. Ухвала слідчого судді Зарічного районного суду м. Суми від 23 червня 2017 р., судова справа №591/91/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67332054> (дата звернення: 18.06.2019).

330. Ухвала слідчого судді Золотоніського міськрайонного суду Черкаської області від 28 серпня 2015 р., судова справа №695/1637/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/49762745> (дата звернення: 18.06.2019).

331. Ухвала слідчого судді Золотоніського міськрайонного суду Черкаської області від 14 серпня 2017 р., судова справа №695/2297/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68253055> (дата звернення: 18.06.2019).

332. Ухвала слідчого судді Іванівського районного суду Одеської області від 11 листоп. 2017 р., судова справа №499/1510/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53483963> (дата звернення: 18.06.2019).

333. Ухвала слідчого судді Іванківського районного суду Київської області від 12 квітня 2017 р., судова справа №366/3271/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65945413> (дата звернення: 18.06.2019).

334. Ухвала слідчого судді Іллінецького районного суду Вінницької області від 11 листоп. 2013 р., судова справа №207/2271/2012. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59689442> (дата звернення: 18.06.2019).

335. Ухвала слідчого судді Інгулецького районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 29 червня 2017 р., судова справа №213/1719/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67467263> (дата звернення: 18.06.2019).

336. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 19 квітня 2013 р., судова справа №202/23736/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55714254> (дата звернення: 18.06.2019).

337. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 23 квітня 2013 р., судова справа №202/24148/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55714383> (дата звернення: 18.06.2019).

338. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 07 лютого 2017 р., судова справа №202/887/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64837825> (дата звернення: 18.06.2019).

339. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 16 лютого 2017 р., судова справа №202/1117/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64837952> (дата звернення: 18.06.2019).

340. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 25 трав. 2017 р., судова справа №202/3438/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66716570> (дата звернення: 18.06.2019).

341. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 27 червня 2017 р., судова справа №202/4290/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67467835> (дата звернення: 18.06.2019).

342. Ухвала слідчого судді Ірпінського міського суду Київської області від 02 липня 2016 р., судова справа №367/5155/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59799180> (дата звернення: 18.06.2019).

343. Ухвала слідчого судді Іршавського районного суду Закарпатської області від 29 січня 2018 р., судова справа №301/1/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71913117> (дата звернення: 18.06.2019).

344. Ухвала слідчого судді Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 03 листоп. 2016 р., судова справа №658/3311/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63520262> (дата звернення: 18.06.2019).

345. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 23 квітня 2013 р., судова справа №520/5293/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68785788> (дата звернення: 18.06.2019).

346. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 02 грудня 2014 р., судова справа №520/16311/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68863650> (дата звернення: 18.06.2019).

347. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 21 червня 2016 р., судова справа №520/7122/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58571701> (дата звернення: 18.06.2019).

348. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 10 серпня 2016 р., судова справа №520/9491/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59651512> (дата звернення: 18.06.2019).

349. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 21 вересня 2018 р., судова справа №520/12942/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76643295> (дата звернення: 18.06.2019).

350. Ухвала слідчого судді Ківерцівського районного суду Волинської області від 22 грудня 2017 р., судова справа №158/3344/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71216698> (дата звернення: 18.06.2019).

351. Ухвала слідчого судді Кобеляцького районного суду від 28 листоп. 2014 р. (1-кк/532/263/2014). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/50847316> (дата звернення: 18.06.2019).

352. Ухвала слідчого судді Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 21 січня 2017 р., судова справа №159/3949/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/64203836> (дата звернення: 18.06.2019).

353. Ухвала слідчого судді Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 05 листоп. 2018 р., судова справа №133/2736/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77633067> (дата звернення: 18.06.2019).

354. Ухвала слідчого судді Корольовського районного суду м. Житомира від 20 квітня 2013 р., судова справа №296/3766/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56490943> (дата звернення: 18.06.2019).

355. Ухвала слідчого судді Корольовського районного суду м. Житомира від 18 січня 2019 р., судова справа №296/111/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79346940> (дата звернення: 18.06.2019).

356. Ухвала слідчого судді Коростишівського районного суду Житомирської області від 23 червня 2017 р., судова справа №280/1110/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67503390> (дата звернення: 18.06.2019).

357. Ухвала слідчого судді Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 14 червня 2017 р., судова справа №233/2417/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67146861> (дата звернення: 18.06.2019).

358. Ухвала слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 19 трав. 2016 р., судова справа №234/7554/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57856665> (дата звернення: 18.06.2019).

359. Ухвала слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 19 грудня 2017 р., судова справа №234/19222/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71265294> (дата звернення: 18.06.2019).

360. Ухвала слідчого судді Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 27 січня 2017 р., судова справа №235/363/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64316499> (дата звернення: 18.06.2019).

361. Ухвала слідчого судді Крюківського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 08 грудня 2017 р., судова справа №537/4765/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70839162> (дата звернення: 18.06.2019).

362. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 10 березня 2017 р., судова справа №334/1466/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65370941> (дата звернення: 18.06.2019).

363. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 15 трав. 2017 р., судова справа №334/2983/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66797843> (дата звернення: 18.06.2019).

364. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Кіровограда від 04 січня 2016 р., судова справа №405/8452/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57967361> (дата звернення: 18.06.2019).

365. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Харкова від 26 червня 2018 р., судова справа №642/2973/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74956910> (дата звернення: 18.06.2019).

366. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Харкова від 11 березня 2019 р., судова справа №642/6084/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80353208> (дата звернення: 18.06.2019).

367. Ухвала слідчого судді Липовецького районного суду Вінницької області від 08 грудня 2016 р., судова справа №136/1879/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63270117> (дата звернення: 18.06.2019).

368. Ухвала слідчого судді Липовецького районного суду Вінницької області від 09 липня 2018 р., судова справа №136/1362/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75215831> (дата звернення: 18.06.2019).

369. Ухвала слідчого судді Липовецького районного суду Вінницької області від 16 листоп. 2018 р., судова справа №136/2363/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77882804> (дата звернення: 18.06.2019).

370. Ухвала слідчого судді Лубенського міськрайонного суду Полтавської області від 08 грудня 2015 р., судова справа №539/4196/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68406289> (дата звернення: 18.06.2019).

371. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 05 червня 2014 р., судова справа №161/8881/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/49699414> (дата звернення: 18.06.2019).

372. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 20 серпня 2014 р., судова справа №161/13523/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/48267391> (дата звернення: 18.06.2019).

373. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 29 липня 2015 р., судова справа №161/11459/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47765420> (дата звернення: 18.06.2019).

374. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 26 лютого 2016 р., судова справа №161/2340/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56097450> (дата звернення: 18.06.2019).

375. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 22 червня 2016 р., судова справа №161/8044/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58466658> (дата звернення: 18.06.2019).

376. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 08 лютого 2017 р., судова справа №161/1975/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64572038> (дата звернення: 18.06.2019).

377. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 14 лютого 2017 р., судова справа №161/2448/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64719808> (дата звернення: 18.06.2019).

378. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 31 серпня 2017 р., судова справа №161/13389/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68567235> (дата звернення: 18.06.2019).

379. Ухвала слідчого судді Луцького міськрайонного суду Волинської області від 03 липня 2018 р., судова справа №161/10320/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75077346> (дата звернення: 18.06.2019).

380. Ухвала слідчого судді Малиновського районного суду м. Одеси від 03 трав. 2017 р., судова справа №521/6166/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66310332> (дата звернення: 18.06.2019).

381. Ухвала слідчого судді Марганецького міського суду Дніпропетровської області від 12 лютого 2014 р., судова справа №180/360/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68982816> (дата звернення: 18.06.2019).

382. Ухвала слідчого судді Московського районного суду м. Харкова від 24.12.2015 р. (Справа №643/20186/15-к) Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54709295> (дата звернення: 18.06.2019).

383. Ухвала слідчого судді Немирівського районного суду Вінницької області від 17 лютого 2017 р., судова справа №140/403/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64772766> (дата звернення: 18.06.2019).

384. Ухвала слідчого судді Новобузького районного суду Миколаївської області від 07 трав. 2019 р., судова справа №481/501/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81574774> (дата звернення: 18.06.2019).

385. Ухвала слідчого судді Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 14 червня 2017 р., судова справа №183/1945/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67132880> (дата звернення: 18.06.2019).

386. Ухвала слідчого судді Новоселицького районного суду Чернівецької області від 05 вересня 2018 р., судова справа №720/1336/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76318562> (дата звернення: 18.06.2019).

387. Ухвала слідчого судді Новотроїцького районного суду Херсонської області від 10 березня 2017 р., судова справа №662/401/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65224108> (дата звернення: 18.06.2019).

388. Ухвала слідчого судді Оболонського районного суду м. Києва від 03 серпня 2017 р., судова справа №756/10353/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68129116> (дата звернення: 18.06.2019).

389. Ухвала слідчого судді Обухівського районного суду Київської області від 24 жовтня 2013 р., судова справа №372/4954/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/34302695> (дата звернення: 18.06.2019).

390. Ухвала слідчого судді Октябрського районного суду м. Полтави від 22 березня 2016 р., судова справа №554/1475/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56684409> (дата звернення: 18.06.2019).

391. Ухвала слідчого судді Октябрського районного суду м. Полтави від 23 листоп. 2016 р., судова справа №554/14282/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64963791> (дата звернення: 18.06.2019).

392. Ухвала слідчого судді Октябрського районного суду м. Полтави від 02 грудня 2016 р., судова справа №554/13245/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64240049> (дата звернення: 18.06.2019).

393. Ухвала слідчого судді Октябрського районного суду м. Полтави від 02 червня 2017 р., судова справа №554/12273/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67228781> (дата звернення: 18.06.2019).

394. Ухвала слідчого судді Октябрського районного суду міста Полтави від 24 квітня 2017 р., судова справа №554/10027/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66182700> (дата звернення: 18.06.2019).

395. Ухвала слідчого судді Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області від 20 листоп. 2017 р., судова справа №398/3887/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70353321> (дата звернення: 18.06.2019).

396. Ухвала слідчого судді Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 29 серпня 2016 р., судова справа №335/9569/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64135583> (дата звернення: 18.06.2019).

397. Ухвала слідчого судді Орджонікідзевського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 15 червня 2017 р., судова справа №265/4103/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67174261> (дата звернення: 18.06.2019).

398. Ухвала слідчого судді Перечинського районного суду Закарпатської області від 02 січня 2013 р., судова справа №708/1460/2012. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/49515328> (дата звернення: 18.06.2019).

399. Ухвала слідчого судді Першотравневого районного суду м. Чернівці від 29 січня 2018 р., судова справа №725/522/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71866669> (дата звернення: 18.06.2019).

400. Ухвала слідчого судді Петропавлівського районного суду Дніпропетровської області від 14 серпня 2017 р., судова справа №188/1067/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68274679> (дата звернення: 18.06.2019).

401. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 25 жовтня 2013 р. (Справа №757/23289/13-к) URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52994785> (дата звернення: 18.06.2019).

402. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 22 листоп. 2013 р., судова справа №757/25728/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53416760> (дата звернення: 18.06.2019).

403. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 24 грудня 2014 р. (Справа №757/38249/14-к). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54992317> (дата звернення: 18.06.2019).

404. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 21 вересня 2015 р., судова справа №757/33630/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51595260> (дата звернення: 18.06.2019).

405. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 30 листоп. 2015 р., судова справа №757/44382/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53913811> (дата звернення: 18.06.2019).

406. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 11 лютого 2016 р., судова справа №757/5888/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56896944> (дата звернення: 18.06.2019).

407. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 02 березня 2016 р., судова справа №757/8720/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56319139> (дата звернення: 18.06.2019).

408. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 06 липня 2016 р., судова справа №757/31066/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58807161> (дата звернення: 18.06.2019).

409. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 07 листоп. 2016 р. (Справа №757/53621/16-к) URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62520531> (дата звернення: 18.06.2019).

410. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду міста Києва від 25 листоп. 2016 р., судова справа №757/33166/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63997446> (дата звернення: 18.06.2019).

411. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 19 грудня 2016 р., судова справа №757/62871/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64156244> (дата звернення: 18.06.2019).

412. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 03 квітня 2017 р., судова справа №757/17380/17-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65749596> (дата звернення: 18.06.2019).

413. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 27 квітня 2017 р., судова справа №757/22652/17-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67534715> (дата звернення: 18.06.2019).

414. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 20 жовтня 2017 р., судова справа №757/59048/17-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70171614> (дата звернення: 18.06.2019).

415. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 31 жовтня 2017 р., судова справа №757/47674/17-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73656414> (дата звернення: 18.06.2019).

416. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 12 січня 2018 р., судова справа №757/1670/18-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71550971> (дата звернення: 18.06.2019).

417. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 06 квітня 2018 р., судова справа №757/16951/18-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78831174> (дата звернення: 18.06.2019).

418. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 08 серпня 2018 р., судова справа №757/20328/18-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75942720>

419. Ухвала слідчого судді Пирятинського районного суду Полтавської області від 21 липня 2014 р. (Справа №544/1541/14-к) - [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45138167> (дата звернення: 18.06.2019).

420. Ухвала слідчого судді Подільського районного суду м. Києва від 19 січня 2018 р., судова справа №758/712/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71691543> (дата звернення: 18.06.2019).

421. Ухвала слідчого судді Придніпровського районного суду м. Черкаси від 15 червня 2015 р., судова справа №711/5114/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45689121> (дата звернення: 18.06.2019).

422. Ухвала слідчого судді Придніпровського районного суду м. Черкаси від 14 березня 2017 р., судова справа №711/1950/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65354688> (дата звернення: 18.06.2019).

423. Ухвала слідчого судді Придніпровського районного суду м. Черкаси від 20 квітня 2017 р., судова справа №711/3029/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66101834> (дата звернення: 18.06.2019).

424. Ухвала слідчого судді Придніпровського районного суду м. Черкаси від 04 трав. 2017 р., судова справа №711/3387/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66343498> (дата звернення: 18.06.2019).

425. Ухвала слідчого судді Приморського районного суду м. Одеси від 05 трав. 2017р. (Справа №522/3656/17) URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66367375> (дата звернення: 18.06.2019).

426. Ухвала слідчого судді Приморського районного суду м. Одеси від 31 січня 2018 р., судова справа №522/1049/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71901307> (дата звернення: 18.06.2019).

427. Ухвала слідчого судді Рівненського міського суду Рівненської області від 12 квітня 2016 р., судова справа №569/4218/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57140772> (дата звернення: 18.06.2019).

428. Ухвала слідчого судді Рівненського районного суду Рівненської області від 08 листоп. 2016 р., судова справа №570/5047/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63682714> (дата звернення: 18.06.2019).

429. Ухвала слідчого судді Рівненського міського суду Рівненської області від 10 березня 2017 р., судова справа №569/2829/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65240323> (дата звернення: 18.06.2019).

430. Ухвала слідчого судді Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 04 грудня 2018 р., судова справа №743/1754/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78301736> (дата звернення: 18.06.2019).

431. Ухвала слідчого судді Рокитнянського районного суду Київської області від 07 трав. 2015 р., судова справа №375/621/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46443269> (дата звернення: 18.06.2019).

432. Ухвала слідчого судді Самбірського міськрайонного суду Львівської області від 18 вересня 2018 р., судова справа №452/2599/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76581679> (дата звернення: 18.06.2019).

433. Ухвала слідчого судді Смілянського міськрайонного суду Черкаської області від 31 трав. 2017 р., судова справа №703/1434/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66838851> (дата звернення: 18.06.2019).

434. Ухвала слідчого судді Смілянського міськрайонного суду від 25 жовтня 2016 року, судова справа №710/1138/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62284030> (дата звернення: 18.06.2019).

435. Ухвала слідчого судді Советського районного суду АР Крим від 29 березня 2013 р., судова справа №117/450/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30314836> (дата звернення: 18.06.2019).

436. Ухвала слідчого судді Солом'янського районного суду м. Києва від 27 липня 2016 р., судова справа №760/1035/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61941092> (дата звернення: 18.06.2019).

437. Ухвала слідчого судді Солом'янського районного суду м. Києва від 05 трав. 2017 р., судова справа №760/8005/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66373214> (дата звернення: 18.06.2019).

438. Ухвала слідчого судді Солом'янського районного суду м. Києва від 04 серпня 2017 р., судова справа №760/14551/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68210401> (дата звернення: 18.06.2019).

439. Ухвала слідчого судді Соснівського районного суду м. Черкаси від 07 серпня 2015 р., судова справа №712/7067/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/49764228> (дата звернення: 18.06.2019).

440. Ухвала слідчого судді Старокостянтинівського районного суду Хмельницької області від 01 серпня 2014 р., судова справа №683/2171/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63641783> (дата звернення: 18.06.2019).

441. Ухвала слідчого судді Старокостянтинівського районного суду Хмельницької області від 04 серпня 2017 р., судова справа №684/419/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68140864> (дата звернення: 18.06.2019).

442. Ухвала слідчого судді Суворовського районного суду м. Херсона від 22 лютого 2016 р., судова справа №668/3127/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57250822> (дата звернення: 18.06.2019).

443. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 29 січня 2013 р., судова справа №607/1482/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47475194> (дата звернення: 18.06.2019).

444. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 12 вересня 2014 р., судова справа №607/15203/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/45519280> (дата звернення: 18.06.2019).

445. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 26 червня 2015 р., судова справа №607/10888/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45994390> (дата звернення: 18.06.2019).

446. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 14 грудня 2015 р., судова справа №607/18620/15-к.

URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54901328> (дата звернення: 18.06.2019).

447. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 лютого 2016 р., судова справа №607/11025/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55674928> (дата звернення: 18.06.2019).

448. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 10 лютого 2016 р., судова справа №607/11025/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55674926> (дата звернення: 18.06.2019).

449. Ухвала слідчого судді Тиврівського районного суду Вінницької області від 19 трав. 2017 р., судова справа №145/398/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66572365> (дата звернення: 18.06.2019).

450. Ухвала слідчого судді Тростянецького районного суду Вінницької області від 01 квітня 2013 р., судова справа №147/512/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/30332920> (дата звернення: 18.06.2019).

451. Ухвала слідчого судді Тульчинського районного суду Вінницької області від 04 жовтня 2017 р., судова справа №148/388/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69340989> (дата звернення: 18.06.2019).

452. Ухвала слідчого судді Ужгородського міськрайонного суду від 04 трав. 2016 р. (Справа №308/3796/16-к) URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61642436> (дата звернення: 18.06.2019).

453. Ухвала слідчого судді Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 02 червня 2016 р., судова справа №308/5704/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58312421> (дата звернення: 18.06.2019).

454. Ухвала слідчого судді Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 30 листоп. 2018 р., судова справа №308/13468/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78253531> (дата звернення: 18.06.2019).

455. Ухвала слідчого судді Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 04 грудня 2015 р., судова справа №402/1545/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55035482> (дата звернення: 18.06.2019).

456. Ухвала слідчого судді Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 22 січня 2016 р., судова справа №402/34/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55174113> (дата звернення: 18.06.2019).

457. Ухвала слідчого судді Фрунзенського районного суду м. Харкова від 21 січня 2019 р., судова справа №645/6289/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79301450> (дата звернення: 18.06.2019).

458. Ухвала слідчого судді Харківського районного суду Харківської області від 03 січня 2019 р., судова справа №635/8080/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78995883> (дата звернення: 18.06.2019).

459. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 22 липня 2016 р., судова справа №766/7128/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59161269> (дата звернення: 18.06.2019).

460. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 28 жовтня 2016 р., судова справа №766/12478/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62321095> (дата звернення: 18.06.2019).

461. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 05 вересня 2016 р., судова справа №766/7754/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61079631> (дата звернення: 18.06.2019).

462. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 16 лютого 2017 р., судова справа №766/2228/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64810299> (дата звернення: 18.06.2019).

463. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 19 червня 2018 року, судова справа №66/10837/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75101830> (дата звернення: 18.06.2019).

464. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 25 трав. 2017 р., судова справа №766/8136/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66756341> (дата звернення: 18.06.2019).

465. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 03 липня 2017 р., судова справа №766/6183/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67545186> (дата звернення: 18.06.2019).

466. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 22 січня 2018 р., судова справа №766/5562/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71726634> (дата звернення: 18.06.2019).

467. Ухвала слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 23 серпня 2018 р., судова справа №766/15594/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76100256> (дата звернення: 18.06.2019).

468. Ухвала слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 06 червня 2017 р., судова справа №686/4865/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67655896> (дата звернення: 18.06.2019).

469. Ухвала слідчого судді Чаплинського районного суду Херсонської області від 07 лютого 2017 р., судова справа №665/157/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67420408> (дата звернення: 18.06.2019).

470. Ухвала слідчого судді Червоноградського міського суду Львівської області від 21 вересня 2017 р., судова справа №459/2494/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69055217> (дата звернення: 18.06.2019).

471. Ухвала слідчого судді Черняхівського районного суду Житомирської області від 02 серпня 2016 р., судова справа №293/750/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59432073> (дата звернення: 18.06.2019).

472. Ухвала слідчого судді Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 29 січня 2018 р., судова справа №692/1/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71849249> (дата звернення: 18.06.2019).

473. Ухвала слідчого судді Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 06 липня 2018 р., судова справа №709/2401/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75160116> (дата звернення: 18.06.2019).

474. Ухвала слідчого судді Шацького районного суду Волинської області від 06 листоп. 2014 р., судова справа №170/853/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/59133474> (дата звернення: 18.06.2019).

475. Ухвала слідчого судді Шевченківського районного суду м. Києва від 14 вересня 2016 р., судова справа №761/31514/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61774156> (дата звернення: 18.06.2019).

476. Ухвала слідчого судді Шевченківського районного суду м. Києва від 06 жовтня 2016 р. судова справа №761/34759/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61906750> (дата звернення: 18.06.2019).

477. Ухвала слідчого судді Шевченківського районного суду м. Чернівці від 01 жовтня 2013 р., судова справа №727/8745/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/34134163> (дата звернення: 18.06.2019).

478. Ухвала слідчого судді Шевченківського районного суду м. Чернівці від 28 березня 2017 р., судова справа №727/3036/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65677409> (дата звернення: 18.06.2019).

479. Ухвала слідчого судді Яворівського районного суду Львівської області від 06 листоп. 2014 р., судова справа №460/3627/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/49935077> (дата звернення: 18.06.2019).

480. Ухвала слідчого судді Якимівського районного суду Запорізької області від 13 червня 2018 р., судова справа №330/543/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74642585> (дата звернення: 18.06.2019).

481. Ухвала судді слідчого Івано-Франківського міського суду від 04 листоп. 2015 р., судова справа №344/16114/15-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53136934> (дата звернення: 18.06.2019).

482. Фаринник В. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід: процесуальні проблеми застосування та шляхи їх вирішення. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. №4. С. 77–84

483. Фаринник В. І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. Вісник кримінального судочинства. 2015. №1. С. 133–142.

484. Фаринник В. І. Поняття та підстави застосування запобіжних заходів, не пов'язаних з тимчасовою ізоляцією особи. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2015. №5. С. 146–156.

485. Фаринник В. І. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження: теорія та практика: монографія. Київ: Алерта, 2017. 548 с.

486. Фаринник В. І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 565 с.

487. Фірман О. В. Заходи забезпечення кримінального провадження та їх класифікація. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. №6. С. 231–234. URL: http://lsej.org.ua/6_2014/65.pdf (дата звернення: 18.06.2019).

488. Фомін С. Б. Окремі аспекти розшуку осіб, які ухиляються від органів досудового слідства та суду. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №5. С. 304–307.

489. Фоміна Т. Сутність процесуального порядку застосування запобіжного заходу. Підприємництво, господарство і право. 2018. №2. С. 207–211.

490. Функція судового контролю у кримінальному процесі: монографія /Л. Д. Удалова, Д. О. Савицький, В. В. Рожнова, Т. Г. Ільєва. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 176 с.

491. Хабло О. Ю. Тимчасовий доступ до речей і документів у кримінальному провадженні. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2014. Вип. 63. С. 231–237.

492. Хахуцяк О. Ю. Місце актів ревізій та перевірок у кримінальному провадженні. Юридична наука. 2015. №5. С. 156–161.

493. Хитра А. Я. Окремі питання застосування арешту на майно у кримінальному провадженні. Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 10 листоп. 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС. С. 262–263.

494. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 01.08.2019).

495. Чуб А.В. Тимчасовий доступ до речей та документів як захід забезпечення кримінального провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 20 с.

496. Чуб А.В. Тимчасовий доступ до речей та документів як захід забезпечення кримінального провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 221 с.

497. Чуб А.В. Правові підстави застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки. 2015. №4. Вип. 2. Т. 3. С. 133–135.

498. Чумак К.О. Підстави застосування заходів кримінального провадження та їх доведення в суді. Актуальні проблеми кримінального права та процесу: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 10 червня 2016 р.). Кривий Ріг: Поліграфічна компанія «Геліос-Принт», 2016. С. 276–280.

499. Шило О.Г. Актуальні питання застосування арешту майна в кримінальному провадженні. Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матер. постійногодіючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). Харків, 2016. Вип. 7. С. 375–378.

500. Шредер Ф.-К., Феррел Т. Уголовно-процессуальное право Германии = Strafprozessrecht: пер. с нем. 5-е изд. Москва: Инфотропик Медиа, 2016. 304 с.

501. Шульга О.В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 23 с.

502. Шульга О.В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 255 с.

503. Шумилин С.Ф. Полномочия следователя. Москва: Изд-во «Экзамен», 2006. 382 с.

504. Щегель Н.І. Кримінальне переслідування: зміст та форма: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2007. 183 с.

505. Щербак І. Види підозри за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Підприємництво, господарство і право. 2013. №3. С. 132–134.

506. Юдківська Г. Принцип пропорційності в системі захисту прав людини. Слово Національної школи суддів України. 2015. №4 (13). С. 118–123.

507. Яковлев О. Механізм реалізації ухвал про тимчасовий доступ до речей і документів, строки звернення їх до виконання. Вісник прокуратури. 2018. №8. С. 75-81.

508. Code de procédure pénale. URL: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=68D7A9857003C00AB2153D60CECDD1EC.tpdjo17v_1?idSectionTA=LEGISCTA000006167416&cidTexte=LEGITEXT000006071154&dateTexte=20121203 (дата звернення: 18.06.2019).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу України

1. Викласти ч. 2 ст. 131 у редакції:

«2. Заходами забезпечення кримінального провадження є:

- 1) привід;
- 2) накладення грошового стягнення;
- 3) покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття;
- 4) тимчасовий доступ до речей, документів, приміщень;
- 5) арешт майна;
- 6) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування;
- 7) поміщення особи, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку;

8) передання неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - під нагляд адміністрації цієї установи;

9) поміщення особи, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у приймальник-розподільник для дітей;

10) примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи;

11) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи;

12) встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку статті 290 цього Кодексу, у разі зволікання при ознайомленні з ними;

13) затримання особи;

14) запобіжні заходи.

2. Викласти ч. 1 ст. 176 у редакції:

«1. Запобіжними заходами є:

1) тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи;

2) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;

3) відсторонення від посади;

4) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;

5) зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади;

6) покладення на підозрюваного, обвинуваченого додаткових обов'язків, передбачених частинами 5 та 6 статті 194 цього Кодексу;

7) особисте зобов'язання;

8) особиста порука;

9) застава;

10) домашній арешт;

11) тримання під вартою.»

3. Викласти ч. 3 ст. 242 у редакції:

«3. Примусове залучення підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідка для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється під час досудового розслідування – за ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, сторони захисту, а під час судового провадження - ухвалою суду в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу».

4. Доповнити ст. 132 частиною 2-1 у редакції:

«2-1. У клопотанні мають зазначатися:

1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;

2) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

- 3) правова кваліфікація кримінального правопорушення за законом України про кримінальну відповідальність
- 4) процесуальний статус особи, стосовно якої заявлено клопотання, її прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання; або речі, документи, майно, стосовно яких подається клопотання;
- 5) підстави застосування, зміни, скасування заходу забезпечення кримінального провадження;
- 6) підтвердження наявності підстав застосування зміни, скасування заходу забезпечення кримінального провадження;
- 7) обґрунтування того, що потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора;
- 8) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора;
- 9) дата та місце складення клопотання.

До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи.».

6. Викласти ч. 1 ст. 141 у редакції:

«1. У клопотанні про здійснення приводу під час досудового розслідування, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, зазначаються:

- 1) процесуальна дія, учасником якої повинна бути особа, про здійснення приводу якої заявлено клопотання;
- 2) положення цього Кодексу, яким встановлено обов'язок особи з'явитися за викликом, та обставини невиконання особою цього обов'язку;

3) відомості, які підтверджують факти здійснення виклику особи у встановленому цим Кодексом порядку та отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом».

Викласти ч. 1 ст. 145 у редакції:

«1. У клопотанні про накладення грошового стягнення на особу під час досудового розслідування, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, зазначаються:

- 1) обов'язок, який покладено на особу, стосовно якої складено клооптання, цим Кодексом чи ухвалою слідчого судді;
- 2) обставини, за яких особа не виконала обов'язок;
- 3) відомості, які підтверджують невиконання особою обов'язку.»

Викласти ч. 2 ст. 150 у редакції:

«2. У клопотанні, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, зазначаються:

- 1) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;
- 2) причини, у зв'язку з якими потрібно здійснити тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;
- 3) вид спеціального права, яке підлягає тимчасовому обмеженню;
- 4) строк, на який користування спеціальним правом підлягає тимчасовому обмеженню;

5) перелік свідків, яких прокурор, слідчий вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

До клопотання, крім додатків, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, також додаються документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання».

Викласти ч. 2 ст. 155 у редакції:

«2. У клопотанні, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, зазначаються:

1) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;

2) посада, яку обіймає особа;

3) виклад обставин, що дають підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного, обвинуваченого сприяло вчиненню кримінального правопорушення;

4) виклад обставин, що дають підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином;

5) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

До клопотання, крім додатків, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, також додаються документи, які підтверджують надання

підозрюваному, обвинуваченому копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання.»

Викласти ч. 2 ст. 160 у редакції:

«2. У клопотанні, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, зазначаються:

1) підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;

2) значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні;

3) можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.»

Викласти ч. 2 ст. 171 у редакції:

«2. У клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, повинно бути зазначено:

1) підстави і мету відповідно до положень статті 170 цього Кодексу та відповідне обґрунтування необхідності арешту майна;

2) документи, які підтверджують право власності на майно, що належить арештувати, або конкретні факти і докази, що свідчать про володіння, користування чи розпорядження підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, третіми особами таким майном;

3) розмір шкоди, неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою, у разі подання клопотання відповідно до частини шостої статті 170 цього Кодексу.

3. У клопотанні цивільного позивача у кримінальному провадженні про арешт майна підозрюваного, обвинуваченого, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третіх осіб для відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, повинно бути зазначено:

1) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір позовних вимог;

2) докази факту завдання шкоди і розміру цієї шкоди.»

Викласти ч. 1 та ч. 3 ст. 184 у редакції:

«1. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду і, крім відомостей, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, повинно містити:

1) виклад обставин, що дають підстави підозрювати, обвинувачувати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини;

2) посилання на один або кілька ризиків, зазначених у [статті 177](#) цього Кодексу;

3) виклад обставин, на підставі яких слідчий, прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини;

4) обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні, шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів;

5) обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного, обвинуваченого конкретних обов'язків, передбачених [частиною п'ятою статті 194](#) цього Кодексу.

2. Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання».

«3. До клопотання, крім додатків, зазначених у частині 2-1 статті 132 цього Кодексу, також додаються:

1) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;

2) підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому надані копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу.

4. Застосування запобіжного заходу до кожної особи потребує внесення окремого клопотання.»

7. Статтю 133 викласти у редакції:

«Стаття 133. Виклик слідчим, прокурором

1. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати особу у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.

2. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що їй відомі обставини, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою».

8. Викласти ч. 1 ст. 188 у редакції:

«Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, домашнього арешту, застави, зміну запобіжного заходу на тримання під вартою, домашній арешт, заставу».

9. Викласти п. 3 ч. 2 ст. 188 у редакції:

«3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або про зміну іншого запобіжного заходу на тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю».

10. Викласти ч. 1 ст. 281 КПК у редакції:

«1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора без поважної причини більш як два рази за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук».

11. Викласти ч. 1 ст. 169 КПК у редакції:

«Стаття 169. Припинення тимчасового вилучення та повернення тимчасово вилучених матеріальних об'єктів

1. Тимчасово вилучені матеріальні об'єкти повертаються особі, у якої вони були вилучені:

1) за постановою прокурора, якщо він визнає таке вилучення безпідставним;

1-1) за постановою слідчого, якщо він визнає таке вилучення безпідставним;

2) за ухвалою слідчого судді чи суду, у разі відмови у задоволенні клопотання прокурора, слідчого про їх арешт;

3) за постановою слідчого, прокурора – у випадку, передбаченому частиною п'ятою статті 171 цього Кодексу, – не пізніше наступного робочого дня після закінчення строків, передбачених частиною п'ятою статті 171 цього Кодексу;

3-1) за ухвалою слідчого судді чи суду – у випадку, передбаченому частиною шостою статті 173 цього Кодексу;

4) за ухвалою слідчого судді чи суду – у разі скасування їх арешту.»

12. Викласти ч.1 ст. 171 КПК України у редакції:

«1. З клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову - також цивільний позивач. Копія клопотання про арешт майна з додатками не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання надається підозрюваному, обвинуваченому, іншому власнику майна або його захиснику, законному представнику, представнику, крім випадків забезпечення збереження речових доказів. У разі звернення цивільного позивача

з клопотанням про арешт майна з метою забезпечення цивільного позову обов'язок надання копії клопотання про арешт майна з додатками не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання покладається на слідчого суддю, суд».

13. Викласти ч. 3 ст. 174 у редакції:

«3. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження скасовує арешт майна, якщо воно не підлягає спеціальній конфіскації. У разі, якщо у постанові прокурора не скасовано арешт майна, яке не підлягає спеціальній конфіскації, слідчий своєю постановою за погодженням з прокурором скасовує арешт майна, яке не підлягає спеціальній конфіскації».

14. Викласти ч. 1 ст. 200 у редакції:

«Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, зміну істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміну поручителя, з клопотанням про покладення, продовження строків, зміну або скасування додаткових обов'язків, передбачених частинами п'ятою та шостою статті 194 цього Кодексу, чи про зміну способу їх виконання».

15. Викласти абзац перший ч. 3 ст. 219 у редакції:

«Строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до винесення постанови про відновлення кримінального провадження, а також строк ознайомлення з матеріалами досудового

розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, входить у строк досудового розслідування, але не враховується при обчисленні строків, передбачених цією статтею. Строк досудового розслідування автоматично продовжується на строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу».

16. Викласти ч. 2 ст. 132 викласти у редакції:

«2. Клопотання про обрання, зміну, скасування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається:

1) до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, якщо інше не передбачено пунктом 2 цієї частини;

2) у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду.

При здійсненні досудового розслідування слідчою групою клопотання про обрання, зміну, скасування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається до місцевого загального суду, у межах територіальної юрисдикції якого проводиться досудове розслідування, крім кримінальних проваджень щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду.»

Викласти абзац перший ч. 1 ст. 184 у редакції:

«Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції

якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду. При здійсненні досудового розслідування слідчою групою клопотання подається до місцевого загального суду, у межах територіальної юрисдикції якого проводиться досудове розслідування, крім кримінальних проваджень щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду.

Клопотання повинно містити:»

Викласти ч. 1 ст. 192 викласти у редакції:

«1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про застосування запобіжного заходу до особи, яку затримано без ухвали про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, передбачений частиною першою статті 38 цього Кодексу, а при здійсненні досудового розслідування слідчою групою клопотання - до місцевого загального суду, у межах територіальної юрисдикції якого проводиться досудове розслідування. Якщо це неможливо у строк, передбачений частиною другою статті 211 цього Кодексу, - до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана. У разі затримання без ухвали про дозвіл на затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, віднесеного до підсудності Вищого антикорупційного суду, зазначене клопотання подається до Вищого антикорупційного суду.»

Викласти ч. 2 ст. 199 викласти у редакції:

«2. Клопотання про продовження строку тримання під вартою подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, передбачений частиною першою статті 38 цього Кодексу, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду. При здійсненні досудового розслідування слідчою групою клопотання подається до місцевого загального суду, у межах територіальної юрисдикції якого проводиться досудове розслідування, крім кримінальних проваджень щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду.»

Викласти ч. 1 ст. 201 у редакції:

«1. Підозрюваний, до якого застосовано запобіжний захід, його захисник має право подати до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, передбачений частиною першою статті 38 цього Кодексу, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду, клопотання про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування чи зміну додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу та покладених на нього слідчим суддею, чи про зміну способу їх виконання. При здійсненні досудового розслідування слідчою групою клопотання подається до місцевого загального суду, у межах територіальної юрисдикції якого проводиться досудове розслідування, крім кримінальних проваджень щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду.»

17. Доповнити ч. 2 ст. 132 реченням:

«особа, яка звернулася із клопотанням, до постановлення ухвали слідчим суддею, судом за результатами розгляду клопотання може відкликати

клопотання. У разі відкликання клопотання слідчий суддя, суд своєю ухвалою повертають клопотання особі, яка його подала.»

18. Викласти ч. 1 ст. 193 у редакції:

«1. Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, слідчого (за дорученням прокурора) підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених частиною шостою цієї статті.»

19. Доповнити ч. 1 ст. 165 реченням:

«Особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана негайно, а у випадках, коли надання тимчасового доступу до речей і документів потребує технічної обробки значного обсягу інформації або пошуку інформації серед значної кількості даних, у строк, погоджений із особою, зазначеною у відповідній ухвалі слідчого судді, суду, надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду».

20. Викласти п. 1 ч. 2 ст. 195 у редакції:

«1) слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, якою на останнього покладено відповідний обов'язок;».

ДОДАТОК Б
РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ

1. <i>Чи є доцільним розширення повноважень слідчого стосовно обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження?</i>	46	%
так	19	40
ні	27	60
2. <i>Чи слід ревізії та перевірки віднести до системи заходів забезпечення кримінального провадження?</i>	46	%
так	20	43
ні	26	57
3. <i>Чи доцільно уніфікувати підсудність клопотань про обрання, зміну, скасування, продовження строків заходів забезпечення кримінального провадження, передбачивши їх розгляд слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування?</i>	46	%
так	35	75
ні	11	25
4. <i>Чи доцільно ч. 2 ст. 147 доповнити реченням: «Слідчому, прокурору, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, разом з повідомленням про місце та час розгляду клопотання направляється його копія».</i>	45	%
так	37	82

ні	8	18
5. Чи доцільно доповнити ч. 1 ст. 165 КПК України нормою про те, що особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана негайно, а у випадках, коли надання тимчасового доступу до речей і документів потребує технічної обробки значного обсягу інформації або пошуку інформації серед значної кількості даних, у строк, погоджений із особою, зазначеною у відповідній ухвалі слідчого судді, суду, надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду?	45	%
так	32	71
ні	13	29
6. Чи доцільно передбачити у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, незалежно від родової підслідності застосування попереднього арешту майна за постановою слідчого, погодженою з прокурором, із дотриманням передбаченого механізму щодо подальшого судового контролю такого арешту майна?	45	%
так	26	58
ні	19	42
7. Чи доцільно передбачити повноваження слідчого звертатися до слідчого судді з	46	%

<i>клопотанням про продовження строку дії обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України?</i>		
так	23	50
ні	23	50
8. Чи доцільно ч. 1 ст. 200 КПК України після слів «про зміну запобіжного заходу» доповнити словами: «зміну істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміну поручителя»?	46	%
так	38	83
ні	8	17
9. Чи доцільно передбачити у КПК України, що слідчий є суб'єктом апеляційного оскарження ухвал слідчого судді стосовно заходів забезпечення.	45	%
так	26	58
ні	19	42
10. Чи доцільно передбачити у КПК України участь слідчого у розгляді слідчим суддею клопотання про обрання, зміну запобіжного заходу?	45	%
так	30	65
ні	15	35
11. Чи доцільно ч. 1 ст. 281 КПК України викласти у такій редакції: «1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора без поважної	45	%

<i>причини більш як два рази за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук»?</i>		
так	32	71
ні	13	29

ДОДАТОК В

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»

 доц. В.С. Загородній
_____ 2019 р.

АКТ

**про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження
Зінковського Ігоря Петровича «Повноваження слідчого при
обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального
провадження» в навчальну та науково-дослідну діяльність
Національного університету «Одеська юридична академія»**

Комісія у складі: голови – проректора з навчальної роботи Національного університету «Одеська юридична академія», професора Г.О. Ульянової, членів комісії: в.о. декана факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) В.Я. Цитряка, директора Центру організації освітньої підготовки та інформаційно-аналітичної роботи, кандидата юридичних наук Ю.С. Павлової, професора кафедри кримінального процесу, доктора юридичних наук, професора Ю.П. Аленіна, завідувача кафедри криміналістики, доктора юридичних наук, професора В.В. Тіщенка, склала цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю «Право» використовуються в навчальному процесі Національного університету «Одеська юридична академія» при викладанні навчального курсу «Кримінальний процес», спеціальних курсів «Досудове розслідування», «Теорія та практика реалізації кримінально-процесуальних актів», «Повноваження слідчого судді» та в науково-дослідній роботі викладачів та здобувачів вищої освіти.

Рекомендовано до використання у навчальному процесі наступні публікації:

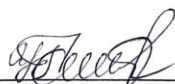
1. Гловюк І.В., Зіньковський І.П. Кримінально-процесуальні аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України // Протидія організованій злочинній діяльності : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф. м. Одеса, 31 бер. 2017 р. – Одеса, 2017. – С. 27-33.
2. Зіньковський І.П. Окремі проблемні питання, які виникають при арешті майна, під час застосування положень КПК України // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої до 70-річчя д. ю. н., професора Юрія Павловича Аленіна, м. Одеса, 21 квітня 2017 р. / за ред. Г. О. Ульянової, І. В. Гловюк; відп. за вип. І. В. Гловюк; уклад. В. А. Завтур; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» [та ін.]. – Одеса : Юридична література, 2017. – С. 193-197.
3. Зіньковський І.П. Деякі питання попереднього арешту майна у кримінальному провадженні // Процесуальні аспекти досудового розслідування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 07 квітня 2017 р. – Одеса : ОДУВС, 2017. – С. 72-74.
4. Зіньковський І.П. Застосування арешту майна у кримінальному провадженні: деякі проблемні питання // Вісник кримінального судочинства. 2017. - №2. – С. 182-189.
5. Зіньковський І.П. Виконання слідчим ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. - №4. – С. 151-155.
6. Зіньковський І.П. Накладення грошового стягнення під час досудового розслідування: деякі питання // Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнародної науково-практичної

- конференції (10 листопада 2017 року) / упор. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький. – Львів: ЛьвДУВС, – С. 85-87
7. Зіньковський І.П. Накладення грошового стягнення та скасування ухвали про накладення грошового стягнення: питання повноважень слідчого // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2017. - №12. – С. 100-107.
  8. Зіньковський І.П. Зміна істотних умов застосування запобіжного заходу у досудовому розслідуванні: питання впровадження // Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – С. 274-276.
  9. Зіньковський І.П. Деякі питання застосування положень КПК України щодо додаткових обов'язків // International research and practice conference «Urgent problems of law on the modern stage of statehood development» : Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Izdawniciba «Baltija Publishing». 248 pages – С. 209-212.
  10. Зіньковський І.П. Повноваження слідчого та застосування електронних засобів контролю // Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування: матеріали III Дистанційної наукової конференції до 20-річчя НУ ОЮА та 170-річчя Одеської школи права (м. Одеса, 11 грудня 2017 р.) / відп. за вип.: В.В. Тіщенко, І.В. Гловюк, Ю.О. Гресь; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". – Одеса: Юридична література, 2017. - С. 222-225.
  11. Зіньковський І.П. Повноваження слідчого під час обрання, зміни та скасування заходів забезпечення кримінального провадження // Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відпов. за вип. І.В. Гловюк. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 1148 с. – С. 597-631.

17. Зінковський І. Повноваження слідчого щодо повернення тимчасово вилученого майна // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – №2. – С. 226-233.
18. Зінковський І.П. Питання оновлення нормативної регламентації заходів забезпечення кримінального провадження Законом України від 6.12.2017 р. // International scientific and practical conference “Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage”: Conference proceedings, January 25-26, 2019. - Arad: Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 648 p. – P. 512-515.
19. Зінковський І.П. Повноваження слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом та ухвали слідчого судді про відсторонення від посади // Правове життя сучасної України: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. - Т. 2. – С. 362-366.

Використання зазначених результатів дозволило детальніше розглянути розділи вищевказаних навчальних курсів, що стосуються повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Голова комісії

Г.О. Ульянова

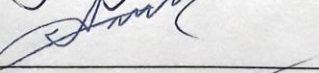
Члени комісії:

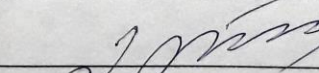
В.Я. Цитряк

Ю.С. Павлова

Ю.П. Аленін

В.В. Тіщенко